
THE LIBRARY OF CONGRESS
1800

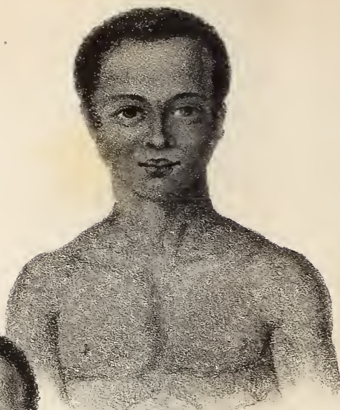
DE NEGERSLAVEN

IN DE

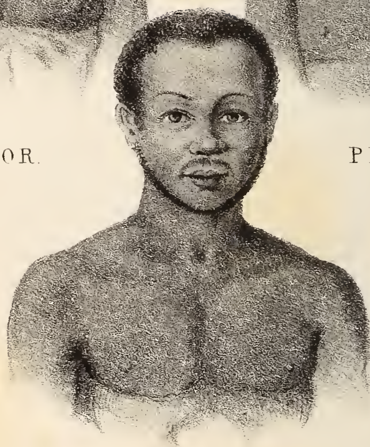
KOLONIE SURINAME.



MENTOR.



PRESENT.



COJO.



Negerslaven, welke bij vonnis van het Geregtshof te Suriname op den 26en January 1833, wegens de misdaad van Brandstichting, en z. levend te Paramaribo verbrand zijn.

Teenstra

DE NEGERSLAVEN

IN DE

KOLONIE SURINAME

EN DE

UITBREIDING VAN HET CHRISTENDOM

ONDER DE

HEIDENSCHE BEVOLKING.

DOOR

M. D. TEENSTRA.



TE DORDRECHT, BIJ
H. LAGERWEIJ.

—

1842.



» *Ne faites pas à autrui ce que vous ne voudriez pas qu'on vous*
» *fit.*''

JESUS.

Verg. ook MATTH. VII: 12, LUK. VI: 31.

» Verdrukking en benaauwdheid zal komen over alle ziel des
» menschen, die het kwade werkt; maar heerlijkheid, en eer, en
» vrede een' iegelijk, die het goede werkt; want er is geene aan-
» neming des persoons bij God.''

PAULUS *aan de Rom.* II: 9—11.

» Wat zou het baten, mijne Broeders! indien iemand zeide het
» geloof te hebben, en hij had de werken niet? Zou het geloof
» hem wel kunnen zalig maken? Indien, bij voorbeeld, een broe-
» der of zuster naakt was, of gebrek had aan dagelijksch voedsel;
» en iemand uwer zeide tot hen: gaat henen in vrede, wordt warm
» en wordt verzadigd! maar hun niet gaf 't geen het ligchaam be-
» hoeft, wat zou dat baten? Alzoo ook het geloof, zoo het geene
» werken bezit, is in zich zelven dood. Maar zegt misschien
» iemand: gij hebt het geloof, en ik heb de werken. Toon mij
» uw geloof buiten uwe werken, en ik zal u mijn geloof uit mijne
» werken toonen.''

JAKOBUS II: 14—18.

» *Effi wan soema takkie: mi lobbi Gado, en tog a habi ogri*
» *hatti vo hem brara, da wan leiman. Bikassi hoesoema no lobbi-*
» *hem brara, dissi a si: hoe fa a kan lobbi Gado, dissi a no si?*''

JOHANNES I Br., IV: 20.

VOORBERIGT.

Ten einde de in Nederland wonende leden van de Maatschappij: ter uitbreiding van het Christendom onder de Heidensche bevolking in de kolonie Suriname (*), *in staat te stellen, eenigzins te kunnen oordeelen over den tegenwoordigen toestand van* Suriname *en de* Surinamers, *heb ik, op aanzoek van eenige hier wonende contribuanten, en van anderen, die tot deelneming aangezocht zijn, op mij genomen, over den toestand der Negerslaven in gezegde Kolonie een kort verslag te leveren. Intusschen meende ik vooraf, in een beknopt en zakelijk algemeen overzigt, iets van de kolonie* Suriname, *hare ligging,*

(*) Deze maatschappij werd opgerigt in *Suriname* in het jaar 1823 en in de *Nederlanden* in 1829. Het hoofdbestuur bestaat uit twee afdeelingen, van welke de eene in *Suriname* en de andere te *'s Gravenhage* is gevestigd; ook is er onlangs een departement dier maatschappij te *Groningen* opgerigt. De jaarlijksche contributie is *f* 2.50 of meerder.

Voor het lidmaatschap van het *Nederlandsch Zendelinggenootschap*, in 1797 te *Rotterdam* opgerigt, dat mede de bevordering en voortplanting van het Christendom, bijzonder onder de Heidenen, ten doel heeft, en waarvan men in *Groningen* ongeveer 90 leden telt, betaalt men eene jaarlijksche toelage van *f* 5.25.

uitgestrektheid, klimaat, bevolking, vruchtbaarheid, producten, handel, uitvoer, scheepvaart en dergelijke, te moeten zeggen; terwijl zij, die de Kolonie van meer nabij willen leeren kennen, verwezen worden naar onderscheidene schrijvers, welke deze Kolonie óf meer breedvoerig, óf uit geheel andere gezigtspunten behandelen, en wier boeken en brochures wij ten slotte met eene korte beoordeeling aangehaald hebben. Van deze aanhaling zijn echter uitgezonderd de door mij zelven over onze Westindische bezittingen geschrevene boekwerken, zoo als: de Landbouw in de kolonie Suriname, *twee deelen, te* Groningen, *bij* H. EEKHOFF, Hz., *1835, en een kleiner werkje:* de Nederlandsche Westindische eilanden, *twee stukken, te* Amsterdam, *bij* C. G. SULPKE, *1836, 1837.*

Nadat het eerste gedeelte van dit werk reeds was afgedrukt, kreeg ik omtrent de statistiek van Suriname *eene latere opgaaf in handen, luidende:*

» *In het laatst van het jaar 1841 bedroeg* de » vrije bevolking *der kolonie* Suriname *10,200 zielen* » *en dat der* slaven *46,879 koppen* (*), *van welke* » *laatsten 32,622 op de plantaadjen. Men schatte* » *het getal* Indianen *op 1000* (†). *Bevredigde* Bosch- » negers *telde men van den stam der* Aukaners *2500,* » Saramaccaners *en* Sarakrekers *3000,* Bekoe- *en* Moe-

(*) Zoo leest men in de *Provinciale Groninger Courant* van Vrijdag, den 18den Maart 1842, n°. 22: even als of de slaven geene ziel hebben.

(†) De Indianen zijn misschien nog minder, want hier wordt noch van kop noch van ziel gesproken.

» singa- *of* Mutuarie-boschnegers *800, en verder* Bonni-
» negers *700; totaal 65,079 zielen en koppen.*

» *De slaven nemen jaarlijks in getal af*" (*zoo luidt het berigt in evengemelde Courant*), » *de ver-*
» *mindering heeft over de laatste drie jaren twee*
» *ten honderd bedragen; tot die vermindering dra-*
» *gen de manumissien veel bij, maar als voorname*
» *oorzaken schijnen te moeten worden aangewezen*
» *zedeloosheid, de veelwijverij, overmatigen en vooral*
» *nachtelijken arbeid, en eindelijk eene aan die oor-*
» *zaken van uitputting onevenredige voeding.*" (*Dit ziet men proefondervindelijk bevestigd op de suiker-plantaadjen, alwaar het meest bij nacht gewerkt en de sterfte het grootste is.*)

» *De staat van den landbouw is in de kolonie*
» Suriname *in het algemeen gedrukt, door de bui-*
» *tengewoon lage prijzen der produkten in Neder-*
» *land; het getal der nog in bewerking zijnde plan-*
» *taadjen en gronden bedraagt 383; hieronder zijn*
» *106 suikerplantaadjen, waarvan 46 van stoom-*
» *werktuigen zijn voorzien; voorts 129 koffij-, 50*
» *katoen-, 2 cacao- en 1 indigo-plantaadje; de ove-*
» *rigen zijn kleine kost- en kweekgronden, die geene*
» *producten voor den uitvoer leveren.*

» *Het Christendom maakt zigtbare vorderingen.*
» *In de stad worden vele Heidenen gedoopt, die*
» *belijdenis des geloofs in eene der Christelijke ge-*
» *meenten afleggen. De verspreiding des Christen-*
» *doms op de plantaadjen wordt door de Mora-*
» *vische broeders met onbezweken ijver voortgezet,*

» *ofschoon zij niet overal even welwillend worden*
» *ondersteund.*"

Dat vele eigenaren van slaven niet veel met het doopen en nog minder met het godsdienstig onderwijs hunner slaven op hebben, of er zelfs ten sterkste tegen zijn, heeft niet alleen zijne reden in de vrees, dat hierdoor de zucht naar vrijheid te veel zoude worden opgewekt, maar sommigen beweren, dat, wanneer de slaven bij een ander kerkgenootschap werden aangenomen, dan waartoe de meesters behooren, deze dan door hunne slaven zouden worden veracht en verketterd, zoo als met de Israëlieten reeds het geval is; anderen weder vinden het bespottelijk, om het Christendom op die wijze voort te planten, en zeggen, dat de Negers er niets van begrijpen en er ook niets van moeten begrijpen; doch hierover zal men in dit werk zelf de denkbeelden van sommige kolonisten nader ontwikkeld vinden.

Het nu voltooide steenen gebouw voor de bureaux, ten noordwesten van het Gouvernementsplein te Paramaribo, *op den platten grond onder lett.* b *aangeduid, heeft de Gouverneur-Generaal J. C. Rijk (thans in Nederland en Directeur-Generaal van Marine) in het voorleden jaar het* Stadhuis *doen noemen.*

De overige publieke gebouwen hebben wij allen op den platten grond aangewezen; en daar wij ons voor het tegenwoordige hoofdzakelijk zullen bepalen tot de beschouwing van de Negers en hun lot als slaven, zullen wij slechts kort van de overige bevolking spreken; evenwel hebben wij het noodzakelijk geacht,

toch iets van de daar zijnde blanken en kleurlingen te zeggen, ten einde den lezer in staat te stellen, uit hunne leef- en denkwijze te kunnen oordeelen, of de Heidensche bevolking in de kolonie Suriname, *welke door zulke Christenen geregeerd wordt, wel zoo bijzonder veel achting voor ons Christengeloof kan hebben, dat evengemelde maatschappij het doel:* uitbreiding des Christendoms, *naar wensch zal kunnen bereiken; want, wil men het Christendom onder de Heidenen verkondigen en uitbreiden, dan moet men hetzelve ook werkdadig beoefenen, niet door lid te worden van de evengenoemde maatschappij of van het in den jare 1815 in de Nederlanden opgerigte* Bijbelgenootschap, *waarvan ook eene afdeeling in de kolonie* Suriname *bestaat, onder het patronaat van den Gouverneur-Generaal: een genootschap, hetwelk, zoo als het daar bestaat, al zeer weinig beteekent; want, ofschoon de jaarlijksche bijdrage slechts* drie gulden *bedraagt, zal de Bijbelverspreiding, of althans de uitbreiding van ware godsdienstige verlichting in* Suriname, *weinig opgang maken, omdat men vreest, dat dit een' schadelijken invloed op de slaven zoude hebben, en hier dus, gelijk wij zoo even zeiden, de zucht naar vrijheid meer en meer zoude worden opgewekt; althans, ik heb den voormaligen Vice-President van de Surinaamsche afdeeling zelf hooren zeggen, dat hij het hoogst ongerijmd vond, om den Bijbel en de Christelijke godsdienst onder de Heidensche bevolking te verspreiden, en de kleurlingen eenig ambt, hoe ook genaamd, in de Kolonie toe te staan, en toch*

was deze man Vice-President van het Bijbelgenootschap*; een man, die, volgens zijn eigene verklaring, het hart in de regter borstholte draagt, zoodat het geenszins op de regte plaats zit; anderen weder zijn laauw en onverschillig, beschouwen de vergaderingen dezer maatschappijen en genootschappen als inwendig verteerende en niet naar buiten werkende ligchamen, doch huilen met de wolven, waarmede zij in het bosch zijn.*

Zij, die echter de koloniale huishouding, zoo als de Surinaamsche, niet kennen, laten zich door fijn fluitende en in luiheid levende afzetters ligtelijk misleiden en beet nemen; dit voor te komen en de welmenende menschenvrienden, ter bereiking van hun oogmerk, een beteren, meer zekeren en heilzamen weg aan te wijzen, om daardoor het lot der Negerslaven niet in naam, maar in daad te verzachten, was bij het schrijven van dit boek ons hoofddoel.

Men spreekt u hier in Nederland van Christendom, van verkondiging en uitbreiding van hetzelve onder de Heidensche bevolking, van bevordering van het godsdienstig onderwijs, maar kent gij de Surinaamsche blanken wel? Weet gij wel hoe Christelijk zij hunne slaven behandelen? Voorzeker neen! anders zoudt gij uwe spaarpenningen niet aan hen toevertrouwen, maar integendeel met mij zeggen: liever een onschuldige en onbaatzuchtige, een vrije, geen rang of stand erkennende Indiaan aan de boorden der stille en zuivere kreken in de bosschen van Guiana *te willen zijn, dan tot zulke zoogenaamde Christenen*

te behooren; want, in waarheid gesproken, het zijn veelal wreede, onmeëdoogende egoïsten, onder welke men, wel is waar, edele en weldenkende leden aantreft, maar waaronder men ook naamzoekende speculanten vindt, die hier te lande gemoedelijke en menschlievende menschen de ducaten uit den zak praten, om dezelve in een kransje, bij den Jood HEYMANS, *aan de Saramaccabrug, pratende, rookende en drinkende te verteren; en deze leden der maatschappij:* ter uitbreiding van het Christemdom onder de Heidensche bevolking (*zoo als het in* Suriname *heet, meest alle ambtenaren en schijnvrome reptilien*) *zouden* hun *Christendom nog willen uitbreiden, om ook eenmaal onder de Heidenen eene maatschappij te vormen van: armen, die niet hebben, van rijken, die niet geven, en een' werkenden middelstand, waar geringen en grooten van leven?*

Gelooft mij, als oor- en ooggetuige, gij kunt uwe geldelijke bijdragen beter en nuttiger besteden in de plaats, waar gij woonachtig zijt, dan dezelve aan zulke ver verwijderde genootschappen te geven, althans, het lid worden van evengemelde maatschappijen is niet alleen doelloos, maar strekt slechts, om de zwelgzucht dier leden te ondersteunen, en geenszins om het lot der slaven te verbeteren, die ook door deze zelfde leden zoo ongemeen hard behandeld worden, als zulks ten aanzien van meest alle zich aldaar bevindende Negerslaven het geval is; doch, is u deze bloote verzekering, zonder meer bewijs, niet voldoende, leest dan de in dit werk voorkomende

daadzaken, welke ik meerendeels uit autentieke stukken opgeteekend heb, en gij zult u van de waarheid derzelve verzekerd houden.

Een machinaal Christendom, waarbij men slechts, naar deze of gene kerkelijke voorschriften, formulieren en instellingen de gebruikelijke plegtigheden opvolgt, zonder inachtneming van een deugdzaam, zedelijk leven, is in mijn oog geen Christendom, maar een hatelijk en verachtelijk goochelspel.

De Maarschalk DAENDELS, *Gouverneur-Generaal in* Indië (*), *deed aldaar geheele rijen Maleijers* (†) *met de slangbrandspuit* in nomine Patris, Filii et spiritus sancti *doopen, ten einde met den meesten*

(*) HERMAN WILLEM DAENDELS, geboren te *Hattem*, werd door Koning LODEWIJK I. reeds den 6den December, 1806, aangesteld tot Gouverneur-Generaal van *Indië*, doch kwam eerst, na eene allermoeijelijkste reis, ter ontwijking van de hem zoekende Engelschen, gedeeltelijk te lande over Afrika, den 1sten Januarij, 1808, te *Anjer*, op *Java*, van waar hij over land naar *Batavia* reisde, en de regering overnam.

Hij deed hier, ofschoon op eene despotieke wijze, hoe kortstondig zijne regering ook was, wonderen van verbetering; hebbende onder anderen over geheel *Java* eenen 24 voet breeden griendweg doen leggen, van meer dan 200 uren lang; intusschen werd hij in 1811 door het Gouvernement teruggeroepen, en in het laatst van 1815 naar de kust van *Guinea* gezonden, alwaar hij in 1818 te *St. George d'Elmina* overleed.

(†) Sommigen houden het er voor, dat de naam *Maleijer* gelijk staat met *landlooper*, en meenen, dat de Maleijers van nature zwervers en zeeroovers zijn. Zij mogen schrander en vernuftig zijn, doch zij zijn tevens loos en van verraderij niet vrij te pleiten. Met meer levendige zucht voor onafhankelijkheid, laten zij zich gereeder tot godsdienstige dweeperij opwinden, dan de Javanen.

spoed van deze Heidenen Christenen te maken (*); *zulke Christenen lokte men nu naar de kerk, met aan hen eenige katjes* (1¼ *Amsterdamsch pond*) *rijst uit te deelen, hetwelk wekelijks, hoofd voor hoofd, herhaald wordt; want, houdt de uitdeeling op, dan houdt ook het naar de kerk gaan op, om welke reden men dezelve te* Batavia rijst-Christenen *heet* (†); *vervolgens leert men hun praten, eveneens als men dit den papegaaijen leert: zij hebben eenige vragen en antwoorden leeren opzeggen, en spreken eenige niet zamenhangende woorden over het geloof der blanken, zonder zelven eigenlijk te weten, wat deze woorden beteekenen; zijnde hun Christendom dus niets meer en niets anders dan een belagchelijke* psittacismus. *Deze* papegaai-Christenen *weten dan ook van den geest des Christendoms niet meer dan eene papegaai van de door hem opgezegd wordende woorden; het zijn slechts blinde napraters of papiamenters, gebruikende niet alleen, naar de hedendaagsche klank-methode, klanken zonder kennis van zaken, maar zelfs zonder te verstaan, wat zij zeggen. Deze*

(*) De uitbreiding van het Christendom bestaat meer in het doopen van Heidenen, dan in de uitbreiding van het godsdienstig onderwijs; in het Neger-Engelsch heet het: » *Mi doopo joe in da » neem va Tata en na neem va hem Pikien en na neem va Santa » Jeje.*'' Zie MATTH. XXXIII, vs. 19, naar het Nieuw Neger-Engelsch Testament.

(†) Vroeger gaf de Oostindische maatschappij de predikanten, die tot de bediening van doop en avondmaal op deze eilanden rondreisden, een *discipelgeld*, dat hun toegelegd werd voor de Heidenen en anderen, welke door hen tot het Christendom bekeerd werden.

zoogenaamde Christenen worden veelal domme en verwaande aanhangers van latere theologische stelsels, babbelende op eene onverdragelijke wijze het meeste over de diepste verborgenheden der Christelijke leer, en dáár, waar het gezond verstand stilstaat en ernstig nadenkt, hoort men deze lieden, op eenen beslissenden toon, als blinde vinken doorslaan. Deze papegaai-Christenen hebben ongemeen veel overeenkomst met eene spons (spongia officinalis), *die alle vloeistoffen, zonder te weten welke, tot zich neemt, en dezelve, bij de minste drukking, even gemakkelijk weder loslaat. De predikers of galmers, die vervolgens onder deze papiamenters opstaan, zijn meest alle bittere obscuranten, welke veel overeenkomst hebben met de vuile doove kolen, die daar, waar zij niet kunnen branden, toch zwart maken; kolen, die de levenslucht wegnemen, en de ademhaling in eene benaauwende stiklucht moeijelijk maken of geheel doen ophouden, en gevolgelijk met het leven alle levendigheid en vertier uitdooven; terwijl men de ontwikkeling van het bij hen bestaande koolzuur duidelijk op hunne gezigten lezen kan; anderen weder beschouwen de zoogenaamde godgeleerdheid der papiamenters als* kool *in eenen meer satyrieken zin. Geen wonder dan ook, dat* Daendels, *die meer van zaken dan van fratsen hield, er openlijk den spot mede dreef; doch, wij willen het goede om het gebrekkige, dat zich daaraan hecht, geenszins bespottelijk maken, dat gedoogt het edele en heilige der zaak niet.*

Edele menschenvrienden! bespaart dan uwe pen-

ningen tot nuttiger doeleinden, dan dezelve aan evengemelde maatschappijen te geven, en aarzelt niet, om, zooveel in uw vermogen is, uwen invloed te doen gelden, om het Nederlandsche Gouvernement te bewegen, de slavernij in onze overzeesche bezittingen af te schaffen, en eene kolonisatie van vrije Europeanen aan te moedigen.

Geeft eerst den Negers terug, wat wij blanken hun wederregtelijk ontnomen hebben, dat is de vrijheid! *dan eerst zult gij achting en vertrouwen bij hen hebben verkregen, en dan eerst kunt en moogt gij met het onderwijzen en opvoeden der Negers een begin maken, terwijl men hen bij het verkondigen van het Christendom steeds moet voorgaan, om hetzelve in leven en wandel werkdadig te beoefenen; in geen één opzigt toch stemmen onze daden met de Christelijke leer overeen, dat wij alle zusters en broeders, dat wij alle kinderen van éénen God en Vader zijn; vereenigen wij, heerschzuchtige en wreede woekeraars, ons dus, om niet verder op den weg der ongeregtigheid voort te gaan, maar om hoe eerder hoe beter terug te keeren; God is liefde, en kan alleen door waarheid in liefde gediend worden; dat wij dit dus trachten te bevorderen, en vooral gijl., die uw leven aan de dienst des Hemels toewijdt, gij vooral moet de handen aan het werk slaan, om de knellende slavenbanden uwer ongelukkige broeders en zusters te verbreken; laat u door geene zwarigheden afschrikken; niets ter wereld, hetzij moeite, vrees of tegenwerking, moet u hiervan terughouden, de ware vereerder van alles, wat goed, waar en schoon is, moet*

in wil onbuigbaar, in volharding onvermoeid en in moed onwankelbaar zijn.

Dat wij de waarheid dan volijverig onderzoeken en regt en vrijheid standvastig blijven voorstaan en verdedigen; verlaat u niet op den schijn van een verbasterd Christendom, hetwelk maar al te veel door huurlingen van Aristocraten gepredikt wordt, want hij, die zegt: ik heb God lief en zijn evenmensch haat, is een ellendige leugenaar, een gevaarlijke bedrieger! O! sol justitae, illustra nos!

Hetzij men tot de partij der Orthodoxen, hetzij men tot die der Rationalisten behoort, de Christelijke vrijheid kan nimmer met den slavenhandel en de slavernij vereenigd worden, of men kent het Christendom niet; en dat men in Suriname, *ofschoon men voorgeeft het Christendom onder de Heidenen te willen uitbreiden, de slaven zeer liefdeloos behandelt, is eene onomstootelijke waarheid, die op geschiedkundige daadzaken rust, en door niemand kan worden tegengesproken.*

Mogt er dan minder algemeen over het verzachten van het lot der Negerslaven gesproken, en meer gedaan worden; niet met hen als geboeide papegaai-Christenen in slavernij te laten zuchten, maar door hun terug te geven, wat men hen eens, zoo schandelijk als wederregtelijk, ontnomen heeft, de vrijheid!

O! dat die daad van Christelijke liefde spoedig mogt worden verwezenlijkt! hiertoe iets te hebben bijgedragen, zoude een zalig gevoel en de ruimste belooning voor deze mijne bemoeijing zijn.

Ulrum, *provincie* Groningen. T.

INHOUD.



EERSTE HOOFDSTUK.

ALGEMEEN OVERZIGT VAN SURINAME EN HARE VRIJE BEVOLKING.

TWEEDE HOOFDSTUK.

DE SLAVEN IN DE KOLONIE SURINAME.

DERDE HOOFDSTUK.

BEHANDELING DER NEGERSLAVEN.

VIERDE HOOFDSTUK.

VONNIS VAN DRIE NOG JEUGDIGE NEGERS, WELKE LEVEND VERBRAND ZIJN (MET PORTRETTEN).

VIJFDE HOOFDSTUK.

SCHRIJVERS OVER DE KOLONIE SURINAME.



EERSTE HOOFDSTUK.

ALGEMEEN OVERZIGT VAN SURINAME EN HARE VRIJE BEVOLKING.

I.

BEKNOPT OVERZIGT VAN DE KOLONIE ZELVE.

Suriname, eene Nederlandsche kolonie, aan de noordkust van Zuid-Amerika, langs welke zij zich tusschen de rivieren *Marowijne* en *de Corantijn* uitstrekt, liggende ongeveer 60 uren van elkander. Het bebouwde en bewoonde gedeelte bepaalt zich bijna uitsluitend tot de oevers van de benedengedeelten der middenrivieren, zoo als de *Commewijne*, *Cottica*, *Suriname* en de *Saramacca*, met eenige daarin uitvloeijende kreeken en de bij de kust en langs de rivier *Nickerie* gelegene *Nickerie-districten.* Daarentegen zijn de oevers van de grensrivieren en de rivier *Coppename* ongecultiveerd en bijna geheel onbewoond.

Deze kolonie, tusschen de 5 en 6 graden noorderbreedte, heeft bij een warm en vochtig klimaat, een zeer vruchtbaren bodem, zoodat het plantenrijk hier ongemeen weelderige boomen en vooral waterplanten oplevert; zijnde ongemeen rijk aan edelsoortige houtgewassen. Het dierenrijk is van weinig belang, doch de wateren zijn zeer vischrijk, terwijl het delfstoffelijk rijk voor weelde of nijverheid genoegzaam niets oplevert.

De hoofdstad en ook de eenige stad der kolonie is *Paramaribo*, liggende 4 uren binnen *Bramspunt*, aan den linker oever der rivier *Suriname.*

Het hoofdfort is *Nieuw Amsterdam*, liggende op de bovenwaartsche punt bij de zamenvloeijing der *Commewijne* en de *Surinaamsche rivier;* de overige fortjes en batterijen liggen aan deze en gene rivieren, kreeken, de zeekust en het cordon verspreid.

De bevolking der kolonie bestaat hoofdzakelijk uit Negerslaven; de oorspronkelijke bewoners dezer kolonie zijn Indianen, welke bij de inbezitneming der kolonie door de blanken in de bosschen teruggedreven zijn; een zacht en goedaardig volk, hetwelk van de jagt en visscherij leeft en op zandritsen van het hooge woud in pinahutten, gedekt met palmbladen, woont.

De blanken bestaan uit een zamenmengsel van natien, taal, kleur, godsdienst, zeden en gewoonten, en zijn de eigenlijke beheerschers, en, zoo zij zich noemen, grondeigenaars van het land, ofschoon de Indianen met meer regt zeggen, dat hun den grond en den blanken de huizen toekomen.

Van de vermenging der blanken met de zwarten is een tusschenras ontstaan, welke men kleurlingen noemt, die wederom, naar de verschillende lichtheid en donkerheid der kleur, verschillende namen hebben; welke klasse meer en meer ook door onderlinge vereeniging in talrijkheid toenemende is.

Volgens de laatste globale opgave is de kolonie bevolkt met,

Blanken.	Christenen . .	1250	2500,	waaronder nog geene 600 Nederlanders.
	Joden	1250		
Kleurl.	Vrije personen	4000	7000	
	Slaven	3000		
Negers.	Vrije negers (*)	1100	46500	
	Slaven . . .	45400		
	Totaal der bevolking		56000	

Paramaribo telt ongeveer 15000 inwoners, waaronder 8500 slaven, ter bediening van 6500 vrije personen: onder welke laatste ongeveer 1200 Joden zijn, 2000 blanken, 3000 kleurlingen en 10000 Negers.

De sterkte van het garnizoen is, alles bij elkander gerekend, op de onderscheidene posten nog geen 600 man, welke meest alle vreemdelingen zijn, Duitschers, Belgen, enz.

De uitvoer van de kolonie *Suriname* bestaat (naar een deswege geplaatste tabel in de Surinaamsche Almanak voor het jaar 1834), over het jaar 1832, in de ondervolgende producten:

(*) De Boschnegers, welke buiten het gebied der kolonie wonen, zijn hier niet onder begrepen; zijnde vroeger gevluchte en later bevredigde slaven, aan wie ons Gouvernement, volgens de gemaakte vrede van Aucka, eene jaarlijksche uitdeeling van wapenen en gereedschappen verpligt is te geven.

Ook de Indianen, die meer en meer in getal verminderen, en door een overmatig gebruik van sterken drank, vooral *dram*, dat zij aan de stad en op de plantaadjen inruilen, uitsterven, kan men in talrijkheid moeijelijk bepalen.

Suiker, Nederl. ponden	. . . . . .	13,257,540.
Koffij, heele »	. . . . . .	1,053,845.
» gebrokene »	. . . . . .	163,796.
Katoen, schoone »	. . . . . .	513,927.
» vuile »	. . . . . .	36,213.
Cacao »	. . . . . .	11,466.
Indigo »	. . . . . .	1,835.
Rum (in een vat)	. . . .	75 gallons (*).

Behalve het bovenstaande, hetwelk uitsluitend naar de Nederlanden, in 66 scheepsladingen, uitgevoerd is, doordien de kolonie geene vrije haven heeft, is er nog door 36 Noord-Amerikaansche schepen naar de vrije Staten uitgevoerd 739,195 gallons malassie.

Dit zou eene globale waarde hebben naar deze prijzen:

Suiker à 12 cents het pond	*f*	1,600,905.
Koffij à 35 cents gemiddeld het pond .	-	426,174.
Katoen à 25 » » » » .	-	132,535.
Cacao à 10 » . . . . . » » .	-	1,146.
Indigo à 2½ gulden . . . » » .	-	4,787.
Rum	-	25.
Malassie à 12 cents het pond	-	88,703.
Voor te laag gestelde marktprijzen, oranjeschillen, enz.	-	45,725.
	f	2,300,000.

Ook in de kolonie *Suriname* zelve is de consumtie van dram en malassie zeer aanzienlijk.

(*) Een gallon is 4 kan 5 maatjes 4½ vingerhoed Nederlandsch.

Een plantaadje van 200 koppen slaven deelt maandelijks uit:

48 gallons malassie.

50 » dram.

Dat is over 40,000 plantaadje-slaven:

9,600 gallons malassie, en

10,000 » dram iedere maand.

Op de suikerplantaadjen rekent men de man-negers op één gallon dram per maand; op koffij- en katoenplantaadjen half zoo veel. De vrouwen hebben op alle plantaadjen eene gallon malassie per maand.

In 1829 bedroeg de waarde van de uitgevoerde producten 2,600,000, zoodat wij de gemiddelde waarde op 2½ millioenen guldens zullen stellen; terwijl zich de waarde van de ingevoerde artikelen uit Noord-Amerika en de Nederlanden moeijelijk laat bepalen, doch deze is zeer aanmerkelijk, zoodat het zuivere provenu slechts eenige weinige personen in Nederland bevoorregt, daar de kolonie zelve van jaar tot jaar meer verarmt, en ook de cultuur steeds afneemt.

Over de oorzaken van verval en de middelen van herstel zullen wij thans niet uitweiden; het eerste vrage men aan de Heeren Directeuren van fondsen van negotiatie in Nederland, en de Administrateuren van plantaadjen in *Suriname*, terwijl de middelen van herstel niet in de herstelling van den slavenhandel, maar in het afschaffen der slavernij en tirannij, en het bevorderen van landverhuizing van vrije personen naar derwaarts moet worden gezocht.

Suriname, met zulke schoone bevaarbare rivieren

doorsneden, langs welke zulke buitengemeen vruchtbare kleilanden zich uitstrekken, tegenwoordig voor een vogelzang in de schaduw van hooge bosschen verloren en vergeten, onuitputbare landen, die te vergeefs eene geringe bewerking vragen, om den arbeid zoo mildelijk te beloonen, is in wasdom veel zegenrijker dan Noord-Amerika, terwijl aan de breede rivier *Coppename* duizenden van bunders land, nu geheel onbewoond en rijk van edelsoortig timmerhout, in cultuur zouden kunnen worden gebragt.

II.

BEVOLKING DER KOLONIE SURINAME.

De kolonie *Suriname* is bevolkt met *a.* Blanken; *b.* Kleurlingen; *c.* Indianen; *d.* Boschnegers, en *e.* Slaven, van welke laatste ik U echter in een volgend Hoofdstuk verslag zal doen.

a. De *Blanken* zijn hier van alle Europesche Natien en verschillende Godsdienstige gezindheden zamengevloeid; kinderen van een' blanken vader en eene blanke moeder, in de kolonie geboren, worden *blanke Creolen* (inboorlingen) genaamd, doch deze zijn er weinig in aanzien: de meeste blanken van rang zijn geboren Europeanen; de helft zijn Joden, en nog geen vierde gedeelte der blanken zijn Nederlanders.

b. De *Kleurlingen* maken een tusschenras van *Blanken* en *Negers* uit, welke kleur vervolgens, bij verdere gemeenschap met blanken, eenen zachten overgang maakt,

tot dat de kinderen blanke Creolen genaamd worden; de *Kleurlingen* zijn meerendeels vrij geboren, echter vindt men er ook eene menigte *vrijlieden* (*) en slaven onder.

c. De *Indianen* zijn de oorspronkelijke, of liever vroegere inboorlingen dezer kolonie, en zijn in verschillende kasten of stammen verdeeld, waarvan de *Arrawakken* en *Caraïben* de voornaamste en de eenige zijn, welke in eene directe betrekking tot de oude kolonie van *Suriname* staan; aan de *Corantijn* en de *Maratakka* woont een derde stam, *Warrau's* geheeten, welke tak meer met het nederdistrict *Nickerie* in betrekking staat.

d. *Boschnegers* zijn óf geboren *Afrikaners* óf *Creolen*, welke laatste in de kolonie *Suriname* van een Negervader en Negermoeder geboren zijn. — Ook vindt men vrijgegevene Negers en derzelver afstammelingen te *Paramaribo*. Dan van de Indianen en Boschnegers, welke afzonderlijke maatschappijen vormen, zullen wij niet spreken, als niet tot deze onze beschouwing behoorende (†).

e. Slaven zijn Negers of Kleurlingen, waarvan straks nader.

Ook verdeelt men de Blanken, Kleurlingen en Slaven in fort- en plantaadjebewoners.

(*) Door *vrijlieden* verstaat men gemanumateerden of de zoodanigen, welke slaaf geboren en later vrijgekocht of vrijgegeven zijn.

(†) Zie deswege het door mij geschrevene werk: *De landbouw in de kolonie Suriname*, te *Groningen*, bij *H. Eekhoff*, *Hz.*, D. II, bl. 157 en bl. 165 en volg.

Er bevinden zich op de gezamenlijke plantaadjen hout- en kostgronden, chirurgijns-etablissementen enz., welke de landelijke bevolking der kolonie uitmaken:

Blanken	595.
Vrije Kleurlingen . . .	335.
» Zwarten	64.
Slaven	40204.
Landelijke bevolking	41198.
In de stad	15265.
Generale bevolking	56463.

Hiervan zijn gehuwd:

Blanken (paren)	496.
Gekleurden	47.
Zwarten	2.
	545 paren.

Ook verdeelt men de bevolking in:

	Protestanten.		Roomschen.		Joden.		Hernhutters.
Blanken .	1065	—	209	—	1258	—	15.
Kleurlingen	2276	—	231	—	65	—	140.
Zwarten .	232	—	160	—	1	—	519.
	4073	—	600	—	1324	—	674.

Dus bestaat de bevolking (*Paramaribo* (*) daaronder begrepen) uit:

Christenen	5347.
Joden	1324.
Heidenen	49792.
Te zamen	56463.

(*) Hiervan straks nader.

De Blanken worden, uitgezonderd het garnizoen, in 4 hoofdklassen, als: *landbouwende*, *ambtenaren*, *kooplieden* en *ambachtslieden*, verdeeld. — Daarenboven vindt men te *Paramaribo* een steeds afwisselend, maar dikwerf groot aantal zeelieden.

Wij zullen ons dan, in de eerste plaats, tot de landbouwende, als de meest nuttige klasse bepalen.

III.

LANDBOUWENDE KLASSE.

Tot de landbouwende klasse behooren geteld te worden:

Grondeigenaren, ofschoon deze zeer schaars in de kolonie, doch meerendeels in Europa wonen.

Administrateuren of gemagtigden van de eigenaren, die bijna alle aan de stad *Paramaribo* wonen.

Directeuren en *Blankofficieren*, op de onderscheidene plantaadjen wonende, benevens eenige zich hier en daar in de divisien gevestigd hebbende *Chirurgijns*.

Geene betrekking is in de kolonie zoo winstgevende, en bij gevolg ook zoo aanzienlijk, als die van Administrateur; vooral als zoo iemand eenige goede staten heeft, daar zij 10 per cent van de ruwe opbrengst trekken, behalve eenige zoogenaamde blinde percenten, bij den Gouverneur-Generaal DAENDELS in Oostindie *stille winsten* genoemd, die welligt óf niet zien kunnen, óf niet gezien worden, benevens de voordeelen, die zij

trekken van alle aan het onder hun staande effect geschiedende leverantien, terwijl hunne huishouding aan de stad (behalve die, welke met een Grootmeesters missie in naauwe verwantschap staan), van kleine leverantien van plantaadje, onderhouden worden — zoo in brandhout, banannen, vruchten, groenten, melk, boter, suiker, koffij, dram, malassie, rundvleesch, schapen, varkens, kalkoenen, eenden, hoenders, eijeren, schildpadden, hertevleesch en ander wild, visch, krabben, kreeften, oesters en dergelijke; van dit alles nu wordt het overvloedige op de plaats (plein bij huis) verkocht, uit welker opbrengst het verder in de huishouding benoodigde gemakkelijk kan worden goedgemaakt.

Het is, ofschoon nutteloos, genoeg bewezen, dat er schandelijke knoeijerijen bij Administrateuren, gemagtigden, leveranciers, enz., enz. in *Suriname* plaats vinden; bij velen der eerstgenoemden spelen de huishoudsters (concubines) de meesteresse, want zendt een' Directeur, hoe knap en oppassend hij anders ook in zijne betrekking zijn mag, geene genoegzame hoeveelheid banannen, koffij, vormsuiker (*), dram, voorloop, scha-

(*) Suiker wordt er in de kolonie *Suriname* ongemeen veel geconsumeerd; men kan gerustelijk aannemen, dat ieder vrij persoon, doordien er veel koek gebakken en confituren gemaakt worden, jaarlijks 25 Amsterdamsche ponden verbruikt. Jong en oud door elkander, zijnde over een getal van 6000 zielen 150,000 ponden, of 120 vaten, en deze suiker wordt letterlijk gestolen, en meerendeels te *Paramaribo* verkocht of verruild.

Van de groote hoeveelheid malassie, dram en rum, dat aan de stad verkocht en niet verantwoord wordt, laat zich moeijelijk eene juiste begrooting maken.

pen, varkens, vogels, eijeren, visch, brandhout en honderd andere kleinigheden naar zijn patroon aan het fort (zoo noemt men *Paramaribo* in de wandeling), waarmede *Gran-missie* de huishouding voor zich en hare maatjes (*matie* is de vertrouwelijke aanspraak der Creolinnen), zoo voor eigen gebruik, als verkoop of verruiling van den overvloed, voor andere huishoudelijke behoeften, doen kan, dan loopt hij niet alleen gevaar, maar kan zich stellig verzekerd houden, spoedig uit zijne betrekking te zullen worden ontslagen; terwijl *Gran missie* zich zelfs niet ontziet, om het haar gezondene, voor zoo verre zij het niet in hare huishouding consumeren kan, openlijk op de plaats bij haar huis, of op de markt door hare slavinnen te laten verkoopen. — Men vrage mij geen bewijs en opgave van tijd, plaats en personen, want dan zou ik *man en pont* (welke laatste vrij wat meer dragen kan dan een *paard*) opgeven, zoo als ze in mijn journaal *in loco* opgeteekend zijn.

De gemagtigden, welke boven de 10 per cent provisie, 12 per cent van de voorschotten rekenen, mesten zich vet door woeker en slinksche handelingen, ten koste van zweet en bloed van anderen, en rekenen meest altoos met geslotene beurs deze 22 per cent, buiten en behalve de onderhandsche kortingen der door hen te betalene rekeningen, dubbel, of wel van twee partijen.

Dat de leveranciers 5 per cent van alles, wat zij aan de plantaadjen leveren, aan den boekhouder des kantoorhoudenden Administrateurs, alsmede van de ter

hunner beschikking staande producten, om in dit of dat schip in te laden, afschuiven, is een algemeen gebruik, terwijl er zijn, welke ter sluik 15 per cent betalen. Menig leverancier is onder de vleugels van een groot Administrateur rijk geworden, en dat geheel en al ten koste van den afwezige, door behulp van aanwezige, tevens met administratien voorziene eigenaren; op welker eigendommen ook alles tegen verminderde prijzen, wat echter over de geadministreerde effecten kan worden gevonden, geleverd wordt.

De rijkste Administrateur in *Suriname*, welke tevens eigenaar van onderscheidene plantaadjen is, en onder wiens bestuur een zeer aanzienlijk getal van de grootste plantaadjen staan, gaat hierin openlijk voor, als kunnende alles den naam dragen, dat het van zijne eigene effecten afkomstig is — terwijl ook timmerman, metselaar en molenmaker dit met de werkzaamheden op de beadministreerde of eigendommelijke plantaadjen, met het opmaken hunner rekeningen, weten te schipperen. — Zekere Administrateur, een' *Hes*, uit de stad *Worms* (*), had voor eenige jaren meer dan 50 goede administratien (hij heeft er van 60 tot 80 gehad, maar wij spreken hier van goede) — b. v. *Meerzorg*, een plantaadje, welke 600 vaten suiker opbrengt, en vele andere plantaadjen van 500 vaten; reken nu ieder vat met de dram en malassie slechts op *f* 100, dat geeft dan van de eerste *f* 6000, en van de andere *f* 5000 administratieloon. Welke aanzienlijke inkomsten op de

(*) Nu overleden.

canape, met eene wolk van tabaksrook omhuld, berekend en daarmede verdiend worden, zoodat deze letterlijk eene aanzienlijke fortuin op de *sopha* gemaakt heeft.

Zekere schrijver (*) merkt aan, dat deze 10 per cent van het onzuivere provenu zeer onevenredig is aan de moeite en het werk, die er aan besteed worden, vervolgende (bladz. 55): » die (Administrateuren), » op zijn best genomen, eens in het jaar dezelve (plan- » taadjen) komen nazien of bezoeken, en zeker wel van » 15 tot 20 per cent van de bruto inkomsten kunnen » gerekend worden te trekken."

De titel van een Administrateur is *Gran-massera* (Grootmeester), ZEd. wordt beschouwd als te behooren tot de *Surinaamsche planters* (†), en ziet zich bij voorkeur met eereposten en eenen rooden rok begiftigd (de costuum van de leden van het gemeentebestuur).

Zekere C. zegt (§): » Buiten de hout- en kostgron- » den, beloopt het getal plantaadjen in *Suriname* 369, » waarvan, volgens eene officiële lijst, in het jaar 1813 » opgemaakt, 297 plantaadjen aan afwezige eigenaars » toebehoorden."

Thans is dit getal wel aanmerkelijk afgenomen, maar er zijn ook verscheidene kleine plantaadjen aan grootere

(*) Aanteekeningen betrekkelijk de kolonie *Suriname*, bl. 19.

(†) Ten tijde van Fermin, D. I, bl. 185, schijnt men den naam van planter alleen aan de eigenaren van plantaadjen te hebben gegeven.

(§) Zie *Antwoord op de Aanmerkingen van den Heer V. tegen Hogendorp's Bijdragen enz.*, door C, bl. 13.

getrokken, of liever de slavenmagt overgebragt, zoodat het getal van administratien nog heden zeer aanzienlijk is.

Het spreekwoord zegt: ver van zijn goed, digt bij zijn schade, en dit is ook het lot van de in Europa wonende eigenaren van plantaadjen in de *West*. Hunne belangen worden in *Suriname* niet alleen verwaarloosd, maar zelfs tegengewerkt door hen, aan wien de behartiging daarvan opgedragen is; dit geschiedt zoo wel door het Koloniaal Gouvernement, als door de Administrateuren en de Directeuren, aan welke de Blankofficieren en Negers machinaal ondergeschikt zijn.

De eigenaren kunnen de kweek, banannen, hout, rum en andere artikelen, welke de plantaadjen voor den kleinen binnenlandschen handel opbrengen, nimmer zoo goedkoop van hunne plantaadjen leveren, als de Administrateuren, die dit van de plantaadjen van de in Europa wonende eigenaren stelen, dit van hunne effecten kunnen doen; deze laten dan ook geheele ponten vol aan de stad verkoopen, waarvoor hun het geld, zonder de minste moeite of omzien, te huis gebragt wordt. Ook behoeft de Administrateur, als verkooper van zoogenaamde eigene producten, geen patent. Het Gouvernement zal misschien deszelfs handelingen als zoodanig (patent) beschouwen. Vraagt men nu in *Suriname* regt, rekening en verantwoording, dat kost bij langwijligheid enorme sommen, en de uitslag — fluiten zijn holle pijpen. Het Gouvernement hiermede gemoeid wordende, behelpt zich met het vragen van berigt, consideratie en advies, en laat de zaak over verschillende

wielen loopen, en de uitkomst is, dat de een zich dekt en verantwoordt met het antwoord van den andere. Ook is dit het geval met den Administrateur en Directeur, en als het op zijn ergste loopt, moet de laatste, om den eerste te dekken, springen en weggejaagd worden.

Over het algemeen bestaat er in *Suriname* gebrek aan nationaliteit en een overdrevene zucht om vreemdelingen te begunstigen, zoodat het eene voorname vereischte is, wil men van de willekeurige handelwijze der Heeren Administrateuren *profiteren*, dat men zich eene Duitsche tongval eigen maakt. De aanzienlijkste Administrateuren (dat wil zeggen de rijkste) zijn Duitschers, die bij hunne aankomst slaafs en kruipende zijn, zich als *girouette's* naar de luimen van hunnen patroon schikken en zich tot alles laten gebruiken; maar worden zij zelven eenmaal patroon, dan zijn ze daarentegen ook de grootste despoten die men vinden kan, even eens als Negers tirannen over Negers zijn, wanneer de een, als vrijman, over den andere als zijn slaaf gebieden kan.

De Directeuren zijn met het onmiddellijke toevoorzigt belast, en wonen dus met een à twee leerlingen (in *Suriname* Blankofficieren genaamd) op de plantaadje, naarmate de uitgestrektheid en de grootte der slavenmagt op dezelve is; doende van alle verrigtingen rekening en verantwoording aan hunne patroons (Administrateuren), van welke zij ook hunne bevelen ontvangen, en die hen geheel willekeurig in of uit eene directie kunnen plaatsen.

Een Directeur heeft van 50 tot 150 gulden inkomen 's maands, gemiddeld 1000 à 1200 gulden per jaar, behalve vrije woning, tuinproducten, koffij, suiker, vogelkweek, vuur en licht, wasch en bediening; terwijl de meesten, half ter sluik, eenige koeijen, schapen, geiten en vooral varkens hebben, dat hun, behalve het vrije gebruik van vleesch, melk en boter, niet weinig voordeel geeft, door er nu en dan van te verkoopen aan de steeds rondkruisende slagters van *Paramaribo;* hetwelk alles goed gaat, wanneer hij slechts zijn grootmeester niet vergeet; want, als hij de heiligen niet offert, dan is de vloek al dadelijk: » hij moet afgelost worden, - hij zuipt, - loopt uit, - hoereert, - konkelt met de Negers en heeft geen *respect* voor zijn meester."

De *Blankofficieren*, welke voor Directeuren opgeleid worden, behooren thans tot de fatsoenlijkste klasse onder de kolonisten, doordien eene menigte veelbelovende jongelingen zich op het plantaadjeleven toegelegd hebben; vroeger werden dezelve meer uit de soldaten- en matrozenstanden getrokken, onder welke men eene menigte wreede, ongemanierde buffels vond. Thans echter, nu men eene meer algemeene kennis van de kolonien ontwaart, de zeereizen gemakkelijker en zekerder worden, is het niet meer uitsluitend schuim, straatslijpers en ledigloopers van de onderscheidene Europesche natien, wat daar zamenvloeit.

Intusschen worden nog heden, even als vroeger, de vreemdelingen voorgetrokken, al zijn het ook de grootste weetnieten. Machines, zoo dom en smeerig als een

oliekoek, Duitschers, die blindelings gehoorzamen, en hunnen patroon als hunnen God beschouwen, zijn er zeer welkom; een domme uilskuiken, die hen niet in de kaart kan zien, en niet beter weet, of deze en gene knoeijerijen zoo uitgeoefend behooren te worden, kan in *Suriname* geholpen worden, evenzeer als de huichelaar, die met allen even vriendelijk en wellevend kan omgaan, en, ofschoon valsch en boos zijnde, toch kan lagchen, en voorkomende vriendelijke complimenten weet te maken; ja! dezulken kunnen er onfeilbaar vooruitkomen.

Het verhuizen naar de Kolonien wordt thans geenszins uit een zoo verachtelijk oogpunt beschouwd als voorheen. — Ook is het gewaagde van eene dusdanige onderneming vervallen; zoodat hij, die in zijn vaderland geen brood heeft, met welwillendheid en gezondheid hier het gebrek ontgaan kan, en zelfs met eenige nijverheid en ondernemingsgeest, een ruim bestaan kan vinden; — ofschoon er slechts weinigen zijn, die door protectie en begunstiging fortuin maken, terwijl dit, in de gegevene omstandigheden, voor de meeste ingezetenen zedelijk onmogelijk is. — Thans staat daarvoor geenen anderen weg open, dan zich op den landbouw, door eene practische beoefening, toe te leggen; ofschoon zich honderden opofferen, waarvan geen een enkele het doel bereikt. Want eenmaal in *Suriname* zijnde (de zedeloosheid is zoo algemeen, en de verleiding zoo groot) moet men óf mededoen, óf dulden van te worden uitgelagchen.

Zie hier eenige aanmerkingen voor hem, die zich op het plantaadjeleven toeleggen wil.

Ik herhaal het, dat hij, die als Blankofficier zijn' loopbaan in de kolonie *Suriname* wenscht te openen, bij voortdurende gezondheid en een goed oppassend gedrag, aldaar ruimschoots zijn brood hebben kan; echter is de aanvang moeijelijk; hij, die het ondernemen wil, toetse zijne eigene physieke en morele krachten, en overwege zeer ernstig bij zich zelve, wat hij onderneemt. » *Ken u zelven*," maar eens het besluit genomen zijnde, moet men in alle ontmoetingen de spreuk: *perfer et obdura* (duld en volhard), getrouw blijven.

Eene kleine raadgeving zal de ondernemende jongeling mij niet ten kwade duiden. — Welaan dan!

Hij pakke zijne koffers met ongeveer 24 stuks linnen hemden, en ten minste 12 flenellen onderhemden, een dozijn grove, maar sterke linnen broeken en kabaadjes, een paar dozijn linnen kousen, eenige paren dikke hooge schoenen, en een pet; waarmede de geheele Blankofficiers plunje kompleet is.

Hij voorzie zich van eenen goeden zwartlakenschen rok, broek en vest, eenige fijne witte vesten, een half dozijn fijne hemden en kousen, eenige witte hals- en bonte zakdoeken, en een' zwarten hoed. — Men neme vooral geen gekleurd laken, bonte vesten of een' witten hoed: in het zwart is men overal gekleed, men kan daarmede zoowel bij den Gouverneur gaan, als op eene begrafenis, of op deze en gene feesten; en in de kolonie *Suriname* kan men zich, des verkiezende, het

overige naar tijd en omstandigheden aanschaffen. Echter neme hij geene zwart zijden vesten meê, aangezien deze dadelijk op reis bederven, en geheel bevlekt, weldra schier op de kleur van eenen Engelschen roodrok gelijken. — Vervolgens overwege hij, wat hem des avonds, in zijne eenzame Blankofficiers-kamer, tot eene onschuldige uitspanning kan verstrekken, hetzij lectuur, muzijk of iets van dien aard, en neme dus daar het een en ander voor mede. — Daarna maakt men met den Kapitein een duidelijk kontrakt wegens de passagie (de dranken onder den kost begrepen) *in duplo* op; men vertone hem zijne pas, en steke vervolgens de wijde wereld in, alwaar de domste mensch, door dagelijksche nieuwigheden, botsingen en teleurstellingen, wijzer wordt; want, door nu en dan het hoofd te stooten, leert men buigen, hetwelk de sprakelooze schoorsteenmantel, zelfs de onachtzaamste keukenmeid kan leeren.

De ondervinding heeft mij steeds geleerd, dat men zich overal in acht moet nemen; de reizende jongeling leere zijne zwakheden kennen, ten einde de veelvuldige verleidingen, waarin hij dagelijks komt, wederstand te kunnen bieden.

Na eene gemiddelde reis van 5 à 6 weken (het kan ook langer duren), komt hij voor *Paramaribo* ten anker, en wordt aldaar zeer hupsch en gastvrij ontvangen, zoodat zijn volgend Blankofficiers-leven hier geweldig bij afsteekt. De nieuw aangekomene wordt nu dadelijk gepolst, gewogen, gemeten en geschetst, dat is te zeggen niet in het *physieke* of ligchamelijke, maar in het

morele, van welke afkomst en familie hij is, welke opvoeding men genoten heeft, hoe zwaar men weegt in verstand, en zoo meer. Men neme zich dus in acht, men hore en zie, maar spreke weinig, en vooral op geen' berispenden of afkeurenden, noch op eenen goedkeurenden toon — men gewenne zich alles meer van nabij te moeten kennen, om er over te kunnen oordeelen.

Zoodra men nu door deze of gene voorspraak een Blankofficiers-plaats gevonden heeft, wordt er gelegenheid gezocht, om u naar de plantaadje te doen gaan; treft gij nu eene boot of *corjaal*, dan hebt gij het zeer goed getroffen, echter moet men zich meerendeels in een pont behelpen. — Op de plantaadje gekomen, wordt u een ellendig kamertje voor logies aangewezen — nu kunt gij uwe dikke grondschoenen aantrekken en het fijne kleederpak eenen geruimen tijd rust vergunnen. De Directeur brengt u naar de in bewerking zijnde gronden, bij de slaven, en deelt u zijne orders mede, welke bevelen gij altoos stiptelijk kunt opvolgen, zonder in den beginne zelfs te mogen denken, veel minder navorschen, waarom? Dit moet u de ondervinding leeren, het is alleen het vooruitzigt op de toekomst, om namelijk zelve Directeur te worden, dat men zich zoo gedwee houdt en zich in eene zeer onderdanige gehoorzaamheid kan doen schikken. Door dit vooruitzigt kan men nog al vele vernederingen en verongelijkingen verduwen, ofschoon sommige Directeurs dronkaards of despotische weetnieten zijn, en daarom moet ook de Blankofficier óf een likkebroer óf een domkop zijn; hij moet hinken, of hij wordt in het land der hinkenden niet geacht. Gelukkig dat er

weinig meer zoodanige voorwerpen gevonden worden. Voor een welopgevoed jongeling, die een' dusdanigen meester treft, is het wel hard, echter pligt, om een en ander zwijgende in den boezem te verkroppen; kunnende hij bij eenige oppassendheid en voorspraak na 2 à 3 jaren soms zelve Directeur worden, waardoor zijne betrekking aanmerkelijk verbetert, daar hij als Blankofficier, behalve kost en inwoning, slechts een honderd of een honderd en vijftig gulden in het jaar geniet, en nu, bij verhooging van traktement, zelve een plantaadje regeert.

Zoo lang hij Blankofficier is, wordt hij nergens verzocht en mag geen kollegie aan de stad bezoeken, terwijl ook zijn Directeur een' grooten afstand met hem bewaart en met een Goliath'sblik op hem nederziet, als of hij zelve nimmer Blankofficier geweest ware: zoo dat de aanvang van het plantaadjeleven zeer onaangenaam is, en wel het meeste (wat tevens het voornaamste is) in het besturen van de slaven. Met deze gaat hij 's morgens, met een' langen tasstok in zijne handen, te velde, naar den molen of de lootsen. Op suikerplantaadjen, alwaar een waterwerk is, zijn gemeenlijk twee Blankofficieren, die echter veel slaap ontberen moeten, door in de maling om den anderen nacht in den molen te moeten blijven, terwijl ook de Negerslaven in de maling 36 uren achtereenvolgend doorwerken, als moetende des daags te velde en om den anderen nacht in het molen- en kookhuis postvatten, welke ploeg Negers men een spel heet. De Blankofficier is met het onmiddellijk toevoorzigt belast en moet de Negers tot het werken aansporen, en elken morgen een schriftelijk rap-

port van het verrigte der Negers aan den Directeur inleveren, dat altoos met eene buigzaamheid, als het rijs der waterwilgen, met den hoed beneden de knie, met eenen nederigen zachtgeuiten groet overhandigd wordt; welk een en ander de Directeur zeer kort en koeltjes, met een afgewend gelaat en eenen bijna onmerkbaren hoofdknik beantwoordt; blikkende ter loops met eene zekere *air d'autorité* den verbazenden afstand tusschen hem Directeur en den *Bakk'ra Bastiaan* (Blankofficier) door. Hij dus, die zich aan geene zoodanige slaafsche onderwerping gewennen kan, blijve gerust te huis, op dat in de betrekking van Blankofficier de herinneringen aan het Vaderland hem niet tot het ergste en doodelijkste heimwee brengen, waartoe het zien uitzeilen van een Nederlandsch schip onder onze nationale driekleurige vlag veel kan bijbrengen.

Een Directeur van eene plantaadje is in eene zeer belangrijke betrekking geplaatst, tevens de nuttigste der kolonie zijnde, terwijl hij veel, zeer veel te verantwoorden heeft, met welke zorg, daarentegen, een' Blankofficier niet bezwaard is. Velen moeten op eene afzonderlijke plantaadje, als in het bosch verloren, hun leven in stille eenzaamheid doorbrengen, doordien zij hun gezag niet anders, dan door het onderhouden eener behoorlijke distantie met hunne Blankofficieren, bewaren kunnen. Hij moet dus, ter handhaving van zijn gezag, een' te gemeenzamen omgang met zijne ondergeschikten vermijden; daarbij is het hem *niet vergund*, de edelste genoegens van *een wettig huwelijk* te mogen smaken: en hoe dierbaar zou hem, in deze af-

zondering, eene waardige, hem hulp en troost verschaffende echt- en lotgenenoote niet zijn? — Echter is het een algemeene stelregel bij de Grootmeesters, dat een' Directeur niet getrouwd mag zijn, hebbende altijd bij de weinigen, die eene vrouw ten huwelijk namen, hun demissie ten gevolge gehad. Dit veroorzaakt dus, dat een' Directeur, als jong mensch, met eene slavin leeft; de nu hierbij verwekte kinderen omhelzen weldra, in hunne kinderlijke onnoozelheid, de knieën van hunnen vader; dan deze moet zijn hart en zijne oogen voor die onschuldige liefkozingen sluiten, hoewel hij, wel is waar, vader van dezelve is, maar toch zij behooren hem niet, want hij zelf heeft deze zijne kinderen, op de lijst der geborene Creolen van de plantaadje, waaraan zij als slaven behooren, moeten opschrijven. Zij groeijen vervolgens in slavernij op, en hij moet dus zijne telgen als het eigendom van zijnen afwezigen meester beschouwen. Wil hij nu zijne kinderen, hetzij met, hetzij zonder moeder, vrijkoopen, dan gevoelt een' onmeêdoogend' patroon, dat er geld te verdienen is, en een' Directeur denkt zelden eerder aan het vrijkoopen, dan dat hij de plantaadje verlaten moet, terwijl, door eenige verwijdering tusschen hem en zijnen meester, de koop, in dat geval, niet alleen moeijelijk, maar dikwijls geheel afgeslagen wordt. Ook moet men van ieder' vrij te koopene slaaf, voor een' brief van *manumissie*, *f* 500 N. c. aan het land betalen (en in dat land wilt gij de Heidenen het Christendom prediken?), hetwelk met de verdere onkosten, buiten den koopschat, op nagenoeg *f* 600 komt;

terwijl men den koopschat op niet minder dan *f* 800 à *f* 1000 kan stellen; dus te zamen *f* 1500 voor ieder kind. Zoodat een Directeur, 3 à 4 kinderen hebbende, weldra de ondoenlijkheid gevoelt, om zijne lievelingen aan de slavenbanden te ontrukken, en van den snerpenden zweepslag te bevrijden; zoodat zijn kroost in eene slavernij leeft, hetwelk veel ongelukkiger dan dat der Negers zelven is, doordien de Mulatten-slaven, zoowel bij de Negers als bij de Blanken, in eene reeds verouderde minachting staan. En welke vader zou dit bittere lot, dat zijne kinderen te wachten staat, wanneer zij aan 's vaders voeten in kinderlijke onwetenheid spelen, niet met diepe smart gevoelen? — In de stille bosschen, aan murmelende rivieren en kreeken neêrgezeten, spreekt de natuur zoo ernstig en verstaanbaar tot het binnenste van ons hart, dat het geringste zelfverwijt hem deze stille eenzaamheid tot eene strafplaats doet worden. En wat doet hij? Om dit pijnlijk gevoel te onderdrukken, door zijne gedachten te benevelen, drinkt hij zich een stuk in de kraag (om het maar eens op zijn Surinaamsch te zeggen), valt weldra in slaap, en geeft zich straks, wanneer de rede nog bedwelmd en het hart gevoelloos is, op nieuw aan wellustige omhelzingen over, terwijl hij zich, uit loutere verveling, in de armen eener hem getrouwe Afrikaansche Heidinne uitput. — Hij is nu gelijk aan eene kaars, welke men aan beide einden te gelijk opgestoken heeft, moetende, wijl hier de hitte der spiritus, en dáár die der liefde als een verterend vuur op hem werkt, even spoedig als gezegde kaars tusschen

twee vlammen te niet gaan, en de ongelukkige jongeling gaat met eene verschrikkelijke wroeging, met ziel- en ligchaamssmart, bij het herdenken aan de zoo spoedig, maar ellendig afgelegde levensbaan, de eeuwigheid in. Moê en afgemat slaat hij nog een' verwilderden blik uit zijne holle stervende oogen (ik ben er ooggetuige van geweest!) op de rampzalige, in slavernij achterblijvende wichtjes neder; tast zich zelve met ontvleeschte vingeren in den boezem, en vloekt met stervende lippen dengenen, tot wien ook welligt deze rede geen invloed hebben zal, daar de zucht naar geld elken toegang tot het hart verstopt heeft. Ik ben in het laatst van het jaar 1829 getuige geweest, dat een kundig, zeer fatsoenlijk Directeur, welke thans geheel niet schaars in de kolonie zijn, te *Paramaribo* met een hem waardig Europeesch meisje verkeering had; maar zijn Administrateur liet hem, zoodra hij er de lucht van gekregen had, weten, dat hij hem Directeur, wilde hij trouwen, nog vóór die huwelijksverbindtenis zijn ontslag als Directeur te huis zou zenden.

Dat er Directeuren zijn, en al te veel zijn, die, zoo als KUHN, bl. 259, schrijft, de zon zelden nuchteren zien ondergaan, is de waarheid; maar deze beschuldiging is, gelijk ook die van den Administrateur F. J. L. R. VAN ONNA, eene in *Suriname* geborene kleurling, te algemeen genomen; althans in de stad *Paramaribo* wordt bijna niets gebruikt, zelfs zoo weinig, dat met den aanvang van het jaar 1831 de groote Surinaamsche societeit, het kollegie *l'Union*, ontbonden werd, en de Poolsche kastelein PISENSTKI in de *Har-*

monie bedankte, als kunnende niet bestaan, door dien er zoo weinig gedronken werd; maar, daar hoor ik alias de booze vragen: waar zijn dan de 18000 kelders en eene groote hoeveelheid kruiken met jenever, in 1830 ingevoerd, gebleven? Wel nu, die zijn zeker stil uitgesmokkeld; als men wist, hoe en waar, dan hield het op sluikhandel te zijn, en dat is ook zoo! *Berbice*, *Demerary* en *Essequebo* zijn Engelsche kolonien ten westen en *Cayenne* eene Fransche kolonie ten oosten van *Suriname*.

De Heer van Onna, welke den 12den December 1825 in het Departement *Paramaribo* der Maatschappij: *Tot nut van 't algemeen*, eene voorlezing deed: *Over de nuttigheid van het onderhouden der plantcultuur in de kolonie Suriname*, zegt (zoo als ik het met eigen oogen in diens handschrift gelezen heb), over het verval der plantaadje sprekende: » zoo » als de schaarsheid van goede Directeurs een punt » van beschouwing tot onderhoud der plantculture is: » *hij is een suiper*, *hij is een uitlooper*, *hij is een* » *slavenbeul*, hoort men zeggen, maar waar krijg ik » een ander, die anders is?" (Dit zijn de woorden van den Heer van Onna; die de eer daarvan toekomt, zij de eer gegeven; ik zou op deze zijne vraag antwoorden: *geef hen eene vrouw ten huwelijk.*) » Men heeft » ondervonden, dat bij de massa van plantaadjelieden » vele zich bevinden, die zoo straf en imperieus zijn, » dat hunne handelingen tegen de slaven met cruëli» teiten gepaard gaan; andere Directeurs gaan 's nachts » te laat slapen, en slapen 's morgens te lang, om op

» hunne werkplaatsen te gaan, ten einde de misbrui-
» ken te weren, die er gebeuren, maar hetgeen hunne
» bezigheden hoofdzakelijk uitmaakt, is de zorg voor
» hunne aanzienlijke schapen- en varkenskweek, en dit
» diende op eene geregelde plantaadje niet, enz." Een paar bladzijden vroeger beweert de spreker het schadelijke voor de eigenaren, om aan een Directeur een gedeelte van de administratie toe te staan, zonder dat hij voor deze zijne stelling eenige gronden aanvoert, zoo dat deze geheele periode op niets anders dan op kwaadaardigen laster en eigenbelang gegrondvest is; want het meerendeel van de tegenwoordig in *Suriname* zijnde plantaadjelieden moet men den lof toekennen boven dien laster verheven te zijn, als zijnde de beschuldiging van het overtollig gebruik van sterke dranken slechts op weinigen toepasselijk, hoezeer zij ook in de gegevene omstandigheden, tot het veelvuldig bezoeken der buren en een onmatig gebruik van spiritus, aangespoord worden, hetwelk, wanneer zij in eenen gehuwden staat leefden en eene gezellige vrouw hadden, minder het geval zijn zoude.

Dan, gaat het op sommige Surinaamsche plantaadjen wat ruw toe, het schijnt in *Fransch Guiana* niet beter te zijn. De Heer DISEVADRAISE, welke in 1825 een uitstapje naar de plantaadjen van *Cayenne* deed, zegt:
» De planters oefenen gemeenlijk omtrent de vreemde-
» lingen de edelmoedigste gastvrijheid uit, zelven na-
» genoeg van de wereld afgezonderd levende (de mees-
» ten zijn ongehuwd), niet dan slaven rondom zich
» ziende, grijpen zij gretig iedere gelegenheid aan, om

» met vrije lieden te spreken; overigens is het bekend,
» dat vele kolonisten hunnen ongehuwden staat, te midden
» den van eenen harem van lieve jonge Negerinnetjes,
» trachten te verlevendigen.''

» Geen Vorst in Europa wordt vaardiger bediend,
» dan een planter; nooit zal men hem zien bukken,
» om iets van den grond te rapen, altijd heeft hij sla-
» ven bij zich, die zijne verrigtingen voor hem volvoe-
» ren, zelfs de allergemakkelijkste, van welke hij meent
» zich te kunnen ontslaan. In Zuid-Amerika slaat
» de Europesche werkzaamheid welhaast tot traagheid
» over; een kolonist rookt zijn pijp, drinkt zijn bit-
» tertje, houdt zijne maaltijden bij een stevig glas wijn,
» doet een middagtukje en slaapt den roes in de armen
» eener jonge slavin uit; gaat, opgestaan zijnde, eene
» kleine wandeling doen of rookt zijn pijp in de gale-
» rij, gaat souperen, neemt een groc en rust zich op
» nieuw in Morpheus armen tot den volgenden morgen
» uit. Het dierlijk leven is wel het beste, intusschen
» beken ik, dat men er aan gewoon moet zijn.''

Om een goed Directeur te zijn, is het besturen van de slaven een hoofdvereischte; ten einde die wel te besturen moeten én Directeur én Blankofficier altoos met beleid naar vaste grondbeginselen handelen. Vele Directeuren zijn genoodzaakt, door ontijdige goedheid en gemeenzaamheid (waarvoor de Neger niet bestand is, als beschouwende dit voor eene zwakheid van zijnen meester, waarvan hij dadelijk, al toetsende wat het lijden kan, misbruik zal maken), het verloren gezag door middel van zweepslagen terug te nemen. Anderen, die

altoos, volgens vaste principes, den vereischten afstand weten te bewaren, en door geenen overdreven wellust of te veelvuldig gebruik van sterke dranken hunne achting verliezen, het goede en slechte gedrag hunner slaven weten te onderscheiden, en regtvaardig naar verdienste beloonen en straffen, besturen hunne slaven gemakkelijker met een' oogwenk, dan de altoos razende en dreigende bolderbek dit met slagen vermag. Nu eens gedoogt hij de misdaden en het pligtverzuim, zonder te straffen, en dan weder straffen zij, naar driften en luimen, een nietig ongeluk driedubbel.

Het is voor een' Directeur eene wijze staatkunde, dat hij, bij de aanvaarding van eene directie, de kleine Creolen-kinderen liefkoze, en nu en dan bij zich in het woonhuis spelen laat, hun tevens een en ander van zijne tafel te eten en drinken gevende; dit doet hem bij de geheele slavenmagt achting en liefde verwerven: doende tevens bij de huismeiden (*) de vrees geboren worden, om spijs of drank te vergiftigen, aangezien ook hierdoor de kinderen in het grootste gevaar, van te worden vergeven, gebragt zouden worden. En, ofschoon dit laatste wel door den giftmenger te ontwijken was, zal eene zachte behandeling der kinderen den Directeur altoos bij de slaven achting doen verwerven; terwijl barbaarschheid - haat of mismoedigheid, bij de

(*) Een Negerin blijft altoos den naam van meid behouden, om het even hoe vele kinderen zij heeft, aangezien er onder de Zwarten geene huwelijken, doch slechts zamenleving toegestaan wordt; sommigen hebben voor hunne kinderen zoo veel vaders als kinderen. Zeer oude Negerinnen worden *mama*'s of oude meiden genoemd.

Negers verwekt, dat zeer ligt gevolgen kan hebben, die tot groot nadeel van het effect (plantaadje) zijn. Ook moet hij de oude afgeleefde slaven en slavinnen, welke zich in de Negerhuizen ophouden, met achting behandelen, en hen nu en dan eens opbeuren, door eene kleine versnapering of gulle toespraak: deze toch worden, als oude *tata's* en *mama's*, altoos, wanneer de werkbare magt ontevreden te huis komt, geraadpleegd; en wanneer nu deze oudjes zelve zeer over den vriendelijken, hun welbehandelenden Directeur tevreden zijn, moeten de jongen van zelve wel zwijgen en hun werk verrigten, wijl zij ook hierdoor in het ongelijk worden gesteld; want de Negers hebben zulk eene onbepaalde achting en vertrouwen voor oude grijze Negers, dat zij niets van belang zullen ondernemen, zonder deze te hebben geraadpleegd en hunne toestemming te hebben verkregen; immers die ouden zullen spoedig moeten sterven, en, na hun verscheiden, hunne achtergelatene landgenooten bij het Opperwezen tot voorspraak moeten verstrekken. — De Heer H. H. Dieperink zegt (*): » Millioenen schatten zijn voorzeker, sedert de kolonie » *Suriname* bestaat, door eene onmenschkundige be» handeling van de slaven, verloren gegaan; deze wordt » het meest in personen waargenomen, welke altijd, » of tot een' vergevorderden leeftijd, slaafsch onderge» schikt zijn geweest als matrozen, soldaten, enz., en

(*) Uittreksels uit berigten van leden Correspondenten, en de Departementen der Nederlandsche Huishoudelijke Maatschappij, 1825, 18de stuk, bladz. 136, 137, te *Haarlem*, bij Vincent Loosjes.



PLATTE GROND

van de

STAD

Paramaribo.

Naar de teeken: van A. H. HIEMCKE, 1e Luit.t bij de Genie in Suriname.

De wyk B en dat gedeelte der wyk A, dat door de Rivier, het Gouvernements plein en de Graven-straat wordt ingesloten, is de OUDE STAD.
De eerste vergrooting strekt zich uit tot de Steenbakkers Gracht.
De vergrooting in het Jaar 1772 tot de Drambranders Gracht
De Vrij mans gronden welke tot belooning aan de Negers van het vrye Jager Corps
uitgedeeld zijn, worden Kau en Böhm-Knie genaamd,
Kau-Knie, het aldus, omdat, dit gedeelte zeer moerassig zijnde de koeijen daarin tot de knieen inzakten,
meer naar het Zuid-Oosten of de Rivier zijde, heeft men de Vrij mans gronden van Böhm-Knie
Het gedeelte van de wyk A, ten Noorden het Fort Zeelandia, wordt COMBE genaamd,
naar een Neger COMBE, alstaar te voren woonachtig.
Wijk D, wordt in eene 1ste en 2de gedeelte verdeelt, het 1ste gedeelte ligt ten Noorden, het 2de gedeelte (of ook wyk E) ten Zuiden de Steenbakkers Gracht

a 't Hof van Justitie
b Bureaux
c Binnenfort en Gevangen-huizen.
d Gereformeerde kerk
e Luthersche Kerk.
f Plaats alwaar de 3 Neger jongens den 26 January 1833 levend verbrand zijn.
g Brandplein sedert 1821.
h De Spanhoek.
i Bosch-negers-kamers

Aanwijzing der Kenmerken.

Verschillende wyken der STAD

Lett.e A
B
C
D
Vrije Colonie
Weiland.

Schaal van 50 Kettingen à 66 Voeten Rijnl.s
10 20 30 40 50.
de voet = 3.139465 Palmen.

Pad van Wanica
Land-grond
Wei-land
Justitie plaats
Wanica-Straat
Brug Pad-pantje
De Grond Kwock-Lust
Vaart naar de Saramacca Rivier
Weiland
Bonifacius
Landsweg
Nepveu-Str.
Begr. Pl. der Hernhutters
Kau-Knie
Frederici-Str.
Oude Begr. Pl.
Rust en Vrede-Straat
Gracht
Hof-Straat
Groote Dwars-Straat
Steenbakkers Gracht
Böhm-Knie
Drambranders Gracht
Pontewei
Zimmerman-Str.
Saramacca-Straat
Zwarte haven-brug
Domine Straat
Heerenstraat
Keizer Straat
Knuffels Gracht
Wagen Straat
Nieuwe Oranje tuin
Soldaten
Milit. en Civiel Hospitaal.
Rijweg naar de Pl. Tourtonne en langs de Rivier
Hospitaal brug
Sommelsdijksche Kreek
Noorden.
Steenbakkers
Kerk
Joden bree-Straat
Klipsteen-Straat
Houtmarkt
Heiligeweg
Oude Oranje tuin
R. C. Kerk
VOORSTAD ZEELANDIA.
Landingsplaats gen.t Platte brug
Koffy Waag
Water-Molen-Straat
Oranje-straat
Graven
Groote-Combé-Rijweg
Combe brug
Land. Pl.
't Plein
't Gouvernem.t huis
Officierswoning
Fort Zeelandia
Magazijnen en Pakhuizen
Markt plein
Put
Stroom-zigt.
Land Pl.
Plantagie MA RETRAITE.
Rijweg van Ma Retraite
DE RIVIER SURINAME NEDERWAARTS.

Steendr. van H. J. Back

Pad van Wanica

Brug Bele pantje

Lands-grond

r Kenmerken.

Littº A

B

C

D

Vrije Colonie.

Weiland.

De Grond Kweek-Lust.

Vaart naar de Saramacca Rivier.

Weiland

Boniface

Gemeene Lands-weg

Böhm-Kniep

Tourtonne

Noorden.

PLATTE GR

van de

STAD

Paramar

DIA.

Naar de teeken: van A. H. HIEMCKE, 1

in Suriname.

RETRAITE.

Rijweg van Ma Retrait

MA

» dergelijke vele (gelijk elders, zoo ook hier), ofschoon » zeer goede knechts, zijn het slechte bazen, enz., » enz. —— Er zijn plantaadjen, waar nooit (!) een' » zweepslag wordt gehoord, en echter met de grootste » orde, vlijt en arbeidzaamheid het werk wordt verrigt."

Zekere schrijver zegt (*): » Om de Negers wel te » bestieren, diende men somtijds SALOMONS *wijsheid*, » SIMSONS *kragten* en JOBS *geduld* te bezitten." —— Echter zullen wij straks bij de beschouwing, hoe de slaven in deze kolonie behandeld worden, zien, dat hier de *wijsheid* SALOMO's, bij velen, slechts in neuswijsheid bestaat, terwijl *geduld* ontbreekt en de magt met *kracht* misbruikt wordt.

Na dan de vrije plantaadjebewoners te hebben beschreven, zal ik overgaan, met U het een en ander van de bewoners der stad *Paramaribo* mede te deelen. Men verdeelt dezelve in drie hoofdklassen, als: *Kooplieden*, *Ambtenaren* en *Ambachtslieden.*

IV.

VRIJE INWONERS VAN DE STAD PARAMARIBO.

Paramaribo (†), de eenige stad in *Suriname*, ligt aan de westzijde van de rivièr *Suriname*, op eene drooge zand- en schulprits, tellende ruim 15000 zielen, waaronder bijna 9000 slaven, om 6000 vrije personen te bedienen.

(*) BLOM, bladz. 353.

(†) Zie den hier bijgevoegden *platten grond.*

De aldaar wonende blanken bestaan uit:

386	Nederlanders.
1403	Inboorlingen.
254	Vreemdelingen.

Te zamen 2043 Blanken.

Waaronder bijna 1200 Joden en ruim 800 Christenen; ook verdeelt men deze bevolking aldus:

Vrije kleurlingen	3612.
» zwarten . .	1030.
Kleurlingslaven .	1145.
Zwarte » .	7435.

Totaal 15265 zielen.

Hiervan zijn gehuwd:

Blanken (paren)	348,	meest Joden.
Kleurlingen »	27.	
Zwarten »	1.	

Te zamen 376 paren.

De voornaamste ingezetenen van *Paramaribo* zijn de leden der Hooge Regering en de verdere hooge Ambtenaren, alsmede de Administrateuren van plantaadjen, waarvan wij boven reeds gesproken hebben, en verder de handelaren en ambachtslieden.

Ambtenaren, Regtsgeleerden, Geneesheeren, Apothekers, enz.

De Gouverneur-Generaal der gezamenlijke Nederlandsche Westindische bezittingen, tevens Opperbevelhebber

der Land- en Zeemagt in dezelve, resideert te *Paramaribo*, alwaar Zijne Excellentie een prachtig Gouvernementshuis bewoont, staande aan de westzijde van het Plein, hetwelk *Paramaribo* van het fort *Zeelandia* scheidt, met het uitzigt over dit paradeplein, op de Rivier en den Gouvernements- of Marinetrap.

De *Koloniale Raad* bestaat uit den Gouverneur-Generaal, als President;

Den Procureur-Generaal;

Den Administrateur van Financien, zes der voornaamste Ingezetenen en den Gouvernements-Secretaris.

Verder vindt men te *Paramaribo*:

Een Geregtshof, bestaande uit een' President, zes Leden, een Griffier en een Adjunct-Griffier.

Een Militair Geregtshof en een Geregtshof tot wering van den Slavenhandel (*).

Een particuliere Westindische Bank. Negen Heemraadschappen over de negen Divisien, bestaande uit een' Heemraad, een Kapitein, een 1ste en een 2de Luitenant, benevens een Vaandrig, en verder een legio van ondergeschikte ambtenaren op de Gouvernements-Secretarie. Het Bureau van den Procureur-Generaal, de Griffie van het Geregtshof, bij de Adminstratie van Financien, op de Weeskamer, op 's Lands Waag. Ver-

(*) Namelijk tot wering van den slavenhandel in Afrika, of invoer van slaven van buiten; doch de in *Suriname* zijnde slaven koopen en verkoopen de leden dezer regtbank zelve, zelfs kleine kinderen, hetzij met, hetzij zonder moeder.

der onderscheidene Geestelijken en Kerkbesturen, Advokaten, Procureurs, Deurwaarders en gezworene Klerken, het Notariële vak uitoefenende; Geneesheeren en Apothekers; Militairen en Schutters; Plaatselijke Policie, Brandwezen, en eene afwisselende Marine en vele Koopvaardijvaarders.

Ook vindt men te *Paramaribo* verschillende Maatschappijen, Genootschappen, Collegien, Sociteiten en Commissien, tot nut en uitspanning van het algemeen, zoo als voor onderwijs, geneeskundig toevoorzigt, voor landbouw (*prodesse conamur*), tot zedelijke verbetering der gevangenen; Vrijmetselaarsloges, van de Surinaamsche weldadigheid, van kolonisatie der vrije bevolking; die des Nederlandschen Bijbelgenootschaps, die tot bevordering van welstand onder de landlieden, die tot aanmoediging van de gewapende dienst in Nederland, ter uitbreiding van het Christendom onder de Heidensche bevolking, en al die fraaije zaken meer. — Dan, stel U van dit alles niet te veel voor; het zijn meestal kransjes, alwaar gepraat, gerookt en gedronken wordt, waar men nu en dan hoogdravende theorien hoort opvoeren, die echter nimmer in praktijk worden gebragt, hetzij omdat vele van die voorstellen niet in praktijk te brengen zijn, of omdat men in *Suriname* te lui en te onverschillig is.

De Hoofdambtenaren hebben hunne eigene societeit of koffijhuis, zijn minder gastvrij dan de middelstand, en hebben zij een' geruimen tijd van jaren (ik meen 20) in de kolonie doorgebragt, dan verlaten zij deze, en leven elders van een ruim pensioen.

De Ambtenaren van de derde en mindere klasse hebbən zelden meer dan hun dagelijksch brood; het zijn slechts weinigen, die het fortuin dient, om in hoogere ambten iets meer te hebben, en hetgeen zij aan traktement ontvangen, hebben zij aan dagelijksche behoeften noodig; enkelen bekomen, door deze of gene betrekking, eene administratie over één of meer plantaadjen; doch bij de meesten is het *misère à pruse*, en moeten steeds den ouden ondergeschikten knecht blijven; terwijl andere Bureaulisten, al pennende, onder steeds toenemende schulden, door hunne beeren met een' zak vol rekeningen achtervolgd worden.

Nederlanders en Inboorlingen moeten hier echter, ten allen tijde, bij de Duitschers ten achteren staan, daar deze het meeste geprotecteerd en voortgeholpen worden: niet alleen dat deze de aanzienlijkste Administratien van de grootste plantaadjen bekomen, maar het zijn ook de eerste posten in de Regering, die bij voorkeur aan hen opgedragen worden. Van daar dan ook, dat zekere Duitsche schrijver zegt: » Alle Europäer, » die etwas von sich hoffen lassen, sind in *Surinam* » angenehm, und werden mit offenen Armen, und al- » len den Höflichkeiten, die den Surinamern eigen sind, » aufgenommen; ja es wird ihnen nach dem Gebrauch » der Holländer, worin sie alle andre Nationen über- » treffen, Hülfe geleistet und aller Borschub gethan, » der nur möglich ist. — U. s. w." (*).

(*) Herrn Johann Friedrich Ludwigs, neuste Nachrichten von *Surinam*, p. 156.

De Commiesen, Klerken en dezulken, die een klein postje bekleeden, leven in *Suriname* over het algemeen geheel machinaal, stipt en gedwee. De groote, hen ontmoedigende afstand, waarop zij gehouden worden, een sober inkomen en donkere vooruitzigten in dit heete, ongezonde insektenland, zoo ver van zijne vrienden en magen verwijderd te zijn, dat alles is bij velen de reden hunner neêrslagtigheid. — Ongelukkig hij, die naar eene Kolonie gaat en niets anders weet, dan te ambtenaren, en, helaas! hoe velen zulke kostgangers vindt men er niet? Ongelukkige schrijvers! die geene middelen bezitten, om door eigene industrie, vlijt en nijverheid zich een eigen, meer onafhankelijk bestaan te verschaffen, en hun brood op een nuttiger, meer eervolle wijze te verdienen, door het bekleeden eener positieve betrekking.

Het gaat den Ambtenaren van *Suriname* en van de Westindische eilanden even eens, als de ondergeschikte Ambtenaren van de Oostindië; bijna alle (een enkele witte raaf uitgezonderd) zijn gelijk trechters, welke het ingegotene vocht dadelijk doorlaten: men kan de koloniale kas als een groot vat beschouwen, uit welke men de traktementen, met behulp van die trechters (handen der ambtenaren), in flesschen (beurzen der winkeliers, schoen- en kleêrmakers, wasch- en naaimeiden, kasteleins, docters, apothekers, advocaten, enz.) aftapt; heeft de winkelier de flesch nu niet wel in derzelver ware standpunt geplaatst, dan loopt het mis, en de boel raakt op de flesch, de man gaat bankroet, doordien de nering verloopen is; — maar al komt het traktement nu niet

dáár, waar het behoort, de trechter behoudt het waarlijk niet, en het stroomt dus elders heen, doch waar het maandelijksche inkomen zoo al blijft, kijk! dat weten alle Ambtenaren te zamen niet.

Men betaalt in *Suriname*, even eens als te *Batavia*, bij de maand, en men leeft er bij den dag, doch bij den aanvang van iedere maand zitten de Heeren Bureaulisten het meeste in de knijp, want dan ziet men de norsche, op moppen azende snorrebeeren in alle rigtingen door de stad kruisen. Het is echter met de loopers te *Paramaribo*, die bij een verontschuldigend antwoord al spoedig weder vertrekken, niet zoo erg als met de niet loslatende, onvermoeide Kéés of Chinesche beeren te *Batavia*: zulk lastig aanmanen als in de Oostindië plaats vindt, gaat alle bescheidenheid te boven; de Chinesche loopers, hiertoe bij overdragt, contract of percenten door den crediteur in dienst genomen, kunnen bij afwisseling, als soldaten op schildwacht, 2 à 3 dagen om huis of kantoor van den debiteur patrouilleren; zij laten zich het eten brengen, en maken voor alle deuren en vensters vriendelijke complimenten, en vragen alleen door gebaren om betaling. Dit aanmanen wordt nu, door de langdurigheid van het wachthouden, door de geheele stad bekend; gaat men uit, de beer volgt altoos even bescheiden, en de schuldenaar is met zijn lastig gezelschap nergens welkom, daar hierdoor een' ander' persoon dan de schuldige zou kunnen worden verdacht. — Doch, hoe lastig dit ook zijn moge, wanneer de schuldeischers in *Suriname* doorbijten, zijn de gevolgen hier veel erger

dan te *Batavia;* menig arme duivel is om eene kleine schuld van 5 à 6 gulden, zoo hoog op kosten gejaagd, dat hij stil op stok heeft moeten gaan, wilde hij niet gepakt en naar het *Cordon* gebragt worden, namelijk eerst in naauwe, duistere, vochtige en zeer ongezonde kerkers van het *Binnenfort*, in strikte gijzeling, en vervolgens, omdat hij aan den Procureur-Generaal (*) de justitiekosten betalen moet, naar de grenslijn der kolonie getransporteerd, om aldaar, in woeste afzondering bij een militaire post, voor een gering dagloon, even als een' geleiboef, met de Kettingnegers (in ijzers geklonkene misdadigers, of zoogenaamde misdadigers, wijl zij niets dan hunne vrijheid zochten), te moeten spitten en delven: adres aan den Directeur H. M. Kammeijer en anderen.

Met de Ambtenaren der tweede klasse kan men in rang gelijk stellen de geestelijke Regters en Advokaten, Geneesheeren en Apothekers; al welke betrekkingen

(*) De tegenwoordige Procureur-Generaal Ph. de Kanter (het doet mij leed en ik spreek met allen eerbied van dien anders beroemden en geachten naam), is een lang, mager man, met een zeer terugstootend voorkomen; hij heeft een lang, duister *Duc d'Alba's* gezigt, tevens veel gelijkende op Hudson Löwe, een torie van de behoudende partij, (n. b. van ijzers en kluisters); een man bij wien, misschien door den dagelijkschen omgang met fielten en boosdoeners, de fijne draden van het menschelijk gevoel schijnbaar zijn afgebroken; een man, die blijken geeft een vijand te zijn van algemeene verlichting en beschaving, en zelfs de drukpers in *Suriname*, gelijk alle dagbladen dier Kolonie onder een strenge censuur houdt, want, » in een land van domheid en slavernij, passen geene denkbeelden van verlichting en vrijheid te worden ontwikkeld," is helaas! het voorgeven van velen.

hier naast die van Grootadministrateur, hetwelk sommigen er echter tevens bij waarnemen, of hunne betrekking (zoo als Dominé D. Janssen Eyken Sluyter, de Apotheker Brouwer en anderen) aan die van plantaadjen te administreren opofferen, — in groot aanzien staan en zeer winstgevende zijn. De Christenleeraars en de Regters hebben een vast inkomen en het vooruitzigt op een aanzienlijk pensioen (*); ook weten de Advokaten en Geneesheeren, ofschoon ook daar in getal toenemende, zich, zoo wel als de Heeren Apothekers, in een korten tijd een aanzienlijke fortuin te verwerven, om later op hunne lauweren in het Vaderland in grootheid en aanzien te leven.

De Gouverneur heeft . . .	*f* 60000	inkomen per jaar.
De Procureur-Generaal . .	- 12000	»
De Algemeene Secretaris .	- 10000	»
De Administrateur van Financie	- 10000	»
De President van het Geregtshof	- 10000	»
De Leden van het Hof . .	- 8000	»

Enz., enz., enz.

De handeldrijvende volksklasse te *Paramaribo* is zoo talrijk als verschillend; uit alle Europesche Staten, als-

---

(*) Er zijn thans twee gepensioneerde Presidenten van het Surinaamsche Geregtshof in Nederland (*'s Gravenhage* en *Groningen*), ieder met *f* 6000 pensioen.

mede uit Noord-Amerika, hebben zich hier grootere en kleinere kooplieden nedergezet, doch vooral Joden, welke allen de taal en leefwijze hunner natie blijven behouden. Verschillende omstandigheden en lotswisselingen hebben hoog en laag hier te zamen gevoerd, en men vindt bij zulke kooplieden zulk eene groote verscheidenheid van handelsobjecten, dat men over het groote contrast onwillekeurig de handen ineenslaat.

De aanzienlijkste en meest gegoede kooplieden handelen in Noord-Amerikaansche artikelen, zoo als hout, ijzer, meel, gezouten visch, vleesch, spek, enz., enz.

Nu en dan komen er ook transigerende kooplieden met geheele carga's voor 2 à 3 maanden met Nederlandsche koopvaardijschepen in *Suriname*, brengende allerhande eet- en modewaren mede: aardappelen, boter, kaas, ham, worst, bijouterijen, Neurenburger waren, manufacturen, gemaakte kleederen, laarzen, schoenen, hoeden, parapluis, konfituren, banket, kortom van alles zoo wat; en wat vreemd is, elk verkoopt met verlies en klaagt over slechte betaling: dan, het klagen over geldgebrek en slechte tijden is onder alle standen zeer algemeen; echter vindt men onder de jonge kleurlingen en ambtenaren met een klein inkomen de grootste windmakers; zij loopen onder eene fraaije parasol, met opgeschuijerd haar en hoogstaande boorden langs de straten met een *audacia statuendi*, als of zij CRESUS schatten bezaten; zoo dat men ook hier met SALOMO kan zeggen: *Daar zijn er, die zich rijk vertoonen, en niet met al hebben; en die zich arm vertoonen, en rijk zijn aan schatten* (Spreuken XIII, vs. 7).

De ambachtslieden te *Paramaribo* bestaan meestal uit kleurlingen, die in het handwerk, dat zij als beroeps- of bestaansmiddel uitoefenen, meerendeels ongemeen lui en onverschillig zijn. Het schrijnwerken, molenmaken en timmeren beoefenen zij nog al het beste, en waarvoor men in de kolonie ook uitmuntende houtsoorten vindt. Het metselen verstaan zij minder, daar de meeste gebouwen, behalve de fundamenten, geheel uit hout bestaan; weshalve het metselen hier schaars beoefend wordt, ofschoon tegenwoordig, behalve bij sluizen en bruggen, ook meer bij het bouwen van huizen in gebruik komende; ook het smeden bestaat hier alleen in grof werk, terwijl het kleeder- en schoenmaken hier op verre na niet zoo net en sterk wordt uitgeoefend als in Nederland; zoo dat de meeste kleedingstukken, broek, rok, vest, eveneens als hoed, kousen, schoenen, laarzen, enz., bij geheele kisten vol gemaakt in de kolonie worden ingevoerd; van repareren en lappen der kleedingstukken, schoenen en laarzen weet men hier weinig af, wordende deze bij het stuk raken meestal aan de huisslaven gegeven, die het dan spoedig afdragen en verslonzen. Doch de naaisters van katoenen en linnen kleedingstukken werken hier ongemeen net en fraai, en in het wasschen, strijken en plooijen, worden zij nergens overtroffen, zelfs niet in *Gent*, zoo dat er dikwerf Engelsche hemden, doeken, enz. van *Amsterdam* en *Rotterdam* naar *Suriname* gezonden worden, om ze aldaar te laten wasschen en opmaken.

Fabrijkaadjen en trafijkaadjen worden in *Suriname* niet gevonden.

De militairen in *Suriname* maken het bijna te niet gesmoltene Bataljon Jagers n°. 27 uit, en bestaan grootendeels uit schuim van allerhande natien, waardoor de militairen bij de kolonisten in groote minachting staan, zoo mede om dat ze niets anders uitvoeren dan de dienst van Agent van Policie waar te nemen, doordien zij, op aanvraag van den Procureur-Generaal, in de bosschen en zwampen moeten patrouilleren, om op weggeslopene slaven jagt te maken. De rustige, vreedzame burgers van *Paramaribo* beschouwen het garnizoen van het fort *Zeelandia* als eene gevaarlijke slang in hun eigen boezem, en zeggen, dat men juist van deze gewapende, ondeugende Europeanen, muiterij en opstand te wachten heeft, ofschoon het den naam draagt, dat zij de goede ingezetenen van *Suriname* zullen helpen en beschermen.—Ware het garnizoen, om van vroegere voorvallen niet te spreken, op den 2den November 1820 slechts 200 man sterker geweest, dan was de gistende opstand onder de militairen welligt tot rijpheid gekomen, en de daaruit voortspruitende moord en doodslag, plundering en brandstichting zouden welligt de onheilen van den noodlottigen brand van 1821 overtroffen hebben. Doch de fiere houding der gewapende burgerwacht, toen door kleurlingen betrokken, en doordien ook andere burgers, bij het slaan van alarmtijding, in de wapens kwamen en rustig in de gelederen stonden, zonder een' enkelen soldaat iets kwaads te doen, werden de uitgetrokkene soldaten bevreesd, zoo dat zij in het fort *Zeelandia* terugtrokken.

Het is zeer onaangenaam voor de vreedzame burgers

van *Suriname*, dat men in eene stille, rustige kolonie onrustwekkende soldaten zendt, om rust en orde te bewaren, en, zoo als men het noemt, de kolonie te beschermen; doch het zijn meest allen vlugtelingen en deserteurs, die, na dat men hun de wapenen in de hand gegeven heeft, eene dreigende en muitzieke houding aannemen.

Alle blanken, hoe nietig en gering ook, zelfs een gemeen soldaat, zonder eenige verdiensten, zien met een onverdragelijken blik van minachting op kleurlingen en zwarten neder. Ik heb zelfs baardelooze kantoorschrijvers, uitgeputte blanken, zonder bekwaamheid en energie, in hunne verwaandheid, als of zij halve goden waren, de kleurlingen – halve menschen en de negers – zwarte beesten hooren noemen; dieren, waarvan geene menschen konden worden gemaakt.

Het denkbeeld is bij deze soort van blanken, eveneens als bij de oude kolonisten, niet vreemd, dat de negers een tusschenras van menschen en apen uitmaken.

De Joden staan in *Suriname* niet alleen bij de Christenen, maar ook bij de negers in groote minachting, zoo dat de laatsten hen niet onder de blanken rekenen te behooren; zeggende, als zij twee Christenen en een Jood zien: *Toe Bákkra lange wan Joe* (twee blanken en een Jood). Men kan een negerslaaf grootelijks bevreesd maken, met te zeggen: » als dit of dat » weêr gebeurt, dan zal ik u aan een' Jood verkoo- » pen;" wel wetende, dat de Joden, en vooral de Jodinnen, zeer wreed en onmeêdoogend zijn, gevende

hunne slaven, bij veel werk, veel slaag en schaarsche levensmiddelen.

Hij, die zijne slaven, hetzij uit eigen belang, hetzij uit menschlievendheid, wel behandeld en zich niet te gemeenzaam met hen maakt, zal hen gemakkelijk, met de minste moeite besturen. Geheel anders is het met de Joden en Jodinnen; deze maken zich nu en dan zeer gemeenzaam met de slaven, *encanailliseren* zich er mede (zeggen de meer trotsche blanken), en willen hun gezag straks met zware straffen terugnemen. Dit is inzonderheid het geval bij de Joden, die geene behoorlijke distantie in achtnemen en daardoor hun gezag en achting verliezen; ook laten zij zich door hunne driften beheerschen en straffen, zonder verhouding der misdaad of het ongeluk, dadelijk op het gebeurde en nimmer met bedaardheid, waardoor de straf de hoegrootheid van het feit verre overtreft. Dan eens weder hoort men Missie zeer gemeenzaam lagchen en spelen, en straks hoort men het knallen der zweep of het kletsen der tamarinde stokken, om het gezag te herstellen, en straks hoort men weder troostwoorden: *matie* — *boen hatti* — *switie moffo*, enz., tot de negerslaven spreken.

De verdeeldheid tusschen de Portugesche en Hoogduitsche Joden is zeer groot; onder de eersten vindt men zeer rijke planters, ofschoon ook al in personeel en gegoedheid minder wordende.

Ook STEDMAN schijnt de wreedheid der Joden in het oog te zijn gevallen (*). Deze natie is en blijft altijd,

---

(*) D. I, Voorrede, bl. IX.

in welk land men dezelve aantreft, eene Joodsche natie, en kan nimmer beschouwd worden als te behooren tot eene Engelsche, Fransche, Hollandsche, zelfs tot geene Portugesche, Duitsche of Poolsche natie. Over het algemeen hebben de Joden in *Suriname* den landbouw (vroeger vond men zeer rijke planters onder hen) verlaten en zijn meer tot het commerciële overgegaan, dat dan ook de oorzaak geweest is, dat vele in bloei en welvaart zoo ongemeen sterk afnemen en de *Joden-savana* geheel in verval geraakt en bijna ontvolkt is.

De Kleurlingen, hetzij vrij of slaaf, worden, zoowel door de Negers als door de Blanken, met minachting aangezien, en ofschoon de Mulatten blanke vaders en zwarte moeders hebben, worden zelfs welgestelde Kleurlingen in geene sociteiten van Blanken geduld, en zoo veel mogelijk op alle partijen geweerd, zoodat vele miskend en op eene onrechtvaardige wijze ontmoedigd worden. De koloniale wetten zijn echter meer liberaal ingerigt dan vroeger; art. 116 van den 8sten titel van het Reglement op het Beleid der Regering van de Nederlandsche Westindische bezittingen, gearresteerd den 21sten Julij 1828, n°. 222, door Zijne Excellentie den Commissaris-Generaal van Z. M. den Koning, voor de Westindische bezittingen, Joh. van den Bosch, luidt: » Aan alle vrije lieden, burgers der kolonie, om het » even van welke Godsdienst of kleur, worden gelijke » burgerlijke regten toegekend." — Dan dit schijnt de vooroordeelen in particuliere zamenleving meer veêrkracht te hebben gegeven.

Het is waar, de meeste Kleurlingen zijn arrogant, trots, eigenwijs, lui en onbeschaamd; de Vrijlieden vermeenen, zoo als den Heer H. H. DIEPERINK te regt aanvoert (*): » dat de vrijheid van den mensch be» staat, in niet te werken." Hun grootste geluk bestaat in eene luije rust; zoowel bij de vrije Kleurlingen, als bij de vrije Zwarten, bestaat de grootste zaligheid in het slapen met een' rondgevulden buik.

Het schoone geslacht, en ook de jonge Kleurlingmannen en de jonge Negers zijn zeer op tooi en opschik gesteld, en de meisjes voeren hier niets anders uit dan pronken, en hare maatjes te bezoeken, zittende des avonds achter jalousien voor het raam, om de voorbijgangers te bespieden, met een *tiekie* (oranjetakje, zoo dik als een pennenschacht) in den mond, en de handen in den schoot.

De meeste Creolen leven ongehuwd, hebbende, behalve eene huishoudster, 2 à 3 concubines buiten de deur, want de Kleurling-vrouwen zijn nergens minder kiesch in het zamenleven met mannen, dan in *Suriname*, ofschoon zij dezelve ook bij afwezigheid zeer getrouw zijn. Van 14 tot 16 jaren zijn de Creolinnen huwbaar, en worden alsdan door de moeder aan dezen of genen Blanken of Kleurling voor de zamenleving afgestaan; doch zonder toestemming der moeder zijn er bijna geene voorbeelden, dat zich een meisje daartoe heeft laten overhalen. Sommige Kleurlingen beschou-

---

(*) Zie het 18de stuk der Haarlemsche Maatschappij, 1825, bladz. 116.

wen het huwelijk als zeer drukkend, door welks knellende banden zij hunne dochters niet willen laten binden; men heeft zelfs voorbeelden, dat Kleurling-ouders, die in een' ongehuwden staat (zoo als meest alle Kleurlingen) zamen in lief en leed leefden en kinderen verwekt hadden, aan hunne dochter het doen eener huwelijksverbindtenis volstandig weigerden. Zeker Kleurling-vader gaf eens een' Blanke, die om de hand zijner dochter vroeg, ten antwoord: » Trouwen, dadelijk trouwen? neen! dat gaat niet; wilt gij eerst een jaar met Louisa zamenleven, dat kunt gij doen, dan kan men zien, hoe het gaat; maar mijne dochter moet vrij zijn, en zal zich niet blindelings voor vast verbinden." — Komt nu zulk eene dochter met of zonder kind te huis, zij is welkom. In *Suriname* komt men gemakkelijk aan den kost, die er twee dagen van de zeven werken wil, heeft voeding, kleeding en huisvesting, en kan den overigen tijd met een' gevulden buik rusten: en meer verlangen de Inboorlingen niet.

Bij de zucht naar fraaije kleederen, koralen enz., zijn de Creolen veelal onachtzaam en verkwistend, eene eigenschap, die zoowel den mannen als de vrouwen eigen is; maar de zindelijkheid van de laatsten, ten opzigte van haar ligchaam, door nu en dan in het water te zitten en zich geheel te reinigen, verhoogt hare bekoorlijkheid, even als hare gezondheid en frischheid; terwijl haar zuivere mond en ivoorwitte tanden, reine tong en adem, mede niet weinig tot hare schoonheid en bevalligheid toebrengen; vooral als die sneeuwwitte tanden den mannen, bij een' goedaardigen en welmee-

nenden lach der Kleurling-meisjes, in de oogen blinken. Daarbij hebben zij ronde, bruine, fonkelende oogen, vol van teedere uitdrukkingen, en bevallige bruine haarlokken, die ongekunsteld om hals en boezem zweven, en bij een fiere houding en lossen gang, een paar (om mij eens Surinaamsch uit te drukken) zachte, stevige bobbetjes, die zachtgolvende en fraai gerond, onder luchtig gaas verborgen liggen. De Surinaamsche vrouwen zijn veel zwaarder en sterker, gezonder en schooner gebouwd, dan de Liplappen van *Java*.

Eene Creoolsche schoone, hetzij moeder of dochter, noemt men *Missie* of *Miessie*, zijnde afkomstig van het Engelsche *Miss*; zoo ook worden alle blanke vrouwen, hoog of laag van geboorte, Mevrouw genaamd, en de mannen *Massera*. Eene Negermeid noemt men, in eene vriendelijke toespraak, *Sisa* (zuster). — Verder zullen wij ons over de taal niet uitlaten: over het algemeen verlengen zij de woorden, wanneer zij Nederduitsch willen spreken, met *a*, *i* of *o*, en kennen ook geen mannelijk of vrouwelijk; wanneer de moeder uit is, zal de dochter zeggen: »Hij is niet t'huis, hij zal zoo komen!'' Ook verwarren zij de *l* en de *r*; zoo noemen zij den Jood DE LA PARRA, dikwerf *de ra Palla*, en KLINT, *Krinti*; doch, wat erger is, ik heb eens hooren zeggen van een' Kleurling, die ik naar zijne Missie vroeg: »Hij ligt in de klaam van tweeringen,'' dat is: zij ligt in de kraam van tweelingen. — De kinderen loopen zeer vroeg, doordien zij vrij, zonder banden of schoenen, in het zand spelen; zij worden nimmer in pakken of doeken be-

kneld: van daar, dat zij zoo regt en vaardig in hunnen gang zijn. — De Negers, groot geworden, dragen de zwaarste lasten op het hoofd, zonder dat zij onder dezelve gebukt gaan.

De Blanken beschouwen de gegoedste Mulatten als aangekleede poppen, als een vuilkleurig schuim, een letterlijk niets bij eene groote vertooning, en kunnen zich zelfs niet onthouden van hen openlijk uit te lagchen; geen wonder dus, dat een dronken Mulat valsch en gevaarlijk is; doch voor het overige is er geen volk, dat gedweeër is en zich gemakkelijker laat regeren, dan de Inboorlingen van *Suriname:* de Blanken mogen dit aan onverschilligheid en luiheid toeschrijven, als een gevolg van de oorspronkelijke vruchtbaarheid en inwendigen rijkdom van het land, alsmede aan de onkunde en de weinige behoeften dier menschen; men moet hen evenwel regt laten wedervaren, met te erkennen, dat zij wezenlijke deugden bezitten, als gastvrijheid en medelijden, weldadigheid en hulpvaardigheid voor hunne noodlijdende en ziekelijke evenmenschen.

De vrije Negers zijn meest alle uiterst lui en vuil, en daardoor zeer armoedig; doch, wanneer zij slaven bezitten, zijn die slaven dood ongelukkig, want geen slaaf wordt wreeder en onmenschelijker behandeld, dan door een gemanumitteerde of vrijgegevene Zwarte.

Op kleine tuinen of kostgronden, buiten *Paramaribo*, wonen hier en daar zwarte Vrijlieden, die nu en dan een weinig banannen, aardvruchten, kokosnoten, hoenders, visch, krabben, enz. in de stad aan de markt brengen, en er zout, tabak of pijpen voor inruilen:

want ook de Negerinnen zijn groote beminnaressen van eene pijp tabak; zoo zitten de *Woywoy*-meiden (uitventsters), op de groen- en vischmarkten, dagelijks achter hunne koopwaren te rooken. Om de levendigheid der Negerinnen goed te leeren kennen, moet men hier eens staan luisteren en toekijken: hunne tong is niet in staat om alles te kunnen uitdrukken, wat zij willen zeggen, weshalve zij, met eene korte pijp in den mond en het steeds opslingeren van hunnen omslagdoek, met handen en pandjes (kleedingstuk om hun midden en dijen), de zonderlingste bewegingen en gebaren maken, klappende daarbij beurtelings met de achterzijde in het binnenste hunner lenige handen, zoodat een vreemdeling over het kunstmatige, gepaste en krachtvolle daarvan als verbaasd staat.

Zeker iemand zeide: wilt gij de Neger-Engelsche taal leeren, schaf u dan, hoe eer hoe beter, een levende dictionaire van twee bladen aan, deze zijn, wel is waar, niet portatief, doch ongemeen woordenrijk.— Ook op de visch- en groenmarkten is men hier op de hoogeschool, om in eene ruwe taal, krachtige uitdrukkingen en eene zee van vergelijkingen uit het dagelijksche leven op te doen.

Onder de Negers vindt men welgemaakte, sterke, gezonde mannen, en ook fraai gevormde vrouwen, welke echter, hoe zindelijk ook, te allen tijde, eene zeer onaangename zweetlucht bij zich hebben; maar de schoonste van al de Surinaamsche vrouwen, vooral wat ligchamelijken vorm, geproportioneerde leden, fraaijen hals en borst, handen en voeten, beenen en dijen aan-

gaat, vindt men onder de Carboegers, zijnde kinderen van Mulatten en Negerinnen; sommige hebben echter een' te platten neus, dikke lippen, en een geelachtig wit in de oogen, met leelijke vetspieren overtrokken.

ALGEMEENE BLIK OP DE VRIJE BEVOLKING VAN PARAMARIBO.

De menschen zijn bijna nimmer, wat ze schijnen te zijn; zelden zijn de Hoog Welgeboren, de Zeer Geleerden en de Weledelen zoo hoog, zoo geleerd, zoo wel en zoo edel, als men hen tituleert, en bezitten zelden die eerlijkheid en braafheid, op welke zij zich zoo beroemen. Gelukkig tevens, dat de menschen ook zelden zoo slecht zijn, als zij wel door dezen en genen *misanthroop* beschouwd worden; deugd en ondeugd is minder ver van elkander verwijderd, als waarvoor de menschen die uitkrijten. Verhaalt men nu van een volk zijne zeden en gewoonten, deugden en ondeugden, dan zijn de menschen over het algemeen genegen, de gunstigste zijde te verkleinen en in de schaduw te plaatsen, en de ongunstigste zijde te vergrooten en in het licht te stellen; en van daar het moeijelijke, om de leefwijze van een volk te beschrijven, zonder dezelve te kwetsen of der waarheid te kort te doen.

Dan, laat ons zuiver water schenken, dat reuk noch kleur heeft, en de waarheid hulde doen met het opsommen van daadzaken, die niet uit den weg te cijferen zijn; de waarheid toch, dat zoo veel beteekenend

woord, dat alles, wat men er voor of achter plaatst, zoo als *zuivere waarheid*, *waarheidlievend*, enz., hetzelve misvormt, moet in deze onze leidsvrouw zijn, al zal men in *Suriname* ook met den naam van *ultra-philantropist* bestempeld worden.

a. Staatkundige gevoelens.

Ofschoon men zich in *Suriname* zeer weinig met de politieke wereld onledig houdt, als te ver van Europa of Noord-Amerika verwijderd zijnde, leest men er toch onderscheidene buitenlandsche dagbladen, iets wat in eene kolonie, waar de menschen uit alle landen te zamengevloeid zijn, van zelve het gevolg zijn moet; dan, deze nieuwstijdingen komen zoo laat, dat dezelve weinig invloed kunnen uitoefenen. Intusschen bestaat er in *Suriname* nog vrij algemeen een levendige zucht voor de Engelschen en het Engelsche bestuur, even zoo als aan de *Kaap de Goede Hoop* voor het Nederlandsche. Meest alle Joden en inboorlingen verlangen het Engelsche bestuur hartelijk terug, en zelfs ook de Christenen, die Eigenaren en Administrateuren van plantaadjen zijn; zoo dat de gegoedste ingezetenen van *Suriname* zich in 1830 zelfs niet ontzien hebben, om in een request aan Z. M. den Koning der Nederlanden het Engelsche bestuur vóór 1816 beter te noemen dan het Nederlandsche; zeggende zij daarin, dat *Suriname* in die gelukkige dagen uit *Engeland* onderstand genoten had (*); dat er toenmaals een sterk garnizoen, geheel

(*) Supplianten C. L. Weissenbruch, c. s., ten getale van 49 Eigenaren en Administrateuren, dienden zich hierbij te hebben her-

voor Engelsche rekening was geweest, en de vertegenwoordigers van Zijne Britsche Majesteit door den Koning van Groot-Brittanie bezoldigd waren; zoo ook de verdere hoofdambtenaren, enz., enz. Doch dit hier aangevoerde behelst slechts eene schijnbare waarheid, want onder het Engelsche bestuur werd het bedrag der extraordinaire hoofdgelden in de zoogenaamde Koninklijke kas gestort (*). Deze Koninklijke kas had dus haren oorsprong en staving uit belastingen, die de kolonisten zelven hoofd voor hoofd opbragten, en het was uit deze kas, dat het Engelsche bestuur gezegde uitgaven bestreed, terwijl het resterende geld naar Engeland geremitteerd werd.

Het bestuur van *Suriname* met een legio van ondergeschikte ambtenaren is ongemeen kostbaar en uitgebreid; een eenvoudig dorpsbestuur zoude voldoende zijn, en stellig voordeeliger voor de tegenwoordige kolonisten dan de tegenwoordige hofhouding, door welke slechts eenige despotieke raddraaijers voorspoed genieten, terwijl het algemeen er onder zuchten moet.

Hoe gelukkig *Suriname*, uit een natuurkundig oogpunt beschouwd, ook zijn moge, van eene staatkundige zijde beschouwen wij haar als zeer ongelukkig. Het

---

innerd, dat Nederland ongelukkigerwijze deze kosten door den afstand van *Berbice*, *Demerary* en *Essequebo* heeft moeten teruggeven, en dat, wanneer het Engelsche bestuur langer geduurd had, ook *Suriname* zoude zijn verloren gegaan.

(*) Men betaalde toen ordinaire en extra-ordinaire hoofdgelden; uit de eerste bestond de zoogenaamde weglooperskas en uit de tweede de koloniale kas.

eigenbelang doet de regering de *monopolie* der Amerikaansche kooplieden tegen zekere per centen begunstigen, waardoor zoo wel in het commerciële als in het administratieve een snoer van bedrog bestaat; want om dit in het belang der ingezetenen en der afwezige eigenaren te weren, beschermt zij zulks, door ook hen de leverantien aan het koloniaal Gouvernement te laten doen.

De leden van het Bestuur, welke niets dan de verzorging van haar privébeurs behartigen, leggen het er steeds op toe, om de wet naar de personen en niet naar de daden toe te passen, zoo dat de vreedzame ingezetenen, die niet tot de gezegde snoer behooren, steeds in hunne belangen tegengewerkt en verdrukt worden; wordende bovendien onder bergen van reglementen, ordonnantien en publicatien begraven, die tot nog meerdere verduistering, bij herhaling door alteratien en ampliatien, gewijzigd worden.

Intusschen zullen wij, om personaliteiten van het vroegere bestuur der kolonie *Suriname* (het tegenwoordige kennen wij niet) te vermijden, voor het tegenwoordige niet verder over dat bestuur uitweiden, ofschoon daartoe zeer veel stof voorhanden hebbende, doch wij willen verbeteren en niet verbitteren; ook is de Heer E. L. VAN HEECKERÉN reeds overleden, en wij verwachten, dat de Heeren DE KANTER en VAN DER MEE minder invloed bij den tegenwoordigen Gouverneur-Generaal zullen hebben, als wel bij den laatstvoorgaande.

b. Godsdienst.

Men vindt in *Suriname* eene Gereformeerde Kerk, door eenen Predikant bediend wordende; voorts een Luthersche, een Hernhuttersche, een Roomsch-Katholijke Kerk; eene Portugeesche en eene Hoogduitsche Synagoge; en de verdraagzaamheid onder de verschillende Godsdienstige gezindheden, hetwelk sommigen aan onverschilligheid toeschrijven, is er zoo algemeen, dat dit geloofsverschil nimmer in aanmerking genomen wordt, veel minder eenige botsing veroorzaakt: dat de Joden er niet zeer in achting staan, komt geenszins uit het verschil van Godsdienstige denkbeelden voort, doch heeft onderscheidene andere oorzaken.

Onder het gehoor van de Moravische Zendelingen bevinden zich uitsluitend Kleurlingen en Negers; de Slaven zijn genoegzaam alle Heidenen: waarvan straks nader.

c. Onderwijs.

Het lager onderwijs (hooger en middelbaar onderwijs bestaat er niet) wordt slechts gegeven aan kinderen van Blanken en die van vrije Kleurlingen (de kinderen van Slaven worden niet onderwezen: dit zou, zegt men, te gevaarlijk zijn!).

Niettegenstaande, sedert de organisatie van het Nederlandsch Gouvernement in 1816, het schoolwezen in *Suriname* aanmerkelijk verbeterd is, is het onderwijs te *Paramaribo* nog zeer gebrekkig.

Men vindt er eene particuliere school, op welke Fransch en Nederduitsch geleerd wordt, bij welke een Christen onderwijzer; eene stadsschool van de 1ste en eene van de 2de klasse, beide met Christen onderwij-

zers, de laatste een Kleurling; verder drie scholen, op welke Joodsche meesters, alle van de 2de klasse: te zamen 6 scholen. Ouders, welke middelen genoeg hebben, zenden hunne kinderen ter opvoeding naar Europa, alwaar zij op eene geringe dorpschool beter onderwijs genieten, dan te *Paramaribo.*

Men vindt te *Paramaribo* in de 6 scholen 600 kinderen, van welke, op Dingsdag den 5den Januarij 1830, in de Luthersche Kerk, 134 met prijzen begiftigd werden. —— Er wordt op de scholen ook niet weinig slaag uitgedeeld, waartoe het Schoolreglement de onderwijzers vrijheid verleent.

In art. 8 (2de afd.) der Resolutie op het schoolwezen in de kolonie *Suriname*, gearresteerd te *Paramaribo*, den 19den Mei 1817, door Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal C. R. VAILLANT (zie Gouvernementsblad n°. 14) lees ik:

» Een matig gebruik der roede voor kleine kinde-
» ren, die nog niet genoeg vatbaar zijn voor reden,
» wordt, in sommige gevallen, alleenlijk toegestaan,
» mitsgaders het matig gebruik van ligte wisjes, die
» niet schaden kunnen, voor stoute, onwillige jongens,
» welke anders niet te bedwingen zijn — enz."

Art. 10. » (Leerlingen) die door hun wrevelig en hal-
» starrig gedrag, naar aanleiding hunner meergevorder-
» de jaren en meerdere *rijpheid* van verstand, in allen
» ernst niet anders dan als *onwillige* en *onbeschofte*
» *deugnieten* zouden te beschouwen zijn, zoodat zij op
» zijn best door stok of bullepees zouden te bedwin-
» gen zijn, zullen aan de Schoolcommissie worden ge-
» denonceerd, en uit de school gebannen."

d. Bibliotheken en Leesgezelschappen.

Deze bestaan in *Suriname* niet; men verlangt er alles voor het vleesch, niets voor den geest. Er zijn 4 drukkerijen, welke ieder 2 couranten per week uitgeven, zijnde 8 te zamen, en die niets anders behelzen, dan oud-nieuws, uittreksels uit Nederlandsche couranten, en eenig mengelwerk voor het plaatselijk nieuws; dan, daar de nieuwsbladen onder gestrenge censuur van den Procureur-Generaal staan, kunnen zij niets belangrijks bevatten. Zelfs stukken van onzen beroemden J. H. VAN DER PALM zijn doorgehaald, omdat ze voor de Slaven als gevaarlijk beschouwd werden.

e. Uitspanningen.

Deze zijn in *Suriname* uiterst gering; het land is vol rivieren, bosschen en zwampen, zoodat de rijwegen al zeer spoedig weder afgebroken worden, waardoor het rijden even vervelend is, als eene wandeling op een wachtschip. Men reist dan gewoonlijk met tentbooten, die door 4 of 6 Negers geroeid worden, van de eene naar de andere plantaadje, gelijk de plantaadjebewoners naar de stad, waarbij de boot van spijs en spiritus steeds wel voorzien is.

De Kleurlingen houden in de stad nu en dan danspartijen, waarvan ook de Negers dolle liefhebbers zijn.

De Blanken hebben hunne kransjes, waaraan zij schoone namen geven — ter bevordering van ...., ter uitbreiding van ...., tot nut van ...., enz. Anderen gaan naar het collegie of sociteit, kaart- of biljartspelen, of zitten op de stoep, met de beenen op de leuning en een glas *groc* naast zich, in eene praat-

zieke luim, over dezen of genen te klagen, of men hekelt al wat er in *Suriname* aanwezig is, met steeds loffelijk van zich zelf, zijne familie en zijn vaderland te spreken; — gene bespiedt intusschen de voorbijgaande schoone kunne, terwijl een derde vloekende tegen de muskieten vecht en zijne sigaar verbeten over de straat werpt. — Het is eene kleine, praatzieke kolonie, waar velen zich meer met de zaken van anderen, dan die van hun zelven bemoeijen.

f. Zedeloosheid.

Vele jonge lieden leven rad en onbezorgd, en zijn, doordien zij geene de minste waarde aan het vuile, hier in omloop zijnde, papieren geld hechten, zeer verkwistend, waardoor zij zich drukkende schulden op den hals halen; — de een verleidt den andere; — want, wanneer zij zoo in het eenzame rondwandelen, gevoelen zij het maar al te dikwerf, dat het schoonste en reinste levensgenot ook meestal het goedkoopste en duurzaamste is; — hiervan toch geeft de milddadige natuur overal de sprekendste voorbeelden; dan, helaas! hoe ligt wordt men, in den maalstroom van een losbandig leven, voor de zedelijke inspraak niet geheel doof en gevoelloos; — verslinden is evenmin genieten, als doorbladeren lezen is; — dan, men is in den hedendaagschen stormvloed van boeken, tijdschriften en dagbladen wel tot doorbladeren gedwongen; ook het kalme en zalige genieten wordt in *Suriname* in wellust, drink- en speelpartijen als verslonden.

g. Het Spel.

De meestgezochte uitspanning bij de beschaafde stan-

den in de kolonie *Suriname*, is het kaartspel, en wel in het bijzondere het *Ombre spel*, zijnde gemeenlijk het meeste gezocht bij menschen, welke geen smaak voor lectuur en weinig verstand bezitten. Het kaartspel, waarbij het hoofd niet meer verrijkt wordt, dan de rollende ballen op het biljart, is in de meeste onzer Kolonien een schandelijk tijdvermorsende ondeugd, en is de grondwortel van het zoo toenemende zedenbederf; het verdooft het gevoel voor eerlijke grondbeginselen en goede trouw; het doet langzamerhand, door de hebzucht gedreven, ongeoorloofde knoeijerijen wettigen, en voert den mensch, van stap tot stap, in eenen draaikolk van slinksche handelingen en kunstmatige bedriegerij en afzetterij, welke echter met de schoonste redeneringen bemanteld worden, door welker plooijen de speler eindelijk zijne eigene misdaad niet meer zien kan: het kleine spel heeft een onberekenbaar grooten invloed op het groote spel des maatschappelijken levens: immers in beide gevallen is geld het beweegrad van alle zaken. Het spel bederft het anders goede karakter in de onderlinge zamenleving; het is de kweekster van vuile eigenbaat, menschenhaat en zelfmoord; van daar ook de bedriegelijke geaardheid der speelzieke Chinezen; van daar ook de verwijdering, in sommige anders kleine plaatsen, tusschen den een en den andere. Het spel voert den speler ongemerkt tot die verregaande winzucht, dat zij elkander zelfs in hunne onderlinge betrekkingen benadeelen, en, even als in het spel, hunne woekerzucht zullen trachten te voldoen, niet alleen met een ander in zijn beroep of bedrijf te

benadeelen; maar wanneer hij slechts vermeent, dat de ondergang en totale ruïne van een ander hem in zijn privé bevoordeelen kan, zal hij zich niet ontzien, dit te doen, en in zijn binnenste de vreugdekreet te versmoren: » *Hij is codille!*" —— Zonder de twee en vijftig kaarten zou men de twee en vijftig weken niet kunnen omkrijgen, en het doorschudden van de heeren en vrouwen, van verschillende kleuren, herinnert hun de leefwijze in de Kolonie, hebbende nu een echt, dan een valsch stuk: weinigen, die hartenvrouw zoeken, zullen schoppenvrouw vinden.

Teregt zegt zekere schrijver (*): » Het spel is eene » ondeugd van ledige menschen, de Wilden zijn er » dol op verzot; de Grieken, een werkzaam en ver» standig volk, altoos bezig in den oorlog, en met de » beoefening der schoone kunsten, hadden den tijd niet » te spelen, noch eenige kennis van het spel. Geluk» kige onwetendheid! daar is geen gebrek of ondeugd, » hetwelk den mensch meer egoïst maakt, en welke » hem gemakkelijker te kort doet komen aan de eer» lijkheid, of (zoo als men het thans noemt) de eer."

» De speler is niemands vriend, en voor zich zelven » de wreedste vijand. De personen, welke in onze » dagen in overvloed, in den schoot der weelde leven, » wijden aan het spel ieder oogenblik, hetwelk zij aan » de zinnelijke vermaken onttrekken kunnen."

Ziet daar! waarheden, waartegen wel te morren, maar niet te spreken valt. — En, al was het spel eene on-

---

(*) *Mémoires du Marcgrave* d'Anspach, Tome II, pag. 254.

schadelijke uitspanning, waarom dan niet liever de voortbrengselen der natuur onderzocht, of de nog meestal geheime geneesmiddelen der Indianen? — Hoe rijk is *Suriname* niet in verscheidenheid van dieren, planten en delfstoffen? en hoe veel laat derzelver beoefening te wenschen over? — Doch, de meeste in *Suriname* zijnde Blanken kennen geene andere bloemen, dan die, welke de vrouwen van het kaartspel in handen hebben, en alle avonden door hen beschouwd worden.

Het misbruik van sterken drank, hazardspelen (de plantaadje *Klaverblad* zou met het kaartspel verloren zijn) en de zucht om te woekeren schijnen in *Suriname*, te allen tijde, te hebben bestaan, zoodat er zelfs Regters dronken ten Hove kwamen, althans volgens het Repertorium of Generaal Register over de Resolutien, welke van tijd tot tijd, zoo bij den Hove van Policie en Criminele Justitie, alsmede bij den Hove van Civiele Justitie, voor de kolonie *Suriname* geëmaneerd zijn, beginnende met den 4den September 1684, en berustende ter Griffie van het Geregtshof te *Suriname*, is bepaald geworden:

1707. 4 Dec. — Dronken zal niemand ten Hove mogen compareren, op pœne van *f* 24.

1761. 4 Febr. — Hazardspelen is verboden, op pœne, dat diegene, welke zulks in hun huis gedoogen, zullen incurreeren eene boete van *f* 200.

Geene penningen aan spelers te leenen, op pœne, dat op zoodanige Obligatie, of pretentie geen regt zal worden gedaan, en dat daar en boven de leenende partij

zal verbeuren viervoudig, hetgeen hij in voegen voorzegt ter leen heeft verstrekt.

1736. 25 Januarij. — *Woeker* op Obligatien, Hypotheken, Wisselbrieven etc. zal niet hooger mogen worden berekend als op 8 pCt., op pœne dat alle Contracten en handelingen, waarop meerdere interest als 8 pC. berekend is, zullen werden verklaard nul en van geene waarde. Hierop bij Res. dd. 14 Dec. 1758 eene boete bepaald van *f* 500. — Mede in 't Negotieeren op pœne van confiscatie der vernegotieerde goederen. — Res. 6 Mei 1761.

Thans is de gewone koers van interest twaalf per cent.

h. Het leven met zoogenaamde Huishoudsters.

Zeer vele Blanken (uitgezonderd de Joden) leven in *Suriname*, eveneens als de Kleurlingen, met zoogenaamde huishoudsters, meestal jonge, schoone meisjes, met welke ('s lands wijze, 's lands eer) men, zonder opspraak, zeer publiek, op eene onwettige en zedelooze wijze leeft. In de Oost heet zulk eene huishoudster *Njey*, in *Suriname Missie.*

In *Suriname* kost het eenen Blanke weinig moeite, om eene Missie tot de zamenleving te bewegen; meer bezwaren maken zij, wanneer men haar afzonderlijk een huisje of kamer in de buitenbuurt wil huren; in allen gevalle wordt de toestemming harer moeder tot zulk eene gemeenschap vereischt, en de man geeft gemeenlijk niets anders, dan de maandelijksche huishuur, ledekant en bed.

Zelfs ongehuwde Kapiteins en Stuurlieden houden soms zulke huishoudsters aan den wal, en, wat het

verwonderlijkste is: zoo lang de maandelijksche huis- of kamerhuur betaald wordt, blijven zij haar vertrokken man getrouw, en zullen zich nimmer, voor en aleer zij stellig weten, dat de afwezige dood is of niet terugkomt, met een ander inlaten.

De kinderen, welke uit deze zamenleving geprocreëerd worden, dragen meerendeels den naam der moeder; eene plaatselijke wet verbiedt, op verbeurte eener zware geldboete, dat de vader van het onechte kind zich bij de aangifte van deszelfs geboorte als zoodanig bekend make, dat is te zeggen, wanneer de moeder slavin is.

Wordt het kind van eene slavin door den vader of een' ander weldoener vrijgekocht, dan bekomt het den naam van dezen persoon achter den eersten naam, met tusschenvoeging van het woordje *van*, b. v. SOPHIA is de naam van het kind, dat door VELDAKKER vrijgekocht wordt; nu wordt dit kind geboekt als: SOPHIA VAN VELDAKKER; zoo dat *van* in *Suriname* voor den naam van onecht gebezigd wordt, gelijk *von* bij de Duitschers een' adelijken naam beteekent.

Intusschen zijn deze Surinaamsche schoonen (in vergelijking der Javaansche liplappen, komt hun deze naam werkelijk toe) niet zeer huishoudelijk, maar verkwistend en pronkziek, en wanneer zij eenmaal de zwakke zijde van den pas aangekomen blanke kennen, dan staat deze er aan bloot, om door zijne Missie, die steeds meer en meer huiswarm wordt, geheel op het sleeptouw te worden genomen, dan hoort men de *Njeys* te *Batavia* hunnen *Toewan* dikwerf eenen »*Tra mauw*" (ik wil niet) toevoegen. Veel goedaardiger en gewilliger zijn

de Missies in *Suriname*, en het is maar zelden, dat men van haar een »*mi no wannie*" (dat in het Neger-Engelsch hetzelfde zegt) hoort uiten.

In het oppassen van zieken hebben de Surinaamsche vrouwen in medelijden en oppassing hun weêrga niet; hoe ook op tooi gesteld, hebben zij alsdan zelfs geen kostbaren omslagdoek te lief, om er het aangezigt van den zieke mede te wasschen, ze brengen met hunne maatjes dan allerhande ververschingen aan, en wijken niet van de kamer, waarin de zieke ligt.

Bij overlijden van den hun onderhoudenden man, blijven vele Missies met eenige kinderen in bittere armoede zitten, wijl de nalatenschap van den overledene, als er geen testament bestaat, naar de wees- en onbeheerde boedelkamer gaat, en van daar, voor zoo verre het niet versmolten en zoek geraakt is, aan de familie in Europa terugkeert. Intusschen lijden de onschuldige kinderen aan alles gebrek, doch meer aan zedelijke dan aan ligchamelijke verzorging; doordien dit laatste in *Suriname* zoo ongemeen gemakkelijk te bekomen is: geen wonder dus, dat vele dier kinderen als luije ledigloopers in ondeugd en zedeloosheid opgroeijen, de jongens drinkers, de meisjes concubines worden.

Andere mannen beschouwen deze zamenleving als een maandhuwelijk, en verlaten hunne Missie en kinderen, om er eene jeugdiger en schooner huishoudster voor in de plaats te nemen, en zijn onbarmhartig genoeg, om de eerste, somtijds in eenen zwangeren staat, buiten de deur te zetten, om het even met hoeveel belangstelling zij den wreeden blanke ook in ziekte en onge-

val verzorgd en opgepast hebben; zij moet in armoede haar bitter lot verduren, of een algemeene.......... Bloost gij blanke, die haar verstooten hebt, om aan de schandelijke drift eener nieuwe omhelzing te voldoen, die uwe in onecht geteelde kinderen tot de noodlijdenste en ellendigste schepselen gemaakt hebt, van al wat zich op Gods aardbodem beweegt en leeft; en wat het ijsselijkste is, meer dan eens heeft deze geile dartelheid de gruwelijkste bloedschande ten gevolge gehad.

Deze vaders zijn Christenen; deze moeders zijn Heidinnen!

Het leven met eene Missie in *Suriname* is voor menig jong mensch den breeden weg, die naar een onherstelbaar verderf leidt, daar velen hem de noppen van de kleêren houden; en toch hoe vele Creolinnen hebben zich ook niet voor verkwistende blanken opgeofferd, ja zelfs, ten zijnen behoeve, na dat de man alles verzwierd en verspeeld had, haar tooisel verkocht en zich zelven met hem in bittere armoede gedompeld. Doch, hoe vele goede eigenschappen zij ook mogen hebben, spaarzame en werkzame huishoudsters zijn de Missies niet; de meesten houden voor keuken, tobbe en naald afzonderlijke slavinnen, en doen zelve hoegenaamd niets. Intusschen houde ik deze bijzitten toch voor beter dan de Javaansche, waarvan NAGEL zegt:

» 't Gesprek viel op de Njeys, die de ongehuwden houên,
» Bruinetjes van het land bij velen hoog in tel."

——— ——— ——— ——— ——— ——— ——— ———

——— ——— ——— ——— » ik laat mij hangen,

» Als onder 't vrouwvolk, met den naam van Njey gedoopt,
» Een enk'le waard is, dat men haar een Sarong koopt (*).''

i. Gezellig verkeer onder Particulieren en hunne gastvrijheid.

Onder de Blanken en Kleurlingen, vooral bij de later aangekomene Blanken, bestaat er geene zoo groote verwijdering meer in de maatschappelijke zamenleving, dan wel bij de vroegere kolonisten, en het is dus geene zeldzaamheid meer, dat zij elkander over en weder bezoeken. Ook is de verkeering van deze twee klassen met de voornaamste Israëlieten aanmerkelijk toegenomen, ofschoon oude kolonisten deze gemeenzaamheid ten hoogste afkeuren; maar daarentegen bestaat er eene groote verwijdering in de maatschappelijke rangen en standen, hoogere en lagere ambtenaren, grootere en kleinere kooplieden; zoodat te *Paramaribo* de vroegere, zoo hoog geroemde, gastvrijheid geheel verdwenen is; de eertijds zoo gezellige stoepen van deze en gene welgestelde particulieren zijn des avonds stil en ledig; de straten zijn vroeg donker, en de vrolijk lichtgevende kaars is gebluscht, door hem eene koperen slaapmuts op te zetten; — het is overal duister, en men werkt in het geheim, want de Censor heeft ook zijn' domper op het licht van waarheid en rede gezet.

Beter is de gezelligheid en gastvrijheid op de plantaadjen; hier vindt men nog sporen van de vroegere

---

(*) *Schetsen uit mijne Javaansche portefeuille*, te *Amsterdam*, SULPKE, 1828, bl. 94.

leefwijze der Surinamers; daar leeft en beweegt men zich ruimer en vrijer, en men is er bij landelijke gulhartigheid, minder gemaakt en gedwongen, zoo wel in kleeding als in manieren, en men drinkt er (om eens een zinnebeeldige uitdrukking te bezigen) uit minder verguld porcelein betere koffij; daar wordt de zamenleving door geene stijve maskers en knellende modes, hetwelk thans, zoo als het schijnt, tot het *decorum* van een land behoort, bedorven; men vindt er meer goedhartigheid en opregtheid, en in het *recipiéren* van buren of stedelingen: geen schijn voor zijn; iets wat de plantaadjebewoners op eene edelaardige wijze van de fortenaars (zoo noemt men de bewoners van *Paramaribo*) onderscheiden doet.

Maar de slaven en slavinnen met zweepstriemen geteekend, ja! dit neemt veel van het aangename verblijf op een plantaadje weg.

In de Stad neemt de gulheid en goede trouw dagelijks af. Onze voorouders zeiden: » beschouw alle menschen voor eerlijk, zoo lang u het tegendeel niet gebleken is;" dan, de meer voorzigtige Franschen hebben deze gevoelens bij ons verdrongen, en nu zegt men met hen: » beschouw alle menschen als bedriegers, zoo lang gij van het tegendeel niet overtuigd zijt." Het is waar! dit laatste, hoe wel de menschheid onteerende, is dan ook wel het voorzigtigste om het zijne te behouden. Het *zeggen* en het *doen*, vroeger zoo onafscheidbaar aan elkander verbonden, zijn bij velen thans twee zaken geworden, door kunstmatige uitvlugten en trouwelooze misleidingen, welke thans, onder schijn van regt,

meer en meer in practijk worden gebragt, is het onderlinge vertrouwen in alle werelddeelen bijna te niet gegaan. Vroeger gaf men ook in *Suriname* aanzienlijke sommen geld op het woord eens anderen ter leen; doch thans moet zulks, bij schandelijken woeker, op gezegeld papier worden beschreven, terwijl de gewone interest 12 per cent is: echter laten sommigen zich, onder 's hands, door verlegenheid geperst, aanmerkelijk op de hoofdsom korten, zoodat zij, in plaats van 100, maar 90 gulden ontvangen, hetwelk geen helpen, maar ruïneren is.

Over het geheel genomen zijn in de kolonie *Suriname* alle betrekkingen der Blanken, om het even van welken aard, thans veel minder voordeelig, dan wel voorheen, zoodat de welvaart, en gevolgelijk ook de gastvrijheid van de burgers te *Paramaribo*, aanmerkelijk vermindert; aan het maken van fortuin valt niet meer te denken, of men moet tot de kromgevingerde Hoofdambtenaren behooren. Het is voor het overige uit de tienduizenden één witte raaf, die met een goedgevulde beurs naar Europa terug keert.

Zekere schrijver zegt, over *de leefwijze der Europeërs in de Westindië* sprekende: » zoo leven deze » menschen — betalen bij dit alles dikwijls hunne schul- » den niet, maar keeren menigmalen en heimelijk met » eene welgevulde beurs van daar (*)." Is dit vroeger

(*) *De Natuur en de Menschen*, *of Merkwaardigheden van vele Volkeren*, door J. A. Löhr (uit het Hoogduitsch), te *Haarlem*, bij Bohn, 1809, D. I, bladz. 15.

geschied, thans kennen wij zulke voorbeelden niet; en over het geheel genomen is men tevreden, wanneer men zijn dagelijksch brood heeft; want men hoort in *Suriname* algemeen zeggen: *het vet is van den ketel!* » En » wat er nog is, vertoont zich dunnetjes over de opper- » vlakte (zeide een lid van den Kolonialen Raad, in het » Collegie *de Harmonie*), want het vet wil bovendrijven!"

» Ja! (hervatte een Directeur van eene suikerplan- » taadje) maar het schuim drijft nog hooger!"

k. Kleeding, tafel en ameublement.

In de kolonie *Suriname* is de vroegere weelde bij de Europeanen meer en meer afnemende; al die fijne Indische stoffen en zijden kleedingen zijn door katoen of linnen vervangen; broek, vest en baatje of buis heeft men van wit Engelsch leer of ook van katoen en linnen; verder draagt men halve kousen en laarzen, of ook lage schoenen, en witte fijne katoenen sokken, witte hals- en zakdoek, een Engelsch hemd, flenellen onderhemd, linnen onderbroek, en een' hoed met een' breeden rand.

Des nachts slaapt men in een grof linnen nachthemd, onder een dunne sprei.

De vrouwen kleeden zich mede in het wit, en tevens zeer dun en luchtig, altoos voorzien van eene fraaije zijden parasol.

De kleeding, zoo van mannen als vrouwen, is onder alle standen, door dezelve veelvuldig te wasschen, en door alle middagen schoon onder- en bovengoed aan te trekken, zeer zindelijk en sneeuwwit, want wasschen, en bleeken onder een' helderen hemel en brandende zon, ver-

staan de waschvrouwen hier alleruitmuntendst, even als het strijken en plooijen.

Niemand is echter meer gesteld op tooi en fraaije kleederen dan de Inboorlingen, zoodat menig' Kleurling voor den rijksten Europeaan niet onderdoet, al zal hij ook hongerlijdende pronken.

Ook bij de Negers is de zucht naar opschik ongemeen sterk, zoodat zij, uitgaande, veeltijds vingerringen, hals- en andere sieraden ter leen vragen, waardoor zij zich altoos meer voordoen, dan zij werkelijk zijn, en dus, bij het niet betalen hunner schulden, geheel verkeerd getaxeerd worden.

De tafels zijn hier vrij kostbaar, en ofschoon het land zeer rijk aan edelsoortige levensmiddelen uit het dieren- en plantenrijk is, te veel om in dit beknopt overzigt op te noemen, heeft men ook eene groote hoeveelheid provisien uit Nederland, Frankrijk en Duitschland, en de kompotten en kristallen vazen zijn van de heerlijkste confituren, vruchten op brandewijn, gember enz. voorzien, terwijl het aan de beste soorten van wijn en bier, uit Frankrijk en Engeland aangevoerd, nimmer ontbreekt.

Een aan de kolonie *Suriname* meer eigen voedsel is de zoogenaamde *peperpot*, bestaande uit een sterk gepeperde vischsoep; de zoogenaamde *Engelsche peperpot*, die hier bij de inboorlingen zeer gezocht is, bevat bovendien gezouten vleesch en spek, alsmede vogelen; men doet deze spijzen onder elkander in eene door de Indianen gebakkene pot, de gedaante van eene lampetkom hebbende. In deze kom nu, waarin sommigen

ook rundertong, worst enz. mengen, doet men dagelijks eene saus van cassariepo, met welke zij telkens opgewarmd wordt, met aanvulling van spek, vleesch, visch, vogels, enz., en den vorigen middag van de afzonderlijk bereide visch of vogels overgebleven is. Deze dagelijks opgewarmde peperpot zet men, zoo zwart als ze van het vuur komt, iederen middag op een zindelijk bord op de tafel, en kan op die wijze maanden lang goed blijven, en wordt bij de oudgasten als een voedzame en piquante soep hoog geacht.

De Negers krijgen niets anders dan banannen (eene drooge boomvrucht) met zoutevisch (bakkeljaauw en makreel), dat hier veel uit Noord-Amerika aangevoerd wordt; ook eten zij eene blaf (soep) van visch of spek, beide vreeslijk zout, met *tom-tom* (zijnde ballen van meel, uit gestampte banannen gekneed).

Dat de tafel der Blanken nog al kostbaar is, zal de ondervolgende prijscourant genoegzaam doen zien; zoo kostten te *Paramaribo*, bij besluit van Burgemeester en Raad, dd. 7 November, publicatie van 10 November 1828:

Een pond (Amsterd. ½ Ned.)		rundvleesch .	*f*	0.40.
Een »	»	kalfsvleesch .	-	0.40.
Een »	»	schapenvleesch	-	0.40.
Een »	»	varkensvleesch	-	0.25.

Een broodje van 13 oncen (Amsterd.), wordende van Amerik. tarwemeel gebakken - 0.08.

Verder kostten toen:

Een vat Amerik. meel van 180 Amst. pond. - 16.00.

Een » bakkeljaauw, per Amsterd. pond - 0.15 à 20.

Een vat Ned. boter van 14 Amst. pond.	*f*	8.00.
Een zoetemelksche kaas, per pond . .	-	0.45 à 50.
Een Leydsche » » . .	-	0.35 à 40.
Melk, per wijnflesch	-	0.30 à 35.
Zwarte peper, per Amsterd. pond . .	-	0.45 à 50.
Azijn, per wijnflesch	-	0.30 à 35.
Boomolie, »	-	2.50.
Een oxhoofd Fransche wijn van 280 fles-schen, zuiver Bourdeaux	-	90 à 100.
Eene kist met dito wijn, in en met de flesschen (48 stuks)	-	30 à 40.
Een kelder jenever van 12 stoopen . .	-	8.00.
Een kalkoensche haan	-	6.00.
Een doksie of makauw (Moskovische eend)	-	1.50.
Een eend (kwà-kwà)	-	1.25.
Een hoen (of kip)	-	1.00.
Twintig kippeneijeren	-	0.32.
Ham, per Amsterd. pond	-	0.40.
Een maatje aardappelen (Nederlandsche)	-	2.00.
Een bos banannen	-	0.15 à 25.

Het ameublement is in *Suriname* meestal uit Europa aangevoerd; stoelen zonder leuningen bestaan er niet, en canapé's en sofa's zijn er geheel onmisbaar; van porselein weet men genoegzaam niets; doch het is eene eerste vereischte, om een fraai *side board*, met prachtig glaswerk en kristal, te bezitten.

Spiegels, schilderijen en barometers zijn er tevens veelvuldig, en in de slaapkamer behoort een prachtig ledekant te staan van fraai inlandsch hout (of mahonie van *Curaçao* aangevoerd) vervaardigd, rijkelijk met

blinkende koperen banden, ringen en ballen gemonteerd; het bed hoog met kussens opgemaakt, en omgeven met luchtige, in strikken en lissen hangende, gordijnen; en toch helaas! zijn er zoo vele jongelieden, die deze strikken en lissen niet bemerken.

Löhr zegt, t. a. pl.: » In vele huisgezinnen heeft men 20 tot 30 slaven, enkel ter verrigting van het huisselijk werk; want voor elke, zelfs nietsbeduidende, bezigheid is een bijzondere slaaf aangesteld." — Dit is niet in *vele*, maar in *enkele* huisgezinnen nog zoo: voor ieder kind en voor elk paard heeft men eene afzonderlijke slavin; de man gaat nimmer uit, of hij heeft een' jongen (voete boy) als lijfknecht bij zich, en de Missie's doen zich van een slavenmeisje vergezellen.

l. Ziekten.

De hier onder de Blanken heerschende ziekten zijn, behalve de in de *Oostindië* heerschende *cholera morbus*, vrij gelijk aan die van *Batavia;* echter heeft men hier minder Venusziekten en over het geheel een gezonder klimaat. Vooral de stad *Paramaribo* zoude sedert de laatste 50 jaren aanmerkelijk gezonder geworden zijn, doordien men vele der nabijzijnde bosschen weggekapt heeft, en doordien *Bramspunt* bestendig afspoelt en de kust meer dan de breedte van 50 kettingen weggewasschen is, zoude de naderende zee, bij het inkorten der rivier, eene meer frissche lucht door de stad doen stroomen; evenwel is dit op een zoo grooten afstand, als *Bramspunt* thans nog van *Paramaribo* ligt, wat ver gezocht; welligt dat de meer ineengesmol-

tene saizoenen (mindere scheiding van regen en droogte) de gezondheid niet weinig bevorderd hebben.

Het gezondste beroep is dat van de smeden en bakkers; ook in de *Oostindiën* worden zij, die dagelijks bij het vuur moeten werken, zoo ook de koks aan boord der schepen, bij eene bestendige gezondheid het oudste.

Men neme zich in de heete gewesten des middags vooral in acht voor de sterkbrandende zon en des avonds voor de koele maan; vele voorbeelden hebben bewezen, dat men, des middags met het ongedekte hoofd in den zonneschijn gaande, een slag van de zon kan bekomen, gelijk men dit in de kolonie noemt, die, zoo niet doodelijk, het overige gedeelte des levens in waanzinnigheid kan doen eindigen. — Ook zorge men, de voeten droog en den buik warm te houden, dat is te zeggen door eene behoorlijke dekking; rust is in een warm land eene eerste behoefte, hoe vele sterke, gezonde jongelingen moeten hier niet onder het herhaalde nachtbraken bezwijken; de nachtrust verwaarlooze men zoo zelden, als immer mogelijk is, en de Blanken, hoe sterk ook, mogen er steeds op bedacht zijn, dat men het dansen, door de lengte van tijd, altoos tegen de kleurlingen zal moeten verliezen, als deze minder vermoeijende. Intusschen zal hij, die zich met een' gevulden hoed en genoegzame onderkleederen tegen de hitte der zon en de koelheid van den nacht dekt en kleedt, geen het minste gevaarloopen; het zijn juist de vreesachtigen, die het eerste ziek worden; doe alles mede, ofschoon te

veel immer schadelijk is; doch het niet doen deugt ook niet.

De meeste ziekten zijn in de kolonien kort van duur, maar daarentegen zeer hevig; de eene wordt door de kunst in den grond geholpen en de andere schijnbaar hersteld; een derde sterft zijnen natuurlijken dood of wordt onder de gezegende werking van moeder natuur, zonder eenige overblijfsels der ziekte bij zich te houden, geheel en al genezen.

Zoo kort als de ziekte is, zoo kort is ook het aandenken aan de overledenen. Voor eenige jaren woonde ik hier eene begrafenis bij van iemand, die, zoo door zijne deugden als menschenliefde, algemeen bemind was, van eenen man, die door zijne gezelligheid gezocht en door deszelfs oprechtheid algemeene achting verworven had. Treurig en plegtig zonk het lijk in eene prachtige kist, welke *f* 1500 N. c. gekost had, voor ons in de eeuwige duisternis weg, waarna wij onder eenen plasregen het graf verlieten en door en door nat in de societeit de *Harmonie* kwamen, alwaar de plegtigheid met eene algemeene drinkpartij en potspel op het biljart eindigde.

Bij de meeste ziekten ontwaart men de *crisis* op den zevenden of negenden dag, waarom men deze de ongelukkige of gevaarlijke dagen noemt. Ook leiden de bijgeloovigen hiernaar de zoogenaamde moordjaren af, en ook de wijze PLATO was van gevoelen, dat 's menschen leven met een oneven quadraatwortelgetal ten einde liep, en wel met 7, zijnde 49 jaren, of 9, dat is 81 jaren; zoo dat het 49ste jaar het eerste en het

81ste jaar het laatste moordjaar was, doch tusschenbeide viel nog het grootste moordjaar in, namelijk het 63ste jaar, welk jaar, uit de vermenging van beide grondgetallen 7 maal 9 of 9 maal 7, als het gevaarlijkste werd beschouwd.

Het schijnt dat de kinderpokken in de kolonie *Suriname* niet regt willen aarden, hetwelk welligt ook de reden is, dat men hier zoo weinig voorbeelden van inenting ziet. Dan, het is genoegzaam bewezen, hoe noodlottig de gevolgen van het naar herwaarts overbrengen der kinderpokken voor deze kolonie zijn kan; zoodat het voor een Gouvernement onvergeeflijk is, dat hier geene meerdere oplettenheid op de vaccinatie gevestigd worde.

Bij het doorbladeren der Notulen van het Hof van Policie is mij gebleken, dat hier, in 1767, een Amerikaansch schip, Kapitein WOUDHOF, quarantaine opgelegd was geworden, aangezien er pokken aan boord waren. In 1768, den 16den Januarij, en den 5den April viel dit den schepen: *Haast u langzaam* en *de Jonge Reus* te beurt; gelijk dit den 25sten September 1770 met het schip: *de Surinaamsche Welvaart*, en den 7den Januarij 1772 met een ander Nederlandsch vaartuig plaats had; — waarmede de verdere gevolgen voorgekomen werden, zoodat men de besmetting minder begon te vreezen.

Doch den 11den Junij 1789 werden de kinderpokken hier werkelijk ontdekt, welke, in de maanden Augustus, September en October van dat jaar, niet weinig slagtoffers, zoo onder de Blanken als onder de Negers,

heeft gemaakt; de sterfte was zoo erg, dat men, door verlies aan slaven, in 1790 eene menigte plantaadjen heeft moeten verlaten. Ten gevolge van dien, lag men den 19den Augustus 1793, 2den Maart 1795 en 4den September 1797, weder aan een drietal schepen quarantaine op. Evenwel ontdekte men, den 21sten Maart 1800, wederom de kinderziekte, doch met mindere gevolgen dan in 1789. — Den 12den December 1801 zond men een schip, alwaar deze ziekte aan boord was, terug. Evenwel heeft zich deze ziekte den 17den December 1806 (den 11den November was er een schip, aan welks boord de pokken waren, binnen gekomen) op nieuw door deze kolonie verspreid; in 1819 en 1820 echter heeft deze kolonie het meeste door de kinderpokken geleden, als hebbende toenmaals duizenden in het graf gesleept. — En, niettegenstaande deze herhaalde waarschuwingen, wil de koepok-inënting hier volstrekt geen' opgang maken.

TWEEDE HOOFDSTUK.

DE SLAVEN IN DE KOLONIE SURINAME.

I.

ALGEMEEN OVERZIGT.

Nagenoeg zes zevende gedeelte van de bevolking der kolonie *Suriname* zijn slaven, zoodat er van de 7 personen 6 tot den slavenstand behooren.

De hoofdverdeeling der slaven bestaat in Negers en Kleurlingen.

De Negers verdeelt men weder in twee soorten, als: *Zoutwater-Negers* (die van buiten over zee aangevoerd worden) en *Creolen-Negers* (die in de kolonie geboren zijn).

Ook verdeelt men dezelve in plantaadje- en fort-slaven, tusschen welke altijd eenige partijschap bestaat; de eersten loopen naakt, zijn minder beschaafd en ontwikkeld, doch doen veel nuttiger werk; de laatsten zijn slimmer en geslepener, en schikken zich, vooral de jonge Negerinnen, die zeer behaagziek zijn, veel meer op.

Men vindt op de plantaadjen	38316
Te *Paramaribo*	7435
	45751 Neger-slaven.

Op de plantaadjen zijn . .	1888	
Te *Paramaribo*	1145	
	3033	Kleurling-slaven.

Te zamen 48784 slaven.

Hiervan bevinden zich op de plantaadjen	40204	
Te *Paramaribo*	8580	
	48784	Slaven.
De vrije bevolking telt	7679	
Totaal	56463	

Er zijn dus 15 Neger- tegen éénen Kleurling-slaaf, terwijl men meer dan het een vijfde gedeelte der geheele slavenmagt in de stad houdt.

De eerstgenoemde *Zoutwater-Negers* zijn in *Afrika* geboren; dan, daar de toevoer van slaven ophoudt, zullen er over weinige jaren geen Zoutwater-Negers meer zijn. Van deze Negers had men in *Suriname* 14 verschillende *casten* of *stammen* (*).

De *Creolen-Negers*, van een' Neger en eene Negerin, in de kolonie *Suriname* geboren, zijn gitzwart en zeer glanzig; doch, ziekelijk wordende, hebben zij eene kleur als oud lood, zijn stroef en vaal van huid en haar, en verliezen de glimmende zwarte kleur.

(*) Zie het door mij geschrevene werk: *de Landbouw in de kolonie Suriname*, D. II, bladz. 179.

Het is slechts in het binnenste der handen en onder de voetzoolen, dat men iets van eene vleeschkleur bespeuren kan.

Dat de Negers kroes, wollig haar, platten neus en dikke blaauwe lippen hebben, is te algemeen bekend, om hierbij te blijven stilstaan; ook is het eene opmerkelijke waarheid, dat de zwartste Negers het meeste rood in het wit hunner oogen hebben.

Het karakter der Negers wijzigt zich veelal naar hunne opleiding.

De Kleurling-slaven zijn kinderen, door de Blanken bij de zwarte slavinnen verwekt. Zulk een kind is een *Mulat* of eene *Mulattin.* Wanneer een Mulat een kind bij eene Negerin verwekt, wordt de kleur weder donkerder, en zulk een kind noemt men *Karboeger.*

Een Blanke, kinderen bij eene Mulattin verwekkende, worden die kinderen *Mistiesch* genoemd; blank en *Mistiesch* geeft *Kastiesch;* blank en *Kastiesch*, *Poestiesch;* en de kinderen, die een Blanke bij eene *Poestische* verwekt, worden *blanke Creolen* genoemd. Doch ook uit deze kinderen is het verduivelde Negerbloed (taal der oude Kolonisten) nog niet geheel verdwenen.

Van alle slaven zijn de Kleurling-slaven het ongelukkigste; deze, door Blanken en Zwarten als een tusschenras beschouwde wezens, worden van beide kanten veracht en verstooten. In voeding en kleeding heeft een' Kleurling het niets beter dan een' Neger-slaaf; hij is zwakker en ziekelijker, en toch vordert men even veel en even zwaar werk van hem, terwijl de snerpende

zweep hem op de dunne huid gevoeliger treft, dan een' Neger, en ofschoon onder de Negers werkende, zal hij hun vertrouwen nimmer deelachtig worden.

II.

VERMINDERING VAN HET AANTAL SLAVEN.

Doordien de sterfte der Neger- en Kleurling-slaven grooter is dan de *propagatie*, zoo rekent men eene jaarlijksche vermindering van drie ten honderd.

Dit is een groot geluk voor de arme slaven, voor welke toch de dood boven een zoodanig leven verkieslijk zijn moet. Ook brengt de schaarsheid van handen, eene meerdere duurte of eenen verhoogden koopprijs der slaven, en gevolgelijk ook eene meerdere zorg te weeg; zoodat de mishandelingen niet zoo algemeen en zoo gruwzaam zijn als wel in vroegere jaren. — Hoe, zal men zeggen, is dan alleen het eigenbelang de drijfveêr van meer menschelijke behandeling? — Helaas, ja! — doch ook van de schreeuwendste mishandelingen. Zoo heeft men voorbeelden, dat blanke Christenen, zwangere Negermeiden, zwarte Heidinnen, ten halve lijve in den grond deden begraven, om de vrucht af te drijven, ten einde de Negerin dadelijk weder aan den veldarbeid te kunnen zetten. Men hield den aankoop van Zoutwater-Negers voor veel goedkooper, dan de aankweek van Creolen-kinderen (*). Dan, daar nu de toe-

---

(*) Zoo willen ook de Hollandsche boeren liever Friesche en Gro-

voer van buiten ophoudt, houden, zoo als het vuige eigenbelang medebrengt, ook deze misdrijven op.

De Graaf VAN HOGENDORP berekende de jaarlijskche vermindering van slaven, in de kolonie *Suriname*, op 4 à 5 per cent (*). Meer juist was echter de opgaaf van den Heer KUHN, die dezelve op 2½ à 3 van iedere honderd in het jaar begroot (†); weshalve de geheele slavenbevolking van *Suriname*, na verloop van jaren, langzamerhand zal moeten uitsterven, althans zoo lang men er, bij Christelijke predikatien, zoo barbaars zal blijven handelen. Met de vernietiging der slaven zal ook de Kolonie te niet gaan, en de vruchtbaarste velden, zoo als thans reeds met vele plantaadjen het geval is, zullen in eene woestenij van bosschen en wildernissen terugkeeren; want *Guiana* is geenszins een land als het volkrijke *Java*, dat eigene inboorlingen heeft, daar kan men, des noods, handen huren; maar in *Guiana* is niets, zoodat aldaar, zal *Suriname* eene kolonie blijven, volstrekt werkende personen van elders moeten worden overgebragt. — Maar, zouden vele arme Blanken zich niet gelukkig kunnen rekenen, wanneer zij hier in maatschappij uit Nederland overgebragt werden, en men hun, aan de oevers der schoone bevaarbare rivieren, *om niet* vruchtbare akkers afstond? —

---

ninger koeijen aankoopen, dan aanteelen, wijl het laatste hen voordeeliger is. Zoo handelde men nu ook met het zwarte slavenvee der Misanthropen in *Suriname*.

(*) T. a. pl., bladz. 403.

(†) Idem, bladz. 23. NB. De aangehaalde cijfers der bladzijde goed met het manuscript vergelijken.

Welligt ja! — doch men hoort de Surinamers zeggen, dat een' Neger met twee dagen te werken voor zeven dagen voedsel en het verdere benoodigde heeft, doch dat een daglooner in Nederland acht dagen werken moet, om in de behoeften van zeven dagen te kunnen voorzien.

De schrandere Staatsman VAN HOGENDORP beweerde (t. a. p., bl. 341), dat men de productie in *Suriname* welligt even voordeelig met vrije handen zoude kunnen voortbrengen, als nu met die van slaven, doch schijnt, zoo als het mij voorkomt, hier het oog te veel op *Java* gevestigd te hebben. Op *Java*, alwaar men bij eene talrijke bevolking duizenden van industriële Chinezen vindt, is dit geheel anders; deze menschen zijn werkzamer en bruikbaarder, dan het handjevol Caraïben, dat van jagt en visscherij aan de bovenrivieren van *Suriname* leeft; ook de Boschnegers willen op geene plantaadjen werken, en voeren slechts eenige bewerkte boomstammen en balken af. Zal men nu Europeanen naar *Suriname* overbrengen, deze kunnen op verrena zoo goedkoop niet leven, als een Javaansch huisgezin, en zijn ook minder tegen het klimaat en de zonnehitte bestand; — het mag dus waarheid zijn, dat de Heer CRAWFURD met cijferletters bewijst, » dat » de koffij op *Java*, door vrije handen voortgebragt, » beterkoop geleverd kan worden in Europa, dan de » Westindische koffij, door slaven geteeld.'' Zoo lang er slaven in *Suriname* gevonden worden, zullen zich geene vrije personen tot den arbeid vernederen; deze crisis moet eerst voorbij zijn, en dan gelooven wij met

den Heer Hogendorp, » dat de afschaffing der slaver-
» nij, vroeg of laat, eene gelijke strekking hebben zal,
» als de afschaffing des slavenhandels (t. a. p., bl. 348)."

III.

SURINAME, EEN SCHOON LAND, MOET DOOR EUROPEANEN BEVOLKT WORDEN.

Welk een onbegrijpelijk groot aantal vrije inwoners zoude het vruchtbare, thans zoo schaars bevolkte Nederlandsche *Guiana* niet kunnen voeden? Hoe gelukkig zouden nu in zorg en kommer levende huisgezinnen zich hier niet in het zoo mild van God gezegende land, aan de oevers der schoone bevaarbare rivier van de nu geheel onbewoonde *Coppename*, *Marätakke*, enz., enz. bevinden en hunne vroegere armoede en gebrek vergeten! Met hoe weinig arbeid en industrie brengt de grond hier niet allerhande aard-, plant- en boomvruchten in overvloed voort; alles, alles wat de mensch tot voeding, kleeding, huisvesting en levensgenot noodig heeft, biedt de natuur hier, als het ware, met eene verkwistende hand uit zich zelven aan, en toch *pia vota!* alles ligt er stil en eenzaam, zonder eenige menschelijke hulp of bearbeiding; de overheerlijkste gewassen uit het plantenrijk groeijen er in eene onbegrijpelijke kracht en weelde; men staart op boomen van 200 voeten hoog, men vindt er reusachtige waterplanten, ranken en heesters; de wateren zijn vol van overheerlijke visch; in de schaduw van het hoogopgaande geboomte kruipt en sluipt

over eenen onuitputbaren grond allerhande wild, terwijl de boomkruinen, met prachtig groen getooid, even als de oppervlakte der rivier, eene groote verscheidenheid van vogels oplevert. De teelt van hoenders en ander pluimgedierte is er ongemeen gemakkelijk, zoo ook van varkens, runderen en schapen; men behoeft tegen geen' winter voor hooi, haver en stroo te zorgen, het vee loopt altoos in het gras; men poot en delft het geheele jaar aardappelen en wortelvruchten; men heeft ze altoos nieuw en frisch uit den grond. Eene hut of keet van *palisaden*, met *pina* (palmbladen) gedekt, verstrekt den mensch tot eene voldoende woning, in welke men hier vreedzaam en onbezorgd leven kan; kent hij het genot der groote wereld niet, hij kent er ook geene lasten en onaangenaamheden van, maar leeft hier als eigen heer en meester op een hoogen, droogen zandheuvel, onder het lommer van palmietpalmen, aan een helder, stroomend beekje, van jagt en visscherij; en wil hij grootere woning, nergens vindt men beter en overvloediger timmer- en brandhout dan hier: het is de overvloed bij een warm klimaat, die de mensch hier onder een' helderblaauwen hemel lui en onverschillig maakt. — Maar ach! waartoe dat alles zoo schoon en naar waarheid geschilderd? De mensch toch wil niet alleen zijn, om als eene spin zijn prooi te bemagtigen. — Wel nu! dat men dan in eene kleine maatschappij derwaarts verhuize en zich aan eene der gezegde rivieren nederzette; op een *papaja* of *mattje*, op drooge bladeren uitgespreid, is, onder het geruisch der bladeren, de heerlijkste slaapplaats; vreedzamer land

en volk, als *Guiana* en de teruggetrokkene *Caraïben*, zal men nergens op de geheele aarde aantreffen; dit volk wil vrede en vrijheid, waarom zij de blanken ontweken zijn en zich meer boven aan de rivieren en kreken neêrgezet hebben. De natuur is hier in eenen eeuwigdurenden lente- en zomerstaat, altoos rustig en kalm; aardbevingen en orkanen, zelfs stormen en zware onweders zijn hier genoegzaam onbekend, en gevolgelijk ook overstroomingen; nimmer rijst het water op eene buitengewone wijze boven het dagelijksche getij, zelden gaat het rivierwater het gewone peil aanmerkelijk te boven. Oorlog, epidemische ziekten of andere onheilen van dien aard zijn hier hoogst ongewoon en verdienen geene opmerking; het eerste bepaalt zich tot eenige patrouilles van gewapende Christenen, die op ongewapende Heidenen, weerlooze slaven, welke slechts hunne vrijheid zoeken, jagt maken, en, hunne kampen of schuilplaatsen vindende, de kostgronden vernielen, de vruchtboomen omhakken en de hutten verbranden; van onheilen door besmettelijke ziekten ken ik geene of liever geene noemenswaardige voorbeelden; men heeft er landziekten, zoo als elk land de zijne heeft, doch vele ziekten zijn het gevolg der leefwijze, ofschoon men het gemeenlijk aan het klimaat toeschrijft.

IV.

KOLONISATIE.

Zoo als de zaken thans staan, moet *Suriname* spoedig tot een onbebouwd, schaars bevolkt land terugkee-

ren, hetwelk alleen door eene kolonisatie van vrije personen kan worden voorgekomen. Overal ziet men reeds verlatene plantaadjen in deze, voorheen zoo productrijke Kolonie; en, gelijk een vallende steen bij zijne daling in snelheid toeneemt, zoo neemt ook de val van *Suriname* toe, hetwelk men niet alleen in het verlaten der plantaadjen, maar ook in de algemeene vermindering der weelde, ten klaarblijkelijkste bespeuren kan, en waarvan de instandhouding (wij spreken niet eens van opbeuring) misschien nu reeds te laat is, of ten minste spoedig zijn zal; echter blijven wij ons steeds streelen met de hoop, van deze Kolonie, door eene kolonisatie, weder te zien herleven.

Sommige kolonisten beweren, in de eerste plaats, ten aanzien van de oorzaken van verval dezer Kolonie, dat men dit alleen aan de vermindering van slaven toeschrijven moet, en wenschen, als een middel van herstel, den slavenhandel terug. — Wat nu het verval betreft, bepalen zij zich tot twee hoofdoorzaken, als:

a. » De afschaffing van den slavenhandel, welke » sommigen, zoo zij voorgeven, echter niet terug wen- » schen, en de daardoor ontstane vermindering van wer- » kende handen." — Dat hierdoor vele plantaadjen verlaten zijn, en dit eene hoofdrede van den afnemenden bloei dezer Kolonie is, erkennen wij volgaarne, en kan niet worden tegengesproken.

b. » Dat de koffijgronden uitgemergeld zijn gewor- » den en genoegzaam niets kunnen opleveren;" dit is eene zeer gewaagde stelling; maar aangenomen dat dit eens alzoo ware, dan toch liggen duizende akkers op-

pervlakte, aan de oevers der rivieren *Saramacca* en de *Coppename*, geheel in het wild voor eenen vogelzang, met een digt onafgebroken bosch begroeid, waarvan de daarin groeijende *pina*-palm, de geschiktheid dier gronden, om dezelve tot aanplanting van koffij in cultuur te brengen, ten duidelijkste aantoont.

Neen, *Suriname* ontbreekt niets dan eene meerdere bevolking, en dit door landverhuizers dáár te stellen, zou zoo heilzaam in de gevolgen zijn, dat dit alle toejuiching verdient; het is eene gedachte, welke ook in *Suriname* geheel niet vreemd is, en geheel en al door de weldenkende ingezetenen beaamd wordt. Meer dan éénmaal zijn deswege, zoo bij de Departementsvergaderingen van de Maatschappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, als bij het Surinaamsch Landbouwkundig Genootschap, onder de zinspreuk: *Prodesse Conamur*, in onderscheidene voorlezingen, deze denkbeelden ontwikkeld en uiteengezet, ofschoon bij sommige leden geen' ingang vindende, zoo werd de spreker, in eerstgemeld Departement, door een' der hoorders toegevoegd: » Ik weet niet wat wij met die menschen (Europesche » landverhuizers) op de plantaadjen zouden uitrigten;" waarop de redenaar hernam: » ik ook niet; maar ik » wilde dezelve niet op plantaadjen, maar, *afgezon-* » *derd*, voor zich zelven laten werken."

In *Suriname* bestaat bij vele ingezetenen het ongelukkige denkbeeld, dat de veld-arbeid schandelijk, of ten minste vernederend is, en niemand dan een' Negerslaaf, zelfs geen Kleurlingslaaf den grond kan of mag

bewerken; op de plantaadjen bezigt men de laatsten veelal voor timmer-, metsel-, kuiper- en huiswerk, enz.

Een zoo vruchtbaar mild gezegend land als *Suriname*, met zulke schoone rivieren en kreken doorsneden, met zulk een overheerlijk klimaat, hetwelk gewis niet minder gezond is dan het Nederlandsche, ligt daar genoegzaam zonder bewoners; hoe is het mogelijk, dat het vooroordeel en verkeerde rapporten, dezen stand van zaken zoo vele jaren heeft kunnen doen volhouden! Hoe wenschelijk ware het niet, dat het Gouvernement, waarvan zoo vele ondubbelzinnige blijken van welwillende pogingen tot welzijn van deszelfs onderdanen voorhanden zijn, het mogte behagen, om van het nu niets opbrengende land, ter weêrszijde van de rivier *Coppename*, voor eenen zekeren tijd van jaren, *om niet*, af te staan, ten einde er, in latere jaren, groote voordeelen van te trekken, door alsdan met een bloeijend land handel te drijven.

Dat de arme Europeaan, die thans in een min vruchtbaar en zeer bevolkt land woont, derwaarts ga, en, met zijn gezin, zijn kommervol lot tegen eenen beteren stand van zaken verwissele, daar hij hier, met drie à vier uren op een' dag te werken, al dadelijk in de eerste levensbehoeften, als: voeding, kleeding en huisvesting voorzien kan, en den zegen zijner nijverheid smake!

Het geheele plantenrijk is hier groei, bloei en leven; nergens zal men eene de vegetatie van dit land overtreffende vruchtbaarheid vinden, en op hoe weinige

plaatsen zal men, naar evenredigheid der bevolking, zoo vele honderdjarige menschen aantreffen als hier in *Suriname:* een door God zoo mild gezegend land, hetwelk niets ontbreekt dan menschen, die hetzelve bewonen en bewerken, zou zeer spoedig schatrijke maatschappijen vormen, en ligt helaas! thans wild en eenzaam, in vergelijking van het zoo bevolkt Europa, ja is, in evenredigheid van diens oppervlakte, genoegzaam geheel onbebouwd en buiten bewerking. De weinige Indianen, die hier hunne hutten op ritsen in de bosschen opslaan, leven bijna uitsluitend van de jagt en visscherij, loopen naakt en kennen, in hun dierlijk leven, bijna geene behoeften, terwijl de hier zoo rijke natuur hen, naar hunne leefwijze, genoegzaam alles van zich zelven aanbiedt en hen tevens genoegzamen tijd laat tot hunne zoo geliefkoosde rust in hunnen hangmat.

Ja, het plan te bevorderen om *Suriname* door vrije personen, onverschillig van welke natie, te bevolken, zou eene weldaad aan den armen Landverhuizer, aan de Kolonie, aan het Moederland en aan de menschheid in het algemeen bewezen zijn.

Desniettegenstaande vindt men vele kolonisten, welke dit plan verwerpen, en wat wonder! want men vindt nergens grooter tegenwerpingen van alle nieuwe ondernemingen, dan in de kolonie *Suriname;* zelfs zoo, dat velen het *niet* wèlslagen daarvan hartelijk wenschen; dan, hierin kan men veel tot hunne verschooning bijbrengen, daar men, vooral in de Kolonien, ziet, dat *alle veranderingen geene verbeteringen zijn.*

Zij, die zich tegen eene kolonisatie van behoeftige

Europeanen verklaren, beroepen zich gewoonlijk op de uitkomsten van de *Paltzerboeren*, welke zich hier in het jaar 1747 aan het *Oranjepad*, ter regterzijde in het opvaren aan *Boven-Suriname*, nederzetteden; alsmede op de voorbeelden, door VAN DER LINDEN in deszelfs werk over de kolonie *Cayenne* aangegeven. Maar het tenietgaan van dit geheele établissement Paltzers had zeer natuurlijke oorzaken: bij de giften, welke zij van wege het Gouvernement ontvingen, werden hun ook slaven toegevoegd, en dit was juist de grondslag van bederf voor beiden; ook had men deze boeren naar het steenachtige *Oranjepad* verwezen, het onvruchtbaarste gedeelte van de geheele Kolonie, terwijl men deze kleine maatschappij geheel aan zich zelven overliet, — en dit een en ander zouden wij bij de nu voorgestelde kolonisatie nimmer als verkiezelijk beschouwen.

VAN DER LINDEN zegt: » dat er een voorbeeld be- » staat, dat er in *Cayenne* eene volkplanting van 10,000 » menschen te niet gegaan is, niettegenstaande dezelve » ruim van alle behoeften uitgerust was." Maar, wanneer men de oorzaken dezer vernietiging (in gezegd werk zeer duidelijk ontvouwd) slechts oppervlakkig inziet, blijkt het, dat deze noodlottige uitkomst daarvan het onvermijdelijke gevolg moest zijn, want men zag liever, dat deze onderneming mislukte, dan een goed resultaat opleverde, of, om duidelijker te zijn, de uitkomst beantwoordde aan het doel.

Dan, om op de kolonie *Suriname* terug te komen.

De oorzaak van het verval dezer Kolonie bestaat alleen in gebrek aan werkende handen, en de middelen

van herstel zijn geheel onfeilbaar, wanneer daarin voorzien kan worden, want hiermede zijn alle andere zeer nietige bezwaren onmiddellijk uit den weg geruimd.

Wij vernemen dat men de landverhuizers *niet* op de verlatene plantaadjen zouden moeten laten werken, als staande dan in te naauwe betrekking tot de naburige slaven, hetwelk op beiden, blanken en zwarten, vrijen en slaven, eenen zeer nadeeligen invloed zou moeten uitoefenen. Onzes inziens was het veel beter, dat deze hier komende Europeanen noch *Paramaribo*, noch de slaven zagen, maar onmiddellijk naar de overschoone en thans zoo eenzame boorden van de *Coppename* gevoerd werden, waar zij zich, als vrije kolonisten, al spoedig in eenen benijdenswaardigen gelukstaat bevinden zouden, vooral, wanneer zij zich aldaar door het Gouvernement, onder een deskundig opperhoofd en eene vaderlijke leiding, gesteld zagen in eene geheel afzonderlijke maatschappij. Wenschelijk zou het tevens zijn, dat men, zoo veel doenlijk, jeugdige personen met vrouwen en kinderen, huisgezinswijze, overvoerde, en natie bij natie van dezelfde taal en godsdienstige gezindheden, zoo veel mogelijk, bijeen bragt, ten einde eene scheuring en verwijdering voor te komen, die Holland en België belet vereenigd te kunnen zijn of dit immer te kunnen worden; en welke krachtvolle steunpunten zouden deze dorpen, bevolkt met blanke personen, niet voor de inwendige vastheid en zekerheid van de kolonie opleveren? Wat zouden niet al spoedig de binnenlandsche consumptie en handel toenemen? Men zou kanalen zien daarstellen, die de *Coppenamerivier*,

langs de *Cassewine*, met de *Saramacca* en de *Saramacca* met de *Surinamerivier* vereenigen zouden; terwijl men door den tijd aan eene menigte ambachtslieden van allerlei aard werk zou kunnen verschaffen; en dat het moederland alsdan van *Suriname*, door in- en uitvoer, groote voordeelen trekken zoude, behoeft voorzeker geen betoog, als zijnde het eene te onweêrlegbare waarheid, dat vermeerdering van bevolking, vermeerdering van behoeften daarstelt.

De Europesche vrouwen, die op het platte land hun bestaan zoeken, kunnen zelfs niet het denkbeeld van ledigheid, veel minder de ledigheid zelve, verdragen, en deze zouden hier des avonds van het door de mannen bewerkte zeilgras (een zeker soort van inlandsche vlas, *bromelia pinguin*) een zeer gezocht garen spinnen, zoo wel ten dienste van de fijnste naaiwerken, als voor koord en touwwerk. Dit product van binnenlandsche nijverheid zoude, zoo door diens sterkte als schoonheid, een belangrijke tak van uitvoer naar Europa worden, zoo dat men, met de avonduren in den huisselijken werkkring aan het spinnewiel toe te wijden, alleen hierdoor een ruim bestaan vinden kon.

Men zou door industrie en nijverheid eene menigte van het edelsoortigste vischlijm (de zwembalg der geelbaggers) verzamelen, droogen en uitvoeren.

Potasch en soda zoude men in dit zoo houtrijke land, waar de *barillaplanten* tevens zoo weelderig als overvloedig in het wilde groeijen, zien vervaardigen; alsmede aardewerken van alle soorten, grof en fijn, doordien de daarvoor zoo geschikte tigchel-, pot- en pijp-

klei, hier in de Kolonie aanwezig, den gespierden arm van den Europeschen landman als van zelve uitnoodigen zoude. Ja! uit alle rijken der natuur, zoo uit het dieren-, planten-, mineralen- of het rijk der delfstoffen, zoude de Europesche landverhuizers, door hunne ondernemingszucht, vlijt en werkzaamheid, partij weten te trekken.

De vraag: óf *Noord-Amerika* óf *Suriname* meer verkiezelijk voor de Duitsche landverhuizers is, komt ons voor te moeten beantwoorden met de aanmerking, dat *Noord-Amerika*, in dat opzigt, verkiezelijker is, doordien men aldaar vrijer wetten heeft, alsmede door de geringere daar gevraagd wordende belastingen; maar zoude, ten aanzien van de zoo gewenschte kolonisatie in *Suriname*, geene afzonderlijke wetsbepalingen kunnen worden daargesteld? dan, dit punt aan het meer verlicht oordeel en de vaderlijke zorg van Neêrlands regering overlatende, gaan wij tot onze beschouwing over: hoe den vreemdeling tot deze landverhuizing aan te moedigen? en dit is, onzes inziens, kort en niet moeijelijk te beantwoorden.

Wanneer het voorgestelde plan met den wil van het Nederlandsch Gouvernement overeenstemt, dan toch behoeft hetzelve slechts op aannemelijke voorwaarden, met aanbieding van een gering voorschot, dat door den tijd honderdvoudig terugkeert, hiertoe slechts eene uitnoodiging te doen en dezelve in de voornaamste Duitsche dagbladen te doen plaatsen, te meer, wanneer hetzelve den overvoer naar herwaarts gemakkelijker maakt.

Dat dit plan van wege de Regering alle bevordering,

bijval en ondersteuning verdient, zal voorzeker door niemand betwijfeld worden, dan alleen door dezulken, die van nature geneigd zijn, om, zonder beredenering der zaak, of door gebrek aan genoegzame kennis van dezelve, alles te verwerpen wat nieuw is.

God geve dan, dat dit voorstel om de Kolonie meer te doen bevolken, en dezen nieuwen kolonisten kerk- en schoolleeraren, benevens heel- en geneeskundigen, toe te voegen, in het dierbare vaderland dien ingang vinden moge, dat hetzelve, hoe dan ook, door het wijze bestuur van onzen geëerbiedigden Koning gewijzigd, mag worden tot stand gebragt.

V.

EVEN ALS DE SLAVENHANDEL VAN BUITENLANDSCHEN INVOER VERBODEN IS (*), MOET OOK DE SLAVERNIJ EN DE BINNENLANDSCHE HANDEL WORDEN AFGESCHAFT.

Zoo lang de Christenen hunne natuurgenooten en evenmenschen in slavernij houden en zoo barbaars blijven behandelen, kan hunne prediking van het Christendom geen' invloed op de verdrukte Zwarten uitoefenen. Hoe oud de slavernij ook zijn moge, en hoe vele duizenden

(*) Besluit van den 10den Junij 1806.

is het een gruwelijk onregt, dat de sterkere op den zwakkeren mensch uitoefent en zoo geheel tegen het natuurregt, de menschheid en den geest van het welbegrepen Christendom aandruischt. Duizend jaren onregt kan geen oogenblik regt zijn en er door geene tien duizend stemmen toe gebragt worden. Het zijn alleen de stemmen van heerschzuchtige woekeraars, die uit een verkeerd begrepen eigenbelang en geldzucht dezen dwang en willekeurigen handel zoeken te verdedigen, en, ofschoon zij, met den Bijbel in de hand (*), hunne regten zoeken te handhaven, voeren zij oorlog tegen de rede en het gezond verstand. Al beroepen zij zich nog zoo op overoude en gewettigde gewoonten, de slavenhandel en de slavernij zijn in den hoogsten graad te verfoeijen.

Napoleon was de eerste, die den slavenhandel in de Fransche kolonien heeft afgeschaft: » Hetgeen Lode-
» wijk de XVIII niet kon of niet wilde bereiken,
» dat voerde eene meer krachtige hand uit in dezen
» tot een werktuig des vredes bestemd. Buonaparte
» had op *Elba* een waakzaam oog op alles, wat in
» Frankrijk voorviel, gehouden, en naauwelijks was hij
» weder in het bezit van zijne magt gesteld; toen hij
» eene geheele en onmiddellijke afschaffing van den
» slavenhandel decreteerde. Dit besluit kon bij de an-
ook voor het regt van den slavenhandel mogen pleiten,

(*) *Genesis* IX, vs. 25—27. *Exodus* XXII, vs. 3. *Mattheus* XVIII, vs. 25, enz., enz.

» dermalige herstelling der BOURBONS niet wel worden
» ingetrokken (*).''

Wij zeggen met O'CONNELL, den vrijheidpredikenden Ier, een voorstander der echte whigpartij, in zijne aanspraak van den 30sten Augustus 1841, bij gelegenheid der bijeenkomst van zijne aanhangers en het optreden van het nieuwe Tory-ministerie: » De bur-
» gerlijke en godsdienstige vrijheid, zie daar de eenige
» voorwaarde tot 's menschen geluk, de kleur van den
» mensch, de klei, van welke hij gekneed is, doen er
» weinig toe. Verbrand door de zon van de verzengde
» luchtstreek, of gebleekt door de lucht van het Noor-
» den, het is en blijft steeds een mensch en het is
» zijne vrijheid, die ik begeer.''

In de middeneeuwen vond men in Europa onder deze en gene despotische regeringen, zoo als nog heden in Rusland lijfeigenen of *grondvaste* inwoners (*glebae adscripti*), welke ongelukkigen te gelijk met den grond, waartoe zij behoorden, verkocht werden: dit nu geschiedt ook nog heden bij het verkoopen van eene plantaadje in *Suriname*, welke plantaadjen naar het getal koppen, daarop aanwezig, gewaardeerd worden; doch, wat erger is, bij het opbreken van eene plantaadje worden de slaven bij menschlievende planters familieswijze verkocht, doch anderen, die slechts geldelijk voordeel beoogen, verkoopen man en vrouw,

---

(*) *Het Leven van* WILBEFORCE, door UHDEN, te *Groningen*, bij W. ZUIDEMA.

als ook de kinderen, ieder afzonderlijk, zoo dat allen stukswijze verkocht worden: de ééne blijft hier, de andere daar, zonder dat de vader noch de moeder hunne kinderen ooit weder te zien krijgen. Niet alleen broeders en zusters, maar zelfs hen, die door de teederste en heiligste banden verbonden zijn, worden geheel willekeurig voor altoos gescheiden en onder de opbieders verdeeld, even als het vee op eenen boeren boeldag hier te lande.

De gewezene Minister van Kolonien, JOH. VAN DEN BOSCH, zegt, ten opzigte van het inruilen en overvoeren der Negers:

» Zoo deed de wreedheid en de hebzucht van den » Europeër op nieuw den afschuwelijksten handel in » menschen ontstaan, die door de godsdienst, welke » hij beleidt, met zoo veel kracht bestreden wordt. » Ook dit menschenras, uit Afrika aangevoerd, hoewel » in een gelijk klimaat geboren en door de natuur met » een sterk ligchaam toegerust, kon de gierigheid zijns » meesters niet verzadigen, dan door eenen arbeid bo- » ven hunne krachten, en waaronder ook zij in me- » nigte bezwijken moesten. Ieder jaar vorderde een » nieuwen toevoer van 70,000 dier ongelukkigen, daar » het getal der overledenen in Amerika dat der gebo- » renen bij dit volk doorgaans van 3 tot 5 ten honderd » overtrof.''

» Zoo vele slagtoffers bragten de Europeërs jaar op » jaar aan de weelde, en dermate had eene gewoonte » van ettelijke eeuwen hun gevoel voor regt en men- » schelijkheid verstompt, dat in deze meer verlichte

» tijden, alleen na eene hevige en langdurige worste-
» ling, de rede op gewoonte en eigenbaat heeft kun-
» nen zegepralen, en onherroepelijk eenen handel heeft
» doen afschaffen, die der menschheid tot de grootste
» oneer verstrekte (*)."

Intusschen heeft de rede en het gevoel voor regt en menschelijkheid de slavernij in onze Westindische bezittingen nog niet kunnen afschaffen, zoo dat het schijnt, of het door diens oudheid eenigermate gewettigd is en het gevoel van medelijden verdoofd te hebben; al ware eene kolonisatie van Europesche huisgezinnen ook uitvoerbaar, en al konden deze de suiker en de koffij ook goedkooper leveren dan de slaven, een vrijwillige landbouw en de bevordering van nijverheid zoude men in *Suriname* hoogstens afkeuren; men wil liever dwingen en op de weggeloopene slaven jagt maken, al zoude men er ook de geheele productie bij verspelen door de zware kosten van soldaten, defensie, enz. De zweep moet men hooren klappen en de suiker en koffij moet door heet bloed en zuur zweet gehaald en gekweekt worden, om er geur en kleur aan te geven; men moet die zwarte honden, dat Negervee, met stokken en spaansche bokken ranselen, dat ze weten door Blanken geregeerd te worden: » trommel die zwarte
» huid maar door! gij slaat op geen menschenvleesch,
» het is je moêr niet!" is de aanmoedigende uitroep.

De meer liberale kolonisten zeggen: » Hoe het zijn

(*) *Nederlandsche Bezittingen in Azie, Amerika en Afrika*, D. II, bladz. 180, 181.

» moge, een van twee wegen heeft men in te slaan,
» dat is: het doen voortduren of het doen ophouden
» der slavernij; doch, zal ze blijven bestaan, dan wordt
» er eene strenge discipline vereischt en de Negers moe-
» ten aan gestrenge wetten en zware straffen onderwor-
» pen blijven. Zoo min als men Janmaat aan boord
» van een oorlogschip zonder het end in bedwang kan
» houden, kan men de slaven zonder zweep en tame-
» rinden stokken regeren, en om slavernij met godsdienst
» en menschelijkheid te vereenigen zijn van die ver-
» wijfde theorien, die bij eenen ongevoeligen hardhoo-
» renden Neger volstrekt niet in praktijk te brengen
» zijn, en zoo dit al gelukte, zoude men hierdoor de
» kaars in het buskruid zetten, met de Negers rijp te
» maken voor een' opstand, zoo dat alle Blanken in de
» Kolonie gevaar zouden loopen van door hen te wor-
» den vermoord. Herinnert u slechts de verschrikke-
» lijke gebeurtenissen op *St. Domingo* (*Haïti*), hoe
» de Negers aldaar, ten gevolge der revolutiekreten:
» *égalité et liberté*, in opstand gekomen en gemoord
» hebben. Zoo gevaarlijk en onberedeneerd als het nu
» is," vervolgen zij, » om een jong ingespannen paard,
» vóór dat men het uitspant en van het rijtuig los-
» maakt, van den toom te ontdoen, zoo dwaas en te
» gelijk gevaarlijk zoude het zijn, om het gezag der
» Blanken op de Negerslaven, zoo lang deze laatsten
» nog werkelijk slaaf zijn, te verzwakken, door hen te
» beschaven en in de Christelijke godsdienst te onder-
» wijzen, door welk laatste de methodisten op de An-
» tillische eilanden zulk eenen verkeerden geest onder

» de slaven brengen, als vermeenende, dat de leer van » het Christendom met die der slavernij in strijd is, » en zij dus, zullen zij Christenen worden, moeten » ophouden slaaf te zijn."

» De slaaf moet (hoe hard deze staatkundige waar- » heid ook zijn moge) dom blijven en kort in den » teugel worden gehouden en als een redeloos dier met » weinig behoeften leven, en geheel machinaal, gelijk » een molenpaard, werken; want de ontwikkeling van » zijn verstand en rede zoude hem onwillig en onge- » hoorzaam maken, even eens als redenrijkers en wijs- » geeren onder de soldaten en de matrozen."

Is de stelling waarheid, dat de eene mensch voor geld het regt van eigendom op zijn evenmensch kan koopen - is de handel in menschen binnen de Kolonien wettig en geoorloofd, dan ook is het waarheid, wat de Engelsche Minister Lord CANNING, ten aanhoore van geheel het Britsche Parlement, aanvoerde, namelijk: » dat des planters eigendommen, ten opzigte der » slaven, zoo heilig, zoo onschendbaar zijn, als eenig » eigendom in Europa zijn kan. Eigendom bevat on- » der meerdere het regt, om zich van de zaak te be- » dienen, tot zoodanig tamelijk gebruik als men goed » vindt."

Zoo redeneren de gematigde eigenaren van slaven, maar of eene dusdanige eigendom, naar de regten van den mensch, nu wel regt is, dat geven wij den lezer in bedenking; terwijl het betamelijk gebruik der slaven ook aan verschillende beoordeelingen onderworpen is; doch ik ontveins het niet! maar houde het *eigendom* en *gebruik*

beide voor onregt, hard en barbaars! — Met welk eene willekeur koopt en verkoopt men ouders en kinderen, man of vrouw, ieder afzonderlijk, en voert dezelve waar men goed vindt, zoo dat zij elkander dikwerf nimmer weder te zien krijgen. De Blanke oefent eene willekeurige magt over hen uit, bij sommigen lijden zij groot gebrek, krijgen schraal voedsel, geene uitdeeling, en bij zwaar werk veel slaag.

Een boer, die bij hooge graanprijzen zijne magere, afgesloofde ploegpaarden het noodige voedsel onthoudt, is een verachtelijk wezen; doch men vindt in *Suriname* blanke Christenen, neen! afschuwelijke monsters op Gods aarde, die de slaven het noodige voedsel onthouden, en hen, ziek zijnde, onverzorgd laten. Het zijn der menschheid onteerende Blanken, die ik tot in het diepste mijns harten verfoei, even eens als iemand, die een hond aan den ketting legt en een vogel in eene kooi zet, en, na dezelve van hunne vrijheid beroofd te hebben, verhongeren laat. Maar, zult gij zeggen, mogen de mishandelde slaven dan niet klagen? Ja of neen! zoo als gij wilt. Volgens de wet, nog heden in de kolonie *Suriname* in werking, kunnen de slaven alle veertien dagen eene mandvol tayerwortelen en twee bossen banannen vorderen, bij gebreke van welke zij hunnen meester bij den Politiebeambte kunnen aanklagen; dan deze wet is slechts *pro forma*, wijl de vrijheid om te klagen nimmer aan den slaaf toegestaan wordt, als wordende, indien hij weggaat om te klagen, dadelijk, zonder verhoor, opgepakt en naar het binnenfort getransporteerd, alwaar men zijne klagten (uit een

staatkundig oogpunt, om er de vrees onder te houden) met een' spaanschenbok beantwoordt, waarvan men in Januarij 1829 op de plantaadje *Arendrust* nog een sterk voorbeeld gehad heeft; zoodat het eigenlijk gezegd *non-sens* is, wanneer de Eigenaren en Administrateuren in de kolonie *Suriname*, in een request van C. L. WEISSENBRUCH, c. s., in 1830 aan Z. M. den Koning der Nederlanden ingediend, durven zeggen:

» Dat in geen deel der Westindiën, ja zelfs bij de » elders reeds ingevoerde, en daar misschien ook ver- » eischt geweest zijnde verbetering der *slavenbehande-* » *ling*, evenwel *nergens nog de Negers beter behan-* » *deld worden en milder verzorgd dan in Suriname.*"

» Het heilzame der in de Kolonie bestaande slaven- » reglementen enz."

Wat heil toch kunnen reglementen aanbrengen, zoo daar geen executie aan gegeven wordt? en waarlijk de slaven worden, indien zij zich verstouten, om als zoogenaamde pupillen te komen klagen, al heel lief door hunne voogden behandeld. — Dan hiervan straks nader.

VI.

DENKBEELDEN VAN SOMMIGE BLANKEN OMTRENT DE NEGERS.

Het zoude eene zeer onvergevelijke onkunde verraden, wanneer men de Negers voor geene menschen hield; maar dat zij, ook bij de beste opvoeding in fijnheid

van gevoel voor het goede en schoone, met de Blanken zouden kunnen worden gelijk gesteld, zoude eene even ongerijmde beoordeeling zijn.

Intusschen zijn er in *Suriname* Blanken, die zelve geheel dierlijk leven, die het eene zonde noemen, bij ééne vrouw meer dan één kind te hebben, en zich in niets boven de Negers weten te verheffen, dan dat zij blank zijn en blanke ouders hebben gehad.

Van zulke ellendige dronkaards en wellustelingen heb ik meermalen hooren zeggen: dat het verboden moest worden, dat de Negers onder de Blanken op de achterste pooten liepen, daar het gewrochten van den duivel waren, ten einde een allerbespottelijkste *parodie* op de schepping van den mensch daar te stellen, en welke slechts zij, die den duivel vreezen, onze broeders en natuurgenooten noemen; zoo ook heeft de duivel (zeggen zij) den ezel geschapen, tot eene bespotting van het paard. Op zijn best genomen, maakt een Neger (volgens hunne stelling) den overgang tusschen apen en menschen, ofschoon zij de eersten veel nader komen, dan de laatsten.

Hierbij wijzen zij op de zwarte huid en het roszwart kroeshaar der Negers, dat sommigen tot torentjes in elkander vlechten, het geelachtige en roodgevlamde van het wit hunner uitpuilende oogen, breeden platten neus, grooten mond, met hooge, vleezige lippen van eene blaauwe kleur, getatueerd voorhoofd, borst en armen, een hoogen, dikken, uithangenden navel, afschuwelijke zweetlucht, enz., enz.

Het betwijfelen, of de Negers al of geene menschen

zijn, is eene harde miskenning, dat de Blanken den slaven doen, en is in mijn oog zeer misdadig.

Ik las onlangs in zeker werkje (*):

» Tot dusver hadden de Planters uit deze en andere
» Europesche volkplantingen ons, met eene standvastige
» onbeschaamdheid, verzekerd, dat deze Negers geene
» regte menschen, maar wel eene soort van dieren wa-
» ren, die in hunne uitwendige gestalte naar menschen
» geleken. Wij Europeanen geloofden zulks, terwijl
» wij onze kop koffij met suiker dronken. Deze zoete
» tooverdrank overtuigde ons, dat de Planters wel ge-
» lijk konden hebben, » want," zoo redeneerden wij
» hoogst menschlievend er over, » indien dit Negervee
» niet bestond, zouden wij ongetwijfeld dit genot moe-
» ten ontberen." De Planters beweerden: » zijn de
» Negers geen vee, dan zouden wij nooit spoedig rijk
» kunnen worden." Deze gecombineerde regtbank van
» gezworenen deed dus de bepaalde uitspraak: » Vee!
» de Negers zijn niets dan eene soort van vee."

Die aanhef des schrijvers is overdreven, want dat al de Planters de Negers voor vee uitkrijten, gelooven wij niet, en anderen zullen niet hunne physieke, maar wel de morale hoedanigheden bedoelen; dan men wil de zaak hier, met kracht van woorden, in een geheel verkeerd daglicht stellen, terwijl de schrijver vervolgens overgaat met te gispen de opmerkingen, ten aanzien

(*) *De Negerstaat van Haïti of St. Domingo*, te *Amsterdam*, bij de Wed. G. A. Diederichs en Zoon, 1821, bladz. XI der Inleiding.

der rangorde, welke in al het geschapene, als ware het eene zamenhangende keten, gemaakt zijn. — Vervolgende:

» In deze keten nu bemerkten zij, dat er tusschen » den *oerang-oetang* en den mensch eenen schakel ont- » brak; en de Neger werd door hen als een schakel » in de keten tusschen den mensch en den eersten der » apen geplaatst. In dit gevoelen werden zij nog ver- » sterkt door de kunst van eenen der grootste ontleed- » kundigen in Duitschland, door middel van zijn on- » derzoek omtrent den inwendigen toestand van het » ligchaam eens Negers."

Hierna worden de Negers beklaagd, dat zij twee derde gedeelten van den dag boven hun vermogen moeten arbeiden, terwijl, gedurende het andere derde gedeelte, hun rug (*), tot tijdkorting van hunnen gebieder, bloedig gegeeseld wordt. Wat nu de behandeling van de slaven op *St. Domingo* betreft, is ons geheel onbekend, ofschoon wij niet twijfelen, dat de beschuldiging, dat dezelve algemeen zoo hard en wreedaardig mishandeld worden, wel overdreven zal zijn; maar wat hunne ligchamelijke vorm als Afrikanen betreft, dit kunnen wij met meerdere zekerheid beoordeelen, daar de Negers van dezelfde kust ook in *Suriname* aangevoerd zijn.

Het is ontwijfelbaar zeker, dat de Neger, de Hot-

(*) NB.! de Negers worden nimmer op den rug, maar altoos op hun achterste en de dijen geslagen. — De schrijver schijnt dus geene genoegzame kennis van zaken te hebben.

tentot, de Boschjesmannen, enz., tot het geslacht des menschdoms behooren, maar waar de juiste overgang van den mensch op het viervoetige gedierte is, — neen, dat zal wel niemand naauwkeurig kunnen bepalen, want men ontwaart in deze afdaling werkelijk eene onmerkbare keten, een zachten ineensmeltenden overgang. — Hoe na komen deze en gene wilde, misvormde volkenstammen niet aan het eerste apengeslacht? welke men dan ook Boschmenschen genoemd heeft.

In *Suriname* plaatst men den *Blanke* in den hoogsten rang en orde van het dierenrijk, als het edelste menschensoort, terwijl er Negers zijn, die hem als hooger wezen beschouwen: misschien half engel en half mensch.

De *Indianen* houdt men voor ongecultiveerde natuurmenschen, die in hunnen natuurstaat genoegzaam zonder behoefte zeer gelukkig leven; — het is zoo, en het is tevens de waarheid, dat zij dit hun geluk door den omgang met de Blanken verliezen.

De *Kleurlingen* zijn tusschenwezens, de eerste schakel of onmerkbare overgang van den beschaafden mensch op het redelooze gedierte.

De *Negers* redelooze schepsels, welke de hoogste rang onder het apengeslacht uitmaken.

De *Oerang-oetang* minder tamme, meer afdalende Boschmenschen, welke mede tot de apen behooren.

Nog eens!

Wanneer wij de trapsgewijze overgangen, de zachte schakeringen van den redelijken mensch tot op het niet redelijke gedierte aandachtig gadeslaan, verstommen wij bij deze naauwe verwantschappen, en durven niet

ondernemen de grenzen te bepalen. — Dr. SCHELVER, § 6 (*), plaatst den Neger op den laagsten trap der menschheid, en stelt, § 8, dat de aap misschien eene mislukte verbastering onder het menschelijk geslacht zij (†); zoo dat, volgens deze stelling, de *oerang-outangs* in de regten van den mensch treden zouden: ook wil deze benaming *Boschmensch* te kennen geven.

Men neme deze ineensmelting van den wilden mensch tot op het onredelijke gedierte (zoo in het physieke als in het morele) eens in rijpe en onbevooroordeelde overweging, voor en aleer men de scheidslijn daarstelle.

De *Blafard* of witte Neger is afkomstig van een gewone zwarte Neger en Negerin; zijne lippen zoo wel als het haar hebben eene witte, iets roodachtige kleur; hij heeft roode, doorschijnende, sterkbewegende oogappels, is het licht schuw en ziet beter bij nacht dan bij dag; terwijl diens huid niet zelden op ongewone plaatsen met haar begroeid is (§) — en wat leveren de *Albinos* en *Kakerlaken* geene zonderlinge spelingen in de natuur op?

SCHELVER zegt, § 10: » Het apengeslacht, zoo zeer » grenzende aan den Neger, neemt naar de graden van » hitte toe, eveneens als dat der papegaaijen, slangen, » enz." — En hoe veel schooner is niet de bouworde

(*) *Ueber den ursprünglichen Stamm des Menschengeslechts.*

(†) DOORNIK waagt het zelfs in zijn *Wijsgeerig-Natuurkundig Onderzoek aangaande den oorspronkelijken mensch, en de oorspronkelijke stammen van deszelfs geslacht*, *Amsterdam*, 1808, 8vo, de mensch als van apen afkomstig te stellen.

(§) VAN YPEREN in het 1ste deel der *Handelingen van het Bataviaasch Genootschap*, bladz. 307, en 2de deel, bladz. 229.

des ligchaams van eenen Neger, dan die der *Dayakkers* van *Borneo* en die der *Vuurlanders.* Hoe leelijk zijn niet de *Laplanders*, *Samoyeden*, *Tungusen* en *Kalmukken*, welke laatste BUFFON (*) de leelijkste van alle menschen noemt.

REGNARD zegt (†), dat er buiten de apen geen volk is, dat de mensch nader bijkomt, dan de *Laplanders*.

De beroemde FORSTER kende geene menschen, welke meer verwantschappen met de apen hadden, dan de bewoners van het eiland *Mallicolo.* De *Eskimo*'s komen in kleur en gedaante zoo zeer met deze dieren overeen, dat eene *Eskimo*, in *Londen* gebragt, aldaar een levendige aap ziende, vroeg, of dit een *Eskimo* was (§).

Volgens CAMPER hebben de Chinezen van voorhoofd veel overeenkomst met de apen, en de bewoners van *Celebes*, *Macasser* en *Othahiti* in de onderkaak, en bijzonder met den *oerang-outang* (**).

Dan ons bestek gedoogt niet dit in het breede te behandelen. Men leze STUART, *de Mensch, zoo als hij voorkomt op den bekenden aardbodem*, en beoordeele de bewoners van *Diemensland*, zoo als ons dezelve uit de reizen van COOK en DE BOUGAINVILLE bekend zijn.

(*) *Hist. Naturelle*, *Supplém.* Tom. III, pag. 232.

(†) *Oeuvres*, Tom. I, pag. 71.

(§) FORSTER, *Bemerkungen auf Seiner Reise um die Welt*, *Berlin*, 1783, 8vo, bladz. 217. — Zie verder BLUMENBACH, *de gen. hum. var. nat.*, § 87, pag. 309.

(**) *Verschil van Wezenstrekken*, D. I, Hoofdst. IV, § 7.

Wat de beschaving betreft, heeft het Etiopische ras de minste vorderingen gemaakt en staat op den laagsten trap van de thans bestaande menschheid.

En ook hiertoe behooren de Negers, welke in *Suriname* als slaven aangebragt zijn.

De Neger is grover van huid, en, zoowel zedelijk als ligchamelijk, minder gevoelig dan een Blanke; zijn haar komt nader aan dat van de dieren, gelijk ook deszelfs platte neus met wijde neusgaten en zijne gezwollene lippen. Het is eene merkwaardige daadzaak, dat zijne kinderen, bij de geboorte, de kleine teenen en pinken gesloten of sterk binnenwaards gebogen hebben. Zijn beenderengestel verschilt van het onze; deszelfs schedel komt meer in overeenstemming met dien der apen; zijne geestvermogens zijn stomper en zijne genoegens uitsluitend dierlijk. Nimmer zal het Negergeslacht, bij voortteeling, in Amerika de kleur en hoedanigheden der oorspronkelijke Indianen verkrijgen, maar zij zijn en blijven overal Negers, zwart, lui en onverschillig. Dat er, ten aanzien van het laatste, geene uitzonderingen bestaan, zal wel niemand willen beweren; maar wij spreken hier over het algemeen van de hoofdeigenschappen, zoo als die bij de meeste Negers voorkomen.

Bakker (*) geeft ons in figuren den overgang van het ligchamelijk gestel tusschen den oerang-outang, den Neger en den beschaafden mensch. Zeggende, § 31, na het verschil en de overeenkomsten der geraamten

---

(*) *Natuur- en Geschiedkundig Onderzoek aangaande den oorspronkelijken stam van het menschelijk geslacht*, *Haarlem*, 1810.

behandeld te hebben, zoo als ruggraad, de borst, ribben, het bekken, de armen, handen, dijen, beenen, voeten, benevens het hoofd met deszelfs oogholten, neus- en kaakbeenderen, tanden, enz., enz., betrekkelijk de meting van den gelaatshoek, zoo als het door Camper is opgegeven: » Het is vrij algemeen bekend, » dat deze hoek gemaakt wordt door de zamenkomst » van twee regte lijnen, van welke de eene horizon- » taal over den neusbodem en den gehoorgang loopt, » terwijl de andere (de *hypothonusa* van voormelde ba- » sis) gelegen is tegen het meest uitstekende gedeelte » van het voorhoofd en het ondereinde der bovenkaak, » aan de inhechting der voorste snijtanden."

Bij den beschaafden mensch bepaalt zich deze hoek gemeenlijk tusschen de 80 en 85 graden, zeer zeldzaam 90.

Bakker levert op plaat I de afbeeldingen van een zestal schedels, en zie hier de geregelde afdaling:

Fig. 1. Een Europeaansch mannenhoofd geeft een hoek van . . . . 81 grad.
» 2. Een dito vrouwenhoofd . . . . . 76 »
» 3. Een Cingalesche Neger, uit de Verzameling van den Hoogleeraar Brugmans, ... 69 »
» 4. Het hoofd van den oerang-outang of *Jocko*, van Camper, ... 58 » (*)

(*) Cuvier, *Leçons d'Anatomie comparée*, á *Paris*, 1805, T. II, pag. 7, spreekt van een' *oerang-outang*, waarvan hij dezen hoek had waargenomen, op 65 graden.

Fig. 5. Een dito, waarvan het schelet in de Verzameling van den Heer Muller, 55 grad.
» 6. Het hoofd van een' aap, genaamd de *Chinesche muts*, bij Linn., *Simia simica*, ... 44 »

Gaande bij de overige dieren tot aanmerkelijke vermindering over.

Van de verdere afwijkingen tusschen Negers en Blanken, wat huid, vleesch, spieren, long, lever, nieren, vliezen en ingewanden, bloed en vochten in eene *externe* ziekte betreft, zullen wij zwijgen.

De geleerde en met roem bekende Hoogleeraar A. A. Sebastian geeft in zijne *Physiologia generalis* (*), sprekende over verschillende rassen van menschen, een tabel van schedels, waaronder die van *Loango-*, *Guinea-*, *Curaçaosche* en andere Negers voorkomen, waarin men in lengte (van het meest uitstekende gedeelte van het achterhoofd tot op het meest vooruitstekende gedeelte van het voorhoofd) en de breedte van den schedel, alsmede in de breedte van het aangezigt (tusschen de juk- of wangbeenen), en eindelijk in den afstand der oogkuilen eene groote verscheidenheid vindt; zijnde overwaardig om afzonderlijk onderzocht en beoefend te worden, waarvoor hier de plaats niet is, en hetwelk wij ook volgaarne aan meer deskundigen overlaten.

De Afrikaansche *Pongo* (*Simia troglodytes* Linn.), bij Tyson *oerang-outang* genaamd, wordt vooral in

(*) Te *Groningen*, bij *J. Oomkens*, 1835, bl. 49.

Angola en *Sierra-Leona* gevonden, zijnde de grootste van alle apen; is 5 à 6 voeten groot, loopt op twee pooten, even als de *Gibbon* der *Moluksche eilanden*, maar is korter van armen; hij laat zich temmen en tot vele bedrijven afrigten; men vindt hem afgebeeld bij BUFFON, onder den naam van *Jocko* (Tom. XIV, pl. 1).

De *oerang-outangs* van *Borneo* zijn ongemeen sterk en kwaadaardig, gaan regtop en verdedigen zich met stokken en het werpen met drek; dezelve hebben een kaal, niet behaard voorhoofd, een gelaatshoek van 58 graden; terwijl hunne teeldrift ten sterkste, bij het zien eener blanke vrouw ontwaakt: en GRANDBRÉ zou de maandelijksche ontlasting hunner wijfjes zelve gezien hebben.

Geraken wij in twijfel (zeggen zij), waar de grenzen, in het physieke, tusschen den mensch en het dier moet worden bepaald, ook in het morele vindt dit plaats. Maken de *Kamschatdalen* hunne holen tegen de koude in den grond, in welke zij bij voorraad hun voedsel verzamelen; ook de ratten doen dit, en hoeveel kunstiger zijn de voorraadschuren der bijen en wespen niet. Plaatsgebrek verhindert ons, over het door hen, die de Negers als geene menschen willen hebben beschouwd, hoog opgegevene instinct, of misschien verstand van trekvogels en hun listig gebouwde nesten uit te weiden.

Zouden sommige paarden, poedel- en andere honden, alsmede olifanten, niet meer geheugen, kennis en overleg aan den dag leggen dan menig Neger? Laat staan

de bewoners van *Nova-Zembla* of die van *Vuurland.* Hoe vele graden zou de Neger niet beneden de verstandsontwikkeling van een' middelmatigen Blanke staan? en vast niet hooger boven de evengenoemde dieren, als een Hugo de Groot, Boerhave, Herschel en andere groote mannen boven het gros des menschdoms stonden.

In den schedel van eene Negerin vond de Hoogleeraar Bonn (*) de beide oogholten in dezelfde verticale vlakte liggen, als bij de apen het geval is. Bij sommigen hebben de neusbeenderen eene gedaante, en vormen te zamen eenen hoek, welke met het apenhoofd veel overeenkomst heeft, terwijl dit bij andere hier veel van verschillende is (†).

Volgens Sömmering (§ 54, 55) zijn de hersenen van een' Neger, niettegenstaande eener meer vaste zelfstandigheid, ligter dan die van een' Europeaan; zij hebben eene andere gedaante, naar evenredigheid van den vorm des schedels, op welks vorming zij een' zeer grooten invloed hebben, en welks holte, alleen in de perpendiculaire doorsnede, een weinig ruimer is, terwijl de andere middellijnen daarentegen kleiner zijn dan de onze (§ 50 ald.).

Wat ook de redenen zijn, het is eene waarheid, dat de Negers, het moge dan door ligchamelijken vorm of door gebrek aan opvoeding komen, in alles ongemeen veel bij het gros der Blanken ten achteren zijn. Ech-

---

(*) *Descript. the fauri ossium moreos. Hovii*, pag. 133.

(†) *Sömmering, ueber die Körpelliche verscheidenheid des Negers, vom Europäer, Frankfort am Mainz*, 1785, 8vo, § 19.

ter vindt men onbegrijpelijk groote uitzonderingen op dezen regel, en treft men onder velen niet zelden eene list en slimheid aan, die elk en een ieder, wie de Negers, door er mede om te gaan, heeft leeren kennen, doet verbaasd staan; ook hebben zij somtijds eene vastheid en beradenheid van karakter, die menig Blanke deed beschamen. Maar (dus zeggen hunne meesters) de kleur van een' Neger is voor geen blozen of verandering vatbaar, bij zware misdaden en plotselinge overtuiging bemerkt men in enkele gevallen wel eens eenige gelaatstrekken en eene minder zwarte, meer graauwachtige kleur in het aangezigt, maar in de meeste gevallen blijft hij onbeschaamd voortliegen; hij is altoos gevaarlijk en ondankbaar, hij zal bijten in de hand, die hem voedt en milddadig verzorgt, en likken die, welke hem barbaars kastijdt. Zoo redeneert men in *Suriname*, en helaas! ja de slaaf dankt zijn' meester voor de bloedige zweepslagen, om niet meer slaag te krijgen, en toch hoe getrouw zijn de Negers niet ook aan hen, die ze barbaars behandelen.

Uit dit alles echter, wat ook het karakter van de Negers zijn moge, en hoe nabij zij, volgens sommige planters, ook den *oerang-outang* in ligchaamsvorm gelijk zijn, is en blijft de Neger altijd mensch. Geen dier kan zich in het rijk der wetenschappen en de zedelijke maatschappij tot die hoogte van kennis en beschaving verheffen, als waartoe sommige Negers (ook in den Staat van *Haïti*) het gebragt hebben. Dan, hoe ik dit ook betoogd heb, in *Suriname* vindt men Blanken, die staande houden, dat men van sommige Negers, wat de

zedelijke verstandsontwikkeling betreft, zelfs geene menschen maken kan.

VII.

ONGEVOELIGHEID DER NEGERS.

De Negers zijn over het algemeen zeer ongevoelig, onvatbaar voor de indrukken van het schoone en goede, doch ook onverschillig en gelaten bij rampen en tegenspoeden. Zij maken wel eens zeer luidruchtige gebaren en een druk gejoel; dan dit alles geschiedt meer kunstmatig, naar gelang het een blij- of een treurspel is en de zaak het vereischt, op eene wenk of op de muzijk hunner trom.

Zoo woonde ik eens in de Gravestraat, te *Paramaribo*, de begrafenis van een' Administrateur bij. Nu is het gebruikelijk, dat, zoodra de kist opgenomen wordt, de slaven een groot rouwmisbaar voor de deur maken en bitterlijk schreijen; doch hier gebeurde dit wat te vroeg, het lijk stond nog rustig in de kamer. Een hunner dit te kennen gevende, werden zij allen plotseling stil, of keuvelden zachtfluisterende voort; eindelijk werd de kist opgenomen, er werd een sein gegeven, met een zacht bevel: *barie!* (schreeuw!), en nu begon het gehuil der arme slaven, wier grootmeester zij helaas! verloren hadden. Ook hier is dus de spreuk geldig: » *Mundus vult decipi, decipiatur ergo!* ”

Hebben de Negers en Negerinnen echter eene genoegzame hoeveelheid drank genuttigd, dan begint hun geest meer levendig te worden, vooral bij de Negermeiden, die dan al dansende onder het ratelen der *jurrie, jurrie!* improviseren.

Zoo woonde ik op Zaturdag avond, den 28sten April 1832, in den tuin van zekeren HEUVELMAN, aan de Fiottebrug te *Paramaribo*, eene *doe* (danspartij) bij, alwaar ik, in het gedrang van honderde Negers en Negerinnen, tot mijne groote verwondering zeer vindingrijke vergelijkingen hoorde, die hier voor de vuist door eenige Negerinnen aan de talrijke menigte, die hier van alle rangen, standen en kleuren vergaderd waren, zingende voorgedragen werden. Zie hier de vertaling:

Ik ben in een' tuin geweest,
Ik hoorde eene Historie.
Hebt gij ooren, hoor deze Historie:
Ik ben gelijk de Courant,
Ik zal het ruchtbaar maken,
Hoort wat ik u vertel:

Het Surinaamsche land
Is gelijk een *krabbeholle* (*),
Dat maar één gat heeft;
De zaken gaan als een krabbe,
Het land is eene krabbe zonder hoofd (†),
Niets loopt regt, maar alles scheef.

(*) Een gat of hol, waarin de krabben zich verbergen.

(†) De Gouverneur-Generaal CANTZ'LAAR was den 15den December 1831 overleden.

Het land der Blanken is goed,
Het is gelijk een konijnenhol,
Het heeft vele gaten;
Suriname heeft maar één gat,
Waar wij niet uit kunnen,
Men houdt ons gevangen. Enz., enz.

De Negers zijn niet zeer bevreesd voor den dood; misschien dat zij denken, toch weinig bij zulk een leven in voortdurende slavernij te kunnen verliezen; er is genoegzaam niets wat *impressie* op de Negers maakt, zoodat geen hel of duivel hun beangst kan maken. Zoo heb ik zelve bijgewoond, om een paar voorbeelden aan te halen, dat er op den 16den Mei 1831 twee Negerslaven buiten *Paramaribo* geleid werden, om aan de galg met den strop te worden gestraft: op het justitieveld komende, vond men reeds eene groote hoeveelheid (meest vrouwelijke) nieuwsgierigen.

Onder deze ter dood veroordeelde Negers bevond zich zekere PRINS, van de plantaadje *St. Barbara*, die opperhoofd van eene bende wegloopers was; bij de teregtstelling kwam ook zijne vrouw, de Negerin MOFFINA (*potie Moffina!*), met een bij hem verwekt kind, WINST genaamd, op hare armen, deze ter dood brenging van haren man aanschouwen; zeggende, bij het ter *executie* brengen van het vonnis: » *Mi no ben takk joe! da Bakkra sa kili joe?*" (heb ik het u niet gezegd, dat de Blanken u zouden dooden). Intusschen zag zij, even als haar veroordeelde man, het geheele schouwspel met de grootste onverschilligheid aan.

Zoo zag ik ook, dat de Negerslaaf COJO, die op Zaturdag, den 19den Januarij 1833, van het Hof van

Justitie naar zijne gevangenis terug gebragt werd, na de *pronuntiatie* van zijn vonnis, om levend te worden verbrand, op de brug van het fort *Zeelandia* komende, een stuk sigaar opnam en aan de hem geleidende dienaren van Justitie vroeg om te mogen roken, stekende deze sigaar zeer vertrouwelijk bij de pijp van een' anderen Neger aan.

Wil men deze verregaande ongevoeligheid nu aan eenen zekeren wrevel of onverschilligheid voor het leven toeschrijven, ook in andere gevallen bespeurt men het ijskoude hart der Negers.

In Januarij 1832 woonde ik de begrafenisplegtigheid bij van eene vrije Negerin, die tot de Hernhuttersche gemeente behoorde, en, zoo men zeide, de Christelijke godsdienst beleden had (*). Nu geloof ik zeer gaarne,

(*) Stel U van deze hunne belijdenis evenwel niet te veel voor; het bestaat meest in den naam, de doop en andere ceremonien; intusschen is het waarheid, dat de Moravische Zendelingen genoegzaam overal de beste Christenen zijn, omdat zij braaf en deugdzaam leven; ijverig in hun beroep, trekken zij zich, zonder de minste eigenbaat, het lot van hunnen evenmensch als broeder en zuster aan, weshalve ik eene onbepaalde hoogachting voor deze regt Christelijke en vredelievende Broeder- en Zustergemeente heb. — Dan, het Evangelie, dat zij aan de Negergemeente verkondigen, vinden de Zwarten niet altoos geloofbaar. — Zoo zag ik eens eene geheele rij Negermeiden, die, met witte doeken om het hoofd, te *Paramaribo* in de Hernhuttersche kerk zaten, fluisteren en schuddebollen, tot elkander zeggende, toen zij van den Leeraar over de menschwording van den Zaligmaker der wereld hoorden prediken: »*Ké! dalty mie no kan bribi matie! Quitti quitti!*" (Dat is: Hé! dat kan ik niet begrijpen, maatje! Ik kan dit volstrekt niet gelooven.)

dat, hoe eenvoudiger en onnoozeler, ja dommer de mensch is, hoe veel te meer cermonieels men bij de godsdienstoefeningen moet aanwenden, om ten minste toch eenigen invloed op denzelve te kunnen uitoefenen, ofschoon dit bij den waarachtigen belijder van Jezus leer en leven overbodig is en wel eens in het belagchelijke valt, en daardoor eene geheel verkeerde uitwerking heeft.

Wanneer iemand van deze gemeente overleden is, plaatst men kaarsen bij het lijk en wordt hetzelve door de broeders en zusters bewaakt, die psalmen en andere stichtelijke liederen zingen; de schilderijen worden omgehangen, met de achterzijde naar voren, de spiegels en kloklantaars met servetten omwonden en onzigtbaar gemaakt, terwijl de kleine tafels, het *side board*, met glaswerk, eveneens met witte lakens overdekt worden.

Wordt het lijk den volgenden dag grafwaarts gedragen, dan volgen een heele stroom in het wit gekleede mannen en vrouwen naar den akker Gods; hier wordt de kist op een paar stokken boven het graf geplaatst, waarna de gemeente zich rondom den kuil schaart, waarop een der Zendelingen eene korte en gepaste lijkrede houdt, met vermelding van eenige hoofdzaken uit het leven van den overledene. Vervolgens laat men het lijk zachtjes zakken, zeggende de Geestelijke, althans toen ik dit bijwoonde: »Wij geven de schelp aan de aarde terug, waaruit ze eens ontsproten is, en hopen dat de ziel bij God zal zijn.” Hierna treedt een der Negers nader en werpt een schop aarde op

zijn' overleden vriend, terwijl anderen vele complimenten aan hunne vroeger afgestorvene vrienden belasten en zich in het gunstig aandenken van den overledene aanbevelen. Nu wordt het graf onder gezang en handgeklap en een algemeen *adjussie! adjussie!* (vaar wel! vaar wel!) gevuld, zoodat de kist onder de rommelende aardkluiten verdwijnt, waarna zij weder, voorgegaan door de eenvoudig gekleede Zendelingzusters, een plegtstatig gezang aanheffen; dan ook dit heeft geen den minsten invloed op de Negers, altans geen zigtbaren invloed, ofschoon anderen beweren, dat blijkbare en overdrevene rouw geen inwendig duurzame rouw is en geen blijvenden invloed verwekt, dat bij de Negers echter wel degelijk het geval zou zijn.



DERDE HOOFDSTUK.

BEHANDELING DER NEGERSLAVEN.

I.

BEHANDELING VAN DE NEGERSLAVEN IN SURINAME.

Nimmer hebben de Heidensche volkeren zich aan zoo vele en zoo gruwelijke misdaden tegen de menschheid schuldig gemaakt, als de Christen volkeren van latere dagen.

Het instandhouden en wettigen van de slavernij in drie werelddeelen: Azië, Afrika en Amerika, kan als het grootste bewijs van ontaarding en verbastering dier godsdienst verstrekken; want het was door haren banvloek, dat de vreedzame bewoners van Amerika aan den onverzadigden gouddorst der Europeanen werden prijsgegeven, en wel voornamelijk aan de Spanjaarden en Portugeezen, die zich bij voorkeur aller Christelijkst noemen; en het was diezelfde banvloek, welke de eindelooze gruwelen uitlokte, die de uitgestrekte landen van het ongelukkige Afrika steeds bevlekten, en drenkten met het bloed van deszelfs rampzalige bewoners. Hier werden de ongelukkige Negers aan den vaderlandschen bodem ontrukt, om het pas ontvolkte Amerika met hun zweet, met hunne tranen en met hun bloed te besproeijen (zie *Prov. Gron. Cour.*, 16 Nov. 1838, n°. 92).

De Neger- en Kleurlingslaven (nog ongelukkiger dan de eersten), welke eenmaal in de slavernij der Europesche volken vervallen waren, hadden, als het ware, alle aanspraak op menschelijkheid verbeurd, hetgeen wij straks nader zullen bewijzen.

Aan de onverzadelijkste gierigheid en hebzucht der menschen ter prooi gegeven, beschouwde men hen slechts als lastdieren, waarover de planters, altans zoo als zij vermenen, naar willekeur kunnen beschikken (men zie Feger en andere straks te boek gestelde wreedheden).

De ongelukkige slaven worden in de Westindiën, onder de brandende hitte der keerkringen, bij veelal ontoereikend en slecht voedsel, door zweep en teenen tot een' overmatigen arbeid gedreven; geen wonder dan ook, dat er jaarlijks een twintigste gedeelte van deze zwarte bevolking moest bezwijken, en dat wel onder eene hemelstreek, waar het menschelijke geslacht, in het verloop van eene eeuw, ten minste ééne *generatie* meer telt dan in Nederland.

Men zou evenwel in eene groote dwaling vervallen, indien men de aanleidende oorzaak tot de afschaffing van den slavenhandel in medelijden of Christelijke liefde wilde zoeken; noch godsdienst, noch de invloed der wijsbegeerte waren hiervan de drijfveêren; doch het moet in eene fijne staatkunde gezocht worden; het eigenbelang gaf er de aanleiding toe. De Engelschen wilden de Westindische kolonien, in het voordeel hunner uitgebreide Oostindische bezittingen, doen te niet gaan.

De aanvoer van Negers uit Afrika bedroeg gedurende de 18de eeuw, volgens sommigen, 15 millioenen, volgens

anderen 700,000 jaarlijks, dus 70 millioenen. Maar ook, indien wij ons slechts tot het eerste getal bepalen, dan blijkt reeds, dat men, om 15 millioenen te kunnen aanvoeren, ten minste 30 millioenen Negers heeft moeten uitvoeren. De opeenstapeling van deze ongelukkigen in een bekrompen scheepshol, onder eene brandende zonnehitte, bij een slecht voedsel, dat hun half genoeg toegereikt werd, in eene benaauwende, verpestende, stinkende lucht, onder de treurigste gemoedsgesteldheid, waarin zij verkeerden, waren oorzaak, dat zeer velen op reis stierven, of zich het leven benamen; zoodat naauwelijks de helft de plaats harer bestemming bereikte: — ongerekend zelfs het getal dergenen, die, bij onverhoopte lange reizen, wegens gebrek aan levensmiddelen, overboord geworpen werden!

Hierbij kwam nog het groote getal menschen, dat opgeofferd werd, om deze Negers magtig te worden, bij wier wanhopigen strijd om vrijheid of dood (want dit laatste was bij velen verkiezelijker dan de slavernij), duizenden vielen, terwijl zij, die gevlugt en verstrooid waren, dikwerf eene prooi van honger werden, terwijl anderen, in bosschen en holen verscholen, als een vermoeide en afgematte haas, door het wild gedierte verslonden werden.

De groote vermindering dezer ongelukkige Afrikanen, deed den prijs der Negers toenemen, daar ook de sterfte op de plantaadjen verre de propogatie overtrof; zoodat ook deze tweede Amerikaansche bevolking, even als de vroegere *Caraiben*, spoedig zal zijn uitgestorven, eveneens als de oorspronkelijke eilanders van de groote

en kleine *Antillen*, door gouddorstige Christenen, onder allerhande dwangarbeid bezweken, en, tot den laatsten naneef toe, geheel uitgeroeid zijn geworden.

Dan, wij willen onze treurige beschouwing, hoe de Christenen in Amerika gehandeld hebben, niet uitbreiden, maar ons alleen bepalen tot de

BESCHOUWING, HOE DE SLAVEN IN DE KOLONIE SURINAME BEHANDELD WORDEN.

Uit het aangevoerde in het vorige hoofdstuk, hoe de Blanken over de Negers denken, zal de lezer wel geen gunstig denkbeeld over de behandeling der slaven gemaakt hebben, en, na het volgende dienaangaande te hebben gelezen, hartelijk met mij wenschen, dat de slavernij hoe eer hoe liever afgeschaft worde, al ware het ook, dat wij de suiker en de koffij wat duurder zouden moeten betalen.

Geen Rooverkapitein zal zijne ondergeschikte manschappen, die hij op den vijand veroverd en aan boord genomen heeft, wreeder behandelen, dan de Blanken, en vooral de Joden, dit de Negerslaven in *Suriname* doen. Velen zijn zelfs niet met de gruwelijkste straf te vrede, maar moeten de bloedige wonden ook nog peperen, en de ongelukkigen met een lagchend gelaat martelen. De voorbeelden van nijd en wraak, aan Negermeiden gepleegd, omdat zij den meester niet te wille wilden zijn, zijn te ijsselijk, om letterlijk te beschrijven, — overigens hebben bij het straffen allerhande kinderachtige praatjes en kunstjes plaats.

Ik spreek hier, met het eigenbelang voorbij te zien,

geheel in het belang der menschheid, en zal dus ook niet aarzelen, om de zuivere waarheid, op daadzaken gegrond, kenbaar te maken, opdat zulks, ware het mogelijk, ook iets moge toebrengen, dat de slavernij geheel moge vernietigd worden.

Ik weet het, *veritas odium parit* (de waarheid baart haat); in *Suriname* heb ik het reeds ondervonden, men zal mij, om deze menschlievende gevoelens, in de Kolonie verachten, men zal mij een *Anti-kolonist* of een regte *Ultra-philantropist* noemen, omdat ik ook reeds vroeger het besluit, waarbij de onzen den slavenhandel vernietigd hebben, openlijk geroemd en geprezen heb (*). Ja heil! onze Natie, welke deze verfoeijelijke, en bij alle verlichte volkeren gewraakt wordenden handel geheel afgeschaft heeft, welk verbod men eene eerzuil voor de menschheid kan noemen (†).

Dan, ondanks dit verbod, bleef de invoer van slaven, ofschoon ter sluik, in de kolonie *Suriname* voortduren, welke handel echter vooral beteugeld geworden is door het in werking stellen van 's Konings besluit van den 4den Januarij 1826, n°. 92, behelzende eenige nadere bepalingen en voorzieningen, ter ampliatie van de slaven-registers binnen de kolonie *Suriname*, om te strekken tot de krachtdadige beteugeling van den slavenhandel.

Sedert den invoer dezer verbeterde Registratie (eeni-

(*) Dit besluit is van den 10den Junij 1806, doch de *Bill* tot afschaffing hiervan dagteekend reeds van den 23sten Junij 1804.

(†) Wet van den 20sten November 1818, n°. 19.

germate met de Registers van den Burgerlijken stand in Nederland overeenstemmende), welk besluit den 19den April 1826 te *Paramaribo* gepubliceerd is, heeft de heimelijke invoer van slaven genoegzaam geheel opgehouden; hetwelk Vorst en Natie tot eer verstrekt.

Echter verklaren de mingevoelige Kolonisten, tevens groote egoïsten, zich geheel anders over dit punt, latende zich aldus hooren:

» De afschaffing van den slavenhandel is voor het
» Moederland, voor de Kolonie en voor de Negers van
» de Afrikaansche kust zelve zeer nadeelig, en voor de
» anders als slaaf verkochte Afrikaners zeer ongeluk-
» kig; — want tegenwoordig worden de krijgsgevange-
» nen, hoofd voor hoofd, tegen 10 spieren koren, op
» de kust van *Guinea*, ter verkoop aangeboden, en,
» daar de slavenhalers geen' kans zien, om ze hier of
» elders in te smokkelen, worden zij door hunne
» overwinnaren ter dood gebragt, terwijl ze in de Ko-
» lonien het menschdom op eene nuttige wijze dienst-
» baar konden zijn, waartegen zij wederkeerig het
» benoodigde onderhoud van voeding en kleeding genie-
» ten zouden.

» De slaven zijn hier gelukkige menschen, aangezien
» zij in alles verzorgd worden, en daardoor een onbe-
» kommerd leven leiden, — door het genieten van een
» vreedzaam, rustig leven, waaraan geen zoodanige el-
» lende verbonden is, als aan het zorg- en kommer-
» volle leven van den armen, door honger en koude
» gemarteld wordenden daglooner in Europa; hebbende
» de Neger-slaven het veel beter, dan gene werkende

» klasse, want wij toch voorzien in al hunne behoef-
» ten, zoo in voeding als in kleeding, terwijl de zie-
» ken zorgvuldig opgepast en de benoodigde medicijnen
» toegediend worden (*); ook hebben zij zich, bij de
» nadering van den ouden dag, over geen gebrek of
» armoede te bekommeren. Leven de Negers over het
» algemeen niet vrolijk en meer onbezorgd, dan wij
» Blanken zelve doen (†)? en hoe ligt is daarbij het
» hun opgelegde werk, in vergelijking van dat van den
» arbeidsman in het vaderland; de meeste onzer slaven
» hebben reeds in den vroegen avond hunne taak afge-
» werkt, en, ten bewijze dat zij niet vermoeid zijn,
» gaan dezelve daarna gemeenlijk jagen of visschen,
» terwijl anderen hunne uitspanning in eenen langdurigen
» dans zoeken. Zij hebben hunne woningen en hunne
» meiden, en verwekken kinderen, die hun het leven
» met geene zorgen verzwaren, doordien wij dezelve,
» in allen deele, het benoodigde aanschaffen en ons
» met hunne opkweeking belasten, zoodra zij de moe-
» dermelk slechts ontberen kunnen. Ik herhaal het
» dus, dat een Negerslaaf een gelukkig mensch is; het
» is waar, werken *moet* hij, maar daarvoor geniet hij
» ook het levensonderhoud, en *moet* ieder mensch niet
» werken, om in zijne behoeften te voorzien? Hier
» toch slooft ieder wezen voor, de eene op deze en de

(*) O ja! en genezen zij niet spoedig genoeg, dan tracht men dit te bevorderen door hun in het ziekenhuis in de boeijen te sluiten.

(†) Zij zullen wel minder op hun geweten hebben.

» andere op gene wijze, en is dit *moeten* niet overal
» slavernij? Is ieder mensch, bij het aanschaffen zij-
» ner behoeften, geen slaaf van zijne neigingen, om
» de behoeften te vergrooten? Zijn de bestendige po-
» gingen, om die steeds groeijende behoeften te ver-
» vullen, geen wezenlijke slavernij? En met hoe vele
» zorgen is dat slavenwerk niet bezwaard? Neen! be-
» klaag dan de zorgelooze slavernij der Negers niet,
» wijl hun lot hierdoor merkelijk verbeterd is. Hier
» worden ze gevoed en beschermd en in hun geboorte-
» land door naburige vijanden vervolgd en doodgesla-
» gen. Een STEDMAN en anderen mogen over de
» wreede behandeling der Negers in de kolonie *Suri-*
» *name* eenige lastertaal uitgebraakt hebben; de onbe-
» vooroordeelde kan herwaarts komen hooren en zien,
» waardoor hij zich van het tegendeel overtuigen zal.
» Dat er door enkele individu's wreedheden en mis-
» handelingen plaats gevonden hebben, wil ik gaarne
» erkennen, maar dit is geen algemeene regel, en
» waar vindt men eene maatschappij, die volmaakt is?
» Straf! ja straf moet er zijn; zoo min als de soldaat
» en de matroos zonder stok en touw te regeren zijn,
» zoo min kan men dit de Negers zonder zweep doen,
» wier hardnekkigheid men alleen door slaag en andere
» straffen tot buigen en rede kan brengen, waarin men
» nimmer, door er de hand mede te ligten, eene
» zwakheid aan den dag moet leggen; en daarom blijf
» ik er bij, dat, na de afschaffing van den slaven-
» handel, de kolonie *Suriname* door de wetsbepalin
» gen van Zijne Excellentie den Commissaris-Generaal

» J. VAN DEN BOSCH den tweeden nekslag gekregen heeft, » en wel door het bepaalde in het 117de artikel van » den 8sten titel van het Reglement op het beleid der » Regering van de Nederlandsche Westindische Bezit- » tingen, aldus luidende:

» » De slaven zullen, wat de dagelijksche behande- » » ling betreft, in betrekking tot hunne eigenaars, » » beschouwd worden te staan als *onmondigen* tot » » hunne *Curators* of *Voogden*, aan welke wel het » » regt verbleven is, om eene vaderlijke tucht over » » dezelve uit te oefenen, doch tegen wier mishan- » » deling alle publieke Autoriteiten verpligt zijn te » » waken en toe te zien, dat de wet, in hun belang » » ontworpen, striktelijk worde gehandhaafd; wor- » » dende, bij deze, het onregtvaardig beginsel, dat » » zij in regten alleen *als zaken* en niet als *perso-* » » *nen* kunnen beschouwd worden, definitievelijk af- » » geschaft (*).''

» Dusdanige wetsbepalingen nu, maken zeer nadee- » lige indrukselen op de slaven, en helpen de Kolonie » met rassche schreden tot deszelfs val, zullende haar » tot eene geheele vernietiging brengen; geloof mij, » Mijnheer! een Neger, die voor geene rede, noch » eergevoel vatbaar is, kan men als geen *persoon* be- » schouwen; hij.... » Neen, Mijnheer!'' (valt ginds een

---

(*) Bij een later Koninklijk besluit van den 9den Augustus 1832, n°. 89, behelzende eene vernieuwing van het Reglement op het beleid der Regering enz., is dit Artikel weggelaten, zoo dat het thans niet figerende is.

genaturaliseerde Kolonist in) » je kent dat zwarte bees-
» tengoed nog niet, gelijk wij ze kennen, het zijn,
» ja, alle luije, koppige honden, dat sint si, die
» men op haar zwarten zielzak moet laten speulen,
» want zonder prügel verliezen zij de achting voor ons,
» hunne meesters, en ze sint bovendien door niets an-
» ders tot de rede te brengen, als door zweepslagen
» en Spaansche bokken, daardeur mot man ze in dwang
» holde — of zi zolden ons eerstdaags zulf op den hoed
» komen, dat sollen zi: het was ja, beter dat man de
» schoenen onzer veurzaten aantrok, als de Kolonie door
» de nieuwigheden naar den maan te helpen, — want
» de Negers worden van dag tot dag brutaler, het is
» canaillegoed! — nog een beetje meer, dan zullen ze
» ons, hunne meesters, vergiftigen of doodslaan, en zelve
» in de bosschen vluchten, en daar spoedig tot eene de
» Kolonie dreigend complot aangroeijen; — neen! een
» Neger moet gepietsch werden, want waarachtig ik
» verzeker het U bij mijn kop! — het zijn geen men-
» schen, en er zijn zelfs geene menschen van te ma-
» ken, het is schande dat dat veegoed niet beter on-
» der den duim gehouden wordt, en met al die fijne
» kwezelarij van Vrijheid en Godsdienst, zullen ze nog
» eenmaal in massa opstaan en ons Blanken vermoor-
» den!" — (Een derde vervolgt daarop): » In Europa
» heeft men over het woord *slaaf* een geheel verkeerd
» denkbeeld, en de van hier vertrekkende personen
» huilen, daar komende, met de grooten hoop mede;
» te regt zegt zekere Schrijver hiervan: — » Nadat
» » zij in *Suriname* met regte hartelijkheid waren ont-

» » vangen, en veel goeds hadden genoten, al dat
» » goede, na hun vertrek, al spoedig schijnen verge-
» » ten te zijn, of wel hunne erkentenis daarvoor be-
» » toonden door ...... de Kolonisten te lasteren (*).'' ''

Ook in het meergemelde Request, in 1830 door 49 der notabelste Ingezetenen, Eigenaren en Administrateuren geteekend, en aan Z. M. den Koning ingezonden, wordt de Redactie van gezegd 117de Artikel ten sterkste afgekeurd, — latende hierop volgen: — » Zoo lang » toch men met zijnen staat te vrede is, gaat alles » den gewonen vreedzamen gang; maar naauwelijks » *gevoelt* men zich onderdrukt, of men *verbeeldt* zich » onder eenen onregtvaardigen en ondragelijken last ge- » bukt te gaan, welks zwaarte men te voren niet eens » *gevoelde*.'' — Hier gaat de redeneerkunde, dat bij dusdanige vertoogen al zeer dikwerf het geval is, zeer mank, hetwelk een natuurlijk gevolg van de ongegrondheid der stelling zelve is; eerst wordt b. v. erkend, dat men zich *onderdrukt gevoelt*, dan die last is straks slechts eene *verbeelding*, welker zwaarte men te voren niet *gevoelde*, — hoe kan dit *gevoel* eene *verbeelding* zijn? — gevoelen ook de Kolonisten niet de zwaarte der belastingen, over welker drukking zij hunne klagten aanheffen, — of zou ook dit slechts verbeelding zijn? — gewisselijk neen!

Ook zeker Heer, JOH. AMERSFOORDT (blijkens eene Memorie van November 1829), was ook in geenen deele

---

(*) Aanmerkingen op het VIIde Deel der *Bijdragen tot de Huishouding van Staat*, door Grave VAN HOGENDORP, bladz. 6.

met de verrigtingen en instellingen van Zijner Majesteits Commissaris-Generaal, JOH. VAN DEN BOSCH, te vrede; de *Beleenbank* had niet in *Suriname*, maar (bij de wolvennesten der Fondshouders) te *Amsterdam* moeten zijn.

Op het gezag der Blanken over de Negers heeft men, volgens hem, inbreuk gemaakt. Ook dit vindt AMERSFOORDT verkeerd en onbillijk, zeggende: » ten minste » bij eenige menschen- en negerkennis laat het zich » verklaren, dat zij enz." — Dus geen wonder, dat dit aan de Negers toegekende regt, — welke de requestrant voor geene menschen schijnt te houden, — bij hem zeer onbillijk en verkeerd is. — Doch waartoe al dat klagen? men moet zich maar zeer gedwee aan de mishandelingen en onderdrukkingen gewennen, dan *gevoelt* men derzelver last eindelijk veel minder zwaar, en het onregtvaardige daarvan *verbeeldt* men zich slechts. Dit zijn immers de gevoelens van de gegoedste Blanken in *Suriname*, volgens het evengenoemde Request!

Op deze wijze hoort men honderden van redeneringen, groot en klein, grof en fijn, ter verdediging van de slavernij, en de behandeling van de slaven in de kolonie *Suriname* aanvoeren; in hoeverre de beschuldiging, dat de slaven in de kolonie *Suriname* wreedaardig mishandeld worden, gegrond of ongegrond is, zou ik liefst niet willen beslissen, vooral niet, wanneer de Kolonisten vermeenen, dat eene vriendelijke receptie iemand verpligt, om dienaangaande te moeten zwijgen; want vriendelijk, ja, ongemeen vriendelijk en gastvrij worden de Blanken, over het algemeen, op de Suri-

naamsche plantaadjen ontvangen, terwijl het tevens waarheid is, dat men eene groote menigte welopgevoede en fatsoenlijke Directeurs op de plantaadjen vindt; ofschoon niet alle, want er zijn tevens velen, die daarop geen aanspraak kunnen maken. Ook is de beschaving in de kolonie *Suriname* dagelijks toenemende, gelijk ook de goede behandeling der slaven, maar desniettegenstaande is het waarheid, dat er nog heden gruwelijke mishandelingen met de Negers plaats vinden: dit toch zijn daadzaken, die niemand zal kunnen ontkennen, zoo dat men de Kolonisten, met eenige dier daadzaken aan te wijzen, niet *belastert*, want *lastertaal is leugentaal*, en hier wordt de op *daadzaken* rustende *waarheid* gezegd; *daadzaken*, *ipso jure*, welke door geene vriendelijke receptie, een goed middagmaal en een welgemeend aangeboden glas wijn kunnen worden uitgewist, en, met welke op te geven, men geenszins ondankbaar jegens de tegenwoordige, daar geen deel aan hebbende Kolonisten handelt. Ook moet men de waarde van de bewezene vriendschap niet wegnemen door te verlangen dat de waarheid en een eerlijk gevoelen, als de prijs voor genotene vriendschap en onderscheiding, zal moeten worden opgeofferd, te meer, daar deze hier in het belang der menschheid aangevoerd wordt.

Vooraf verzoek ik echter, dat men uit de straks bij te brengen *daadzaken* geene algemeene gevolgtrekking make, want verre het meerendeel van de landbouwende klasse, zoo Administrateuren als Directeuren, is boven de laagheid verheven, om een slaaf, uit vermaak, door dronkenschap of tijdverveling, te mishandelen; zoo dat

de weldenkenden dezelve liever willen regeren met eenen ernst en eene waardigheid, welke den Negers ontzag inboezemen; en het is niet alleen te wenschen, maar zelfs te verwachten, dat de Heeren Administrateuren (die er zoo veel aan kunnen toebrengen) den Directeuren met eene goede en wijze regering, met mannelijke vastheid, zonder flaauwheid, in het bestuur der slaven zullen voorgaan, hetwelk steeds eene zoo belangrijke zaak voor de rust, de orde en het welzijn van de geheele Kolonie is.

Dan, de volgende zinsnede, voorkomende in bovenaangehaald Request, kan ik geenszins billijken: » Op » alle onbeschaafde menschen oefent alle lotsverande- » ring, zelfs *verbetering*, vaak eenen gevaarlijken in- » vloed uit; bij de Negers schijnt dit wel meer nog, » dan bij andere volkeren, het geval te zijn." Maar, hoe toch kunnen de requestranten, na deze redenering en de geuite vrees voor binnenlandsche onlusten, bij een zoo zwak garnizoen, dan verzoeken, om de Negermagten te mogen splitsen en familiesgewijze te verkoopen, ten einde de Negermagten hier op te breken en daar te vergrooten. Deze lotsverandering, hetzij goed of kwaad, moet immers, volgens het boven door hun zelve aangevoerde, zeer gevaarlijk zijn, zoo als zij dan ook werkelijk is, want de Negers zijn ongemeen gehecht aan de plaats hunner geboorte, de graven hunner ouders en hunne dierbare betrekkingen. Het erf, waarop zij als kinderen gespeeld hebben, is hun heilig, zoo dat zij de plantaadje, op welke zij geboren zijn, ongaarne en met grooten tegenzin verlaten en het wel eens nood-

lottige gevolgen gehad heeft, wanneer zulks door dwang gebeurde, zoo als, onder anderen, op de plantaadje *Arendsrust*, in *Boven-Commewijne*. Of de behandeling den Negers van de plantaadje *Siparipabo* aangedaan, billijk en regtvaardig was, zullen wij straks ter beoordeeling van den onpartijdigen lezer overlaten.

Thans zal ik dan overgaan met U te overtuigen, dat de beschuldigingen van de plaats gehad hebbende mishandelingen der slaven in de kolonie *Suriname* geenszins laster is, en dat die vroeger werkelijk op eene schandelijke wijze hebbe plaats gevonden.

» Al ligt de waarheid in het graf,
» Al wat haar drukt dat moet er af.''

Het gewone lot, dat men hen, die de waarheid voorstaan, veracht, zal ook mij ten deel vallen; zoodat ik, in plaats van dank, slechts haat zal inoogsten. Evenwel zal ik mij dien haat getroosten, de geschiedrolle onbewimpeld openleggen, en er eenige hoofdpunten van mededeelen.

Stedman (een Engelsche Schrijver) is een der ergste beschuldigers van de wreedheden, welke hier door de Kolonisten met de slaven plaats gevonden hebben, die welligt hier en daar overdreven zijn; dan de grootste bij hem genoemde gruweldaden zijn volkomen naar waarheid beschreven, waarvan ik U straks nader overtuigen zal.

Wijlen de grijze achtingswaardige Staatsman Grave van Hogendorp zegt (*) over de kolonie *Suriname:*

(*) *Bijdragen tot de Huishouding van Staat*, D. VII, bl. 390.

» De slaven hangen geheel en al af van de gemoedsge-» steldheid hunner meesters." — Waarop door eenen Kolonist aangemerkt is: » Dat die afhankelijkheid niet » zoo volstrekt is, als men dit uit de woorden: *ge-» heel en al* zou kunnen opmaken (*)." Ook dit verschilpunt lost zich straks van zelve op; en wilt gij U nader van dien willekeur overtuigen, zie dan het werkje van het hier vroeger bestaan hebbende *Landbouwkundig Genootschap*, door Planters zelven geschreven, van bladz. 12 tot 18, eens aandachtig na, en vergelijk verder alle andere Schrijvers over de kolonie *Suriname*, geene uitgezonderd, en vooral het meergenoemde werk van den Med. Doct. KUHN (†), terwijl ik U verzekeren durf, dat datgene, wat Gij hier van mij leest, uit echte bronnen geput is, die ik, zoo ver de kieschheid mij zulks toelaat, allen opgeven zal. — Lees! — denk en overweeg dus, of het laster is, of niet, dat de slaven in de kolonie *Suriname* mishandeld zijn geworden.

Van 1765 tot 1787 (van vroegere barbaarschheden zullen wij zwijgen), een tijdvak van 22 jaren, heeft men, bij regterlijk vonnis, 16 Negers, om het weglooppen en het zoeken naar vrijheid, ieder een been afgezet, terwijl men, in datzelfde tijdvak, van vier Negers ieder een *Achilles-pees* afgehakt heeft (§). Deze

---

(*) Aanmerkingen op het VIIde Deel der *Bijdragen tot de Huishouding van Staat*, door Grave VAN HOGENDORP, bladz. 5.

(†) Een groot aantal werken hebben wij ten slotte van dit werkje aangehaald, en kortelijk beoordeeld.

(§) Getrokken uit de Notulen van het Hof van Policie, als: 1765,

laatste strafoefening werd door het Hof van Policie, ten opzigte der Deserteurs, vermits de doodstraf geen genoegzamen indruk op het wegloopen der Negers maakte, bij resolutie van den 7den Mei 1772 bepaald; moetende de veroordeelden, volgens die resolutie, na het afhakken der *hielpees*, aan het forteres *Nieuw-Amsterdam* werken.

Den 15den Februarij 1772 werd de Neger Avary, die den Heer van Montauban, zijn' Eigenaar en Meester, met eene lans doodgestoken had, veroordeeld om levend in eenen haak aan zijne ribben te worden gehangen (zie de Notulen van het Geregtshof te *Suriname*) (*). » Het is nu slechts eene eeuw geleden » (1730)" zegt van Kampen in zijne *Geschiedenis der Nederlanders buiten Europa*, D. III, bl. 114, over de onmenschelijke teregtstelling van de gevangene Negers, door den Vaandrig Swallenberg, in *Boven-Saramacca*, sprekende, » dat eene *Hollandsche* regtbank" (maar zekerlijk van Hollanders onder de keerkringen geplaatst) » eenen Neger veroordeelde, om, met eenen » ijzeren haak door de ribben, aan de galg te worden » gehangen, en aldus, onder de ijsselijkste folteringen, » die langer dan een' dag konden duren, te sterven; » twee anderen, om *met klein vuur levendig tot as-*

Februarij, Mei en October, drie beenen afgezet; 1769, 2den October, pees doorgekapt; 1772, 18den en 21sten Mei, twee peezen doorgehakt, 14den September, drie Negers been afgezet, enz., enz.

(*) Men kan zich van de echtheid verzekerd houden; ik zelve heb de Notulen van het Hof zitten doorbladeren, en er dit een en ander van opgeteekend, zonder te weten wat ik daarbij overgeslagen heb.

De Schrijver.

» *sche verbrand en intusschen met gloeijende tangen* » *genepen te worden*" (dit laatste was zekerlijk, om de brandstapels der inquisitie nog te overtreffen); » ein» delijk zes Negerinnen, om levendig te worden ge» radbraakt, enz., enz. Volslagen gebrek aan men» schenkunde paart zich hier aan Kanibaalsche wreed» heid, want moesten *zulke* teregtstellingen geenen gloei» jenden haat tegen die meesters, niet enkel bij de » *Marrons*, maar ook bij de overige slaven, opwek» ken?" STEDMAN heeft deze ijsselijke strafoefening op eene plaat afgebeeld (*). HARTSINCK spreekt ook van een' Neger, genaamd JOOSJÉ, welke levend aan de ribben zoude zijn opgehangen.

En wanneer men de door particulieren in de kolonie *Suriname* bedrevene wreedheden eens wilde optellen, dan zou men ijzen en deze mijne beschrijving, met verontwaardiging over de Blanken, ter zijde leggen. Ik zal mij dan ook slechts kort en zakelijk, zonder van uw gevoel te veel te vergen, tot eenige mishandelingen bepalen, en wel volstrekt alleen tot diegenen, welke ik u met zekerheid mededeelen kan; ook zal ik, om over dit hatelijke punt niet te breedvoerig te worden, mij slechts bepalen tot die voorvallen, welke van af 1820 tot mijn vertrek uit de Kolonie in 1834 plaats gevonden hebben.

In 1821 vond het Hof van Politie zich genoodzaakt, zekeren G. H. C. BUCK en diens wreede echtgenoote,

---

(*) D. I, bl. 80; zie ook D. I, bl. 150.

thans (*) huisvrouw van JOHN EVANS, wegens onbetamelijke gedragingen in het besturen hunner slaven van de plantaadjen *de vier Hendrikken*, in *Boven-Saramacca*, *Tyrol* en *Huwelijkszorg*, in *Beneden-Saramacca*, het bestuur over hunne eigene plantaadjen en slaven, bij condemnatie, van dat jaar te ontnemen. De ijsselijkheden, vooral door Mevrouw (aan wier wil de wil van den man, zoo als meer het geval is, onderworpen was) gepleegd, zullen wij kortheidshalve verzwijgen; gelijk ook die, welke in het afstraffen van slaven door zekeren J. C. H. KUSTER in 1823 op de plantaadje *Dordrecht*, aan de *Beneden-Suriname*, gepleegd zijn, ten gevolge van welke hetzelfde Hof ook aan KUSTER, wegens schandelijke strafoefeningen, het gezag over de slaven heeft moeten ontnemen; KUSTER is kort daarna in 1823 overleden.

Een jaar vroeger, in 1822, is zekere ANNA ELIZABETH LINDSAY, bij vonnis van den 26sten Augustus 1822, geëxecuteerd den 31sten daaraanvolgende, op een schavot te *Paramaribo* openlijk gegeeseld en levenslang gebannen geworden, uit oorzaak van verregaande en gruwelijke mishandelingen in het straffen van eene Negerin, genaamd HENRIETTE, op den 14den Augustus 1821, welke laatste aan de gevolgen daarvan stierf. De meesteresse LINDSAY meende, dat de zoo verschrikkelijk geslagene en gemartelde Negerin bezweken was, waarop zij voortgesleept en in eene trens (kleine sloot) geworpen werd, dan, den volgenden

(*) Ik heb dit in 1833 opgeteekend.

morgen vonden de slaven haar nog levende onder een' *manjaboom;* nu werd de straf herhaald, zoodat zij bewusteloos en gevoelloos ter aarde stortte, en nu wilde LINDSAY haar doen begraven; doch aan den rand des grafs kwam zij weder bij, en desniettegenstaande wilde Mevrouw het offer harer wreedheid in de kuil doen werpen en levend begraven; dit gebeurde echter [niet, daar zij, op last van het Raad-Fiscaal, op eene kar gehaald en in een hospitaal gebragt werd, doch kort hierna stierf de ongelukkige slavin. Reeds het vorige jaar had zij FANNY, de dochter van deze HENRIETTE, een meisje van 11 à 12 jaren, zoo wreedaardig gestraft, dat deze het bestierf. JAMES, een slavenjongen van LINDSAY, onthield zij voeding en brandde hem onder de voeten, terwijl hij aan eenen niet genezen Spaanschen bok zoo zeer leed, dat hij als een geraamte gevonden werd op een erf van Mr. A. F. LAMMENS, waarvan de huizen afgebrand waren, aan den waterkant te *Paramaribo* gelegen.

Deze LINDSAY was eene vrijgeboren Mulattin (geboren den 11den December 1777, te *St. Cruz*, een Deensch eiland, nabij *St. Thomas*), van Engelsche afkomst, en was wegens hare wreedheid in het straffen harer slaven met zweep, bullepees, kromsluiting, kettingen en boeijen, houten halskragen, het aan de handen ophangen aan boomen, het branden onder de voeten, alsmede met het inwendig straffen door onthouding van eeten en drinken (volgens het vonnis, tegen haar gewezen, en de interrogatien, bij de processale stukken overgelegd) algemeen bekend. Laatstelijk woonde zij

aan *Kau-Knie*, even buiten *Paramaribo*, alwaar dan ook gezegde slavin zoo gruwelijk dood gefolterd werd.

In het voorjaar van 1824 heeft de Raad-Fiscaal door de nieuwspapieren eene openlijke indaging gedaan van den toen voortvlugtigen GERRIT BERKHOFF, Directeur op de plantaadje *le Contentement*, in *Cottica*, hebbende uit de gallerij dier plantaadje met opzet eenen slaaf en eene slavin doodgeschoten. Ook heeft zekere JAMES BALFOUR, Eigenaar en Directeur op de plantaadje *Berlijn*, in *Para*, uit loutere jalousie, eene Negerin, die zich met de militairen van de post *Saron* ophield, met hagel doodgeschoten, ten gevolge waarvan BALFOUR gebannen is. Al die misdrijven, gelijk ook van eenen ruwen, woesten FRANS HARREVELD, Administrateur en Directeur op onderscheidene plantaadjen, breeder te omschrijven, gedoogt dit ons bestek niet; kunnende een en ander in de Notulen van het Hof der kolonie *Suriname* breedvoeriger worden nagegaan. En hoe schandelijk was ook niet het gedrag van Mevrouw DU PLESSIS! Ongelooflijk zijn de wreedheden, welke deze Mevrouw meerendeels uit jaloersheid gepleegd heeft; zijnde, behalve vele andere gruwelen, zekere, bij haar verdachte Negerin AURA het slagtoffer harer woede geworden (*). Vroeger had zij een slavenkind, welks ge-

(*) De moord van AURA werd den 14den Februarij 1792, volgens de Notulen van het Hof van Policie en Criminele Justitie, voor dat Hof tot informatie gebragt, maar is steeds onvervolgd gebleven, en men beweerde, dat hierbij het verbod van MOZES, zoo als men beschreven vindt in *Exodus* XXIII, vs. 8, schandelijk zou zijn overtreden.

schreeuw haar verveelde, van den schoot der moeder uit de tentboot genomen, en het met eigen hand in de rivier zoo lang onder water gedrukt, tot dat het in hare hand stierf. Zij was van geboorte Mevrouw Stolker, en is dezelfde Mevrouw S......, waarvan Stedman gewaagt (*). Het wroeten van het rundvee op haar graf en het doodslaan van eene koe door den bliksem te dier plaatse, heeft in de eerste dagen bij de bijgeloovige Negers vele sprookjes doen geboren worden, die echter nu, zoo men denkt, vergeten zijn (†). De wreedheid van eenen Jan van Walré, Jr., welke den 5den Augustus 1821 een' Neger liet zwepen, dat hij aan de gevolgen daarvan stierf, is mede eene daadzaak; echter komt dit bij het gruwzame misdrijf en de beestachtige mishandeling, in 1824 op de plantaadje *la Solitude*, aan de *Pistoriuskreek*, in *Perica*, kolonie *Suriname*, door zekeren Feger en consorten, gepleegd aan de Negerin Jansje, in geene de minste aanmerking; ik zal hiervan de hoofdzaken kort en zakelijk mededeelen; eene mishandeling, ik kan, ik mag er geenen naam aangeven. Dat ik dan slechts een koel uittreksel van de processale stukken levere.

---

*) D. II, bladz. 94 en 241—243.

(†) Op haar grafsteen, liggende op het kerkhof *de oude Oranjetuin*, vond ik deze inscriptie:

Maria Susanna du Plessis,
Geboren in *Suriname*, den 10den Maart 1739,
Ontslapen den 6den October 1795.
Eindelijk ben ik tot rust gekomen.

Den 20sten Februarij 1824 verspreidde zich in stad *Paramaribo* het eerste gerucht van eene ongehoorde mishandeling, op gezegde plantaadje voorgevallen, zoodat nu wijlen J. J. BROUWER, Administrateur dier plantaadje, zich derwaarts begaf, en, bij het ontdekken dier gruwelen, zich verpligt vond (dat hem echter door sommigen zeer kwalijk genomen werd) (*), de ijsselijke marteldood, aan eene Negerin van *la Solitude* gepleegd, aan de Policie bekend te maken, waarop de *Raad-Fiscaal* zich den 23sten Februarij derwaarts begaf, in wiens uitgebragt Rapport, te dezer zake, het volgende vermeld staat:

» Zekere Negerin (†), op last van den meergemelden » Directeur, voor ongeveer 14 dagen, aan een *tama-* » *rindeboom* opgeheeschen, en met zweepslagen is af- » gestraft; — dat zij een' geruimen tijd (terwijl zich » middelerwijl de Directeur van de plantaadje *la So-* » *litude* absenteerde) daaraan, op zijnen last, is blij- » ven hangen; — dat de Directeur, teruggekomen » zijnde, haar in de genoemde positie andermaal heeft » doen afstraffen; — haar vervolgens eenen haring » met peper in de *cunnus* heeft gestoken, hebbende » haar daarna aan de *likkergoot* (§), in het suiker-

(*) Zekere Administrateur T. zoude zelfs gezegd hebben: » men moest die Directeuren, welke dit het eerste aan *Paramaribo* verteld hebben, laten ophangen.''

(†) *Memorie van den Raad-Fiscaal*, n°. 44, welke men vindt op bladz. 76 van de *Ordinaire en Extra-ordinaire Notulen van 1824.*

(§) De likker- of likagoot dient om de *lika*, het uitgeperste sap

» molenhuis, vastgebonden, en nogmaals geslagen, on-
» der welk misdrijf zij stierf (*).”

Deze wreede en ontmenschte Directeur, E. A. Feger, had bij die gelegenheid bij zich genoodigd de Directeuren H. M. Kammeijer, van de plantaadje *Meulwijk*, H. C. ten Cate, van de plantaadje *Wayamoe*, en T. W. Matthieu, van de plantaadje *Carelsburg*.

Na afloop der teregtzitting werden zij, den 4den Junij 1824, gevonnisd, welk vonnis den 5den daaraanvolgende gepronuncieerd en den 12den geëxecuteerd werd; luidende:

» —— Om Feger op het schavot aan een geesel-
» paal op te halen, en strengelijk, door beulshan-
» den (†), met roeden te geeselen, en vervolgens op

---

van het suikerriet, naar het kookhuis te leiden. Stedman zegt (D. II, bladz. 77), dat een slaaf, voor het proeven van de *lika*, de tong zou zijn uitgerukt, dan dit gelooven wij niet, daar er geenszins zoo veel waarde aan dit suikerwater gehecht wordt, om tot zulk eene wreedheid den toevlugt te nemen.

(*) In de Notulen van het Hof van Policie en Criminele Justitie, gehouden in de vergadering van den 31sten Mei 1824, komt onder anderen voor, dat deze Negerin Jansje door vijf onderscheidene Negers met touw- en zweepslagen afgestraft geworden is, tot dat ze eindelijk, hangende met gezegden haring ten toon gesteld, onder de bloedige zweep bezweek. (Dood zijnde, heeft men dit slagtoffer van de gruwzaamste uitspanning van de *likkergoot* losgehakt, zoo dat het lijk, onder het gelach harer moordenaars Feger c. s., krakende op den grond plofte.)

(†) De beul was een Neger, hetwelk alle Blanken in de Kolonie zoo verschrikkelijk vonden; een zwarte zou een blanke slaan, dat was om alle gezag den bodem in te werpen.

» den rug te worden gebrandmerkt; voorts ten eeuwi-
» gen dage uit deze Kolonie en onderhoorige districten
» van dien te worden gebannen, zonder ooit wederom
» binnen dezelve te mogen komen, op poene van zwaar-
» dere straffe."

De drie andere Directeuren werden bij gezegd vonnis verwezen, aangezien zij blijkbaar welgevallen in deze wreedheden getoond hadden, daar zij dit, in het tegenovergestelde geval, als alle drie bij FEGER tegenwoordig, gemakkelijk hadden kunnen voorkomen, als schuldig aan medepligtigheid, ieder in eene boete van twee duizend guldens, twee derde ten behoeve van den *Fiscaal* en een derde ten voordeele van het Civiel Departement van *Suriname*, met levenslange verbanning uit de Kolonie, op poene van zwaardere straffen.

Niettegenstaande dit alles kwam KAMMEIJER (welke in de Nederlanden van dit vonnis appelleerde), den 21sten November 1826 in de Kolonie terug, zijnde thans (*) Directeur op de plantaadje *Marienburg*, aan de *Beneden-Commewijne*, zoodat hij nu weder eene aanzienlijke slavenmagt onder zijn onmiddellijk beheer heeft.

Ook kan ik de strafoefening (ofschoon op regterlijk gezag, in bijzijn van eene Commissie uit het Hof van Civiele en Criminele Justitie, ingevolge vonnis van het Hof van Civiele en Crim. Justitie, 13/21 Januarij 1829, in dezelfde maand) aan eenige Negers en Negerinnen, op de plantaadje *Arendrust* in de *Boven-Commewijne*, in bijzijn der geheele magt, in geenen deele billijken.

(*) Wij spreken altoos nog in het jaar 1833.

De Negers van de nabijgelegene plantaadje *Siparipabo* (thans verlaten) zouden naar *Arendrust* overgebragt en aldaar met de Negermagt vereenigd worden. — De Negers weigerden dit, vooreerst uit verkleefdheid aan den grond, waar zij geboren en hunne ouders en bloedverwanten begraven waren, en ten andere, om niet onder den gestrengen Directeur van *Arendrust*, den Heer B. A. GERRITSEN (*), te willen dienen: een veertiental Negers en Negerinnen begaven zich dan naar *Paramaribo*, ten einde hunne bezwaren tegen dit verhuizen op te geven en regt te zoeken (†), welke GERRITSEN zij allen van wreedheid en mishandeling der slaven beschuldigden, er eenparig bijvoegende, dat hij een' wegblooper van *Arendrust* doodgeschoten, de schaamdeelen afgesneden en in het water geworpen had. Dan de Negers werden, terwijl zij den grond hunner geboorte kusteden, met geweld weggevoerd en aan hunne woningen onttrokken; — al deze *misdadigers* (?) kregen, voor deze hunne vermetelheid *om regt te zoeken*, dubbele Spaansche bokken van 300 slagen (150 slagen op iedere zijde), terwijl de medegevangene Neger PIETER, die, uit vrees voor eene zoo geduchte straf, ontvlugt was, 400 stokslagen kreeg; bovendien werden zij gebrandmerkt, en voor twee jaren

(*) Speciale vriend van evengenoemden KAMMEIJER.

(†) Een Neger mag niet klagen, terwijl hij als getuige geen eed kan doen, aangezien hij geene godsdienst heeft; zoo wordt hij alleen gehoord tot het geven van renseignementen; ook wordt een beschuldigde voor den regter gebragte slaaf nimmer toegestaan, om zich van een' verdediger te bedienen.

in bandietenboeijen met zware kettingen geklonken, wegende voor iederen Neger tusschen de 25 en 30 Nederlandsche ponden.

Ofschoon men nu beweert, dat eene wijze Staatkunde eene dusdanige strafoefening noodzakelijk maakt, is eene zoodanige executie, in mijne oogen altans, af te keuren. — Van de terdoodbrenging (het martelen, dat daarbij plaats vond, was niet de schuld der Regters); ik zeg het ter dood brengen van het *Mustiesche meisje*, JAQUELINA, van de plantaadje *Driesveld*, schoon en dartel in de jeugdigen leeftijd, waarop de meisjes het meeste behaagziek en verleidbaar zijn, werd, wegens poging ter vergiftiging van haren Meester, een oude, stroeve paai, die haar bij herhaling den toegang tot haren minnaar bleef weigeren, ter dood veroordeeld, ofschoon de drijfveer dier misdaad, in mijn oog, van een' verzachtenden aard was, echter werd zij, bij vonnis van den 4den Februarij 1830, door meergemeld Hof, ter dood veroordeeld, hetwelk op den 27sten dier maand zoo verschrikkelijk geëxecuteerd werd.

Zijn de Blanken wreed en gestreng in het straffen van schuldige slaven, zij zijn niet minder hardvochtig en nalatig in het verzorgen van in onschuld lijdende en aan hunne zorg toevertrouwde Negers. Om ons met geene kleinigheden op te houden, willen wij slechts aanvoeren de ontmenschte handelwijze, die er plaats vond bij het transporteren van zieke Negers naar 's Lands etablissement *Batavia*, aan de rivier *Coppename*.

Het is eene allertreurigste waarheid, dat er in *Suri-*

name ziekten bestaan, die besmettelijk, en, voor zoo ver de menschelijke hulp tot nog toe strekt, ongeneeslijk zijn, welke ziekte men de *lepra* of *boassie* noemt.

Ter voorkoming nu, dat zich deze ziekte verspreidt, worden de daarvan aangetaste lijders naar een van Gouvernementswege aangelegd zieken-etablissement, in een woest, onbewoond gedeelte van de kolonie *Suriname*, gezonden en voor altoos aan de hunnen en geheel de maatschappij ontrukt, zonder daarmede in eenige correspondentie te staan, en moeten ter dier plaatse vertoeven, tot dat de zoo welkome dood hunne boeijen komt slaken.

Maar hoe gaat dit overbrengen naar de *Coppename* toe? Geheele ladingen van deze zoo diep ongelukkige wezens worden, op last der Regering, derwaarts gezonden; ik zelve heb eens een zoodanige opene pont met zieken, die getransporteerd moesten worden, zien afreizen; het was een allerellendigst tooneel; zij vertrokken tegen den avond, en buiten *Paramaribo*, aan *Poelepantjebrug*, gekomen, moesten zij 's nachts, in regen en wind, om kleine vuurtjes onder den blooten hemel bivoacqueren, zoo dat deze naakte zieken zich met eenige boombladeren tegen natheid en koude zochten te bedekken; de niet gestorvenen zagen den dageraad half verstijfd en verkleumd aanbreken en lagen met ellende en wanhoop te worstelen; ze moesten alsnu, bevende van koude en in volslagen gebrek aan de noodwendigste levensbehoeften (voedsel en dekking), weder in de pont kruipen; terwijl eenige, bij het zien van hunne gestorvene makkers, den dood van het

alziende Opperwezen, als een zalig geschenk des Hemels, afsmeekten, en anderen dit oogenblik vervroegden, door zich in den stroom te werpen. Maar eens! eens zal het geweten der toenmalige Leden van dat zoo ontmenschte Gemeentebestuur van *Paramaribo* ontwaken! want eens zullen deze slagtoffers tegen hen getuigen!

Hoe vele honderden dier ongelukkige, in opene vaartuigen opgepropte zieken, zijn niet aan de *Coppename* zelve, door het niet tijdig genoeg oprigten van woningen, in welke zij ontvangen en verpleegd konden worden, ellendig gestorven! of kan men zich verantwoorden, door in deze het punt van bezuiniging aan te voeren? Waarom heeft de Heer Burgemeester hen dan maar niet liever aan de monding der *Saramacca* of de *Coppename* laten zinken en hen naar zee doen wegspoelen? Of had de vadsige. wellustige Burgervader het te druk met zijne gemaintineerden te bezoeken (*), om zich met deze afzigtelijke zieken te kunnen bemoeijen? Wel nu, had hij dan de zorg daarvoor slechts aan anderen opgedragen.

Men heeft Napoleon (na deszelfs val) de misdaad ten laste gelegd, van een hospitaal met verminkte en zieke krijgsmakkers, welke hij in *Egypte* bij eene retraite had moeten achterlaten, te hebben doen vergiftigen, om deze, wijl hij hen niet met zich voeren konde, niet in handen der Turken te laten en hun eenen marteldood te doen sterven. Zoo dit gebeurd is (wat

(*) Hier reed hij openlijk met de chais bij rond, en liet zich door zijnen slavenjongen, die hij naar huis zond, terughalen.

wij echter grootelijks betwijfelen), was die daad, de omstandigheden hierbij in aanmerking genomen, op verrena niet zoo wreed en ontmenscht, als het hier gebeurde in een land van vrede en overvloed.

In Nederland, alwaar men overal veeartsen heeft, wordt meer zorg aan het zieke vee bewezen, dan hier aan de rampzalige zieke Negers.

Dit weinige zal genoeg zijn, om U over de behandeling der slaven in de kolonie *Suriname* eene flaauwe schets te geven; echter kan ik niet voorbij U, als eene toegift, nog iets mede te deelen, hetwelk ik toevallig, bij het doorsnuffelen van eenige oude papieren op de plantaadjen *Rorak* en *Klaverblad* (in het opvaren aan de linkerzijde van de rivier *Suriname*), in een groot foliant, onder de kopijrekeningen, vond aangeteekend.
» Den 4den September 1724, 's morgens omtrent 9
» uren, is de Neger David weggeloopen, en 's nachts
» gevangen door den Officier van Buurman du Four,
» gevende voor reden van zijn wegloopen, dat hij sijn
» taak niet zoude kunnen afdoen, doch sulx is maar
» een valsch voorgeven, want heeft aan sijn taak niet
» begonnen gehad, soo dat ik hem braaf de rug heb
» laten schuren, een Spaansche-bok daar boven op ge-
» ven, met nog vier brandmerken, en aan de Negers
» voor 't vangen 12 pond tabak en twee nieuwe hoe-
» den, enz."

In ditzelfde Kopijboek vond ik de volgende notitie:

» Het koebeest Saara in de kraam bevallen van een
» jonge soon, genaamt Camba." — Wie kan in dezen het menschelijke van het beestelijke onderscheiden? —

echter is het mij uit andere annotatien gebleken, dat dit werkelijk op het kalven der runderen doelt.

Vreemder zal U welligt het hier volgende briefje van den Luitenant-Kolonel BALFOUR VON BURLEIGH voorkomen, zijnde in Januarij 1833 geschreven, en van dezen inhoud:

» Mijn koei en jong, heden morgen zijnde opgevan-
» gen, ofschoon er een jongen bij was, verzoeke de-
» zelve aan brenger dezes, den *guide* DONTZIG, worde
» ter hand gesteld."

P. 16 Januarij 1833.

BALFOUR,
Plaatsel. Kommand.

In de naburige Engelsche kolonien *Demerary* en *Berbice*, worden de slaven minder willekeurig bestuurd, dan in *Suriname*, terwijl men hen aldaar Schutspatronen (*Protector of Slaves*) toegevoegd heeft, van welken *Protector*, ingevolge besluit van Zijne Excellentie den Luitenant-Gouverneur HENRY BEARD, Opperbevelhebber der kolonie *Berbice*, in Rade (*), deze eed gevorderd wordt:

» Ik N. N. zweer, dat ik, naar mijne meeste ken-
» nis en vermogen, getrouwelijk zal verrigten en vol-
» brengen, al de pligten van mijn ambt, als bescher-
» mer der slaven in de kolonie *Berbice*, zonder eenige
» vrees, gunstbewijs of partijdigheid. Zoo waarlijk hel-
» pe mij God!"

Volgens het 2de artikel van dit Reglement, moet

(*) Besluit van den 25sten September 1826.

deze *Protector*, tot het aanhooren der klagten inbrengende slaven, op vast bepaalde uren, in het fortres *Nieuw-Amsterdam* zitting houden; en men zou, bij het lezen van het straks boven aangehaalde 117de artikel van den 8sten titel, voorkomende in het Reglement op het Beleid der Regering van de Nederlandsche Westindische Bezittingen, van den 21sten Julij 1828, n°. 222, veronderstellen, dat ook, te dien opzigte, in de kolonie *Suriname* wijsselijk voorzien was; doch niet alleen wordt hier een beschuldigde Neger voor den Regter geen' verdediger toegestaan, maar de Grootmeesters (Administrateuren) aan *Paramaribo* beschouwen zelfs zoodanige slaven, welke bij hen komen klagen, als wegloopers, die, ten koste van hun Directeur, nimmer in het gelijk mogen worden gesteld; zoo dat men dezulken dadelijk, hetwelk ik zoo menigmaal met eigen oogen in het binnenfort gezien heb, een Spaanschen bok laat geven, waarna zij met gezwollen en bebloed achterste (*posteriora*) naar de plantaadje teruggezonden worden. Kan een dusdanig onregt nu wel iets anders ten gevolge hebben, dan dat een zoodanige Neger zich zoo spoedig mogelijk uit de voeten make? Maar neen! men komt dit voor, door hem op de suikerplantaadje met eenen ketting aan het stookgat te laten klinken, in welk geval hij een' ijzeren das van een hand breedte om den hals heeft, een dito buikband en twee voetboeijen om de beenen, welke vier banden met twee, van den nek tot aan de voeten loopende kettingen vereenigd zijn, en behalve de 12 à 15 voeten lange sleepketting, die aan den muur

vast zit (volgens opgave van den ijzersmid BRINKMAN, die daar vele dier banden en kettingen vervaardigt), min of meer 25 Nederl. ponden wegen en *f* 40 kosten. Aan dusdanige zware kettingen ligt de geklaagd hebbende Neger nu als een woest, verscheurend dier vast, in welke boeijen hij het vuur moet stoken, om de *lika* sterk te doen koken; in deze boeijen nu blijft hij onafgebroken vastgeklonken, moetende in dezelve eeten, drinken, slapen en zijn behoefte doen. Op de tien suikerplantaadjen vindt men negen zoodanige Negers voor het stookgat aan den muur geklonken, die er als een kettinghond door de andere Negers gevoed worden.

In Art. 9 van het Besluit, boven gemeld, wordt bepaald, dat de slaven des Zondags niet, dan in hachelijke of hoogstnoodzakelijke omstandigheden, zullen mogen werken, op eene boete van *f* 600.

Volgens Art. 11, heeft het Zijner Britsche Majesteit behaagd, eene krachtdadige voorziening op het onderwijs in de godsdienst te doen daarstellen.

De Bastiaans (Art. 12) mogen, op straffe eener even hooge boete of eene maand gevangenis, geen zweep of ander strafoefenings-instrument, hetzij als kenteeken van gezag of als aansporing tot den arbeid, in het veld of elders in die Kolonie met zich dragen.

Art. 13 zegt: » Wanneer een mannelijke slaaf eenig » misdrijf zal hebben begaan van zoodanigen aard, dat » het voor noodzakelijk wordt gehouden hem ligcha- » melijk te straffen, zoo zal zulks moeten geschieden » zonder drift of wreedheid; de straf, alsdan van wege

» den eigenaar te doen voltrekken, zal het getal van » 25 zweepslagen niet mogen te boven gaan; noch zal » het wettig geacht worden, zulks te doen plaats heb- » ben *eerder dan den dag naastvolgende op dien,* » *toen het misdrijf werd begaan;* en zal zoodanige » tuchtiging niet anders mogen geschieden, dan in te- » genwoordigheid van *een vrij persoon* of zes slaven, » met en benevens den persoon, op wiens gezag de » strafoefening wordt toegedeeld. Overtredingen tegen » deze wetsregelen zullen met eene geldboete van *f* 900 » of eene gevangenis van een tot drie maanden gestraft » worden; de sententie van den Fiscaal of Raad van » Justitie hier niet onder begrepen."

» Art. 14. Vrouwelijke slaven zullen voortaan, in » geen geval hoegenaamd, met de zweep mogen wor- » den gestraft, op verbeurte van *f* 1400 of eene ge- » vangenis van een tot zes maanden; doch, vermits » het noodzakelijk is, dat er *krachtdadige middelen* » aangewend worden, ter beteugeling van wangedrag » en ongeregeldheden, die door slavinnen binnen deze » Kolonie zouden mogen worden bedreven, zoo zal, » te rekenen van den 1sten November aanstaande, » de tuchtiging met de zweep, ten hunnen opzigte, » vervangen worden door de navolgende straffen:

» *Opsluiting in eenzaamheid* (*solitary confine-* » *ment*) (*); verder *opsluiting met arbeid; openbare* » *tentoonstelling.*"

(*) Dit is voor de vrouwen ook eene der zwaarste straffen in Noord-Amerika, en waarlijk, ten hunnen opzigte, een *krachtdadig*

Dit laatste geschiedt in eene soort van houten omkleedsel (*public stocks*), en dus niet op eene de Blanken onteerende wijze, zoo als men in *Suriname* sommige tentoonstellingen laat doen. Te *Paramaribo* is het geval niet vreemd, dat men eene huwbare slavinne, die bij ongeluk of door luiheid, aan welke laatste reden men het in *Suriname* alleen toeschrijft, hare *urine* op de slaapstede loost, naakt en bloot langs de straten van *Paramaribo* laat zweepen, en, ten einde de aandacht van het publiek meer op te wekken, hangt men zulk eene, ter bespotting ter prooi gegevene Negerin een waterpot aan den hals; wordende verder met een dozijn levende *todden* (padden van de grootste en afzigtelijkste soort, die bestendig een bijtend water loozen) omhangen; bovendien wordt haar een hoog, spitstoeloopend mandje (*koere-koere*), met vederen opgetooid, op het hoofd gezet. Op eene dusdanige wijze wordt nu de aan bespotting blootgestelde slavinne door de straten van *Paramaribo* gezweept, terwijl een honderdtal jongens haar uitjouwende, met den uitroep: *piese bedde! piese bedde!* achtervolgen. Eene op deze wijze geheel naakt ten toon gestelde slavin, die welligt meer door schaamte, dan door de snerpende zweepslagen al huilende voortvlugtte, heb ik op den 25sten September 1829 met eigen oogen aan den waterkant gezien.

---

middel van correctie, aangezien zij alsdan met niemand spreken kunnen.

Verder zegt het Reglement van *Berbice*, dat vrouwelijke slavenkinderen, beneden de twaalf jaren, geene andere tuchting zal worden toegediend dan die, welke de vrijgeboren kinderen in de openbare scholen bekomen.

Ook wordt in het 14de Artikel bepaald, dat de houders der slaven, op iedere plantaadje der Kolonie, zullen zijn gehouden tot het houden van een *strafaanteekeningsboek* en daarin binnen tweemaal 24 uren op te schrijven: » den aard van het misdrijf, tijd en » plaats, en op wiens gezag de strafoefening verrigt is, » de namen der getuigen en het getal slagen, welke » de strafschuldige heeft ontvangen;" wordende, bij ieder verzuim of valsche aanteekening, eene boete van *f* 300 bepaald.

Dit Reglement, uit 44 Artikelen bestaande, bevat zeer veel goeds, en is overwaardig, om in deszelfs geheel te worden gelezen; ofschoon ik volgaarne erken, dat het hier en daar eene zwakheid bezit, door welke het regeren eener slavenmagt zeer moeijelijk gemaakt wordt; echter moet men ook geene wreedheden en willekeur voorstaan, zoo als in *Suriname* nog maar al te veel plaats vindt. In de kolonie *Suriname* hoorde ik eens van een' ouden Duitscher zeggen: » De dood is eene te » groote weldaad voor de hardnekkige Negers, zij moeten » zich zelve in zware ketenen doodwerken; bij ons in » Oostenrijk gebruikt men de misdadigers in ongezonde » fabrijken, of men laat ze langs den *Donau* in zelen » de schepen optrekken, en, gelijk de ezels, bestendig » met de zweep voortdrijven; ook die veroordeelden

» wenschten gaarne den strop voor de zelen, maar dit » is hun niet vergund (*).''

Ja! voor Negers, die een dusdenkende meester hebben, is de dood wèrkelijk eene weldaad; met zoodanige slaven mag men gerustelijk zeggen: » de beste » Negerhuizen in de kolonie *Suriname* vindt men vier » voeten onder den grond.''

Heet het de slaven wel te behandelen, wanneer men hen, om het breken van een porseleinen kopje, een Spaanschen bok in het binnenfort laat geven? Is de straf aan de misdaad, of liever het ongeluk, geëvenredigd, wanneer men aan eene jonge kookster, omdat ze de makareel te bruin gebakken heeft, terwijl bovendien nog een overvloed van welbereide spijzen op tafel staat, 150 zweepslagen laat toetellen, zoo dat ze op hare knieën met het van bloeddruipende pandje ter naauwernood van de plaats dezer strafoefening konde kruipen?

Kan men zich beroemen de slavinnen wel te behandelen, als men hen met een bakje, gevuld met doeken, bonten, snuisterijen, enz., langs de huizen van *Paramaribo* of naar de plantaadje zendt, om gezegde koopwaren uit te venten, met hun op te leggen, hetzelve

---

(*) De man was deze zelen zelve ontvlugt: naar *Amsterdam* vertrokken, werd hij staljongen bij een doctor in de medicijnen, alwaar hij achter de paarden het pillendraaijen leerde; vervolgens werd hij apothekers bediende; daarna chirurgijn aan boord van een onzer schepen, en in 1829 en vervolgens was hij met goed succes practiserend geneesheer en assessor van het *Collegium medicum* te *Paramaribo*: zijnde even voor mijn vertrek uit de Kolonie (1834) overleden.

zoo spoedig tegen *die* prijzen te moeten verkoopen; hun bij het uitgaan toevoegende: » breng je me dat » geld er niet voor te huis, dan laat ik u een duch- » tig pak slaag geven?" iets, dat ik zelve, bij het uitgaan eener slavin met het bakje van hare meesteres, gehoord heb. Kortom, de Negerin moet 's avonds de bepaalde som te huis brengen: *bongré-malgré, per-fas et nefas.* Het moge komen van waar het wil, het geld moet er zijn, of ze krijgt op haar zwarte h....

Eene Negerin van zekere Missie (ik zou u dezelve bij naam en woonplaats kunnen noemen) verkocht, door dusdanige dreigementen verlegen, de goederen onder de waarde, en suppleerde het te kort komende geld, door er bij te leggen, wat ze met hoereren verdiende; dan, deze verdiensten afnemende, verkocht ze al de kleinigheden, die zij zelve bezat, en nam, toen ze niets meer wist bij te zetten, uit groote vrees voor slaag, het wanhopig besluit om zich te verhangen; zijnde voor nu eenige jaren in dien staat levenloos op den zolder van hare » *van alles verzorgende*" Missie gevonden.

Is dit niet ongemeen *vexatoir* en *arbitrair* gehandeld, en is het dan wel zoo zeer te verwonderen, wanneer zekere Fransche schrijver van *Lyon* zegt (*): » Men moet de oorzaak van sterfte niet zoeken noch » in het klimaat, noch in bijzondere ziekten der Ne- » gers, maar geheel en alleen in de wreede behande- » ling, die zij ondergaan?"

(*) B. J. Fossard, *de Zaak der Negerslaven en der Inwoneren van Guinea*, D. I, bladz. 260, te *'s Gravenhage*, bij *J. van Cleef*, 1790.

Het is waar, ook vele plantaadjelieden zijn zelve de oorzaak, wanneer de Negers eene wanhopige daad ondernemen en wegloopen. Zoo houden velen zich, bij het geven van werk, aan de van ouds bepaalde taken, zonder genoegzaam te onderzoeken, of die taken ook door omstandigheden bezwaard zijn; ook kan men van alle Negers niet even veel vragen, zoo dat in deze hunne spreuk: » *God heeft alle vingers niet* » *even lang gemaakt*," zeer toepasselijk is.

Kan b. v. het *wied* niet zeer veel in moeijelijkheid van verdelging verschillen? Kan eene Negermeid, wier handen, door het werken met den *tjap*, met eelt bezet zijn, met hare stramme vingers zoo veel koffij plukken, als eene slavin met leenige vingers? Niet zelden wordt in dit opzigt *onmagt* en *onwilligheid* even zwaar gestraft, terwijl de mishandelingen van sommige doldriftige Directeurs het getal der wegloopers niet zelden vermeerderden; vooral zij, die traag in het opnemen van zieken zijn, of dezelve in de ziekenhuizen mishandelen en hunne smarten vermeerderen, door hen in boeijen te sluiten. Ook moet men in het afstraffen zeker van zijne zaak zijn, daar een' Neger werkelijk, een pak slaag verdiend hebbende, de straf gewillig ondergaat, terwijl hij de hem regtvaardig straffende Meester met onderdanigheid en achting behandelen zal. Dan, zoo als b. v. zekere Directeur W..... handelde, door aan de Negers de schuld te wijten van de door hem zelve gemaakte misrekeningen, en hun daarom willekeurig met siedende *lika* te bespatten, is ongehoord en zeer onstaatkundig. Het was hunne schuld

niet, dat W..... zijnen patronen wijs gemaakt had, dat hij het volgende jaar zoo en zoo veel meer vaten suiker zou leveren; waardoor hij, om woord te houden, den verkeerden weg in sloeg, om onrijp riet te malen, zoo dat hij, spoedig gebrek aan tras of brandstoffen hebbende, hout liet kappen, dat hem eene menigte handen kostte, zoo dat de Negers eindelijk de *lika*, door gebrek aan brandstoffen, in plaats van tot *suiker* tot zoogenaamde *stroopteer* kookten, waarmede de nu woedend gewordene Directeur de Kooknegers naar de ooren wierp; deze wierpen de schuld op de vuurstokers, dat het vuur te krachteloos was, enz. Kortom, nat hout en onvolgroeide tras maakte de boel hier deerlijk in de war, terwijl de wraakneming van den onbezonnen Directeur de Negers in het bosch joeg, van waar de gevlugte menigte en nog steeds aangroeijende schuilers eenmaal, niet alleen uit wederwraak, maar door honger gedreven, wijl men van tijd tot tijd hunne kostgronden vernielt, in massa terug zullen komen; de plantaadjen afbranden en de Blanken vermoorden zullen. Thans is het zoo ver gekomen, dat men zich van de wegloopers meester moet maken, of deze zullen zich weldra meester maken van de Blanken, en gevolgelijk van de geheele Kolonie.

Niet lang vóór mijn vertrek uit de Kolonie werd een oude weglooper, een deserteur der Guides van *Oranjebo* en *Imotappi*, voor den Procureur-Generaal te *Paramaribo* gebragt, waarvan ik in mijn Journaal het volgende aangeteekend heb:

» Op den 13den Januarij 1833 compareerde voor

» den Procureur - Generaal Philippus de Kanter de
» Neger Bien van Monsort, op de plantaadje *Monsort*,
» aan *Boven-Cotticca*, geboren; zijnde, naar gissing,
» ruim 50 jaren oud, zich laatstelijk in een kamp
» van weggeloopene Guides, aan de *Marowijne*, nabij
» de dorpen der Aukaner-Boschnegers opgehouden heb-
» bende;

» Verklarende, ten tijde van den Gouverneur-Gene-
» raal Friderici uit de slavenmagt gekocht te zijn,
» en onder de koloniale Guides of zoogenaamde *rood-*
» *mutsen* te zijn getrokken, staande destijds onder be-
» vel van zekeren Stoelman, en waarvan toen 120
» man op de post *Imotappie* gedetacheerd geweest wa-
» ren, tot welke dan ook de comparant behoorende
» was; zeggende verder, dat dit detachement van 120
» man onder bevel van den Kapitein of Luitenant van
» der Assen, en de overigen op de post *Oranjebo*,
» onder zekeren Kapitein Muller of Mulder gestaan
» hadden; dat hij op zekeren dag met van der As-
» sen, een Korporaal, de Guide Lakey en des Kapi-
» teins voeteboy Patientie naar *Oranjebo* was gegaan
» en daarna alleen naar *Imotappie* teruggekeerd was;
» dat kort hierna de Korporaal Kwassie van Brouwer
» van *Oranjebo* was gekomen met een vaartuig, vol
» met provisie (*) en goederen, en hem comparant,
» op schildwacht staande, op de aanroeping, van waar
» hij zoo laat met dat vaartuig van daan kwam,
» ten antwoord gaf: » de Blanken zijn bij ons alle

(*) Levensmiddelen, spijs, wijn, dranken, enz.

» » reeds vermoord, en ik dacht dat zij bij ulieden
» » ook al van kant waren.'' De comparant hiervan
» kennis hebbende gegeven aan zijn Korporaal de Guide
» BARON, zoo vernam hij van denzelve, nadat hem het
» zwijgen opgelegd was, dat er eene zamenspanning
» gemaakt was, om alle daar zijnde Blanken te ver-
» moorden en zich vervolgens te begeven naar zekeren
» houtgrond ......, toebehoorende aan Massera WOLFI,
» hier alle vrouwen te rooven en dan boschwaarts te
» gaan; dat genoemde VAN DER ASSEN en MULLER op
» de post *Oranjebo* reeds doodgeschoten waren door
» de Guides SALOMON van het land, SAXE van een
» plantaadje in *Matappica* en KOFFIJ VAN BROUWER;
» zijnde een blanke Sergeant door den Guide Korpo-
» raal van de plantaadje *Rees en Crop* doodgeschoten,
» waarna het lijk door allen mishandeld was; dat ver-
» volgens de magazijnen geplunderd werden; dat de
» bezettingen van beide posten vervolgens boschwaarts
» gegaan zijn; hebbende zich bij de *Aukaner-Bosch-*
» *negers* nedergezet, aldaar voor hen moeten werken,
» die hun dan ook daarvoor de noodwendigste behoef-
» ten bezorgden, zijnde BOSSOE alstoen Kapitein bij de
» *Aukaners* geweest; dat het geweer van hem BIEN,
» waarmede hij gedeserteerd was, door den tijd on-
» bruikbaar was geworden en hij later bij de *Auka-*
» *ners* als een toovenaar en giftmenger in verdenking
» was gekomen, zoo dat men hem comparant in boei-
» jen had gezet en daarna op eene verraderlijke wijze
» eenige wonden in de linkerzijde en op de billen
» had toegebragt; zijnde vervolgens in het kamp be-

» sloten, om hem BIEN te verbranden, doch dat hij » hiervan door zekere Negerin EUROPA, van *Paramaribo* afkomstig, berigt gekregen hebbende, zich » in stilte gered had, komende nu, al vlugtende, twee » dagen later op de plaats, waar hij zich aan de Blanken had overgegeven.

» Verklarende verder, dat van de gedeserteerde Negers nog in leven waren BARON van het land, DRAGON van de plantaadje *Bleijendal*, MANDA van *Nieuwzorg*, TIJGER van *Lunenburg*, KORPORAAL van het » land, AGERSI en FREDERIK van het land, JACOB van » *Moed en Kommer*, JACK van de *Dageraad*, en dat » hunne nakomelingen, welke in grooten getale toegenomen waren, vijf kampen bewoonden, zijnde drie » dagen reizens, met een *corjaal* langs de rivier van » de hooger liggende *Aukaners* verwijderd, welke in » éénen dag tot hen kunnen komen, en eindelijk, dat » er in het afgeloopene jaar zekere Negerin van hen, » KWASSIBA genaamd, met een' *Aukaner-Boschneger*, » met name VENLO, aan *Paramaribo* was geweest." Deze BIEN overleed weinige dagen na zijne opsluiting in de gevangenis op het fort *Nieuw-Amsterdam*, zoo dat men van hem niet meer te vreezen heeft, noch hij voor de straf der Blanken.

Hoe men echter ook het lot der slaven moge beschouwen, ik kan mij geenszins met de gevoelens van sommige oude kolonisten, welke zeggen, dat het lot van den slaaf in de kolonie *Suriname* voor eenen behoeftigen daglooner der *Nederlanden* benijdenswaardig is, vereenigen. Te regt zegt de Procureur N. G. VLIER,

een bijna zwarte Mulat, zoon van eene Negerin (*): » Al stond hun staat tot elkander als die van den » *wolf* tot den welgemesten *hond* van PHÆDRUS, het- » geen in lange na het geval niet is; dan nog zou ik » voor mij met den wolf mijne armoede, maar vrijheid » verkiezen boven ruimte en overvloed, terwijl mij » harde ketens drukken. Ik zelve heb het ongeluk," vervolgt deze geborene Surinamer, » van, door za- » menloop van omstandigheden (†), eigenaar van eenige » slaven te zijn, zoo dat ik niet uitsluitend tegen het » belang van anderen spreek."

Zie daar! voor ditmaal over de behandeling der slaven genoeg gezegd; laat nu uw eigen oordeel beslissen, of het lot van een' slaaf in de kolonie *Suriname* nog niet veel erger en beklagenswaardiger is dan dat van een Hofmeesters maat of een Officiers oppasser aan boord van sommig oorlogschip.

Een maagre wolf, half dood van honger,
Ontmoette op zijnen togt een oude vette dog.
De wolf, schoon, sterk en tevens jonger,
Beklaagde nu zijn lot, en zuchtte weê en och!
» Hoe kan het moog'lijk zijn," dus liet de wolf zich hooren,
» Dat gij zoo glad van huid, zoo wel en sierlijk zijt?"
» » Wel," " zei de trotsche hond, » » kan u mijn staat bekoren,
» » Gij kunt dit ook zoo zijn, als ge u der menschheid wijdt;

(*) In de 3de afdeeling van deszelfs in 1826 aan Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden ingediende Memorie.

(†) De man heeft gelijk van er niet bij te voegen: » door schan- » delijke schurkenstreken, door wijlen mijnen vader, ten aanzien » van den Apotheker WAKKER, gepleegd."

» » Waak voor uw's meesters huis, uw meester zal u voeden,
» » Verlaat het woeste bosch, waar gij in armoê leeft,
» » Wat kan, bij 't geen ge al waagt, uw zwerven toch vergoeden?
» » De mensch maakt jagt op u, tot dat gij eenmaal sneeft;'' ''
De wolf, door honger aangedreven,
Gaf aan den bulhond ras gehoor,
Doch, pas zich zaâm op reis begeven,
Brak 't lieve licht des morgens door.
De wolf begon al ras te dralen,
En bleef beangst een weinig staan,
En zei: » och, wil mij toch verhalen,
» Of ik ook weêr naar 't bosch mag gaan?
» 'k Zie om uw hals een kring, geheel ontdaan van haren,''
»» Dat's niets,'' '' riep nu de hond, »» dat komt slechts van den band.'' ''
» Ligt gij dan vast? Ha! zoo! gij kunt uw voorspraak sparen,
» De vrijheid is mijn leus, 'k verfoei uw slavenstand.''
Fluks sprong de wolf in 't bosch, bevrijd van slaafsche banden,
Meer smartlijk knellende dan ledige ingewanden.

VIERDE HOOFDSTUK.

VONNIS VAN DRIE NOG JEUGDIGE NEGERS, WELKE LEVEND VERBRAND ZIJN.

(MET PORTRETTEN. ZIE TEGENOVER DEN TITEL.)

I.

BRANDSTICHTING TE PARAMARIBO DOOR DRIE NOG JEUGDIGE NEGERS.

Hebben wij in het vorige hoofdstuk gruwelijke vonnissen en straffen behandeld, het zoo veel geruchtmakende vonnis van drie brandstichters vermeenden wij in deszelfs geheel te moeten mededeelen, omdat een dergelijke doodstraf in de negentiende eeuw wel eenig in hare soort zal zijn, en, bijaldien wij geene authentieke stukken aanhaalden, de echtheid van zoodanige doodstraf in onzen leeftijd zou kunnen worden betwijfeld.

Vooraf zullen wij echter de misdaad en derzelver gevolgen beschrijven, als zijnde door dezen noodlottigen brand een groot gedeelte der stad *Paramaribo* in asch gelegd; doch, daar ik deze *Bijzonderheden* enz. reeds in eene brochure, welke ik in April 1833 bij den Courantdrukker J. J. Engelbrecht, te *Paramaribo*, uitgegeven heb, door den druk publiek maakte, heb ik thans niet anders te doen, dan die beschrijving te vermeerderen en te verbeteren, door bijvoeging van den inventaris der stukken en de vermoedelijke, ofschoon zeer geringe oorzaak van dit groote misdrijf, al het-

welk ik om meer dan eene reden het publiek alstoen niet heb kunnen mededeelen.

Eerstens had de Heer J. Bromet, eerste Commies ter Griffie van het Geregtshof, met mij afgesproken, bedoelde beschrijving met mij te zullen bewerken en uit te geven; zullende door hem een kort geheel van de gehoudene verhooren worden geleverd, benevens den in dezen genomene eisch en conclusie van het Publiek Ministerie; zijnde de Heer Bromet, door deszelfs betrekking ter Griffie (te meer, daar ZEd. de antwoorden op de interrogatorien veelal zelve geschreven had), hiertoe het beste in de gelegenheid, en, ten einde ons te vrijwaren voor alle tegenwerking, zoo adresseerden wij ons regtstreeks aan het Geregtshof, met kennisgeving van ons voornemen en het verzoek om copij van het vonnis te mogen hebben, waarop wij ontvingen het volgende

» *EXTRACT uit de Notulen van het*
» *Geregtshof te* Suriname. *Donder-*
» *dag den 24sten Januarij 1833.*

» Eindelijk is door den Griffier overgelegd eene bij
» hem ontvangene missive van M. D. Teenstra en
» J. Bromet, in dato heden 24 Januarij, te kennen-
» gevende, dat zij, op verzoek van eenige respectable
» ingezetenen dezer Kolonie, voornemens zijn een kort
» verslag van den brand te *Paramaribo*, in den nacht
» van den 3den op den 4den September 1832, met
» en benevens den afloop der criminele procedure en
» sententie tegen de stichters derzelve, bij dit Geregts-

» hof gewezen, in het licht te geven, en daartoe be-
» noodigd hebben een afschrift van het vonnis, ver-
» zoekende dat aan hun zoodanig een afschrift moge
» worden uitgereikt.

» Waarop gedelibereerd zijnde, is goedgevonden en
» verstaan den Griffier tot de afgifte van een afschrift
» der bedoelde sententie aan de voormelde personen te
» autoriseren.

» (De missive te vinden als bijlage der Notulen
» n°. 15.)

» (*Was get.*) Mr. A. F. Lammens, *President*,
» Mr. H. R. Haijunga, Mr. C. A. Marchant,
» F. P. Penard, C. Gollenstede, L. Thijm,
» J. D. de Meinertzhagen en A. van Meerten,
» *Griffier.*"

Intusschen ondervonden wij in dit ons voornemen al spoedig hevige tegenkanting en hooggaande ontevredenheid, zoo wel van de zijde des Procureur-Generaals als van den Gouvernements-Secretaris; terwijl de laatste zich zelfs niet ontzag van mij op eene zeer onstuimige wijze openlijk daarover aan te vallen, met de verklaring, dat zoo wel hij als de Procureur-Generaal de uitgave eener dusdanige brochure, vooral voor het moederland, als zeer ondoelmatig beschouwde, er bijvoegende: » gij, Negervriend! zult hierdoor eene vijandelijke daad tegen de Kolonie plegen, doch, wij zullen » het u betaald zetten." — » En toch zal ik het » boekske uitgeven!" was mijn antwoord; dan ook zij hebben woord gehouden.

Deze *rencontre* ter ooren van den Heer Bromet gekomen zijnde, deed hem den moed in de schoenen zakken en van het reeds in de Couranten geannonceerde plan afzien; doch, het publiek eenmaal de uitgave dier beschrijving beloofd hebbende, terwijl reeds een groot aantal ingezetenen op hetzelve hadden ingeteekend, kon ik deze algemeene teleurstelling, die door het niet uitgeven van het geannonceerde boekje ontstaan moest, niet van mij verkrijgen, ook wilde ik mij door een koffijhuisgesprek niet uit het veld laten slaan, en ik gaf dan te dier tijd datgene in het licht, wat ik er alstoen slechts van geven konde; terwijl de Heer Bromet ronduit verklaarde er niets meer mede te doen te willen hebben, vreezende dat hem dit als ambtenaar veel kwaad berokkenen zoude, en ik geloof dat de Heer Bromet in dezen gelijk had; ten minste heb ik, sedert de uitgave dier brochure, van mijnen onmiddellijken Chef, den Procureur-Generaal, in mijne betrekking (als belast zijnde met de handhaving der Administratieve Policie, en als zoodanig assistent op deszelfs bureau werkzaam zijnde) herhaalde botsingen ondervonden, ten gevolge van welke de Heer Bromet naar het Bureau van den Procureur-Generaal en ik als eerste Commies ter Griffie van het Geregtshof te *Suriname* verplaatst werden.

De hier bijgevoegde portretten kon ik toen ter tijde even min in het licht geven; eerstens, omdat er in geheel *Suriname* geene steendrukkerij bestaat, en ten andere, omdat het overzenden naar het moederland,

bij het afstoen op de schepen liggende embargo, de uitgave te veel zou hebben vertraagd.

Thans ga ik dan over de *bijzonderheden betrekkelijk dien brand* enz. zoo te beschrijven, gelijk ik toenmaals voornemens was bedoelde brochure uit te geven.

BIJZONDERHEDEN BETREKKELIJK DEN BRAND TE *PARAMARIBO*, IN DEN NACHT VAN DEN 3DEN OP DEN 4DEN SEPTEMBER 1832, BENEVENS VERDERE POGINGEN, OP VERSCHILLENDE TIJDEN EN PLAATSEN, TOT BRANDSTICHTING, GEVOLGD VAN DEN AFLOOP DER CRIMINELE PROCEDURE TEGEN DE DAARIN BETROKKENEN, AANGEKLAAGDEN EN GEDETINEERDEN; ALSMEDE DERZELVER SENTENTIE, GEWEZEN BIJ HET GEREGTSHOF TE *SURINAME*, EN DEN AFLOOP DER EXECUTIE VAN HETZELVE VONNIS.

Niettegenstaande de Heer BROMET de prijs van deze brochure op *drie gulden* per exemplaar bepaald had, ofschoon nog geen vier vellen druks beslaande, was de belangstelling zoo groot, dat er dadelijk in de kolonie *Suriname* voor 357 exemplaren door de aanzienlijkste ingezetenen geteekend werd, zoo als blijkt uit de navolgende

NAAMLIJST DER INTEEKENAREN.

Zijne Excellentie de Hoog Edel Gestrenge Heer Generaal-Majoor, Gouverneur-Generaal der gezamenlijke Ne-

derlandsche Westindische Bezittingen, Mr. E. L. Baron VAN HEECKEREN, Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw, *drie exemplaren.*

Zijne Excellentie de Hoog Edel Gestrenge Heer Generaal-Majoor, Oud-Gouverneur der kolonie *Suriname*, A. DE VEER, Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw en van het Legioen van Eer, *twee exemplaren.*

A.

Abendanon. (H. S.)
Abkenius. (Wm.)
Affleck. (J.)
Alberga. (D.)
Andresen. (J.)
Arons. (P. H.)
Augier. (Jacob)

B.

Baars. (N. J. C.)
Balfour van Burleigh, (P.) Luit.-Kolonel en Plaatselijke Kommandant.
Bänffer. (J. G. W.)
Barend. (E.)
Beck. (Jb.)
Benescia. (L.)
Benjamins. (H.)
Bennernagel, (J. J.) 2 ex.
Bergman. (G.)
Bernard. (H.)
Bertelsman. (F. G.)
Beulingen, (D. C. van) 2.
Bije. (J. L. de)
Blancke. (H. J.)
Böhm. (R. F.)
Bommel. (J. van)
Bommel, (L. D. J. van) 2.
Bommel. (Ths. van)
Bönning. (H.)
Boonen, (C. W.) 2.
Bothe. (F.)
Breet. (J.)
Bredenbach. (P. J.)
Brinkmann. (J. H.)
Bruinings, (J. C. W.) 3.
Buddenberg. (H. G.)
Buhk, (H. A.) 10

C.

Campbell Jr., (Colin) 2.
Casteren. (C. F. van)
Clercq, (Johs. Hugo de) 5.
Coenders. (D.)

Coevenhoven. (A. D. C. v.)
Cohen. (Benjamin à)
Cooman. (M.)
Cordua. (H.)
Cordua. (Th.)
Cornelissen, (C.) 2.
Coronel. (D.)
Coupijn. (M. M. A.)
Cragin, (F. W.) 2.
Cross. (J. B. de)

D.

Degenhard, (H.) 2.
Dieperink. (H. H.)
Doeksen. (D. G.)
Doerrleben. (J. C.)
Dubus. (P.)

E.

Eijsbreker. (Frans)
Ellis. (J.)
Emanuels. (E. E.)
Emanuels. (Joseph)
Emden. (Bartus van)
Emden. (Egbert van)
Esser, (R. H.) 4.

F.

Faerber. (P.)
Favereij, (J. F.) 6.
Fisco. (C. A.)
Flu. (S. F.)
Fonseca. (J. G.)
Freudenberg. (J. C.)
Friderici, (H. M. Wolff de) 2.
Fuchs. (J. L.)
Fuchs. (J. W.)

G.

Geijer. (J. G.)
Gelder. (Gebr. van)
Gerdeman, (A. F.) 3.
Gerding. (J. W.)
Gerhardt, (J. N. de Vries) 5.
Gerritsen, (B. A.) 4.
Goede, (Js.) 2.
Goedschalk. (D. S.)
Gollenstede, (C.) Lid van het Geregtshof.
Goudman. (Hendrik)
Grooff, (J.) R. K. Pastoor, 5.
Guicherit. (J. L.)

H.

Haijunga, (Mr. H. R.) Raad in het Geregtshof te *Suriname*, van het Militair Geregtshof en van het Gemengd Geregtshof tot Wering van den Slavenhandel, 4.
Halberstadt. (A.)

Meer. (J. P. van der)
Meerbeek, (H. van)
Meerten. (H. D. van)
Meerten. (N. S. van)
Meijer. (J. P.)
Meijerhoff. (L. J.)
Meinertzhagen, (J. D. de) Lid van het Geregtshof.
Mesquita. (J. J. Bo de)
Mesquita. (L. A. de)
Möhr. (J. F.)
Monsanto, (M. N.) 2.
Mopurgo. (Eliazer Moses)
Muller Az. (J. C.)

N.

Nassij. (B. C.)
Niehenke. (V. W.)
Niehoff. (H. R. van)
Nunes. (J.)

O.

O'Ferrall Jr. (Richard)

P.

Parra, (Salomon de la) Lid van den Kolonialen Raad.
Parrij, (T. B.) 2.
Penard, (F. P.) Lid van het Geregtshof.
Pereira. (Abrah.)
Pichot l'Espinasse. (F. G.)
Piza. (H.)
Polak. (A. J.)
Polak, (Salomon) 2.
Prado. (Isaäk del)
Prado. (S. del)
Presburg, (Mr. D. J.) 3.
Pret. (B.)
Pruisenaar, (J. M. C.) 2.

R.

Reeder. (C. S.)
Rees Az., (R. van) Lid van den Kolonialen Raad, 5.
Retemeijer. (J. H.)
Richiardi. (A. F.)
Richter. (C. A.)
Riecks. (D. D.)
Robertson. (James)
Roelofsz, (A.) Predikant bij de Hervormde Gemeente.
Roepel, (A. A.) 2.
Roman. (C. A.)
Roodenbeek. (J. P.)
Roux. (H. G.)
Rucker, (F. A.)
Ruijgers. (L.)

S.

Salomons. (Alex.)
Scheek. (J.)

INLEIDING.

Trof *Paramaribo* op Zondag en Maandag, den 21sten en 22sten Januarij 1821, eene ramp, waardoor de stad door een' noodlottigen brand voor een groot gedeelte in den asch gelegd werd en de opbouwing daarvan langzaam voortging, zoo dat zelfs de kerk der Hervormde gemeente tot nog toe niet herbouwd was; men vond echter vóór den jongsten brand weder een groot gedeelte van het vroeger verbrande terrein met fraaije woon- en pakhuizen, zij- en achtergebouwen prijkende, vooral tusschen de Knuffelsgracht en de Jodenbreestraat, bij welke laatste de brand in 1821 gestuit was; dan helaas! in den nacht van den 3den op den 4den September 1832 verbrandde niet alleen dat schoone en rijke gedeelte der stad, tusschen de Knuffelsgracht en de Jodenbreestraat, maar met eene ongelooflijke woede sloeg het vuur over de 88 voeten breede Jodenbreestraat in de huizen aan gene zijde, en lag ook dat gedeelte in asch of werd door het neêrhalen als afbraak verwoest. De gebouwen, welke zich tusschen de Jodenbreestraat, de Steenbakkersgracht en de Maagdenstraat bevonden, waren allen, uitgezonderd een eenig oud huis aan de Maagdenstraat, bekend onder lett. D, n°. 359, toebehoorende aan Maria Kans c. s., óf verbrand, óf zwaar beschadigd; zoo dat toen ook de kerk der Luthersche gemeente, benevens vele rijke koopmans magazijnen, pak- en woonhuizen, eene prooi der vlammen zijn geworden, waardoor dan nu de Protestanten geheel zonder kerkgebouw

waren; houdende de Gereformeerden en Lutherschen vervolgens hunne godsdienstoefeningen in de zaal van de loge *Concordia*, in de Saramaccastraat.

Dan, ten einde dit geschiedkundig verslag, of *bijzonderheden betrekkelijk den brand* enz., geregeld te vervolgen, zullen wij hetzelve aldus verdeelen:

A. Oorzaken van den brand en de verwoesting door denzelven aangerigt.

B. Pogingen tot blussching en beperking van dezelven; voorbehoedmiddelen, enz.

C. Aanleiding tot het doen van eene patrouille, waarbij de Negerjongen Frederik wordt opgevangen; arrestatie zijner makkers wegens gepleegde diefstallen; inventaris van processale stukken, door het Publiek Ministerie overgelegd met extracten van derzelver substantieven inhoud, waaruit blijkt, dat Frederik degene is geweest, welke het eerste in *judicio* de hoofdmisdaad van brandstichting openbaarde; eisch en conclusie van den Procureur-Generaal.

D. Authentiek afschrift van het vonnis en sententie tegen de gedetineerden en aangeklaagden als brandstichters, gewezen bij het Geregtshof te *Suriname*, met en benevens eenige daarop gemaakte anotatien.

E. Verslag der executie, zoo van de hoofdmisdadigers als van de medepligtigen.

II.

A. OORZAKEN VAN DEN BRAND EN DE VERWOESTINGEN DOOR DENZELVEN AANGERIGT.

De brand van den 3den September des jaars 1832 werd door kwaadwillige Negerslaven (zoo als straks nader uit het vonnis blijken zal) moedwillig aangestoken, welk gruwzaam misdrijf vrij zeker de boosaardigste bedoelingen ten grondslag had. Gedurende de maand September was men nog algemeen van gevoelen, dat de brand door een noodlottig toeval of onvoorzigtigheid ontstaan was; bijna niemand vermoedde, dat zulk eene God- en menschonteerende daad in een menschelijk wezen opkomen konde, veel minder uitvoerbaar was, en het strekt het karakter der Surinamers tot eer, dat men vrij algemeen de oorzaak aan een bloot ongeluk en geenszins aan een helsch opzet toeschreef. Uit het vonnis blijkt echter, dat de misdadigers, na het volbrengen van deze eerste misdaad van brandstichting niet te vreden, hunne pogingen op onderscheidene tijden en plaatsen hebben herhaald, doch welke pogingen door Gods goedheid niet hebben mogen slagen of door aangebragte hulp spoedig zijn tegengegaan. Deze omstandigheden konden niet missen, of moesten bij een aantal menschen, die onbevooroordeeld waren, de verdenking doen ontstaan, dat ook de eerste brand opzettelijk was aangestoken (*), en bij de ontdekking, dat de

(*) In de *Surinaamsche Courant*, bij ENGELBRECHT, van den 6den September, n°. 72, leest men: » Zoo men zegt, door onvoorzigtig- » heid der huisslaven in een slaapvertrek brand was ontstaan.''

brand opzettelijk aangestoken was, hoorde men van velen de gedachte uiten, dat deze daad alleen gepleegd zou zijn, om daardoor in eene algemeene confusie gemakkelijk te kunnen stelen; doch, het feit dezer afschuwelijke boosdoeners nader leerende kennen, hield men de grootheid en de volharding in deze misdaad bij de geringheid van het gestolene in geene genoegzame verhouding, om hierin geene uitgebreider plans te vooronderstellen, en later heeft men gezien zich hierin niet vergist te hebben, en dat zij de uitvoerders waren der ontwerpen van complotten van wegloopers, welke zich in de bosschen schuilhielden.

Maandag avond, den 3den September, ruim 10 uren, sloeg de vlam uit het huis, bekend onder lett. C, n°. 4, staande en gelegen op den Heiligenweg, nabij den waterkant; zijnde een winkelhuis, toebehoorende en bewoond door den Heer Mozes Nunes Monsanto, welke op dat tijdstip afwezig was; dan, wij zullen de verdere bijzonderheden, zoo van dezen brand als de poging tot brandstichting bij de Wed. Levi Abrahams enz., straks uit de processale stukken en het vonnis zelve nader leeren kennen.

Nadat de brandstichters achtereenvolgelijk wegens gepleegde diefstallen opgevangen waren, hielden de herhaalde pogingen tot brandstichtingen geheel en al op.

Ook schijnt de ondervolgende *Notificatie* van een goed gevolg te zijn geweest.

NOTIFICATIE.

De Gouverneur-Generaal in Rade,

Gelet, dat sedert den ongelukkigen brand, in den nacht van den 3den op den 4den September ll., in onderscheidene gedeelten der stad en herhaalde malen een begin van brand is ontdekt geworden, die, wel is waar, tot nog toe telkens in tijds is gebluscht, maar die, wanneer dezelve niet tijdig genoeg ware ontdekt geweest, wederom een aanzienlijk gedeelte der stad welligt aan de vlammen ter prooi zou hebben kunnen geven;

Gelet, dat het uit het deswege plaats gehad hebbend onderzoek waarschijnlijk geworden is, dat in meer dan een geval boosaardig opzet en kwaadwilligheid tot het gebeurde hebben aanleiding gegeven;

Heeft goedgevonden en verstaan, eene premie uit te loven van *vijf duizend gulden* (*f* 5000) voor en ten behoeve van elken *vrijen* persoon, en voorts den vrijdom, mitsgaders bovendien nog eene premie van *twee duizend gulden* (*f* 2000) voor en ten behoeve van elken slaaf, die den schuldige of de schuldigen, of zijne of hunne medepligtigen bij de reeds sedert den 4den September ll. plaats gehad hebbende voorvallen zal aangeven, in dier voege, dat dezelve in handen der Justitie geraken en naar verdiensten voor zijne of hunne euveldaad kunnen gestraft worden.

Eene gelijke premie van *vijf duizend gulden* (*f* 5000) voor elken *vrijen* persoon, en den vrijdom met eene

premie daarenboven van *twee duizend gulden* (*f* 2000) voor elken slaaf wordt mede toegezegd op en voor de aangifte der schuldigen of derzelver medepligtigen, die in het vervolg zich aan dusdanig booze handeling schuldig maken, in dier voege, dat de schuldige of schuldigen in handen der Justitie geraken en van hunne euveldaad overtuigd kunnen worden.

Bijaldien de ontdekking of aangifte geschiedt door eenen medeschuldige of medepligtige, wordt aan denzelven bij deze beloofd en toegezegd geheele kwijtschelding van straffen; terwijl bovendien nog door den Hoogen Raad, naar bevind van zaken, geoordeeld worden zal, of aan zoodanigen aanbrenger *al* dan *niet* eene geldelijke premie of eenig ander gunstbewijs zal worden toegekend.

En zal, des verkiezende, de naam van den aanbrenger worden geheim gehouden.

Lasten en bevelen dat deze zal worden afgekondigd, alomme waar zulks te doen gebruikelijk is, mitsgaders in de nieuwspapieren geinsereerd.

Aldus gedaan in de Raadsvergadering, gehouden alhier aan *Paramaribo*, den 16den October 1832.

E. L. VAN HEECKEREN.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal in Rade,

De Algemeene Secretaris,

G. A. VAN DER MEE.

Het spreekt van zelve, dat bij zoodanige omstandigheden de geruchten altoos de daadzaken overtreffen; zoo werd er onder anderen ook verhaald, dat er pogingen tot brandstichtingen gedaan waren op Vrijdag avond, den 14den September, aan de schutting bij de kosters woning, lett. B, n°. 94, van de Portugeesche Israëlitische gemeente, in de Heerestraat, alsmede bij den Heer C. G. Eybo, op Dingsdag avond, den 16den October, aan de bedgordijnen, in het huis lett. A, n°. 39, over den Heer van Bommel, in de Keizerstraat, toebehoorende aan den Heer J. P. Tafares; op Vrijdag avond, den 19den October, tusschen de huizen lett. A, n°. 125, van J. D. Flu, Kleêrmaker, en dat van den boedel S. C. Lobato, lett. A, n°. 126, in de Watermolenstraat.

Meer waarschijnlijk was het echter, dat de bij tijds gebluschte brand bij de Wed. J. de Vries, lett. D, n°. 356, in de Maagdenstraat, op Dingsdag, den 2den October, 's nachts tegen half twaalf uren, boven in het dak der keuken opzettelijk aangestoken is (*).

(*) Bij gelegenheid van dezen brand werd door zekeren Spencer Webster, een vrije Kleurling van *Suriname*, zijnde een jongeling van ongeveer 16 jaren, afkomstig van een' Blanken vader en eene Indiaansche moeder, diefstal gepleegd, bestaande in weinig beduidende kleedingstukken; echter lag dezelfde S. Webster tevens onder zwaar vermoeden dezen brand te hebben gesticht; altans wordt in zijn vonnis gezegd, dat hij onder verdenking ligt van » medepligtig » te zijn aan het veroorzaken van den brand, ten huize van de Wed. » J. M. de Vries, in den nacht tusschen den 2den en 3den Octo- » ber enz.'' Bij dit vonnis, gewezen bij het Geregtshof te *Suriname*, den 9den Mei 1833, gepronuntieerd den 15den en geëxecu-

Zoo ook die bij den Heer J. J. DUNCAN, lett. A, n°. 52, aan den Waterkant, onder de vloering eener paardenstal, op Dingsdag, den 9den October.

En eindelijk die bij DINA M. BREET, in de Heerestraat, lett. C, n°. 66, op Maandag, den 15den October, tegen 12 uren des nachts, onder de vloering en op zolder van het regter achterzijgebouw.

Ook hoorde men van brandstichting buiten *Paramaribo*; zoo ontstond er op Maandag, den 30sten Julij 1832, brand op de suikerplantaadje *Accaribo*, aan de rivier *Suriname*, in een der negerhuizen van de slavenmagt, terwijl dezelve in den grond (te velde) met rietkappen bezig was: door welken brand eene geheele rij negerhuizen in den asch gelegd werd.

Later, en wel op Maandag, den 10den September, ontstond er brand in het dorp de *Joden-Savanah*, mede aan de rivier *Suriname*, zijnde ontstaan in een

teerd den 18den dier zelfde maand, werd hij verklaard schuldig te zijn aan de misdaad van gequalificeerden diefstal, opgevolgd en verzwaard door conspiratie en medepligtigheid met andere beklaagden en gearresteerden tot braak en ontvlugting uit zijne gevangenis, in het binnenfort der fortresse *Zeelandia*, de plaats zijner geregtelijke custodie.

Waarop hij veroordeeld is, om gebragt te worden, alwaar men in de kolonie *Suriname* gewoon is aan vrije personen criminele vonnissen ten uitvoer te leggen, en aldaar op een schavot, *met den strop om den hals*, aan de galg vastgemaakt en aan eenen paal gebonden, *strengelijk te worden gegeesseld*, en wijders op den regterschouder te worden *gebrandmerkt*; voorts veroordeeld tot straf van *dwangarbeid* voor den tijd van *twintig* achtereenvolgende jaren, met *levenslang bannissement*, bij expiratie van gemelden straftijd, uit de kolonie *Suriname*.

onbewoond huis, toebehoorende den boedel M. DE LA PARRA, staande regt over de Synagoge; van dit huis sloeg de brand over in het groote hieraan belendende huis van den Oud-Burgerkapitein der divisie boven *Suriname*, den Heer JACOB DE MEZA; vervolgens verbrandde het huis van nu wijlen den Heer JOSUA DE LA PARRA (in December 1832 overleden), waarna er nog twee andere huizen in den asch gelegd werden, zoo dat er vijf huizen en bijgebouwen totaal verbrand zijn.

Dan, laten wij tot de hoofdzaak van den brand te *Paramaribo* terugkeeren.

Wij zullen dan eene korte opgave doen van hetgeen er door deze verschrikkelijke vuurramp in weinig uren tijds aan gebouwen verbrand is, terwijl zich de waarde van verbrande koopmansgoederen, meubilair enz. slechts bij raming gissen laat.

Voor en aleer het huis van den Heer MONSANTO in volle vlam stond, ontwaarde men reeds brand in de achtergebouwen van de aanbelendende huizen, terwijl de vlam alsnu met eene ongelooflijke snelheid en verbazende woede van het eene tot het andere huis oversloeg, waartoe het drooge saizoen, bij den grooten voorraad van hevigbrandende handelsvoorwerpen, in de hier staande pakhuizen der kooplieden aanwezig, zoo als olie, pik, teer, aangemaakt witlood, sterke dranken, terpentijn en zelfs buskruid, de voornaamste oorzaken waren; dit alles gaf het vuur een vreesselijk voedsel: zwarte rookkolommen van eene verbazende hoogte stegen, onder een schrikkelijk gedruisch der vlammen en

het noodgeschrei van eene menigte van have en goed beroofd wordende ingezetenen, ten hemel. De geheele lucht was als met een zwart rouwfloers, onder hetwelk een ijsselijk licht flikkerde, overdekt; wijd en zijd verspreidde zich een vuurregen met vlammende lichten en een schrik- en angstaanjagend geknap, onder verschillende winden, over de geheel van hout gebouwde huizen dezer stad, die dezelve niet alleen allen dreigden eene prooi der vlammen te maken, maar ook zelfs op afgelegene plaatsen sommige daken der huizen deed ontvlammen, welke niet dan door spoedig aangebragte hulp gered zijn (*). Eene verbazende hitte dreef de tot hulp toegesnelde menigte op een' te grooten afstand, om duurzaam werkzaam te kunnen zijn bij het afbreken van de onder wind staande huizen en achtergebouwen; daarbij verspreidde zich het vuur als een watervloed bij eenen doorbraak.

Niet voor het aanbreken van den dageraad, op Dingsdag morgen, werd men den brand meester, zoo wel bij de Saramaccabrug als in de Maagdenstraat, door het vaardig daarstellen van een brandpad bij het gewezene Luthersche diaconiehuis; zijnde alle brandbare stoffen, vooral hout van afbraak, met de meeste vlijt en volharding van daar weggedragen en de grond zelfs van

(*) Niet alleen de wanden van de huizen te *Paramaribo* bestaan uit posten en planken, maar ook de daken zijn met *singels* (houten plankjes), in plaats van pannen, tigchels of leijen, gedekt. Het woord *singels* of *schindelen* is misschien afkomstig van het Oud-Noordsche *skinn*, huid, bekleedsel, bast, en hetzelfde met het Latijnsche *scindula* en het middeneeuwsche *scandula;* ook de fraaije

de kleinste stukjes hout gezuiverd, ten einde de overlooping van het vuur voor te komen, hetwelk dan ook eindelijk met een gelukkig gevolg bekroond werd.

In dezen treurigen nacht zijn de ondervolgende huizen verbrand of door bijl en brandhaken vernield geworden:

WATERKANT.

Eigenaren.	*Bewoners.*
Gebr. Stuger	J. C. Stuger; winkelhuis.
Frommetje Machielse . .	Frommetje Machielse; id.
M. A. Wittering. . . .	M. en S. A. Wittering; Amerikaansch pakhuis.
Erven C. J. Fuchs . . .	Van West en de Hart; id.
Erven Jos. de la Parra . .	(Achtergebouwen.)
Mr. E. L. Baron van Heeckeren	Mr. P. Fiers Smeding (*).
Col. Campbell Dent en Comp.	Col. Campbell Jr.; pakhuis.
Boedel M. H. Alberga . .	M. C. Nassij; winkelhuis.
	De Wed. Sanches; idem.
R. O'Ferrall Jr.	Gebr. Soesman; Amerik. pakhuis.
A. H. Jacobs	A. H. Jacobs en de Friderici.

---

kerk te *Holwerd*, in *Vriesland*, is met singels of schindelen gedekt. Deze dekborden worden hier, gelijk in Duitschland, van blokken hout gekloofd. (Zie het belangrijke werk van Dr. R. Westerhoff, *Redevoering ten betooge, dat de beoefening der landhuishoudkunde eene alleraangenaamste en allerbelangrijkste bezigheid is*, te *Groningen*, bij Barghoorn, noot, bl. 320.

(*) Door beiden, eigenaar en bewoner, het doodvonnis geteekend.

Eigenaren.	*Bewoners.*
J. A. Meinahlers	H. A. Buhk; Amer. pakh. van J. A. Meinahlers.
D. del Prado	D. del Prado.
Boedel D. Buttner . . .	D. C. van Beulingen; leesbibliotheek.
Pastorij van de Luthersche gemeente	Dom. D. J. Eijken Sluijters.
Het Luthersche Kerkgebouw.	
Huis van de Luthersche gemeente	Van Gelder en Silas; winkelhuis.
De Wed. Kasper Harms .	H. Loth, geb. Robles.
Idem	J. B. de Vries; winkelhuis.

HEILIGENWEG.

Gebr. Stuger	Pakhuis van Gebr. Stuger.
J. Scheen	(Onbewoond.)
J. C. F. Walther . . .	J. C. F. Walther.
M. N. Monsanto	M. N. Monsanto; winkelh.
J. C. Stuger	(Onbewoond, met koopmansgoederen van Gebroeders Stuger.)
Boedel Js. de la Parra . .	(Achtergebouwen, gedeeltelijk omvergehaald.)

JODENBREESTRAAT, VAN DEN WATERKANT,

REGTS.

Boedel J. Stuger	Schoenmakerswinkel.
Idem	Loots van M. M. Smith, met houtwaren.

Eigenaren.	*Bewoners.*
De Wed. G. N. Linck . .	De Wed. Hardegen Groenemeij.
Dd Bo de Mesquita . . .	D. B. de Mesquita en J. J. B. de Mesquita.

LINKS.

J. P. L. Weimann . . .	J. P. L. Weimann; winkelhuis.
M. M. Smith	Logement.
J. J. F. de Friderici . .	Dom. A. Roelofsz.
A. H. Jacobs	A. J. Heidweiller.
P. van Chatillon	P. van Chatillon.
C. H. Levij	C. H. Levij.
Dd. del' Prado	Bessie van Castilho.
D. B. de Mesquita . . .	L. van Levij Coenraads.
C. F. Capedoce	C. F. Capadoce en S. Z. Soesman.

MAAGDENSTRAAT, VAN DE JODENBREESTRAAT,

LINKS.

James Robertson	James Robertson.
Boedel Antje Brandon . .	M. Brandon.
Boedel W. P. Prins. . .	Antoinetta van Hartsink.
A. C. en J. C. Negreb. .	A. C. en J. C. Negreb.
Joh. en M. M. Negreb . .	Joh. en M. M. Negreb.
Luth. Diaconiehuis . . .	M. Naar; slavenhospitaal; omvergehaald.
Cato van Stolting . . .	Cato van Stolting; idem.
Maintenon van Weijne . .	Paulina van der Meer.

STEENBAKKERIJSTRAAT, NAAR DEN WATERKANT,

LINKS.

Eigenaren.	*Bewoners.*
Boedel J. G. van Suijlen .	Johanna van Harms.
Minderjarige Noizeux . .	J. Elisabeth Vels.
Boedel J. L. Gardé . . .	J. B. de Mesquita.
Bl. Herm. van Buttner. .	De Wed. de Vries.
Idem	J. S. Gomperts.
Bt. Maria v. d. Swier . .	Betsij Liverinck.
F. L. Imthurn	F. L. Imthurn.

REGTS.

Boedel P. Schmeltz . . .	Kwasiba van Schmeltz; omvergehaald.
Dina van Weijne. . . .	Dina van Weijne; beschadigd.
Anna Linck	Anna Linck; winkelhuis van C. van Voorst; gedeeltelijk afgebroken.
Wed. P. Wijnbergen . .	M. L. Finsij; idem.
Rosa M. de Meza. . . .	Rosa M. de Meza; geheel beschadigd.
Bl. Mad. van Montenor. .	Marg. Christ. Henke en N. Somveen; omvergehaald.

Al deze huizen waren, in een grooter of kleiner getal, van zij- en achtergebouwen en de meesten ook van pakhuizen en magazijnen voorzien.

Wij kunnen overigens met genoegen melden, dat wij tot nog toe (September 1833) niet vernomen hebben, dat er wezenlijk menschen zijn verongelukt, ofschoon vele (en dit is wel bij zulk een geval onvermijdelijk) meer of min gekwetst zijn; ook zijn er weinig goederen ontvreemd, indien men in aanmerking neemt de daartoe zoo menigvuldige gelegenheid (*).

Te zamen 46 woonhuizen verbrand en 13 afgebroken en beschadigd, zijnde het getal van de zij- en achtergebouwen voorzeker driemaal meer geweest; en, ofschoon bij dezen brand geen menschelijk wezen het leven heeft verloren, kan men de schade, aan roerende en onroerende goederen geleden, gerustelijk op 800,000 guldens stellen.

Thans (1833) heeft *Paramaribo* geene andere Protestantsche kerk, dan die der in 1828 gebouwde en op den 22sten Julij van dat jaar ingewijde kerk van de Moravische Broedergemeente, welke mede in groot gevaar is geweest van in den jongsten brand eene prooi der vlammen te worden.

Sedert den brand van 1821 hebben de Gereformeerden hunne godsdienstoefening met de Lutherschen in het kerkgebouw der laatsten gehouden, welke dan ook nu in puin verkeerd is; terwijl al de daarin zijnde monumenten en inscriptien, met het orgel en den fraaijen predikstoel, vernietigd zijn.

Dit nu verbrande kerkgebouw (hebbende geene toren

(*) Overgenomen uit de *Surinaamsche Courant* van September, n°. 73, uitgegeven bij J. J. Engelbrecht.

gehad) werd in het jaar 1744 geheel van steen opgetrokken (*), wordende in dat zelfde jaar door den Heer JOHANN FREDERICK KNÖFFEL met een orgel begiftigd.

De eerste leeraar dezer gemeente was PHAFFIUS.

Regt tegen over het orgel vond men, aan het oostergeveleinde, boven den predikstoel, op eenen steen in den muur, de woorden: *Gloria in excelsis Deo, 1768.* Aan den achter- of noordmuur was een marmeren gedenkteeken geplaatst, nu geheel tot poeder verbrand, ter gedachtenis van den Engelschen koopman WILLIAM LECKIE, Esq., welke den 8sten April 1824, na 24 jaren in deze Kolonie geweest te zijn, in den ouderdom van 45 jaren overleed.

Verder las men op dit monument: » *In the midst* » *of life we are in death*," alsmede, in die zelfde taal, de woorden, te vinden in het *Evang. Joh.*, XI, 25 en 26.

Ook de naast deze kerk staande pastorij en het achterbelendende diaconiehuis, mede van deze gemeente, zijn eene prooi der vlammen geworden.

(*) HARTSINCK, D. II, bladz. 891. Evenwel schijnt hier vroeger reeds een godshuis dezer gemeente te hebben bestaan, want men vindt elders aangeteekend, dat de Heer PHAFFIUS, de eerste Luthersche predikant dezer Kolonie, hunne kerk in het laatst van de maand October 1742 ingewijd heeft.

III.

B. POGING TOT BLUSSCHING EN BEPERKING VAN DEN BRAND, VOORBEHOEDMIDDELEN, ENZ.

Niet alleen betuigde Zijne Excellentie de Heer Gouverneur-Generaal, den 5den September, deszelfs groote tevredenheid in de koloniale nieuwspapieren, over de welwillendheid en hulpvaardigheid bij dezen noodlottigen brand aan den dag gelegd, aan die ambtenaren, welke zich ter plaatse des gevaars door hunnen moed en beleid hadden onderscheiden; zoo mede aan de officieren en manschappen van Zijner Majesteits Marine, van de Landmagt, de Schutterij, de equipagien der koopvaardijschepen; maar ook door de courantiers werd hiervan in het bijzonder gewag gemaakt. Dus las men in de *Surinaamsche Courant* van den 8sten September, n°. 72, uitgegeven bij de Gezusters Serres:

» Wij achten ons nog verpligt, om, door middel van » ons blad, de tolken te zijn van de opregte gevoelens » van dankbaarheid, die de inwoners dezer stad en al» len, die daarbij belang hebben, bezielen, voor de » vereenigde en onvermoeide pogingen, zoo door Zijne » Excellentie den Heer Gouverneur-Generaal en verdere » hooge Autoriteiten, als door den Heer Kolonel ter » Zee, de Quartel, den Heer Luitenant-Kolonel en » Plaatselijke Kommandant, Balfour van Burleigh, » den Heer Majoor-Kommandant der Schutterij, Mr. » P. Fiers Smeding, den Heer Inspecteur van Bruggen, » Straten, Wegen en Waterwerken, M. D. Teenstra,

» de officieren en manschappen der Marine, de matro-
» zen der koopvaardijschepen, de leden der Schutterij
» en vele particuliere ingezetenen, ter blussching van
» het vuur in het werk gesteld, terwijl wij geene min-
» dere hulde toebrengen aan de bijzondere zorg van den
» Heer Baljuw en Kommissaris van Policie, J. C. MUL-
» LER (*), die, ter voorkoming van wanorde, waartoe
» bij dergelijke rampspoedige gebeurtenissen maar al te
» dikwijls aanleiding gevonden wordt, al die maatrege-
» len heeft doen nemen, welke de omstandigheden met
» mogelijkheid aan de hand konden geven."

Dan: de *gewilligheid*, *ijver* en *volharding*, door alle geëmploijeerden bij het brandwezen betoond, hebben de snelle voortgangen van den brand niet kunnen voorkomen, en het is ook bijna onmogelijk den brand, welke eenige voortgangen gemaakt heeft in eene stad, waar niet dan houten huizen zijn, te blusschen. Intusschen beweerde de Opperbrandmeester, dat de voortgangen van den brand toe te schrijven waren aan den slechten staat der toen bestaande brandbluschmiddelen, daar van hunne zijde de beste pogingen in het werk gesteld zijn, om den brand te blusschen, weshalve hij dan ook deze *advertentie* in de *Surinaamsche Couranten* deed plaatsen:

» De ondergeteekende acht zich verpligt, om door
» deze openlijk zijne tevredenheid te betuigen over den
» *ijver* en de *gewilligheid*, welke door bijna al de
» aanwezig geweest zijnde geëmploijeerden bij het brand-
» wezen, zoo wel blanken als vrijlieden, en ook de

(*) Den 22sten November 1832 aldaar overleden.

» slaven der ingezetenen, is betoond gedurende de *twee*
» nachten en *twee* dagen; dat de spuiten, ten ge-
» volge van de noodlottige ramp, die deze stad weder
» heeft getroffen, in dienst zijn geweest; terwijl hij
» zich overtuigd houdt, dat ieder onbevooroordeeld oog-
» getuige, die den staat der brandbluschmiddelen in
» aanmerking neemt, aan de onvermoeide pogingen der
» spuitgasten *regt* zal doen wedervaren.

» *Paramaribo*, den 7den September 1832.

» H. G. Roux,
» *Opperbrandmeester*."

Later is het brandwezen van het Gemeentebestuur aan den Heer Kommandant der Schutterij overgegaan en onder deszelfs bevel gesteld (*).

Den 6den September publiceerde het toen bestaande Gemeentebestuur, dat er door de wijkmeesters in de onderscheidene wijken der stad met eene lijst en armbus zou worden rondgegaan, ter inzameling van bijdragen voor de noodlijdenden ten gevolge van dezen brand; welke collecte, volgens openlijke bekendmaking door den Secretaris van gezegd Bestuur (zie de *Surinaamsche Courant* van den 31sten October, n°. 87), de som van *f* 3843.10 opgebragt heeft.

Onder de voorbehoedmiddelen, of wel de genomene voorzorgen, om bij een later te ontstanen brand deszelfs

(*) Zie besluit van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal, van den 21sten September 1832, n°. 834. Te *Paramaribo* was toen, eveneens als thans in vele gemeenten hier te lande, een nietsdoend laauw en onverschillig Gemeentebestuur.

spoedige verspreiding te voorkomen, of denzelven des te zekerder te kunnen beperken, deel ik hier de twee volgende besluiten mede:

PUBLICATIE.

Het Gemeentebestuur der kolonie *Suriname*,

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo het bij den jongstleden brand, in den nacht van den 3den op den 4den September, op nieuw en ten duidelijkste gebleken is, hoe uiterst nadeelig het is de daken der huizen, binnen de stad, met singels of andere ontvlambare stoffen te dekken, heeft het Gemeentebestuur de noodige representatien daarover gedaan aan Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal der Nederlandsche Westindische Bezittingen, welke, na den Hoogen Raad daarop gehoord te hebben, het Gemeentebestuur geautoriseerd en geinviteerd heeft de vereischte bepalingen daaromtrent zoo spoedig doenlijk daar te stellen, en heeft het Bestuur, dienovereenkomstig, goedgevonden en verstaan het navolgende te bepalen en vast te stellen:

Art. 1.

Alle huizen en woningen, daaronder begrepen alle pakhuizen, negerhuizen en andere gebouwen, zonder onderscheid, welke na de uitvaardiging der tegenwoordige publicatie te *Paramaribo* nieuw zullen worden opgebouwd, zullen met niets anders mogen worden gedekt dan met pannen, tigchels, leijen of andere on-

brandbare stoffen, met uitzondering alleen van hetgeen hierna onder art. 3 en 4 is vermeld.

Art. 2.

Evenmin zal bij zoodanige huizen, pakhuizen, negerhuizen of andere gebouwen, zonder onderscheid, welke na de afkondiging dezer publicatie worden verdekt, de verdekking mogen geschieden met singels, hetzij nieuwe of door omkeering der oude singels, en nog veel minder met andere brandbare stoffen; zullende die verdekking eveneens moeten plaats hebben met pannen, tigchels, leijen of andere onbrandbare stoffen.

Art. 3.

Van sub art. 1 en 2 vermelde bepalingen zullen echter uitgezonderd zijn:

a. De voorstad *Zeelandia* of *Combé*.

b. De overzijde van de Steenbakkersgracht en al de daar achter liggende wegen en straten, behalve de Saramaccastraat, als welke aan beide zijden, met al de daarin uitkomende erven, tot aan de Pontewerfbrug toe, onder het verbod in art. 1 en 2 vervat, zal zijn begrepen.

Art. 4.

Niettegenstaande het hierboven sub art. 1 en 2 bepaalde, wordt bij deze, uit aanmerking, dat zich welligt geen genoegzame voorraad van pannen, tigchels, leijen of andere onbrandbare stoffen, tot het verdekken van huizen geschikt, op dit oogenblik in de Kolonie mogt bevinden, en dezelve alzoo uit het moederland

moeten worden ontboden, aan al degenen, die na de uitvaardiging dezer publicatie een nieuw gebouw mogten oprigten of een reeds bestaand gebouw mogten verdekken, voor den tijd van *twaalf* maanden vergund, om, provisioneel en tot behulp, dezelve nieuw op te bouwen of te verdekken huizen met singels te mogen dekken; onder stelligen last en verpligting echter, om dezelve singels binnen den tijd van *twaalf* maanden na de uitvaardiging dezer publicatie te moeten wegnemen en door pannen, tigchels, leijen of andere onbrandbare dekstoffen te doen vervangen.

Art. 5.

Bij overtreding van het bovenstaande sub art. 1 en 2, in verband met art. 4 en als straffe daarvan, zullen alle zoodanige daken van huizen, pakhuizen, negerwoningen en verdere gebouwen, welke, strijdig met de daarin voorkomende bepalingen, met singels of andere brandbare stoffen mogten worden gedekt, door de daartoe bevoegde autoriteiten, zonder eenigen vorm van proces, worden afgebroken en de kosten daarvan op de eigenaren worden verhaald bij *parate executie*, even als zulks in *materie* van belastingen gebruikelijk is.

Art. 6.

Alle eigenaren van huizen, pakhuizen, negerhuizen en verdere gebouwen, gelegen aan *Paramaribo* (onder dezelfde uitzondering evenwel als hiervoren onder art. 3 is gemaakt en waarop deze bepaling niet toepasselijk zijn zal), welke binnen den tijd van *tien* jaren na de uitvaardiging dezer publicatie derzelver huizen niet zullen

hebben vernieuwd of verdekt, en welke alzoo binnen voorschreven tijdvak niet zullen zijn gevallen onder het hiervoren sub art. 2 bepaalde, zal desniettemin gehouden en verpligt zijn, om in het *elfde* jaar, na het uitvaardigen derzelve publicatie, de daken van alle hun toebehoorende of na den datum dier publicatie hun aangekomen gebouwen met pannen, tigchels, leijen of andere onbrandbare stoffen te beleggen, en zulks op dezelfde straffe, als hiervoren sub art. 5 is bepaald.

Art. 7.

En wordt tot aanmoediging der ingezetenen, van de afgebrande erven zoo spoedig doenlijk weder op te bouwen, bij deze bepaald, dat voor alle door den brand van den 3den op den 4den September afgebrande erven en de daarop op te rigten gebouwen wordt verleend vrijdom van belasting voor den tijd van *zes* jaren, te rekenen van den 1sten Januarij 1832; terwijl voor alle zoodanige huizen en erven, waarvan al de gebouwen, zoo wel pakhuizen als zijgebouwen, geheel van steen of klei worden opgetrokken, gelijke vrijstelling wordt verleend voor den tijd van *vijf en twintig* jaren.

Aldus gedaan in de Vergadering van het Gemeentebestuur, gehouden alhier aan *Paramaribo*, den 27sten September 1832.

L. B. Slengarde.

Ter ordonnantie van het Gemeentebestuur,

De Secretaris van het Bestuur voorn.,

Bij deszelfs afwezigheid,

De Eerste Commies,

R. Gollenstede.

Gepubliceerd den 28sten September 1832.

De Secretaris van het Gemeentebestuur,
Bij deszelfs afwezigheid,
De Eerste Commies,
R. GOLLENSTEDE.

PUBLICATIE.

Het Gemeentebestuur der kolonie *Suriname*,

In aanmerking genomen hebbende het nut, hetwelk daarin voor het vervolg gelegen is, dat de stad *Paramaribo*, zoo veel mogelijk, van opene plaatsen of pleinen worde voorzien, om, bij onverhoopten brand, den zoo spoedigen voortgang daarvan ten minste eenigermate tegen te gaan en, zoo mogelijk, te beletten;

Heeft, zoo ten gevolge daarvan, als van eene daarop betrekking hebbende resolutie van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal der gezamenlijke Nederlandsche Westindische bezittingen, van den 17den dezer, n°. $\frac{1011}{908}$, goedgevonden en verstaan het navolgende vast te stellen en te bepalen:

Art. 1.

Het zal aan niemand geoorloofd zijn, eenige huizen, pakhuizen of andere gebouwen of getimmerten, van welken aard ook, te plaatsen of op te rigten op de erven, bekend onder lett. D, n°. 328*a*, 328*b*, 325, 327 en 326 (*), als zullende niet weder mogen wor-

(*) Het eerstgemelde erf behoorde aan de Wed. KASPER HARMS, gelegen op den hoek van de Steenbakkerijstraat en den Waterkant,

den opgebouwd, maar integendeel tot een plein worden geformeerd en met boomen beplant.

Art. 2.

De eigenaren der hiervoren in art. 1 omschrevene erven zullen de bevoegdheid hebben, om binnen *zes* weken, na de bekendmaking dezer, al de zich nog op voorschrevene erven bevindende steenen voeten, fundamenten of andere gemetselte weg te breken of uit te graven en weg te voeren; zullende, na verloop van dien tijd, zulks op last van dit Bestuur worden verrigt, de gevondene materialen weggevoerd en den grond geslegt en gelijk gemaakt, en verder deze erven worden gebruikt en aangewend tot zoodanig einde, als reeds in art. 1 is bepaald.

Art. 3.

Alle eigenaren der hierboven omschrevene erven, welke mogten beweren dezelve in vrij en allodiaal eigendom te bezitten of anderzins in hun wettig en deugdelijk regt door deze bepaling te zijn benadeeld, zullen de bevoegdheid hebben, mede binnen *zes* weken

---

zijnde bewoond door den Heer J. B. DE VRIES; het tweede, van dezelfde eigenaresse, was bewoond door H. LOTH, geb. ROBLES.

Het vierde, n°. 327, was bewoond door den eigenaar F. L. IM THURN; het derde, n°. 325, van den boedel MARIA VAN DER SWIER, door BETSY LIVERINCK, en het laatstgenoemde, n°. 326, op den hoek van de Steenbakkerijstraat en de Steenbakkersgracht, behoorende den boedel Mad. VAN MONTENOR, zijnde bewoond door N. SOMVEEN c. s.

na de bekendmaking dezer, zich aan het Gemeentebestuur, tot bekoming van billijke schadevergoeding, te adresseren, met overlegging der bewijzen van eigendom en uitgiftbrieven of warranden; mitsgaders van zoodanige bescheiden, als zij zullen te rade worden, ten einde daarop door gezegd Bestuur te worden gedisponeerd, zoodanig als zal bevonden worden te behooren.

Art. 4.

Wanneer het Gemeentebestuur, op een in voege voorschreven gedaan adres, mogt bevinden, dat in de daad iemand door de bij deze gemaakte bepaling in zijn wettig en deugdelijk regt zoude zijn benadeeld, zullen er benoemd worden deskundige taxateurs en priseurs; te weten: één door den eigenaar van het erf, welke beide zich eenen derden zullen toevoegen.

Ingeval van verschil echter tusschen beide eerstgenoemden over de keuze van dien derden, zal dezelve door den President van het Gemeentebestuur worden benoemd en aangesteld.

Deze drie, in voege voorschreven, benoemde taxateurs en priseurs zullen de geleden schade in gemoede begrooten, waarvoor alsdan de eigenaar van het erf uit de gemeentekas zal worden schadeloos gesteld.

En opdat een ieder hiervan kennis drage, zal deze in de Nieuwspapieren dezer Kolonie worden geinsereerd, en alomme aangeplakt en afgekondigd, waar men zulks gewoon is te doen.

Aldus gearresteerd in de buitengewone Vergadering

van het Gemeentebestuur, gehouden alhier aan *Paramaribo*, den 29sten October 1832.

L. B. SLENGARDE.

Ter ordonnantie van het Gemeentebestuur,

De Secretaris,

WENTHOLT.

Spoedig was men vrij algemeen bezig met het in puin liggende gedeelte der stad te herbouwen, alsmede met de hertimmering van de Luthersche kerk; zijnde dit laatste door den stads Architect C. A. ROMAN voor de som van *f* 28500 aangenomen geworden, terwijl de Kerkenraad reeds vroeger in het moederland een orgel voor de toen afgebrande kerk besteld had, welke in December 1832 met het schip *Henriette*, Kapitein SCHNEEBEEKE, aankwam.

Ook de Gereformeerde gemeente, zoo wel als die der Luthersche, door aanzienlijke bijdragen van liefdegiften gesterkt, deed de bouwing eener kerk op den Ouden Oranjetuin, alwaar de koepelkerk vóór 1821 gestaan had, beginnen; zijnde die opbouwing aan denzelfden Heer ROMAN voor *f* 55000 aanbesteed geworden; het gebouw moest achtzijdig worden, en 90 voeten lang en 60 voeten breed zijn.

Reeds Dingsdag morgen, den 5den Februarij 1833, lag Zijne Excellentie de Generaal-Majoor, Gouverneur-Generaal der Nederlandsche Westindische Bezittingen, Mr. E. L. Baron VAN HEECKEREN, den eersten steen dezer kerk.

Dan dit voor het tegenwoordige niet tot ons bestek behoorende, gaan wij tot onze vierde afdeeling over.

IV.

C. AANLEIDING TOT HET DOEN VAN EENE PATROUILLE, WAARBIJ DE NEGERJONGEN FREDERIK WORDT OPGEVANGEN; ARRESTATIE ZIJNER MAKKERS WEGENS GEPLEEGDE DIEFSTALLEN; INVENTARIS VAN PROCESSALE STUKKEN, DOOR HET PUBLIEK MINISTERIE OVERGELEGD, MET EXTRACTEN VAN DERZELVER SUBSTANTIEVEN INHOUD, WAARUIT BLIJKT, DAT FREDERIK DEGENE IS GEWEEST, WELKE HET EERSTE IN JUDICIO DE HOOFDMISDAAD VAN BRANDSTICHTING OPENBAARDE; EISCH EN CONCLUSIE VAN DEN PROCUREUR-GENERAAL.

Niet alleen worden de hoofdmisdaden genoegzaam altoos trapsgewijze van kleinere tot grootere vergrijpen voorafgegaan, maar ook dikwerf hangt de ontdekking der misdadigers van zeer geringe oorzaken af; altans in het onderhavige geval was het vermissen van eene ossentong en een weinig tamarinde de drijfveer van nasporing; eene kip verried de vermoedelijke schuilplaats der dieven, en gaf aanleiding tot het doen eener heimelijke nasporing in het bosch van *Picorná;* de Negerjongen Frederik werd gevat, voor den regter gebragt met eenige in gezegd bosch gevondene goederen; erkende hier, op vertoon van het *corpus dilict*, hetzelve, met behulp van andere Negerslaven, te hebben gestolen, en was degene, die het eerste, en wel op

den 2den November 1832, de verschrikkelijke misdaad van brandstichting, door hem en zijne later opgevangene medemakkers gepleegd, openbaarde.

Ook de oorzaak dier vreesselijke misdaad was niets beteekenende, en moet hoofdzakelijk gezocht worden in de vrees voor straf, wegens het te kort komen van eenige centen, die deze jongens, als uitventers van koekjes of wittebrood, aan hunne meesters of missies moesten verantwoorden, zoodat de waarde van een halve stuiver COJO tot de grootste misdaden deed vervoeren; de hierop gevolgde vrees, honger, wrevel en wanhoop vervoerden hem, van stap tot stap, tot het uiterste. — Mensch! » wees niet te wreed en te hard in uwe straf (*)!" de godin der geregtigheid werd ons door de Ouden voorgesteld met een stomp zwaard en geenszins met eenen dolk, het wapen van sluikmoordenaars, haat en nijd. Ja! de misdaad was groot en moest door elk verfoeid worden; de oorzaak was gering, doch, door den honger gedreven, berekende men de gevolgen niet; beklaag dus de misdadigers, het waren jonge, onopgevoede Negers, die zeer hard en dikwerf zeer onbillijk behandeld werden.

FREDERIK, die rondgezonden was om koekjes te verkoopen (zie het proces-verbaal op den inventaris van stukken, lett. F), had eenige centen verloren, welke hij dus niet aan zijn Missie, de gestrenge, hardvochtige Jodin SAMSON, verantwoorden konde, en durfde

(*) Zegt ROBIDÉ VAN DER AA in zijne *Johanna*.

nu, slechts 16 jaren oud, niet te huis komen, uit vrees voor een bloedig pak, en nam daarom de vlugt; ook MENTOR verklaarde (lett. I), uit vrees voor straf te zijn weggeloopen en naar de *Savana* te zijn gevlugt, gelijk ook PRESENT (lett. O), een jongen met een vriendelijk en gunstig voorkomen; beide laatsten nog baardelooze knapen.

COJO zou, zoo als men zegt, $2\frac{1}{2}$ cents, na het verkoopen zijner broodjes, te weinig hebben gehad, zoodat hij aan Missie PEGGIE (eene vrije Negerin, met een' rug als een molenpaard en zoo kwaad als eene *furie*) geene zuivere verantwoording konde doen, en wel voorziende, dat zijne Missie hem geducht zou laten kastijden, als hebbende zij de zweep steeds gereed, nam hij zijn nachtverblijf in het kort bij de stad gelegene bosch van *Picorná*.

Dan, nu werd de angst en de vrees grooter, want nu hij een nacht uitgebleven was, durfde hij nog minder naar huis gaan, daar hij nu een Spaansche bok zou oploopen, die in geen zes weken geneesbaar zou zijn.

Hij werd dan nu een volslagen weglooper, en zijne benaauwdheid groeide van dag tot dag aan; eindelijk bevonden zij zich met hun zessen in gemeld bosch, en werden in hun misdadig gedrag, om weg te blijven, door eenen ouden medeweggeloopen Neger TOM versterkt en aangemoedigd.

Dat zij, door eenen onweêrstaanbaren honger, met een' ledigen buik stadwaarts gedreven werden, om zich voedsel te verschaffen, om het even hoe, want eten moes-

ten zij, was zeer natuurlijk, daar zij in deze hunne schuilplaats niets konden bekomen. De honger, een zoo scherp zwaard, dreef hen dus tot het stelen van eetwaren in de buitenbuurten, welke te bemagtigen toen nog alleen hun doel was; dan, overal bespied, verjaagd en als wild roofgedierte nagezet wordende, nam de wrevel en menschenhaat toe, en werden zij buitendien door den nood gedrongen middelen uit te denken, om levensmiddelen te bekomen, welke onderlinge plannen allengskens tot rijpheid kwamen; en ziedaar het verschrikkelijke besluit om brand te stichten, en wel bij eenen Jood (welke algemeen bij de Negerslaven gehaat zijn), MONSANTO, die in zijnen winkel een' grooten voorraad van zoutevisch en pekelvleesch had. Zij zouden, dus redeneerden zij, bij de algemeene ontsteltenis, uit dit in brand staande huis (want verder reikte hun doel niet) eten kunnen stelen, daar zij anders den verschrikkelijken hongerdood zouden moeten sterven of zich aan de ijsselijkste straffen moeten onderwerpen.

Dan, laten wij deze gebeurtenis meer omstandig voordragen.

Op Dingsdag achtermiddag, den 2den October 1832, in gezelschap van den Heer G. J. LUGARD, Apotheker te *Paramaribo*, met de chais over 's lands grond *Boniface*, langs den nieuwen rijweg, naar *Kwatta* rijdende, ontdekten onze honden hier in de nabijheid van de brug, aan den kant des wegs, eene zich onder het gras verschuilende kip. » Hoe toch komt die hen zoo » ver van de stad verwaaid?" was onzer beider aanmerking, » hier bij deze brug, tusschen twee zwampen,

» midden in het bosch" (de nieuwe rijweg loopt hier door een laag gedeelte, te midden door het bosch van *Picorná*, naar den hoogeren rijweg van *Kwatta*), » hier » toch," zeiden wij, » vindt men huizen noch men-» schen."

Intusschen vingen de honden het verwilderde hoen op, welke een aangenaam kluifje voor onze voete-boy opleverde, voor welke wij dezelve dan ook in de chais medenamen.

Een paar dagen later hoorde men hier en daar van gepleegde diefstallen, vooral in de buitenbuurten der stad, naar de zoogenaamde Savanazijde, zijnde tevens naar den kant van bedoeld bosch; echter waren de gestolene goederen meestal van zeer geringe waarde, en bestonden meerendeels uit eetwaren en kleedingstukken, welke laatste de dieven meestal van heggen en bleeken gestolen hadden. Ik woonde mede aan die zijde der stad, als hebbende hier een huis gekocht, staande op den hoek der Buren- en Hofstraat, bekend onder lett. D, n°. 675, *Nabij en Buiten* geheten, en het werd dan ook mijne beurt om te worden bestolen, en wel in den nacht van den 3den op den 4den October, juist eene maand na den brand. Ik vond mij dan ook verpligt, hoe gering het vermiste ook zijn mogt, hiervan schriftelijk kennis te geven aan het toenmalig Kommissariaat van Policie (zie onder de processale stukken sub lett. B). Vervolgens kwamen de buren mij verhalen, deze van het verlies van een' pot, die van eenen doek, pantje of ander kleedingstuk, die van hoenders, die van deze en andere van gene kleinigheden. En nu deed

mij de klagt van vermiste hoenders op eens de kip van den nieuwen rijweg herinneren. » Vast!" zeide ik, als of ik in een verhaal wilde treden, maar sprak geen woord meer, doch beraamde een plan om de dieven op te sporen. Ik begaf mij dan nog denzelfden morgen van den 4den October naar 's lands grond *Boniface*, en ging nu met eenige knappe man-negers, met houwers en aksen (bijlen) gewapend, in het bosch van *Picorná*, voorgevende derwaarts te gaan om *pralaloes* (*) te kappen. Zeer spoedig beantwoordde de uitkomst aan mijne verwachting, aangezien wij hier eene menigte goederen (zie lijst sub lett. D) op eene kleine zandige hoogte vonden, op welke hier en daar het spoor van bloote menschenvoetstappen kenbaar was; echter hadden de dieven, volgens hunne eigene later afgegevene bekentenis, wel ons, maar wij niet hen gezien; een doode, maar nog warme haan en een nog smeulend houtvuur deed mij vermoeden, dat de schuilers op onze komst gevlugt waren.

Wij verlieten dan het bosch, en, met de gestolene goederen te huis gekomen zijnde, liet ik de geheele buurt bij mij komen, zoodat onderscheidene potten en andere goederen herkend werden.

Ten einde over het nu ontdekte spoor geen gras te laten groeijen, begaf ik mij, tegen den avond van denzelfden dag, naar de woning van **Milon**, en ontbood

---

(*) *Pralaloes* zijn eene soort van wilde banannen, welker stammen ik bezigde ter vulling voor de zachte plaatsen der wegen, over welke ik alstoen het toevoorzigt had.

hier ook den Veldwachter KUYSCH, twee ter mijner dispositie staande agenten van de administratieve Policie, en gelastte hun nu om gewapend, maar in een kabaatje gekleed, en eveneens als ik, geheel zonder costuum, mij naar 's lands grond *Boniface* te vergezellen, en nu langs het pad van *Wanica* of de Fiottenweg gaande, ontwaarde MILON een Neger, welke zich met spoed achter het justitiehuisje verborg, hetwelk hem zeer suspect voorkwam. MILON rende nu in aller ijl derwaarts, hield den Neger aan, bragt hem naar zijne woning en sloot hem provisioneel in de boeijen. Ik was intusschen met KUYSCH doorgewandeld, om op 's lands grond de noodige orders te geven, alwaar ook MILON spoedig bij ons terug kwam; en nu deed ik ons van een achttal van de vlugste en knapste mannegers, zoogenaamde (aan het land vervallene) vrije arbeiders, vergezellen; wij gingen met het donker worden, bij complotten, op onderscheidene plaatsen met de meeste stilte het voormelde bosch in, maar deden niets op; als haddende zij, volgens verklaring van COJO c. s. (sub M 2), uit het bosch gezien, dat FREDERIK achter het huisje bij de galg opgevangen werd, waarop zij de vlugt genomen hadden.

Den volgenden morgen bragten de veldwachters met hunne bastiaans den gevangen Neger voor mijne deur; hij verklaarde mij te zijn genaamd FREDERIK en toekomende (in *Suriname* zegt men: aan te komen of aankomende) Missie RACHAEL DAVIDS SAMSON, Jodin, wonende in de Heerestraat, en gisteren avond op *Bongopita* (Galgeveld) te zijn opgevangen, enz.

Ik formeerde dan nu proces-verbaal van de verklaringen van **Frederik** en een inventaris der goederen, den vorigen dag gevonden (zie sub lett. D en G), en zond deze stukken, met **Frederik** en de goederen, naar den Baljuw en Kommissaris van Policie.

Intusschen werden er successivelijk, wegens gepleegde diefstallen of weglooperij van hunne meesters, meer en meer Negers opgevangen, en, ten einde het regterlijke onderzoek in dezen geregeld te kunnen nagaan, zal ik hier laten volgen:

INVENTARIS VAN STUKKEN IN ZAKE VAN HET PUBLIEK MINISTERIE, CONTRA DE NEGERSLAVEN COJO C. S.

(Hier volgen de namen van de beklaagden en gearresteerden, benevens die van hunne meesters, zie den aanvang van het vonnis.)

A. Deze inventaris.

B. Eene missive van M. D. **Teenstra** aan den Baljuw en Kommissaris van Policie, van den 4den October 1832.

(In deze missive, bij mij geregistreerd onder letter F, n°. 54, gaf ik kennis, dat ik den afgeloopen nacht bestolen was; dat het venster mijner keuken opengebroken en eene in den schoorsteen hangende ossentong was vermist, benevens acht stoopen tamarinde uit eenen kelder van twaalf stoopen, in de achtergalerij; dat ik des morgens de Negerpoort had opengevonden,

vindende te dier plaatse een tafelmes met een wit heft, hetwelk ik met deze kennisgeving gelijk inzond.)

C. Vijf stuks opgaven van gepleegde diefstallen.

(1. Bij T. P. Kaersenhout.
2. » J. Thuin (*).
3. » R. M. van Kemper (†).
4. » J. A. P. Beaumont, en
5. » de Weduwe D. W. Hardegen Groenemey, geboren Nessman.)

D. Lijst van goederen, door M. D. Teenstra aan het Kommissariaat van Policie ingezonden, luidende:

Vier ijzeren potten, waaronder een toebehoorende aan Mejufvrouw Petronella Kramer, in de Burestraat.

Twee platte houten schotels.

Een kalabas met gomma.

Twee ledige flesschen.

Een *koere-koere* (§) met een dooden haan en een stoop met een weinig zout.

Een bos touw (linnen koord van de bleek).

Twee pantjes.

Vijf doeken.

Een vrouwen hemd, gemerkt R. M. K.

(*) Geheimschrijver bij den Gouverneur-Generaal van Heeckeren.

(†) Regina Maria van Kemper, op de Drambrandersgracht bij de Dominébrug, lett. D, n°. 28.

(§) Dekselmand.

Twee stoopen tamarinde (ongeopend, aankomende den ondergeteekende en bij hem te huis).

Twee potdeksels (behoorende zekere OLIFIA, wonende in de Burestraat; zijnde tevens eigenares van de bovengemelde kalabas met gomma).

(Welke goederen daarnevens door mij opgezonden werden.)

Paramaribo, den 4den October 1832.

De Inspecteur van Bruggen, Straten, Wegen en Waterwerken te Paramaribo *en deszelfs omstreken*,

(*Was get.*) M. D. TEENSTRA.

E. Missive van den Directeur van 's Lands grond *Boniface*, aan den Baljuw en Commissaris van Policie.

(Behelzende eene lijst van goederen, door 's lands slaven gevonden, zie lijst lett. D.)

F. Proces-verbaal, geformeerd door den Baljuw en Commissaris van Policie van de verklaringen der Negers FREDERIK en CHRISTIAAN, van den 5den October 1832.

(In dit proces-verbaal komt voor, dat FREDERIK verklaarde te zijn weggeloopen en aan onderscheidene diefstallen medepligtig was; gevende voor redenen, dat hij gewoonlijk eenig huiswerk moest verrigten en daarna rondgezonden werd om koekjes te verkoopen; dat hij, voor vier of vijf weken geleden, vier schellingen (acht

centen eene schell., Sur. cour.) had verloren (*), en alstoen weggeloopen was naar de *Savana*, en, daar gekomen zijnde, zich vereenigd had met de weggeloopene slaven MENTOR, PRESENT en ROBIJN, de laatste van de Weduwe HULKES, en wat later met CHRISTIAAN van E. BAREND; zijnde ROBIJN, opgevangen geworden.

Dat hun gewoon verblijf in het zoogenaamde *Picornábosch* was geweest, alwaar hij comparant huisbewaarder was, terwijl MENTOR alle avonden en nachten naar de stad ging, om op roof uit te gaan, en, door middel van eenen bij zich hebbenden houwer, onderscheidene braken had gedaan, zonder dat hij FREDERIK ooit mede was geweest, maar wel CHRISTIAAN, welke MENTOR het gestolene hielp dragen, en dat de plaatsen, waar zij onder anderen gestolen hadden, de ondervolgende waren:

1. Bij J. THUIN, in de Weidestraat.
2. (Eene mislukte poging bij een hem onbekend huis in diezelfde straat.)
3. Mede in de Weidestraat.
4. Bij T. P. KAERSENHOUT, in de Zwartehovenbrugstraaat.
5. Bij J. A. P. BEAUMONT.
6. » de Weduwe HARDEGEN.
7. » POTTENDORF.

(*) Wij hebben vroeger reeds gezegd, dat, wanneer deze uitventers niet genoeg verkoopen, en vooral wanneer er centen te kort komen, de jongens of meiden een duchtig pak krijgen.

8. Bij Jojé, bij de Werfbrug.
9. In een nieuw huis, bij de Dominébrug.
10. Bij Teenstra, in de Burestraat.
11. Enz.

Dat zij in het bosch, op de nadering van 's lands Negers, gevlugt waren, met achterlating van al hunne goederen enz.; dat hij 's avonds van dienzelfden dag (4 October) zijne makkers willende opzoeken, achter het justitiehuisje op de *Savana* gevat was.

Christiaan verklaarde, dat hij den 4den October, des avonds, na zes of zeven dagen te zijn weggeweest, vrijwillig naar zijn' meester geretourneerd was, ontkennende aan de hem voorgehoudene diefstallen medepligtig geweest te zijn; dat hij wel weggeloopen was, maar zich met niemand had opgehouden; hebbende geleefd van *guava's* en andere boomvruchten, welke hij in de gronden of een' verlaten tuin aan den weg van *Kwatta* (zijnde de hier vroeger bestaan hebbende *Hortus Surnaminsis*, ook *Landbouw* genaamd) zoude hebben gevonden. (Na dit verhoor werden beiden in de forteresse *Zeelandia* gedetineerd.)

G. Afschrift van eene Missive van M. D. Teenstra aan den Baljuw en Commissaris van Policie, van den 5den October 1832.

(Behelzende kennisgeving van het opvangen van den Negerjongen Frederik.)

H. Rapport van den Luitenant van Policie, van den 6den October.

(Gevende kennis, dat in den afgeloopen nacht, 's morgens te 3 uren, nabij het huis van den Heer DALRIJMPLE (Maagdestraat, lett. C, n°. 144), opgevangen was de Negerslaaf MENTOR, zijnde de hem vergezellende Negerjongen PRESENT ontsnapt.)

I. Proces-verbaal van den Baljuw en Commissaris van Policie, van den 6den October, der verklaringen van den Neger MENTOR.

(MENTOR verklaarde voor ongeveer twee maanden te zijn weggeloopen, uit vrees voor straf; dat hij zich op de *Savana* vereenigd had met COJO, en dat PRESENT, FREDERIK en CHRISTIAAN later bij hen waren gekomen; dat hij eenige der hem voorgehoudene diefstallen gepleegd had; dat zij onder anderen gezamenlijk hadden gestolen bij THUIN, bij BEAUMONT, bij de Werfbrug, bij de Weduwe KEMPER, bij KAERSENHOUT, bij TEENSTRA en veel meer andere plaatsen, in het proces-verbaal opgegeven. CHRISTIAAN vervolgens met MENTOR in confrontatie gebragt zijnde, bekende nu ook, dat hij met MENTOR, FREDERIK, PRESENT en COJO bij onderscheidene diefstallen medegeweest was.)

K. Tekennengeving van den 9den October, van den Eersten Wethouder aan den Baljuw en Commissaris van Policie.

(Behelzende autorisatie, om de zaak, contra den Negerjongen FREDERIK, in regten te vervolgen.)

L. Geleidende Missive van den Baljuw en Commissaris van Policie aan den Procureur-Generaal, van gemelde autorisatie sub lett. K.

M. 1. Missive van den Baljuw en Commissaris van Policie, van den 15den October.

(Geleidende het ondervolgende proces-verbaal aan den Procureur-Generaal, in zake van Cojo.)

M. 2. Proces-verbaal der verklaringen van den Neger Cojo, geformeerd door den Baljuw en Commissaris van Policie.

(Op heden Zondag, den 14den October 1832, compareerde enz. Cojo, dewelke verklaarde, dat hij voor eenige maanden was weggeloopen, uit vrees voor straf; dat hij aan den waterkant had ontmoet den Negerjongen Figaro, met welken hij naar het *Picornábosch* was gegaan, en hier had aangetroffen Mentor, Present en Tom; dat Tom door de Boschnegers, tot welke hij zich had begeven (*), aangehouden was; dat Present, opgevangen geweest zijnde, op nieuw weggeloopen was, met zich brengende Frederik en Christiaan; dat zij met hun zessen bij elkander waren geweest en al die diefstallen gepleegd hadden; dat zij de kweek (pluimvee) meestal verkochten bij J. Scheen, aan de Rust- en Vredestraat; dat Figaro in den beginne alles had medegedaan, maar sints eenigen tijd naar zijn' Meester, M. A. Keyser (Vendumeester, een Israëliet), geretourneerd was; dat zij in het bosch door 's lands Negers verjaagd waren; dat zij Frederik naar de stad hadden gezonden, om suikerriet te koopen, en dat zij uit het

(*) Namelijk naar de Aukaner-Boschnegers, welke van 's landswege eene woning hebben aan de Zwartehovenbrugstraat.

bosch gezien hadden, dat FREDERIK bij de justitieplaats opgevangen werd; dat hij COJO nu naar het *Combé* was gevlugt en hier aan den waterkant in een vaartuig overnacht had, gaande 's morgens weder naar gemeld bosch.

Dat hij gisteren naar *Böhmknie*, bij WILLEM VAN ZSCHUSCHEN, was gegaan, en op zijn verzoek acht centen van hem ontvangen had, waarvoor hij COJO in den Vrijmansgrond voor vier centen dram had gekocht; dat hij, *cassave* willende koopen, eene Negerin MOFFINA aangetroffen had, die hem COJO herkennende, had aangehouden, brengende hem naar den Heer D. M. SANCHES (een Israëliet), van waar hij vervolgens door eene der Justitiedienaren was afgehaald.)

N. Rapport van den Luitenant van Policie.

(Behelzende kennisgeving, dat COJO den 13den October 1832 was opgevangen.)

O. Proces-verbaal van den Baljuw en Commissaris van Policie der verklaringen van den Neger PRESENT.

(Donderdag, den 25sten October, compareerde enz. PRESENT, zeggende vóór circa vier maanden uit vrees voor straf te zijn weggeloopen, gaande met FIGARO naar meergemeld bosch; dat hij zich, na hunne verstrooijing uit het bosch van *Picorná*, opgehouden had in het

(*) *Cassave* (*jatropha manihot* LINN.) is het meel van een' aldus genoemden heesterwortel, waarvan de inboorlingen een zeer voedzaam brood bakken.

ledigstaande wachthuis, bij de Joodsche begraafplaatsen (*Bet-Haim*), aan den weg van *Kwatta;* zeggende, gisteren avond naar de Weduwe NATZMER (*) te willen gaan, om, voor brandhout, banannen en dram in ruiling te nemen, hij gevat en naar het Piket der Justitie gebragt was.)

P. Missive van den Baljuw en Commissaris van Policie aan den Procureur-Generaal, van den 11den September 1832.

(Makende hierin melding van deszelfs gedaan onderzoek bij de huisslaven van den Jood M. N. MONSANTO, naar de oorzaak van den aldaar ontstaan zijnden brand; hebbende zij de ware oorzaak geheel ontkennende opgegeven, terwijl hij Baljuw en Commissaris vermoedde, dat dit door onvoorzigtigheid met het licht, bij het opmaken van het bed, aan diens gordijnen zou zijn ontstaan.)

Q. Missive als voren, ten geleide van een Rapport van den Luitenant van Policie, betrekkelijk den brand op den 11den October, bij L. D. J. VAN BOMMEL, van den 13den October.

(Rapporterende dat hier opzettelijke poging tot brandstichting was geschied, en men, bij de ontdekking, twee groote Negers had zien loopen.)

R. Missive als voren, van den 16den October, aangaande den brand op den 15den October, ten huize van DINA M. BREET.

(*) Eene rum- en dramverkoopster aan de Zwartehovenbrugstraat, lett. D. n°. 429.

(Rapporteert, dat hem uit de verhooren van de slaven van D. M. Breet en E. E. Emanuels geen de minste schijn is voorgekomen als dadig aan deze brandstichting te zijn.)

S. Lijst van overtuigingstukken, door den Baljuw en Commissaris van Policie aan den Procureur-Generaal ingezonden.

(Behelzende kopij der specifieke nota van gestolene goederen, ingezonden aan het Commissariaat van Policie, den 4den October, door M. D. Teenstra.)

T. 1. Missive van den Griffier van het Hof van Civiele en Criminele Justitie, van den 15den October 1832, geleidende:

T. 2. Extract uit de Notulen van gezegd Hof, van den 15den October 1832.

(Behelzende confirmatie der custodie van Frederik, Christiaan en Mentor, en autorisatie op den Baljuw en Commissaris van Policie tot het doen van het noodige regterlijke onderzoek, wegens hunne wegloopen en gepleegde diefstallen.)

U. 1. Missive van den Griffier als voren, van den 17den October 1832.

U. 2. Extract als voren, van den 17den October, betrekkelijk Cojo.

V. 1.
V. 2. } Idem, van den 26sten October, betrekkelijk Present.

W. Examinatie, ten overstaan der gecommitteerde Raden Mr. P. FIERS, SMEDING en C. GOLLENSTEDE, van den 29sten October, met den Neger COJO.

(COJO erkende, voor Heeren Commissarissen ter Rolle, zich aan zestien diefstallen te hebben schuldig gemaakt, als:

1. Bij den Heer J. THUIN, in de Weidestraat, een kalkoenschen haan en eene hen, benevens drie doksies.
2. Dezelfde straat, wat verder op, eene papegaai.
3. Idem, in het laatste huis, eene kalkoen.
4. Zwartehovenbrugstraat, bij den Heer T. P. KAERSENHOUT, twee *prapies* (*) met gomma, eenige doeken en broeken en eene geschilderde *matoetoe* (†).
5. Bij zekeren J. A. P. BEAUMONT (aan de zuidzijde der Soldatenstraat) een ham, drie vogels (hoenders), een houwer, twee doeken, een hemd.
6. Bij de Weduwe D. W. HARDEGEN GROENEMEY, geb. NEUMAN (in de Jodenbreestraat, over Mejufvrouw M. M. SMITH), twee potten, een hemd.

(*) *Prapie*, eene zwarte steenen nap of holle schotel, wordende veelal door de Boschnegers vervaardigd.

(†) *Matoetoe*, eene digtgebreide nap of diep mandje, hetwelk, geschilderd, genoegzaam waterdigt is, somtijds met en anderen zonder deksel; wordende vervaardigd van de ribben der bladeren van de *awarrapalmen*.

7. Bij Mevrouw de Weduwe POTTENDORFF (in de Keizerstraat, noordzijde) een stroohoed, een kabaatje, banannen en wat suikerriet.
8. Bij MAJOSIE (misschien TELTING, het eerste huis over de Werfbrug, ter linkerzijde, naar buiten gaande) een haan, eene hen en wat taijers.
9. In een nieuw huis, nabij de Dominébrug, twee ijzeren potten.
10. Bij den Heer M. D. TEENSTRA, in de Burestraat, zes stoopen tamarinde, een tong.
11. Bij den tuin van Baas DAVID gezouten makreel en bakkeljaauw.
12. Over het nieuwe kerkhof (Soldatenstraat) banannen en eenige stukken bakkeljaauw.
13. Bij den Heer Majoor D. W. DURSTELER, op het Combé, eene Indiaansche *koere-koere* met drooge visch, eene (jenever) kelder met twee kippen en een jonge doksie.
14. In een' tuin, op het Combé, twee bossen banannen.
15. Mede op het Combé, over den Heer VAN CASTEREN, een' kelder (klein kistje) met eenig kakau.
16. In het laatste huis van de Weidestraat vier kalkoenen.

Ook verklaarde COJO, dat TOM het eerste opgepakt was (deze TOM lag nog in het binnenfort te droogen, om mij eens op zijn Surinaamsch uit te drukken, dat is: ter genezing van eenen hem als weglooper toegediendien Spaanschen bok.)

X. Examinatie voor gecommitteerde Raden van den Hove, ten zelfden dage, met den Neger MENTOR, van den 29sten October.

(Erkent medepligtig te zijn geweest aan onderscheidene door COJO beledene diefstallen.)

Y. Idem, met CHRISTIAAN, van den 2den November 1832.

(Ook deze belijdt aan verschillende hem voorgehoudene diefstallen schuldig te zijn.)

Z. Idem, met FREDERIK, van den 2den November 1832.

(Erkent de door hem bijgewoonde diefstallen en onderscheidene inbraken, en zegt, dat MENTOR, bij het stelen, het hoofd der bende was.)

AA. Examinatie ter Rolle, den 2den November, voor Heeren Raden, Mr. C. A. MARCHANT en C. GOLLENSTEDE, met den Neger PRESENT.

(Ook deze erkende de hem voorgehoudene diefstallen.

(Op *interpellatie*)

zegt de beklaagde, dat de Negerslaaf FIGARO, behoorende aan den Heer M. A. KEYSER, hun bij de onderscheidene diefstallen heeft geassisteerd en alles heeft medegedaan.

Dat FIGARO, in den avond, toen ten huize van den Heer VAN BOMMEL brand ontstaan was, zich met hem heeft bevonden in een' afgebroken keuken, op het Israëlitische kerkhof, aan den rijweg van *Kwatta.*

Dat omstreeks negen uren, des avonds, eenige slaven van den Heer ENGEL naar buiten gingen, en onder elkander over den brand van den Heer VAN BOMMEL hebben gesproken, zeggende, dat die brand reeds gebluscht was, op welk gezegde de Neger FIGARO zich van hem had verwijderd en naar de stad was gegaan.

Dat hij den geheelen nacht in zijne schuilplaats is gebleven tot den ochtend zes uren, en, ziende dat FIGARO niet terugkwam, hij zich naar het bosch heeft begeven en, naar gewoonte, hout kapte, en daarmede tot drie herhaalde reizen naar de stad gegaan is en zijn hout verkocht heeft bij de Weduwe NATZMER, alwaar hij eindelijk aangehouden en op het Piket gedetineerd geworden is.

(Op verdere *interpellatie*)

zegt de beklaagde, dat, zoo verre hem bewust is, geene zijner medegedetineerden zich aan den brand, ten huize van VAN BOMMEL, hebben schuldig gemaakt, gelijk de beklaagde zelve, niettegenstaande alle aangewende *interpellatien*, blijft volhouden, zich aan de misdaad van brandstichting *niet* te hebben schuldig gemaakt.

Aldus *geinterrogeerd* enz. den 2den November.

(*Was get.*) C. A. MARCHANT.
C. GOLLENSTEDE.)

BB. Proces-verbaal der verklaringen van de Negerjongens FREDERIK en CHRISTIAAN.

(Op heden, den 2den November 1832, *in judicio*

gesisteerd zijnde de Negerslaaf FREDERIK, behoorende aan Mejufvrouw R. D. SAMSON (eene Jodin).

Zoo heeft dezelve, *na* den afloop van de op heden met hem gehoudene examinatie, het navolgende gedeponeerd.

Dat hij is weggeloopen *na* den plaats gehad hebbenden brand, ten huize van den Heer M. N. MONSANTO, en het allereerst is ontmoet geworden door den Neger MENTOR.

Dat MENTOR hem gevraagd heeft, wie hij was, en waar hij heen ging; waarop hij had geantwoord, dat hij weggeloopen was.

Dat MENTOR hem daarop het voorstel heeft gedaan, om met hem mede te gaan, zeggende: dat hij ook een weglooper was en een kamp had, waarin hij van alles wel voorzien was.

Dat hij alzoo met MENTOR is medegegaan, die hem in zijn kamp, gelegen zijnde in het bosch van *Picorná*, gebragt heeft, alwaar hij nog meer andere wegloopers heeft aangetroffen, en wel met name COJO en PRESENT, welke laatstgenoemde ook, eenigen tijd daarna, den Negerjongen CHRISTIAAN insgelijks bij hen gebragt heeft.

Dat hij, gedurende eenigen tijd, bij hen is gebleven en met hen de onderscheidene diefstallen en rooverijen, waarvan in de met hem op heden gehoudene examinatien is melding gemaakt, heeft helpen ten uitvoer brengen.

Dat de Neger PRESENT eens in het kamp, toen zij nog allen bij elkander waren, het voorstel heeft gedaan, om dien avond ten huize van Missie BOCCO, of

wel de Weduwe FERNANDES (Jodin) genaamd, en gelegen zijnde allernaast het huis van den Heer VAN BOMMEL, te gaan brandstichten; zeggende, dat zij aldaar vele goederen, en, onder anderen, ijzeren potten en stukgoederen konden stelen en rooven, met welk voorstel de Negers COJO en MENTOR genoegen genomen hadden.

Dat zij dan ook dien avond met hun vijven zich gezamenlijk hadden begeven naar het voorschreven huis in de Wagenwegstraat (moet zijn Keizerstraat), en dat de Neger PRESENT hem, beklaagde, geplaatst heeft op den hoek van die straat, voor het huis, bewoond door den Heer SAMSON (Jood); terwijl hij insgelijks den Neger CHRISTIAAN heeft geplaatst op den anderen hoek der straat, nabij de koffijwaag, met last, dat zij daar zoo lang moesten wachthouden en hun, door het fluiten van eenige bij hen bekende toonen, moesten waarschuwen, om niet overvallen te worden.

Dat de Neger PRESENT andermaal, acht dagen later, het voorstel had gedaan, om ten huize van VAN BOMMEL brand te stichten, wordende zij alstoen weder op dezelfde wachtposten uitgezet.

Dat alstoen de Negers COJO, PRESENT en MENTOR vuur hebben gelegd onder het woonhuis van den Heer VAN BOMMEL, enz., en van hier door het geblaf eens honds verjaagd waren.

Dit alles aan CHRISTIAAN voorgehouden wordende, erkende deze de waarheid dezer afgelegde depositien, er bijvoegende, dat hij dit een en ander zou hebben geconfesseerd, maar dat hij door zijne medebeklaagden,

MENTOR, COJO en PRESENT, in de gevangenis bedreigd geworden was; zeggende, dat, wanneer hij onder het Hof in het verhoor zoude komen, hij volstrekt niets van de brandstichting moest zeggen, dat zij hem anders den hals zouden breken (*den sa kwensi* (*kwiensi*) *mi nekki*) enz.

Dat hij CHRISTIAAN ook tegenwoordig is geweest, toen de Negers COJO, PRESENT en MENTOR met elkander hebben gesproken over den plaats gehad hebbenden brand, ten huize van den Heer M. N. MONSANTO, en dat zij aan hem en FREDERIK verhaald hebben, op welke wijze zij dien brand hebben gesticht.

Vervolgens verhaalden zij FREDERIK en CHRISTIAAN dit ieder afzonderlijk in het bijzijn van PRESENT; waarop de laatste in *judicio presenti* volmondig heeft bekend en beleden, dat alles zich inderdaad zoodanig heeft toegedragen; waarna hij op *interpellatie* verklaarde, op welk eene wijze hij met COJO en MENTOR den brand, ten huize van den Heer M. N. MONSANTO, gesticht hadden enz. (Zie verder het Vonnis.)

CC. Autorisatie van gecommitteerde Raden, van den 2den November.

(Bevattende autorisatie op den Procureur-Generaal, om den Neger FIGARO (ziek zijnde), zoodra deze vervoerbaar zijn mogt, te apprehenderen.)

DD. Confrontatie van FREDERIK en CHRISTIAAN met MENTOR en COJO.

(Op heden, den 3den November 1832, hebben wij

gecommitteerde Raden ter Rolle van het Hof van Civiele en Criminele Justitie der kolonie *Suriname*, ter requisitie van het Openbaar Ministerie, in *judicio* doen sisteren enz. FREDERIK, CHRISTIAAN en PRESENT, welke hunne depositien van gisteren herhaalden: verklarende alsnog bij den inhoud daarvan te zullen blijven persisteren, en bereid te zijn, dezelve aan hunne medebeklaagden, MENTOR en COJO, in *facie* te zullen aanzeggen enz.

Waarop MENTOR heeft geantwoord: » Alles, wat die » jongens gezegd hebben, is waar," er verder bijvoegende: » dat hij MENTOR, met en benevens COJO en » PRESENT, den brand bij den Heer MONSANTO gesticht » hebben enz."

Dat COJO, na deze brandstichting, met inbraak in den winkel, onderscheidene goederen gestolen had enz.

Dat COJO de aanvoerder dezer brandstichting was geweest, en ook de eerste was, die naar boven in de slaapkamer is gegaan enz. (Zie Vonnis.)

Erkennende verder hunne brandstichting bij Missie BOCCO, bij VAN BOMMEL en bij LEVI ABRAHAMS. (Zie Vonnis.)

Dat FIGARO van hun voornemen, om bij MONSANTO brand te stichten, kennis gedragen had; zeggende, dat, wanneer het huis in brand stond, hij bij hen zou komen, om te helpen stelen, en zelfs, dat hij zijn eigen meester, bij die gelegenheid, zou berooven en bij hen komen.

(Verder treedt MENTOR, bij dit verhoor, in eene menigte bijzonderheden over hunne gemaakte afspraak en

eed, tusschen de drie hoofdaanleggers, om overal brand te stichten en te rooven, waar zij slechts konden, en vervolgens naar de Boschnegers te gaan, of in het bosch zelve een kamp op te rigten.)

Dat zij zich ten dien einde moesten voorzien van geweren en wapenen, om daarmede tegen de Blanken en Vrijlieden, die men tegen hen op patrouille mogt uitzenden, te vechten.

Cojo geroepen zijnde, en hem de getuigenissen der anderen voorgehouden wordende, waarop Mentor zeide: » Ziet gij, de Blanken weten reeds alles, spreek dus » de waarheid," erkende en beleed alles te hebben medegedaan, zoo als hiervoren bereids is omschreven.)

EE. Proces-verbaal der verklaringen van Johannes Scheen, van den 5den November.

(Scheen ontkende het verkoopen van de tonteldoos, steen en vuurslag aan Christiaan, alsmede het inkoopen van vogels enz., hetwelk echter door Christiaan, in het bijzijn van Scheen, met een omstandig verhaal volgehouden werd; ten gevolge waarvan hij naderhand verklaarde, dat het wel waar konde zijn, maar dat hij het niet meer wist; doch, door medebekentenis zijner eigene slavinnen, de Negerin Asia en het Negermeisje Charlotta, welke laatste zelfs den tijd en den prijs opgaf, als zijnde voor ongeveer acht Zondagen geleden (het was nu den 5den November), de tonteldoos voor 32 centen verkocht, en vroeger ingekocht te hebben eene *kwá-kwá* (eend) voor 32 en eene doksie voor 50 centen.)

FF. Proces-verbaal van de oculaire Inspectie van de plaatsen, alwaar de brandstichtingen hebben plaats gehad, van den 3den November.

(Hoofdzakelijk medegedeeld hiervoren.)

GG. Nadere Informatien van den Negerjongen CHRISTIAAN, van den 5den November.

(CHRISTIAAN erkent, dat PRESENT het eerst het voorstel van brandstichting, ten huize van de Weduwe FERNANDES, heeft gedaan, en dat hij met FREDERIK op de wacht gestaan heeft enz., enz.; met verdere verhalen van de soort der aangebragte brandstoffen, als: oude lompen, zwavel, kokosnootenschillen, enz.)

HH. Proces-verbaal van den 5den November, van het Sistement van den Neger HENRY.

(Verklarende den Neger COJO zeer wel te kennen, en hem, vóór den brand bij MONSANTO, eenige pantjes in bewaring te hebben gegeven; hebbende dezelve *na* den brand weder teruggehaald.

Waarop de Procureur-Generaal geautoriseerd wordt, dezelve HENRY aan te houden en bij provisie te detineren.)

II. Autorisatie om de goederen van de Negerin FREDERIKA ter Griffie te deponeren.

(FREDERIKA VAN PUYMAN woonde met hare nicht, de Negerin AFFIBA, over welke zij moei was, gezamenlijk ten huize van en met zekeren WILLEM VAN ZSCHUSCHEN, aan *Böhm-knie;* wordende FREDERIKA beschuldigd deze

goederen (bestaande in eene pagaal, waarin zich bevonden onderscheidene kleedingstukken, alsmede een lap *maká* en een nieuw kabaatje) van Cojo in bewaring te hebben genomen, als zijnde zulks door Cojo zelve verhaald geworden.)

KK. Certificaat, afgegeven door den Chirurgijn Benedictus, wegens den Neger Figaro, van den 4den November.

(Verklarende, dat deze op den 4den November laborerende was aan *febr biliosa maligna*, vergezeld met *delirium*, en dat hij daarom niet vervoerbaar was (*).)

LL. Rapport van den Luitenant van Policie, van den 5den November.

(Behelzende verslag van deszelfs gedaan onderzoek, ten huize van Frederika van Puyman, als haar te hebben voorgehouden, dat Cojo gezegd had: » Haar » twee stukken bont en een stuk roodgestreept goed » gebragt te hebben, hetwelk zij omstreeks zeven uren » op zekeren avond aangenomen had, en daarmede, » als ook met zijnen hoed, toen hij, een paar dagen » later, hetzelve had willen afhalen, bij haar was » teruggekomen, hier in den tuin het berigt had ge» kregen van Baas Willem (van Zschuschen), dat zij » met een en ander naar *Wanica* was gegaan.'' Dat Frederika dit alles volstrekt ontkende, er bijvoegende: den Neger Cojo niet eens te kennen.)

(*) *Febr biliosa maligna*, dat is: kwaadaardige galkoorts, vergezeld met ijling.

MM. Rapport als voren, wegens gedaan onderzoek, op aanwijzing van den gearresteerden Negerslaaf Mentor, van den 5den November.

(Present verklaard hebbende, dat Mentor deszelfs gestolene goederen gewoonlijk bij zekere Negerin Gracia bragt, wonende in het eerste huis over de Dominé-brug (*); alsmede die goederen, welke hij van Tom, die eene *Masra-neger* van hen geweest was, te verkoopen had, begaf zich de Luitenant van Policie met Mentor derwaarts; vindende hier niemand te huis dan de slavin Gracia, toebehoorende Jan Halfhide, welke Negerin, niettegenstaande hare volstandige ontkenning, eenige kennis aan Mentor scheen te hebben, echter onmiddellijk in verzekerde bewaring werd genomen.)

NN. Rapport als voren, wegens gedaan onderzoek op de plantaadje *de Hoop*, aan de rivier *Suriname*, van den 6den November.

(Dit rapport behelst een negatief verslag, als zijnde hier geen enkele slaaf, met name Jan, bekend, terwijl het ook niet bleek, zoo als vermoed werd, dat een enkele dier plantaadjeslaven goederen van de gedetineerden gekocht had.)

(*) Dit huis, zeer bouwvallig en later onbewoond, zijnde bekend onder lett. D, n°. 30, toebehoorende den Boedel A. J. Koopman, heb ik in de maand Mei 1833, in mijne toenmalige kwaliteit, als belast met de administratieve Policie, doen afbreken.

OO. Nadere examinatie van den Negerjongen FREDERIK, van den 7den November.

(Bevestigende de vroeger afgegevene verklaringen.)

PP. Nadere examinatie met PRESENT, van den 8sten November.

(Persisteert bij zijne gegevene antwoorden, met bijvoeging van eenige nadere omschrijvingen en bijzonderheden.)

QQ. 1. Missive van den Griffier, geleidende:

QQ. 2. Extract uit de Notulen van het Hof, van den 8sten November 1832.

(Houdende autorisatie, om tegen HENRY of ANDRIES, voort te procederen, als staande in verstandhouding met COJO c. s.; daar hij van COJO gestolene goederen in bewaring zou hebben genomen.)

RR. 1. Missive als boven, geleidende:

RR. 2. Extract als boven, van den 8sten November.

(Bevattende kennisgeving aan den Procureur-Generaal, om den Neger FIGARO (thans onder geneeskundige behandeling), zoodra hij in zoodanigen staat zou zijn, dat hij kon worden vervoerd, te custodiëren, als staande in compliciteit met de gearresteerden en gedetineerden, en dat hij in het bezit zou zijn gesteld van goederen, bij den brand gestolen. Intusschen was deze Neger den 6den November, ten huize van zijn Meester M. A. KEYSER, overleden; waarna de gedane voordragt van het

Publiek Ministerie, omtrent den Neger FIGARO; vermits het overlijden van denzelve, voor vervallen werd verklaard.)

SS. 1. Geleidende Missive als boven, van den 9den November, van:

SS. 2. Extract als voren, houdende autorisatie op den Procureur-Generaal, tot provisionele aanhouding der slavin SOPHIETJE, toebehoorende de Weduwe FERNANDES.

(Zijnde door FREDERIK beschuldigd, dat zij van de door hen gestolene goederen gekocht had.)

TT. Rapport van den Luitenant van Policie, van den 13den November 1832.

(Houdende kennisgeving, dat door hem in verzekerde bewaring zijn genomen de Negerslaaf LINDOR, aankomende M. N. MONSANTO, de vrije FREDERIKA VAN PUYMAN, en de Neger WINST, aankomende L. BENESCIA (eigenlijk A. F. RICHIARDI, waarvan BENESCIA gemagtigde was), zijnde een Metsel-neger.)

UU. Idem als boven, van den 13den November.

(Rapporterende van deszelfs gedaan onderzoek, ten huize van de Weduwe LEVI ABRAHAMS, en haar te hebben gevraagd, of zij eene blikken trommel had, in welke zij gewoon was haar geld te bergen, welke hem hier vertoond was (zijnde een overtuigingsstuk van gestolene goederen in het straks nader verklaarde van MENTOR.)

VV. Idem als boven, van den 13den November.

(Rapporterende dat de Neger FIGARO, ten huize van zijn Meester overleden was; zijnde zeer ijdelhoofdig geweest, en zich, den dag vóór zijn dood, met een mes den hals hebbende willen afsnijden; dat men echter niets wist van zoogenaamd Spaansch groen, hetwelk hij zou hebben ingenomen.

Waarschijnlijk is het toen bestaande vermoeden valsch geweest, dat zijn Meester uit eigenbelang dit sterfgeval zou hebben vervroegd.)

WW. Nadere informatie van den Neger MENTOR, van den 12den November 1832.

(MENTOR treedt hierbij in een omstandig verhaal van het gebeurde; zeggende, onder anderen, dat TOM hen het eerst verleid had tot het oprigten van een kamp in het bosch van *Picorná;* dat COJO het eerste voorstel heeft gedaan, om bij M. N. MONSANTO brand te stichten, en reeds vooraf aan hen gezegd had (zoo als de uitkomst helaas! bewezen heeft de waarheid te zijn), dat, wanneer het huis van MONSANTO in den brand stond, de wind de vlam wel zou voortdrijven, en alsdan ook het huis van M. M. SMITH (*) verbranden zou, hetwelk COJO eerst voornemens geweest was in den brand te steken, maar hiervan, uit vrees dat men in de bakkerij werkzaam zou zijn, teruggehouden was.

Dat zij, voor en aleer het huis van MONSANTO te hebben bereikt, in de Keizerstraat komende, voor het

(*) Zijne Meesteres.

huis van Mejufvrouw HALFHIDE, over den Heer TROMPERT, PRESENT het voorstel gedaan had hier vogels te gaan stelen, waarop COJO gezegd had hier brand te willen stichten; hebbende ten dien einde de ontstokene tonteldoos reeds in de hand, gaande met dezelve door de niet geslotene Negerpoort naar binnen, van waar zij door een' blaffenden en op hen toeschietenden hond verdreven werden; gaande alsnu naar het huis van den Heer MONSANTO. (Zie Vonnis.)

Dat TOM van hun voornemen, om brand te stichten, geen kennis gedragen had, maar wel FIGARO; willende, bij de algemeene ontsteltenis, eerst zijn eigen Meester bestelen en dan bij hen komen.

Dat TOM, wegens diefstal bij de Boschnegers, door deze Boschnegers opgevangen was, en daarvoor eenen Spaanschen bok in het binnenfort had gekregen.

Dat COJO hun verteld heeft, dat hij met LINDOR, van den Heer MONSANTO, afspraak had gemaakt, doch geweigerd had dezelve afspraak aan hen mede te deelen; hun zeggende: als het ten uitvoer gebragt was, zij het wel te weten zouden krijgen.

(Vervolgens verklaarde MENTOR:)

Dat COJO de gestolene goederen bij zijn vriend KEESJE (*) in bewaring had gegeven, maar dat KEESJE met COJO rusie gekregen had, omdat hij met andere Negers bij hem kwam, die hem wel zouden kunnen verklappen.

(*) Zijnde de gearresteerde HENRY of ANDRIES.

Dat Baas KEESJE zich zelve bij de slagters verhuurde en met hunne ponten naar de plantaadjen reisde.

Vervolgens verhaalde MENTOR, dat COJO bij de Weduwe FERNANDES de brandstoffen onder de deur gelegd en aangeblazen had, welke PRESENT voor hen had aangedragen, en COJO het plan had gehad, om overal, waar hij konde, brand te stichten.

Dat ook COJO, met tonteldoos en zwavelstokken, bij de Weduwe LEVI ABRAHAMS naar boven was gegaan, en hier in eene kist met vuil goed, staande op den zolder, brand gesticht hadde. (Zie Vonnis.)

Dat hij COJO, omdat zijne Meesteres hem had willen straffen, haar huis wilde verbranden (dat van M. M. SMITH); verklarende verder bij de Weduwe FERNANDES brand te willen stichten, om bij den Heer VAN BOMMEL provisien vleesch en boter te stelen, en bij de Weduwe LEVI ABRAHAMS had hij COJO eens met de muzijkanten van DE LEON (een Israëliet) geweest, spelende hij de kleine roffeltrom, en bij die gelegenheid had hij hier waargenomen en opgemerkt eene blikken trommel, in welke geld was, staande in de kamer, ter regterzijde van den ingang, welke trommel zij in de confusie, door den te stichten brand ontstaande, zouden stelen.)

XX. 1. Missive van den Griffier, van den 15den November 1832, geleidende:

XX. 2. Extract uit de Notulen van het Hof, van den 14den November.

(Houdende confirmatie van het arrest van den Neger

LINDOR, aankomende M. N. MONSANTO, op grond der verklaringen van MENTOR.)

YY. Extract als voren, van den 14den November.

(Houdende confirmatie van het arrest van FREDERIKA VAN PUYMAN, naar aanleiding der verklaringen van COJO, als zijnde beschuldigd van de door hen gestolene goederen te hebben verheeld.)

ZZ. Examinatie van den Negerslaaf HENRY, van den 16den November 1832.

(HENRY verklaart COJO reeds te hebben gekend tijdens het Fiscalaat van VAN MEERTEN (*); dat COJO het hem gegevene goed teruggehaald heeft; dat dezelfde COJO de hem in bewaring gegeven hebbende groote *slibi-klosie van maká* (slaapdeken van grof linnen) misschien aan zijne meid, eene Negerin van Mejufvrouw NEMELCK, had gegeven, en hij niet anders van hem had dan een gebroken zak; erkennende het verhelen dezer gestolene goederen, maar verklaarde volstandig van de brandstichtingen niets te hebben geweten.)

AAA. Examinatie van de slavin SOPHIETJE, van den 16den November 1832.

(SOPHIETJE, slavin van de Weduwe FERNANDES, verklaarde niets van deze jongens te weten, maar dat zij wel wist, dat de Negerin BETSY, toebehoorende HEIL-

(*) Dezelve werd in het jaar 1816 Raad-Ficaal en vertrok in 1821 naar Europa; wordende toen, als Raad-Fiscaal, vervangen door Mr. E. L. VAN HEECKEREN, later Gouverneur-Generaal.

BRON (een Israëliet), de gestolene goederen dezer jongens in ontvangst genomen had en dezelve voor hen op zekeren avond verkocht had; dat BETSY van PRESENT gekregen had een' pot, een' ketel, twee pandjes en eenige doeken; dat zij PRESENT zeer goed kende, wijl hij langs de straat brood verkocht; dat zij van den brand bij hare Meesteres niets wist, als slapende zij reeds, toen zij door den Heer VAN BOMMEL opgeklopt waren, en dat zij met deze jongens in geen de minste verstandhouding stond.)

BBB. Nadere examinatie met den Negerslaaf COJO, van den 16den November 1832, ten overstaan der Raden Mr. C. A. MARCHANT en C. GOLLENSTEDE.

(Art. 1. Bij de confrontatie met uwe medeaangeklaagden en gearresteerden PRESENT, FREDERIK, CHRISTIAAN en MENTOR, op Zaturdag, den 3den November ll., hebt gij beleden:

1. Dat gij met PRESENT en MENTOR, op den avond van den 3den September dezes jaars, brand hebt gesticht, ten huize van den Heer MONSANTO, op den Heiligenweg.

2. Dat gij met genoemden PRESENT en MENTOR, benevens FREDERIK en CHRISTIAAN, eenigen tijd daarna brand hebt trachten te stichten bij de Weduwe FERNANDES, bij enz.

3. Dat gij met genoemde aangeklaagden en gearres-

teerden, weinige dagen daarna, eene poging tot brandstichting hebt aangewend, aan het huis van den Heer VAN BOMMEL, enz., en

4. Dat gij eindelijk met dezelfde aangeklaagden en gearresteerden brandstichting hebt beproefd, ten huize van de Weduwe LEVI ABRAHAMS, enz.

Is dit alles niet volmondig door u erkend?

Na duidelijke voorhouding en interpellatie van het bovenstaande, zegt de beklaagde volmondig *ja.*

Verder verklaarde COJO, dat, wanneer er geene slaven van Mejufvrouw M. M. SMITH (zijne Meesteres) tegenwoordig waren geweest in eene loots, aan de overzijde van haar huis, in welke loots zij *baskieten* maakten, en hier 's nachts de wacht hielden, hij dan zeker dit huis van de bij hem genoemde Missie PEGGIE (Mejufvrouw SMITH) zou hebben in den brand gestoken.

Dat WINST van WALTHER van het voornemen, om brand te stichten bij den Heer M. N. MONSANTO, geweten had en ook eene zijner eedgenooten was (*à dringie zwerie*).

Dat hij LINDOR van zijn voornemen, om bij MONSANTO brand te stichten, verwittigd had, zeggende deze: » dat het goed was;" verklarende verder, dat LINDOR hem COJO, des avonds van de brandstichting, op de stoep van MONSANTO opgewacht had; dat LINDOR hem nu, ter verberging, den ezelstal had aangewezen, doch, bij het uitbreken der vlam, dadelijk verdwenen was; dat LINDOR vervolgens, tijdens de opspraak van

brandstichting, de *jas* (*) gehad had en daardoor ziekelijk geweest was.

Verder treedt COJO in een omstandig verhaal, hoe hij de Negerpoort opengemaakt had, vervolgens naar boven gegaan was en op eene slaapkamer eene meid en een kind slapende gevonden had, enz.

Dat hij vroeger de tonteldoos achter den ezelstal reeds had aangeslagen en daarmede alleen naar de slaapkamer was gegaan, terwijl MENTOR en PRESENT voor de kamerdeur waren blijven staan; dat hij met een zwavelstok de witte bedgordijnen had in den brand gestoken en vervolgens op het ledekant geworpen (*à wringie* (*fringie*) *na tappoe da beddie*), enz.

Verhalende verder hunne vlugt met het door hen gestolene goed, waarvan hij eenig *maká* gegeven had aan zijn' vriend Baas KEESJE en het bont aan FREDERIKA VAN PUYMAN.

Dat hij bij Missie PEGGIE brand had willen stichten, omdat zij, zijne Meesteres, hem had willen straffen, enz.

Hierna werden COJO de andere pogingen tot brandstichting voorgehouden, welke hij tevens in al derzelver bijzonderheden mededeelde, zeggende, dat hij en MENTOR, met hun beiden, bij de Weduwe LEVI ABRAHAMS de poging tot brandstichting in het werk gesteld hadden, als zijnde PRESENT toen niet bij hen geweest.

Verklarende verder, om dan, wanneer zij, na het welgelukken hunner herhaalde pogingen om brand te stichten, het grootste gedeelte der stad in den asch zou-

---

(*) Eigenlijk *jaws*, eene huidziekte.

den hebben gelegd, en genoegzaam van wapenen voorzien waren, de Blanken bevechten en trachten zouden zich meester van het land te maken, en, wanneer zij de Blanken overwonnen en verjaagd hadden, zich alsdan van alles meester te zullen maken (*).

Dat Tom hun gezegd had eene plaats te weten, waar zij zich zouden kunnen vereenigen, zijnde eene verlatene plantaadje, aan de rivier *Suriname*, alwaar zich vele wegloopers bevonden.)

CCC. Rapport van den Luitenant van Policie, van den 19den November 1832.

(Behelzende niets anders dan ontkennende rapporten, wegens gedane nasporingen van gestolene goederen, welke men vermoedde hier en daar te zijn verkocht of geborgen; met bijvoeging echter, dat Betsy eenen ijzeren pot en een' koffijketel aan Sophietje en andere personen ter verkoop zou hebben aangeboden.)

DDD. Confrontatie tusschen de Negers Present, Frederik en de slavin Sophietje, van den 19den November 1832.

(Present verklaarde, dat hij aan Betsy had verkocht een paar pandjes en en een doek, en hij haar toen gezegd had, dat dit door hem gestolene goederen waren; dat Betsy dit goed weder voor drie schellingen verkocht had aan de Negerin Sophietje, maar niet

---

(*) Men vond in *Suriname* menschen, die beweerden, dat hun deze bekentenis in den mond gegeven is en zij in wanhoop maar alles bekenden, doch dat dit groote, onuitvoerbare plan nimmer bij die jongens is kunnen opkomen.

wist, of de laastgenoemde van zijn gepleegde diefstal kennis droeg.

Hierop SOPHIETJE gehoord wordende, verklaarde deze, nooit of te immer eenige goederen, noch van PRESENT, noch van BETSY gekocht te hebben; zeggende verder, dat BETSY, op den dag, dat zij op de rol geroepen waren, op de stoep van het Hof zat, en haar alstoen zelve gevraagd had, wat zij SOPHIETJE onder het Hof deed; waarop zij geantwoord had, dat PRESENT gezegd had, aan haar SOPHIETJE gestolene goederen te hebben verkocht, waarom zij hier geroepen was; dat BETSY toen gezegd had, dat PRESENT aan haar had gegeven een ijzeren pot, een ketel, een doek en een pandje, doch dat zij BETSY het met PRESENT eens was en deze haren naam (namelijk van BETSY) niet bekend zoude maken.

Ook BETSY, hierop binnengegaan zijnde, zeide: »PRESENT beliegt mij;" waarop SOPHIETJE zeide: » dat zij zulks niet geloofde, en zij BETSY, meer dan waarschijnlijk, de heelster van het gestolene goed was," hetwelk echter ten sterkste door BETSY ontkend werd.)

EEE. Confrontatie tusschen de Negerslaven COJO en HENRY, van den 19den November 1832.

(COJO bleef bij zijne afgegevene responsieven persisteren, en verklaarde, in bijzijn van den Neger HENRY (door COJO Baas KEESJE genaamd), de bij MONSANTO gestolene goederen aan gezegden HENRY te hebben afgegeven, en dat hij en MENTOR dikwerf ten huize van HENRY geslapen hadden.

Henry erkende, dat hij, vier dagen na den brand bij Monsanto, van Cojo ontvangen had een' zak, waarin twee fijne zakdoeken, twee pandjes, een trekkeband en een restant van een stuk *maká;* wetende, volgens eigene *confessie*, dat Cojo deze goederen gestolen had.)

FFF. Rapport van den Luitenant van Policie, van den 21sten November 1832.

(Behelzende, dat de Neger Henry (ook Keesje of Andries genaamd) den 3den September met de slagterspont van D. N. J. Kok (wonende in de Zwartehovenbrugstraat, over de Bokkebrug, westzijde), als roeijer, naar de plantaadje *Klein Lunenburg*, aan de *Warappakreek*, vertrokken was; zijnde den 7den dier maand aan *Paramaribo* geretourneerd.

GGG. 1. Missive van den Griffier, van den 20sten November, geleidende:

GGG. 2. Extract uit de Notulen van het Hof, van den 20sten November.

(Houdende autorisatie, om de *custodie* van Betsy, als hebbende de gestolene goederen voor Present verkocht, te confirmeren.)

HHH. Idem als GGG. 1 en 2.

(Houdende confirmatie der *custodie* van den Negerslaaf Tom.)

III. Idem als boven, 1 en 2.

(Waarbij het Hof verklaart, dat, indien Sophietje

al eenige pandjes of doeken van Present mogt hebben ontvangen, zij echter nimmer geweten heeft, dat dezelve gestolen waren.)

KKK. Examinatie van Frederika van Puyman, van den 21sten November 1832.

(Zeggende, dat de Negers haar gewoonlijk Acouba heetten, en dat zij woonachtig is in *Böhm-knie*, in haar eigen huis, met den Mulat Willem van Zschuschen (haar zoogenaamden man); hebbende zij deze gevraagd, wie of die Cojo was, welke hij bij zich had, waarop Willem haar gezegd had, dat het een Neger van Missie Peggie was, voor welken hij nu en dan naar het bosch ging om *warimbo's* te snijden, waarvan zij bij Missie Peggie *baskieten* (een soort van manden) maakten.

Dat Cojo haar nooit eenige goederen gegeven had, maar niet wist of Willem iets van hem had ontvangen, als hebbende deze nog een ander huis.

Dat Cojo haar eens een hoed ontstolen had; dat zij Willem had verboden, om die jongens, welke zij wegens haar rondloopen verdacht hield, ten haren huize te brengen; zeggende verder: » Cojo beliegt mij, ik heb nimmer iets van hem ontvangen; als ik zulks gedaan had, verdiende ik wel onthoofd te worden.")

LLL. Examinatie met den Neger Lindor, van den 21sten November.

(Lindor verklaarde Cojo reeds sedert zijne kindsheid te kennen, en dat Cojo dikwerf bij Monsanto geweest

was, om wagens te vragen om blomvaten (*) voor zijne Meesteresse te transporteren; zeggende verder, dat hij op den avond van den 3den September opgesloten was geweest in een dres of ziekenhuis, bij Mama TIA; hebbende toen ter tijde de *jawsziekte*, waarvoor hij gedresd werd door zekere hier wonende ABENIE VAN JACOBS (†).

Dat Mama TIA hem, bij het hooren van brand, zelve had medegenomen naar het huis van zijnen Meester MONSANTO.

Dat COJO hem beloog en hij nimmer een zoopje met hem gedronken had, en ook hoegenaamd geene afspraak met hem had gemaakt; dat noch hij, noch eenige van de andere slaven zijns Meesters van het verschrikkelijk voornemen, om brand te stichten, hoegenaamd iets geweten hebben.)

MMM. Proces-verbaal der verklaringen van de vrije Negerin ABENIE VAN JACOBS, van den 23sten November.

(Verklarende, dat LINDOR bij haar ter genezing gezonden was, en zij hem uit het ziekenhuis had gewekt, na het hooren roepen van brand, en dat LINDOR aldaar op dat tijdstip tegenwoordig was geweest.)

(*) Meelvaten.

(†) TIA en ABENIE, toen ter tijde wonende in de Hofstraat, waren zusters; zijnde Negerinnen, welke vrijgegeven waren door Mevrouw VAN ALPHEN, geb. KURK, eigenares van de plantaadje *Moed en Kommer*, in de *Warappakreek*.

NNN. Confrontatie van Cojo met Frederika van Puyman, van den 26sten November.

(Cojo blijft bij zijne verklaringen persisteren, dat hij aan Frederika van Puyman het gezegde goed in bewaring heeft gegeven, en dat zij over een achtervenster, uitkomende in de galerij, van hem heeft ontvangen twee stukken bont en een stuk rood goed.

Wordende ten sterkste, niettegenstaande alle mogelijke *interpellatien*, door Frederika ontkend, met bijvoeging, dat Cojo haar uit wraak beloog, als hebbende zij hem eens een' hoed ontnomen, in vergelding van eenen anderen hoed, welke Cojo van haar gestolen had; hebbende Cojo toen gezegd: » wacht maar!" terwijl hij misschien toen reeds het voornemen had opgevat, haar in onaangenaamheden te wikkelen.)

OOO. Confrontatie van Cojo met Lindor, van den 26sten November.

(Cojo verklaarde, dat hij op de *Savana* aan Lindor gezegd had, dat hij weggeloopen was en zich nu in een kamp in het bosch van *Picorná* ophield, en zij het voornemen hadden om overal, waar zij maar konden, brand te stichten, waarop Lindor gezegd had, dat het goed was; dat zij ook het huis van zijn Meester Monsanto in den brand moesten steken en dat hij Cojo 's avonds, op den hoek bij Stuger, aan den waterkant zoude afwachten; er bijvoegende, dat hij Lindor, ziek in een Negerhospitaal liggende, niet dan heimelijk des avonds in zijn Meesters huis konde komen; Cojo verhaalde verder, dat Lindor zich op het tijdstip, dat zij

naar boven gingen om in het huis van MONSANTO brand te stichten, onder de tamarinde boomen op de Knuffelsgracht verborgen had; hebbende vooraf met hem in de keuken van MONSANTO eenige banannen en een stuk vleesch gegeten, zittende PRESENT en MENTOR, voor wie LINDOR zich niet bekend wilde maken, toen nog achter den ezelstal; hebbende hij COJO, LINDOR na den brand niet weder gezien.

LINDOR ontkende alles, wat COJO aanvoerde, en bleef daarbij persisteren, terwijl MENTOR verklaarde van LINDOR niets te weten.)

PPP. Examinatie met den Neger TOM, van den 28sten November.

(TOM, ongeveer 60 jaren oud, verklaarde, dat hij te zwak was om het van hem gevorderde werk te verrigten, om welke redenen hij weggeloopen was; dat de Negers PRESENT, MENTOR, COJO en FIGARO, bij hem op de *Savana* gekomen zijnde, zich met hem in een kampje in het *Picornábosch* hadden vereenigd; dat ook de Neger WINST, van den Heer WALTHER, van tijd tot tijd bij hen gekomen was, maar zich niet bepaaldelijk bij hen had opgehouden; dat hij de jongens FREDERIK en CHRISTIAAN niet gezien had, hebbende zich waarschijnlijk na zijne verwijdering eerst daar vervoegd.

TOM erkende met eerstgemelde Negers eenen eed te hebben gezworen, om elkander niet te verlaten of te verraden en een kamp op eene hem bekende en verlatene plantaadje in de rivier *Boven-Suriname* op te rig-

ten; bevindende zich aldaar zekeren Neger Pasop, welke eens een vrijman doodgeschoten had.

Dat Cojo en Mentor hem, drie dagen voor den plaats gehad hebbenden brand bij Monsanto, gezegd hadden, dat zij overal brand wilden stichten.

Dat Cojo c. s. hem hebben willen overhalen mede te gaan, hetwelk hij van wege dit groote kwaad niet had willen doen.

Dat Cojo, Mentor en Present, in den nacht van den brand, omstreeks een uur, in het bosch teruggekeerd waren en hem hadden wakker gemaakt, hem alstoen verhalende, dat zij het huis van Monsanto in brand gestoken hadden, en hem de verlichting, welke overal aan de lucht zigtbaar was, aanwezen.

Dat hij hun gevraagd had, waar Winst gebleven was? waarop hem gezegd werd, dat deze was uitgegaan om het een of ander te stelen.

Dat Winst, den volgenden morgen in het kamp terugkomende, bij zich had een kalkoen, een pandje en een doek, hebbende dit den volgenden avond weder medegenomen om te verkoopen.

Verder verklaarde Tom, dat hij van de andere pogingen tot brandstichting niets wist, als zittende hij toen reeds in de forteresse *Zeelandia* gevangen; zijnde nu reeds, na met eenen Spaanschen bok te zijn afgestraft, zes weken opgesloten geweest.)

QQQ. Nadere confrontatie van Cojo met Frederika van Puyman, van den 1sten December 1832.

(Frederika persisteert bij hare vorige verklaring,

dat Cojo haar gedreigd had en zij geheel onschuldig was.

Cojo erkende dat het waarheid was, dat Frederika haar man Willem gewaarschuwd had van zich niet met hem op te houden, alsmede den diefstal van den hoed, waarop Frederika later zijn' hoed genomen had; dat hij haar niet had bedreigd met te zeggen: » wacht maar!" maar gezegd had: » het is goed, ik ga nu naar huis.")

RRR. Examinatie van den Neger Winst, van den 1sten December.

(Winst verklaarde door zijnen vorigen Meester A. F. Richiardi (toen Directeur op de plantaadje *Goosen*, in *Matappica*) om weglooperij te zijn verkocht; dat hij zich veelal in het bosch van *Picorná* opgehouden had en hier de meergemelde Negers zonder anderen had aangetroffen; erkennende verder, dat hij in de Prinsenstraat een kalkoen gestolen had.

Dat de andere Negers hem gezegd hadden overal te zullen stelen, waar zij slechts konden, en alsdan met den Neger Tom naar de *Marrechalskreek* te willen gaan, om hier een kamp op te rigten.

Dat hij van de brandstichting niets geweten had, en ook met Cojo geen eed had gezworen.

Verklarende verder, dat Tom in de Boschnegerkamer, aan de stad, dram had gestolen en alsnu opgepakt wordende, als weglooper was afgestraft.

Dat hij Lindor wel aan de Plattebrug, maar nimmer in het kamp had gezien.

Dat de duivel hem tot het door hem gedane kwaad van weglooperij en diefstal verleid had.)

SSS. Proces-verbaal van de gehoudene confrontatie tusschen de Negers Tom, Present en Lindor, van den 1sten December 1832.

(Tom verklaarde Lindor niet te kennen, waarna Present aanvoerde, met zijne eigen oogen te hebben gezien, dat Cojo en Lindor met elkander voor de stoep van Stuger, op den avond van den brand bij Monsanto, afspraak maakten; dat Cojo, bij hen teruggekomen zijnde, had gezegd: » dat hij reeds zijn vriend had gesproken, en dat deze hem de plaats achter den ezelstal had aangewezen, alwaar zij zich moesten verbergen.''

Uit dit proces-verbaal blijkt niet, dat Lindor hierop gehoord is, altans wordt er niets van zijn gegeven antwoord vermeld.)

TTT. Examinatie van de slavin Betsy, van den 3den December 1832.

(Betsy verklaarde, dat zij op dezelfde plaats, waar Present opgevangen was, op de stoep van de Gebroeders Reelfs, bij het waaggebouw, den ijzeren pot en ketel gevonden had; hebbende zij deze goederen op het aanbelendende en onbebouwde erf van den Vendumeester M. A. Keyser bewaard, waarvan zij Present den volgenden morgen kennis gegeven had, die hierop verklaarde, dat dit goed van hem was; dat Present het pandje gebruikt had, om er zich des

nachts mede te dekken; dat zij dit pandje, nadat Present weggeloopen was, gewasschen en gedroogd had; zeggende Present, bij zijne terugkomst, toen hij haar dit pandje zag dragen, dat zij hem hiervoor betalen moest, maar dat zij hem hoegenaamd niets gegeven had.)

UUU. Proces-verbaal van gehoudene confrontatie tusschen de Negers Tom, Cojo, Mentor, Present en Winst, van den 1sten December 1832.

(Winst erkende alsnu dat het waarheid was, dat hij, in den avond van den brand bij Monsanto, het kamp met Cojo, Mentor en Present had verlaten, doch dat hij, met hen in de stad gekomen zijnde, hun wederom verlaten had en niets van hun voornemen, om brand te stichten, geweten had.

Erkennende verder, dat hij Winst daags na den brand in het kamp was teruggekomen, en medegebragt had een kalkoen, welke hij in dien nacht gestolen had, benevens een pandje en een doek.

Tom verklaarde, in bijzijn van Winst, dat deze wel degelijk van hun voornemen, om brand te stichten, geweten had, als hebbende zij allen, in den avond vóór dat zij het kamp verlieten, over brandstichting gesproken.

Met deze verklaring van Tom stemde ook die van Cojo overeen; er bijvoegende, dat Winst met hen den eed gezworen had, maar zich voor het huis van Monsanto van hen had verwijderd; op welke verklaring

van Cojo, Winst, met zigtbare ontroering en ten hoogste ontsteld zijnde, erkende, dat hij wel over brandstichting had hooren spreken, maar dat hij er zich niet mede had willen inlaten.

Vervolgens erkende hij meerdere diefstallen te hebben gepleegd, alsmede zijn voornemen, om met Tom c. s. naar de *Marrechalskreek* te gaan, en wel bepaaldelijk, volgens verklaring van Tom, naar *Reynesberg*, een houtgrond in *Boven-Suriname.*

Mentor verklaarde, dat Winst bij hen geweest was, toen zij bij Mejufvrouw Halfhide poogden brand te stichten, en hen voor het huis van Monsanto verlaten had.

Winst ontkende volstandig het medeweten der brandstichting, maar erkende tevens al het overige te hebben medegedaan.

Present verklaarde hetzelfde als Cojo en Mentor, met bijvoeging, in tegenwoordigheid van Winst, dat deze met hen in het kamp het plan had beraamd, om overal, waar zij maar konden, brand te zullen stichten; bij welke gelegenheid Winst eene flesch met sterken drank medegebragt en met hun den eed van trouw gedronken heeft.

Niettegenstaande deze overeenstemmende verklaringen, bleef Winst het medeweten van brandstichting ten volsten ontkennen.)

VVV. 1. Geleidende Missive van den Griffier, van den 5den December, van:

VVV. 2. Extract uit de Notulen van het Hof, van den 4den December 1832.

(Inhoudende de relaxatie van de vrije FREDERIKA VAN PUYMAN.)

XXX. Nadere confrontatie tusschen COJO en LINDOR, van den 10den December.

(Bij dit verhoor bleef COJO bij zijne vroegere verklaringen persisteren, terwijl LINDOR even volhardende verklaarde, dat hij COJO volstrekt niet gesproken had en hem zelfs niet onder zijne oogen had gezien, waarop COJO zijne afgegevene responsieven herhaalde en daarbij bleef volhouden.)

YYY. Confrontatie tusschen COJO, MENTOR en PRESENT.

(Hierbij bleven al deze Negers volharden in hunne bekentenissen, met herhaling van de daadzaken.)

ZZZ. Missive van den 14den December 1832, van den Ambtenaar, belast met de registratie der slaven.

(Geleidende extracten uit de slavenregisters.)

AAAA. 1. Missive van den Griffier, van den 19den December 1832, geleidende:

AAAA. 2. Extract uit de Notulen van het Hof, van den 19den December 1832.

(Houdende autorisatie op den Procureur-Generaal, om te dienen van criminelen eisch, waarbij Zijn Edel Groot Achtbare tevens geautoriseerd wordt, om den Negerslaaf LINDOR, ter zake van gemis aan genoegzaam bewijs, uit deszelfs custodie te ontslaan.)

BBBB. Ontbieding ter Rolle van JOHANNES SCHEEN, wonende in het huis lett. D, n°. 4, aan de Rust- en Vredestraat, en GRACIA ABENATAR, Weduwe SALOMON ABENDANON, wonende in de Gravenstraat, lett. D, n°. 29, tegen Maandag, den 5den November.

(Zie EE.)

Paramaribo, den 27sten December 1832.

De Procureur-Generaal,
(*Was get.*) PH. DE KANTER.

N°. $\frac{147}{237}$. Eisch en conclusie in zake van het Publiek Ministerie, eischer R. O. ter eenre.

Op ende jegens

de Negerslaven, enz. (Zie het hierachter volgende Vonnis. Aangezien deze eisch bij het Geregtshof ter zijde is gesteld en de overwegingen der misdaden meerendeels in de processale stukken en het vonnis voorkomen, zoo heb ik vermeend, om in geene onnoodige herhaling te treden, te kunnen volstaan met de mededeeling van de conclusie en een paar voorafgaande punten, betrekkelijk den eisch op ende jegens de drie hoofdmisdadigers.)

De eischer R. O. geautoriseerd bij dispositie van den Hove van Civiele en Criminele Justitie der kolonie *Suriname*, den 19den December dezes jaars, om te dienen van criminelen eisch en conclusie.

1. Tegen enz.

Dat de *eerste*, *tweede* en *derde* beklaagden en gearresteerden, Cojo, Mentor en Present, zich enz. (Zie Vonnis.)

Dat enz.

Aangezien de daakzaken, door de *eerste*, *tweede* en *derde* beklaagden en gearresteerden geconfesseerd, en waarbij deze aangeklaagden en gearresteerden steeds zijn blijven volharden, de misdaden daarstellen van *diefstal*, *rooverijen* en *brandstichting*, onder verzwarende omstandigheden.

Overwegende enz.

Overwegende enz., dat de misdaad der *eerste* beklaagde enz., en daarom, zoo wel volgens het beschreven regt, als bij de hier vigerende wetgeving, met eene gequalificeerde doodstraf behoort achtervolgd te worden (*).

Overwegende dat de *tweede* en *derde* beklaagden en gearresteerden zich aan zoodanige misdaden hebben schuldig gemaakt, op welke de zwaarste straffe, volgende op de doodstraffe, naar de hier vigerende wetten, behoort te worden toegepast (†).

(*) Cf. l. 9 et l. 12, § 1 D. de incendio ruine etc. et l. 28, § 12 D. de poenis eff. primo de placaten van den 4den Junij 1657, en van den 1sten April 1738; Voet, ad tit. ff. de incendia etc., § 5; van Leeuwen, cens. for. parte I, l. v. c. 16; Mattheus de crimin. p. mihi 507 et seq.; Putmannus elem. juris crim., cap. 13, § 230 et seqq.

(†) Clf. ll. cit. et Mattheus cl. et Putmannus l. c., § 244.

Aangezien enz.

Overwegende enz.

Concludeert alzoo:

Dat de *eerste* aangeklaagde en gearresteerde Neger Cojo of Andries, toebehoorende D. M. Sanches, laatst gewoond hebbende bij M. M. Smith, in deze Kolonie geboren, oud, naar gissing, dertig jaren, ter zake voorschreven bij sententie van dezen Hove zal worden gecondemneerd, om gebragt te worden ter plaatse, alwaar men gewoon is criminele justitie aan slaven uit te oefenen, en aldaar met den koorde te worden gestraft, dat er den dood na volge; dat voorts het hoofd van het lijk zal worden afgehouwen en ter gezegde strafplaatse op eenen paal zal worden gezet, en aldaar en in dier voege zal verblijven, tot dat hetzelve door de lucht en het gevogelte verteerd zal zijn.

Dat de *tweede* aangeklaagde en gearresteerde, de Neger Mentor enz., en de *derde* aangeklaagde en gearresteerde Neger Present enz. bij dezelfde sententie zullen worden gecondemneerd, om op gezegde strafplaats te worden gebragt en aldaar met den strop om den hals, aan den galg vastgemaakt, strengelijk met tamarinde roeden te worden gegeeseld, voorts op den regter schouder te worden gebrandmerkt en daarna op de strafplaats in zware boeijen te worden geklonken, om in dezelve boeijen op de forteresse *Nieuw-Amsterdam* of eenig ander militair etablissement *levenslang* voor den lande te arbeiden.

Dat de *vierde* en *vijfde* enz., Frederik en Chris-

TIAAN enz., bij dezelfde sententie zullen worden gecondemneerd, om naar opgemelde strafplaats te worden gebragt, aldaar, naar gelang van hunnen leeftijd (*), met tamarinde roeden te worden gegeeseld en voorts op de strafplaats in ligte boeijen te worden geklonken, om in dezelve boeijen, gedurende den tijd van *vijf* achtereenvolgende jaren, op eenig militair etablissement, ten behoeve van den lande, te arbeiden, en onder verbod, om, na expiratie van dezen hunnen straftijd, zich nimmer of te ooit aan de stad *Paramaribo* of in derzelver wijken of buurten te mogen ophouden, onder bedreiging, om, aldaar gevonden wordende, strengelijk aan den lijve gestraft en voorts levenslang voor den lande te zullen moeten arbeiden.

Dat de *zesde* en *zevende* enz., WINST enz. en TOM enz., bij dezelfde sententie zullen worden gecondemneerd, om terzelfder plaatse te worden gebragt en aldaar met tamarinde roeden strengelijk te worden afgestraft, voorts in zware boeijen te worden geklonken, om in dezelve boeijen, gedurende den tijd van vier achtereenvolgende jaren, op eenig militair etablissement voor den lande te arbeiden, en onder gelijk verbod, om, na expiratie van dezen hunnen straftijd, zich immer of ooit aan de stad *Paramaribo* of derzelver wijken of buurten te mogen ophouden, onder bedreiging, om, aldaar immer of ooit gevonden wordende, strengelijk aan den lijve gestraft en voorts levenslang voor den lande te zullen moeten arbeiden.

(*) De vierde, naar gissing, 16 en de vijfde 14 jaren oud zijnde.

Dat de *achtste* beklaagde en gearresteerde, de Neger Henry enz., en de *negende* beklaagde en gearresteerde, de Negerin Betsy enz. (zie Vonnis), bij dezelfde sententie zullen worden gecondemneerd, om op meergemelde strafplaats te worden gebragt, aldaar met tamarinde roeden strengelijk te worden gegeeseld en voorts op dezelfde strafplaats in zware boeijen te worden geklonken, om in dezelve boeijen, gedurende den tijd van *één* jaar op de forteresse *Nieuw-Amsterdam* of eenig ander militair etablissement, ten behoeve van den lande, te arbeiden.

En dat voorts, wat de kosten dezer criminele procedure betreft, door den Hove zal worden verklaard, dat dezelve kosten, ten aanzien van den *eersten*, *tweeden* en *derden* aangeklaagden, ingevolge of naar aanleiding van het eerste artikel der Publicatie van den 5den December 1828, zullen komen ten laste van het Hoofdbestuur dezer Kolonie, en dat die kosten, met betrekking tot den *vierden*, *vijfden*, *zesden*, *zevenden*, *achtsten* en *negenden* aangeklaagden en gearresteerden, evenéens voorloopig door hetzelve Hoofdbestuur zullen worden gedragen, echter na expiratie van den straftijd van de opgenoemde aangeklaagden en gearresteerden van derzelver eigenaren of representanten restitutie dier kosten te bekomen, of dat, bij *faute* van zoodanige restitutie, alsdan met genoemde slaven zal worden gehandeld, als bij de wet is voorgeschreven.

Of dat het Hof, ten aanzien der onderscheidene aangeklaagden en gearresteerden en hunne medepligtigen,

zoodanige andere, meerdere of mindere straffen zal statueren, als hetzelve zal oordeelen te behooren.

De Procureur-Generaal der Nederlandsche Westindische Bezittingen,

(*Was get.*) PH. DE KANTER.

Paramaribo,
den 28sten December 1832.

De Procureur-Generaal heeft voorzeker niet geweten, dat hij meer ijsselijke straf bedingen konde, ofschoon anders genoegen in de uitoefening van dezelve scheppende; had hij zulks geweten, hij zou, naar het vrij algemeene gevoelen in de kolonie *Suriname*, uit 's mans karakter en eigene gezegden af te leiden, wel beter op het eischen verdacht geweest zijn.

Intusschen werd deze eisch en conclusie geheel verworpen en er volgde een vonnis, de gruwelen der barbaarsche middeneeuwen waardig, hetwelk wij hier letterlijk laten volgen.

V.

D. AUTHENTIEK AFSCHRIFT VAN HET VONNIS EN SENTENTIE TEGEN DE GEDETINEERDEN EN AANGEKLAAGDEN ALS BRANDSTICHTERS, GEWEZEN BIJ HET GEREGTSHOF TE SURINAME, MET EN BENEVENS EENIGE DAAROP GEMAAKTE ANOTATIEN.

Pro Justitia.

In naam des Konings.

VONNIS.

In zake van het Publiek Ministerie, eischer ter eenre,

Op ende jegens

De Negerslaven:

1. Cojo of Andries, aankomende D. M. Sanches, laatst gewoond hebbende bij M. M. Smith.
2. Mentor of Geluk, aankomende J. H. Wagner.
3. Present, aankomende Gracia Abenatar, Weduwe van Salomon Abendanon, laatst gewoond hebbende bij de Weduwe G. P. Heilbron.
4. Frederik, aankomende R. D. Samson.

5. CHRISTIAAN, aankomende M. ECKHART (*).
6. WINST, aankomende de plantaadje *Jalousie* (†).
7. TOM of TAM, aankomende MARY ROSE HERBERT (§).
8. HENRY, zeggende te behooren aan den Boedel MACKENSIE.
9. BÉTSY, aankomende de Weduwe G. P. HEILBRON.

Alle beklaagden of medepligtigen en gearresteerden ter andere zijde.

Het Geregtshof te *Suriname*,

Gezien den eisch en conclusie van den Procureur-Generaal der Nederlandsche Westindische Bezittingen met de processale stukken, daarbij overgelegd;

Overwegende, dat uit de instructie dezer zaak is gebleken:

Dat de *eerste*, *tweede* en *derde* beklaagden en gearresteerden, COJO, MENTOR en PRESENT, zich op onderscheidene tijdstippen, zonder juist te hebben kunnen aanwijzen *wanneer*, doch, volgens hunne opgaven, eenige maanden vóór dat zij beklaagden in den loop der maand October des afgeloopen jaars successivelijk zijn opgevangen uit het huis hunner Meesters, of waar zij tijdelijk door hunne Meesters waren geplaatst, hebben verwijderd en begeven naar het zoogenaamde

---

(*) MARGARETHA ECKHART, echtgenoote van J. J. DE MESQUITA, behoorende tot de Nederlandsch-Portugeesch-Israëlitische gemeente; hebbende deze Negerjongen het laatst gewerkt bij E. BAREND.

(†) Aan de rivier *Boven-Commewijne*.

(§) Eene Mulattin.

Picornobosch (*), in de nabijheid dezer stad, aan de *Savana* gelegen, alwaar zij een soort van kamp hebben opgerigt.

Dat de *zesde* en *zevende* beklaagden en gearresteerden WINST en TOM, welke eveneens van hunne Meesters waren weggeloopen, zich in den eersten tijd, dat dit kamp was tot stand gebragt, met COJO, MENTOR en PRESENT hebben opgehouden; zijnde TOM met de overige gezegde beklaagden en gearresteerden in hetzelve kamp verbleven tot den 11den September 1832, wanneer hij als weglooper opgevangen en aan zijnen Meester destijds is overgegeven, terwijl WINST, die slechts nu en dan in het aangeduide kamp bij de overige genoemde beklaagden en gearresteerden is verbleven, korten tijd na den brand, waardoor in den nacht van den 3den op den 4den September des verleden jaars een aanmerkelijk gedeelte dezer stad in de assche is gelegd, naar zijnen toenmaligen Meester (zie de 1ste noot op pag. 289) teruggekeerd, vervolgens verkocht en naar de plantaadje *Jalousie* gezonden is.

Dat COJO, MENTOR, PRESENT, WINST en TOM, terwijl zij zich gezamenlijk in hun kamp in het *Picornábosch* ophielden, onder het gebruik van dram, welke door WINST in het kamp was gebragt en waarvan een gedeelte op den grond werd geplengd, eenen eed hebben gezworen, waarvan de inhoud en strekking hierop

---

(*) Eigenlijk *Picornábosch:* aldus naar zekeren CRISOFTINIUS CASIMIRUS PICORNA genaamd, welke aldaar 520 akkers grond in 1723 in bezit had en, ten tijde van den Gouverneur-Generaal HENDRIK TEMMING zijn afgestaan.

neder kwam: dat zij beklaagden en gearresteerden overal, waar zulks doenlijk was, zouden brandstichten, om op die wijze zoo vele goederen meester te worden, als zij maar konden; dat zij vervolgens zouden trachten zich met andere weggeloopen Negers te vereenigen en een grooter kamp op te rigten; zijnde tot dat einde door Tom eene verlatene plantaadje aangewezen in de rivier *Boven-Suriname* (in de nabijheid der plaats, waar zich de bekende weggeloopen Neger Pasop met andere weg-loopers ophoudt; hebbende Tom den gezegden weggeloo-pen Neger Pasop, eenige maanden geleden, binnen deze stad gesproken), en dat zij, na deze vereeniging met andere wegloopers, tegen de Blanken en Vrijlieden zouden vechten, de stad attacqueren, en, wanneer zij van genoegzame wapenen voorzien waren, zich van het land zouden meester maken; terwijl Cojo bij die gelegenheid had verklaard, dat, wanneer zij het land hadden over-wonnen, hij zich tot opperhoofd daarvan zoude stellen en hetzelve onder zijne ondergeschikten zoude verdee-len.

Dat Cojo, Mentor en Present, welke zich gedurende den tijd, dat zij in het meergemelde kamp verblijf hebben gehouden, van eene reeks van diefstallen en rooverijen, hierna te melden, hebben schuldig gemaakt, en waaraan Winst nu en dan heeft deelgenomen, op den avond van den 3den September des afgeloopen jaars, ongeveer ten tien uren, met denzelven beklaagde en gearresteerde het kamp in het *Picorná-bosch* hebben verlaten, met oogmerk om brand te stichten; dat Cojo, Mentor, Present en Winst, gekomen

zijnde op de hoogte van het huis van zekeren HALFHIDE (*), in de Keizerstraat dezer stad, COJO het voorstel heeft gedaan, om aan dit huis brand te stichten, en dit ook heeft willen beproeven, vermits COJO reeds tot dat einde door de Negerpoort, welke niet gesloten was, naar binnen was gegaan, toen hij beklaagde en gearresteerde door het geblaf van eenen hond, welke op hem kwam aanloopen met de andere genoemde beklaagden en gearresteerden, zich van daar heeft weggemaakt.

Dat COJO, MENTOR, PRESENT en WINST, hunnen weg vervolgende, langs de Keizerstraat naar den Heiligenweg, stand hebben gehouden op de hoogte van het huis van MOZES NUNES MONSANTO; dat COJO, welke eigenlijk zich had voorgenomen om bij M. M. SMITH (door hem Missie PEGGIE genaamd, en bij welke hij door zijnen Meester in dienst was gesteld) brand te stichten, daarvan teruggehouden werd door het denkbeeld, dat hij door de slaven van M. M. SMITH, die in eene loots, aan de overzijde van haar huis, de wacht hielden, als ook door degenen, welke ten haren huize gewoonlijk des nachts in de bakkerij werkzaam zijn, zoude kunnen ontdekt worden, en toen het voorstel heeft gedaan om brand te stichten, ten huize van genoemden M. N. MONSANTO, zeggende hij COJO met de localiteit van hetzelve huis goed bekend te zijn.

Dat COJO zich met MENTOR en PRESENT naar de

(*) Bekend onder lett. C, n°. 98, aankomende JOHANNA CATHARINA CLASSEN.

Negerpoort van het huis van M. N. MONSANTO hebben begeven, terwijl WINST zich heeft verwijderd en zich geposteerd heeft op de Knuffelsgracht, nabij de woning van FRANS EYSBREKER (*), en alzoo schuins over de woning van MONSANTO; dat COJO, over dezelve Negerpoort geklommen zijnde, de houten bout, waarmede dezelve Negerdeur gesloten was, van binnen uit de klampen heeft opgeligt, en dezelve Negerpoort alzoo geopend zijnde, MENTOR en PRESENT op de plaats of het erf van M. N. MONSANTO zijn gekomen; dat COJO, MENTOR en PRESENT zich vervolgens eenen korten tijd hebben schuil gehouden op het gezegde erf van MONSANTO, in de nabijheid van eenen ezelstal, gedurende welken tijd zij te dier plaatse tabak hebben gerookt; dat MENTOR en PRESENT daarop zijn gegaan in de keuken op hetzelve erf, waaruit MENTOR een bak met eetwaren, bestaande uit bakkeljaauw, makreel en zoutevleesch, en PRESENT eene hoeveelheid bananen, aldaar voorhanden, hebben weggenomen en voor de hand gelegd, om die na het plegen der brandstichting weg te voeren; dat COJO inmiddels eene hoeveelheid waschgoed, hetwelk op de plaats te droogen hing, en waaronder zich een lap *maká* bevond, heeft bijeengepakt en tot eenen bundel gebonden, bij de Negerpoort heeft nedergelegd.

Dat COJO, MENTOR en PRESENT, zich vervolgens in het woonhuis van M. N. MONSANTO begeven hebbende,

---

(*) Op den hoek van de Knuffelsgracht en den Waterkant, gequoteerd sub lett. B, n°. 140.

den trap zijn opgeklommen; dat, terwijl MENTOR en PRESENT op de bovenste trede van denzelven trap bleven staan, COJO de slaapkamer is binnengegaan; dat hij aldaar een kind (*) op eene kanapé en eene slavin naast hetzelve op den grond slapende heeft gezien (†); dat COJO, die door middel van een tonteldoos, welke reeds door MENTOR aangeslagen, doch weder was uitgedoofd, op nieuw in de nabijheid van den ezelstal tot vuur had geslagen, vervolgens eenige ontvlambare stoffen, en bepaaldelijk met een zwavelstok, de gordijnen van een ledekant, op gemelde slaapkamer staande, heeft aangestoken en in vlam gezet; dat hij COJO, daarna de brandende gordijnen boven op het ledekant geworpen hebbende, aan MENTOR en PRESENT, die steeds op de bovenste trede van den trap waren blijven staan, eenen wenk heeft gegeven om naar beneden te gaan, waarna hij COJO de slaapkamer ook verlaten heeft en MENTOR en PRESENT onmiddellijk naar beneden gevolgd is; dat COJO, na deze brandstichting gepleegd te hebben, nog het winkelhuis van M. N. MONSANTO heeft opengebroken, en van daar eenige goederen, waaronder stukgoederen, heeft gestolen, welke hij vervolgens zoude hebben geborgen ten huize van zekere FREDERIKA VAN PUYMAN en bij den achtsten beklaagden en gearresteerden HENRY, wonende de eerste in de zoogenaamde

---

(*) Een zevenjarig zoontje van den Heer MONSANTO, met name ABRAHAM.

(†) Op deze slaapkamer zouden zich alstoen hebben bevonden de Mulatten jongen GEORGE en de Mulattin ABINNIBA: een meisje, op Dingsdag geboren, heeten de Negers gewoonlijk ABINNIBA of ABRAMBA.

Böhm-Knie; dat de drie genoemde beklaagden en gearresteerden, COJO, MENTOR en PRESENT, vervolgens langs verschillende wegen naar het kamp in het *Picorndábosch* teruggekeerd zijnde, den beklaagden en gearresteerden TOM, welke in het kamp aldaar lag te slapen, hebben wakker gemaakt, en aan denzelven hebben gezegd, dat zij COJO, MENTOR en PRESENT het huis van M. N. MONSANTO reeds hadden verbrand; voorts aan denzelven TOM de verlichting aanwijzende, welke overal aan de lucht, ten gevolge van den brand, zigtbaar was; dat COJO zich daarna weder uit het kamp in het *Picorndábosch* heeft verwijderd, terwijl MENTOR en PRESENT aldaar zijn verbleven; dat WINST den volgenden dag ook weder in het kamp in het *Picorndábosch* is teruggekomen, met zich voerende een kalkoen, een pandje en een doek, welke hij in den nacht van den brand had gestolen, zonder aanwijzing waar hij den diefstal van gezegde voorwerpen had gepleegd.

Dat korte dagen na den brand van den 3den op den 4den September de vierde beklaagde en gearresteerde FREDERIK, welke van zijnen Meester was weggeloopen, den beklaagde PRESENT heeft ontmoet en het voorstel van dezen, om mede te gaan naar het kamp in het *Picorndábosch*, heeft aangenomen; dat evenzeer omtrent denzelfden tijd de vijfde beklaagde en gearresteerde CHRISTIAAN door MENTOR in het kamp is gebragt.

Dat gedurende den tijd, dat COJO, MENTOR, PRESENT, FREDERIK en CHRISTIAAN zich te zamen in het kamp van het *Picorndábosch* hebben opgehouden, dezelve niet minder dan zestien onderscheidene diefstallen en

rooverijen hebben gepleegd, waarvan de meeste met verzwarende omstandigheden hebben plaats gehad, daar zij bij nacht, met braak of in- of overklimming, en sommigen met meer dan één persoon, zijn bedreven geworden; dat FREDERIK en CHRISTIAAN, welke bij gezegde dieverijen en rooverijen meest hebben gediend, om de gestolene of geroofde voorwerpen te helpen dragen, tevens eene groote hoeveelheid dier voorwerpen, voor zoo verre die in gestolen kweek of gevogelte bestonden, hebben verkocht; dat PRESENT ook aan de negende beklaagde en gearresteerde BETSY ook van tijd tot tijd gestolen voorwerpen heeft overhandigd, om die voor hem te verkoopen; dat den achtste beklaagde en gearresteerde HENRY eveneens erkent van COJO gestolen goederen in bewaring te hebben ontvangen.

Dat, terwijl FREDERIK en CHRISTIAAN nog maar korte dagen in het kamp in het *Picarnábosch* zich bevonden, door COJO, MENTOR en PRESENT is beraamd, om op nieuw brand te stichten, ten huize van de Weduwe FERNANDES, door de beklaagden en gearresteerden Missie BOCCO genaamd, in de Keizerstraat dezer stad (*); dat COJO, MENTOR, PRESENT, FREDERIK en CHRISTIAAN op zekeren avond, zonder dat zij zulks meer bepaaldelijk anders hebben kunnen aanwijzen, dan dat dit een veertien dagen na de brandstichting, ten huize van M. N. MONSANTO, zal geweest zijn, een geruimen tijd na het

(*) Bekend onder lett. A, n°. 40; de Weduwe MORDECHAI FERNANDES was eigenlijk bij haar schoonzoon D. J. PINTO, welke dit huis toebehoorde, inwonende.

vallen van het nachtschot tot het bewerkstelligen dier brandstichting zijn uitgegaan; dat de beklaagden en gearresteerden evenwel voor het huis van de Weduwe FERNANDES aangekomen zijnde, PRESENT de overige voornoemde beklaagden en gearresteerden heeft weten over te halen, om dien avond bij de Weduwe FERNANDES geen brand te stichten, en zulks, naar voorgeven van hem PRESENT, omdat hij daar ten huize dikwerf tabak en drank kocht; dat de beklaagden en gearresteerden, in het kamp in het *Picorndbosch* teruggekomen zijnde, COJO met PRESENT hevige woorden heeft gehad, ter zake dat PRESENT oorzaak was geweest, dat COJO in zijn voornemen, om dien avond bij de Weduwe FERNANDES brand te stichten, niet was geslaagd; dat eenige dagen daarna COJO, MENTOR, PRESENT, FREDERIK en CHRISTIAAN op nieuw, een geruimen tijd na het vallen van het wachtschot, uit het kamp zijn gegaan, met het voornemen om aan het huis van de Weduwe FERNANDES brand te stichten; dat zij, op de hoogte van het huis der voormelde Weduwe FERNANDES gekomen zijnde, FREDERIK op de wacht hebben geplaatst, aan den hoek van de Watermolenstraat, op de hoogte van het huis, bewoond door zekeren S. SAMSON (*), CHRISTIAAN op de hoogte van het waaggebouw, met last van de drie eerstgenoemden, om, indien er menschen mogten aankomen, dit door een afgesproken en door FREDERIK en CHRISTIAAN in *judicio* aangeduid teeken, bestaan hebbende in fluiten, te kennen te

(*) Dit huis is bekend onder lett. A, n°. 42.

geven; dat MENTOR vervolgens, door middel van een tondeldoos, welke met vuurslag en vuursteen, kort te voren, door CHRISTIAAN, voor rekening van MENTOR en PRESENT, en wel bepaaldelijk voor de som van twee en dertig centen, was aangekocht bij zekeren vettewarier J. SCHEEN, vuur heeft geslagen, waarna COJO de brandstoffen, bestaande in kokosnotenschillen, oude lompen, zwam en korenbladen, heeft nedergelegd onder een plank, aan de deur van de straatzijde, en vervolgens die brandstoffen heeft trachten aan te steken; dat, vermits dit niet spoedig genoeg wilde gelukken, PRESENT eenige stukjes droog hout en krullen heeft bijeengezameld over het huis van de Weduwe FERNANDES, in de nabijheid eener destijds nieuw gebouwd wordende keuken van het huis eener dochter van M. M. SMITH, door hem Missie KETTIE PEGGIE genaamd (*); dat COJO de ontvlambare stoffen, door PRESENT aangebragt, op nieuw heeft trachten aan te steken; dat, deze brandstichting evenwel niet spoedig genoeg willende gelukken, de beklaagden en gearresteerden hieraan geen verder gevolg hebben gegeven, maar, zonder de nedergelegde brandstoffen weg te nemen, weder naar hun kamp in het bosch van *Picorná* zijn teruggekeerd; hebbende MENTOR, in het terugkeeren naar het kamp, nog een diefstal van twee kippen gepleegd, waarmede hij in het kamp is teruggekomen, terwijl intusschen de dienaar der justitie LUDWIGSON, welke in zijne betrekking iets

(*) Dit huis, bekend onder lett. A, n°. 34 en 68, is eene bakkerij, staande over het waaggebouw.

aan de Waterzijde te verrigten had, eene kleine vlam op de stoep van de woning der Weduwe FERNANDES ziende, derwaarts is gegaan en de zich aldaar bevindende brandstoffen heeft uitgedoofd.

Dat COJO, MENTOR, PRESENT, FREDERIK en CHRISTIAAN, eenige dagen daarna, alwederom uit hun kamp zijn gegaan om brand te stichten, ten huize van den Heer L. D. J. VAN BOMMEL, in de Keizerstraat (*); dat zij, voor gezegd huis gekomen zijnde, eerst weder FREDERIK als wachter hebben uitgezet, aan den hoek van de Watermolenstraat, en CHRISTIAAN in de nabijheid van het waaggebouw; dat, terwijl MENTOR weder door middel eener tondeldoos vuur had geslagen, COJO eenige ontvlambare stoffen, welke hij uit het kamp had medegebragt, voor een der deuren van het huis van den Heer VAN BOMMEL heeft nedergelegd en aangestoken; dat hij beproefd heeft, om eenige ontvlambare stoffen met zijn stok door eene reet onder de deur heen te duwen, doch dat hij hierin niet heeft kunnen slagen; dat COJO en MENTOR vervolgens de Negerpoort van het huis van den Heer VAN BOMMEL, welke gesloten was, hebben weten open te maken, door met een stok een der halve deuren zoo verre open te wringen, dat MENTOR de bout, waarmede de deur gesloten was, konde opligten; dat COJO en MENTOR, nu op de plaats van den Heer VAN BOMMEL gekomen zijnde, eenige hoenders, welke op het achterste gedeelte van dat erf op eene schutting zaten, hebben gestolen; dat zij beklaag-

(*) Bekend onder lett. A, n°. 41.

den en gearresteerden echter door het blaffen van eenen hond, welke op gemelde plaats naar hen kwam toeschieten, verschrikt geraakt en op de vlugt zijn gegaan, zijnde door Present, Frederik en Christiaan weldra gevolgd, waarna al de vijf beklaagden en gearresteerden langs verschillende wegen naar het kamp in het *Picornábosch* zijn teruggekeerd.

Dat, buiten en behalven de gemelde brandstichtingen, Cojo en Mentor nog hebben beleden, dat zij brand hebben trachten te stichten ten huize (*) van de Weduwe Levy Abrahams, in de Keizerstraat dezer stad; dat zij, Cojo en Mentor, tot het plegen daarvan uitgegaan zijnde, Cojo over de Negerpoort is geklommen en dezelve poort, doordien het slot niet behoorlijk was gesloten, heeft opengemaakt, waarna Mentor ook is binnengekomen; dat beide evengenoemde beklaagden en gearresteerden, aan de achterdeur van de Weduwe Levy Abrahams gekomen zijnde, hebben bevonden, dat deze deur niet gesloten was, maar slechts aanstond; dat zij onmiddellijk het huis binnengetreden en naar bovengegaan zijn; dat zij eerst hebben beproefd, om op eene slaapkamer, alwaar eenige vrouwen lagen te slapen, een ledekant in brand te steken; dat zij echter, van dit voornemen terugkomende, naar den zolder zijn geklommen, alwaar Cojo toen een koffer, welke, volgens beschrijving van dien beklaagden en gearresteerden, eenen ronden deksel had, met leder was overtrokken en waarin zich destijds eenig vuil goed bevond, ontvlambare stoffen

(*) Bekend onder lett. B, n°. 115.

nedergelegd en die aangestoken heeft; voegende COJO hier nog bij, dat hij op dien zolder bekend was, dewijl hij eens voor den Heer LEVY ABRAHAMS eene kist, door dezen op eene vendu gekocht, op gezegden zolder had gebragt; dat zij beklaagden en gearresteerden daarop weder naar beneden zijn gegaan en van de plaats van de Weduwe LEVY ABRAHAMS nog eenige hoenders en eenig waschgoed, hetwelk aldaar te droogen hing, hebben gestolen; zijnde hetzelve waschgoed door MENTOR naar het kamp in het *Picorndábosch* medegenomen.

Overwegende dat dienvolgende de beklaagden en gearresteerden COJO of ANDRIES, MENTOR (alias GELUK), PRESENT, FREDERIK, CHRISTIAAN, WINST en TOM of TAM zich hebben schuldig gemaakt in het algemeen aan de misdaad van weglooperij, aan het maken van een komplot, strekkende om de misdaad van brandstichting overal, waar hun zulks doenlijk was, te bewerkstelligen; vervolgens bij die gelegenheid te rooven en te stelen niet alleen, maar ook zich met andere wegloopers, zoo mogelijk, te vereenigen, om, na deze stad in assche te hebben doen verkeeren, door kracht van wapenen, welke zij alsdan hoopten te kunnen meester worden, de Blanken en overige vrije bevolking in deze Kolonie uit te roeijen, en zich dus te stellen in eenen staat van onafhankelijkheid van het alhier gevestigd Bestuur, hetgeen de misdaad van rebellie constitueert;

Overwegende dat deze beklaagden en gearresteerden, buiten en behalven dat zij zich reeds aan verscheidene handelingen, welke den gequalificeerden diefstal kenmerken, hebben schuldig gemaakt, dan ook het door

hen beraamd plan tot brandstichting, gelijk zulks ten processe bewijslijk is daargesteld, in arremoede hebben ten uitvoer gebragt, en dat op vier herhaalde plaatsen en tijdperken, als: bij MOZES NUNES MONSANTO, de Weduwe FERNANDES, VAN BOMMEL en de Weduwe LEVY ABRAHAMS; dat de drie eerste beklaagden, met namen COJO, MENTOR en PRESENT, bij al deze misdadige handelingen moeten aangemerkt worden als hoofdschuldigen, daar zij, met gemeen overleg, gezamenlijk op hetzelfde tijdperk en terzelfder plaatse zijn werkzaam geweest, om de misdaad van brandstichting te bedrijven, waarin zij ook zijn geslaagd, doordien hunne gezamenlijke pogingen, om het huis van M. N. MONSANTO in den brand te steken, en waardoor het schoonste en aanzienlijkste gedeelte dezer stad eene prooi der vlammen is geworden, het voor hen gewenscht gevolg heeft gehad; bij welke gelegenheid zij zich aan roof van onderscheidene voorwerpen hebben schuldig gemaakt; terwijl het geheel buiten hun toedoen en hunne oogmerken gelegen was, dat hunne overige pogingen, tot het stichten van brand op de andere plaatsen, niet heeft mogen gelukken;

Overwegende dat de beklaagden en gearresteerden WINST en TOM, ofschoon niet *immediaat* eenig aandeel aan de misdaad van brandstichting gehad hebbende, evenwel zich hebben schuldig gemaakt aan volkomene medepligtigheid aan dezelve, daar zijlieden zich bij *eede* met de drie eerste beklaagden, tot het volbrengen van dezelve, hadden verbonden; dat zij van de gepleegde brandstichtingen niet alleen hebben kennis gedragen,

maar ten gevolge daarvan mede hebben geroofd en gestolen, terwijl het in *confesso* is, dat zij beide met de drie eerste beklaagden en gearresteerden COJO, MENTOR en PRESENT het eens zijn geweest, om, wanneer er zich eene geschikte gelegenheid, na de vernietiging dezer stad, hiertoe mogt aanbieden, de Blanken en vrije bevolking te bevechten en uit te roeijen;

Overwegende dat de beklaagden en gearresteerden FREDERIK en CHRISTIAAN almede vallen in de termen, waaronder de beklaagden en gearresteerden WINST en TOM zijn begrepen, en ook hunne medepligtigheid in al de voorgenoemde misdaden bewijslijk is daargesteld, en alleen in de applicatie der straffe hunnen jeugdigen ouderdom bij den regter in aanmerking kan en mag komen;

Overwegende dat de beklaagden en gearresteerden HENRY en BETSY insgelijks bewijslijk moeten gehouden worden zich te hebben schuldig gemaakt aan het helen van eenige door COJO en PRESENT gestolene voorwerpen, wetende op welke wijze dezelve verkregen waren;

Overwegende dat zoodanige verschrikkelijke misdaden, waardoor niet alleen het leven en de eigendom van elk goed ingezetene aan een ontwijfelbaar verderf is blootgesteld geweest, en waaronder zoo velen onzer brave stadgenooten hebben geleden en anderen door de herhaling der misdadige oogmerken dezer beklaagden hadden kunnen lijden, in een land, waar met ernst en klem de Justitie behoort te worden gehandhaafd, niet ongestraft kunnen blijven, maar, tot afschrik van alle

zoodanige snoode misdadigers, in conformiteit der alhier bestaande criminele wetgeving gestrengelijk behooren te worden gestraft;

Overwegende dat, naar de wetten dezer landen, op de misdaad van brandstichting, vooral met zoodanige verzwarende omstandigheden, als ten dezen hebben plaats gehad, eene gequalificeerde doodstraf, en meestal het levend verbranden der hoofdmisdadigers wordt voorgeschreven, terwijl de medepligtigen, naar het *arbitrium* des Regters, met eene mindere straffe kunnen worden achtervolgd;

Regt doende,

Veroordeelt de beklaagden en gearresteerden, den Negerslaaf Cojo of Andries, aankomende D. M. Sanches, laatst gewoond hebbende bij M. M. Smith, in deze Kolonie geboren, naar gissing dertig jaren oud (*); den Negerslaaf Mentor of Geluk, aankomende J. H.

(*) Cojo of Codjo is een naam, welke de Negers gemeenlijk geven aan een op Maandag geboren wordende jongen; deze Cojo was een fraaije, welgemaakte Neger, klein van gestalte, gezet en sterk gespierd, hebbende eene breede borst, een rond, vleezig ligchaam en eene zwarte, harige huid, vooral de dijen en beenen; verder zeer zwart, kort gekroest haar, hoog voorhoofd en hooge, bogtige wenkbraauwen, de oogen vurig, waarvan het witte geelachtig; fijne, *niet* platte en smalle neus, kleine mond met dunne, zwarte lippen, een baard onder de kin en veelvuldige bruinachtige dalen in het ronde aangezigt, zware dijen en een weinig kromme, echter goed geproportioneerde beenen, hebbende geene likteekens, maar eenige merken op den linkerarm; van de drie hoofdmisdadigers was Cojo de kleinste van gestalte.

Wagner, geboren in Afrika, oud, naar gissing, twintig jaren (*); den Negerslaaf Present, aankomende de Weduwe Salomon Abendanon, laatst gewoond hebbende bij de Weduwe G. P. Heilbron, in deze Kolonie geboren, oud, naar gissing, twintig jaren (†), om gebragt te worden op den Heiligeweg, alhier ter stede, vóór het erf, waarop het huis, aankomende Mozes Nunes Monsanto, eene prooi der vlammen is geworden, en aldaar, ten voorbeelde en afschrik van anderen, ieder aan eene paal gebonden en vervolgens levend (§) te worden verbrand.

Veroordeelt de beklaagden en gearresteerden, de Negerslaven Winst, aankomende de plantaadje *Jalousie*, in deze Kolonie geboren, oud, naar gissing, vijf en

---

(*) Deze Mentor, een zoogenaamde Zoutwaterneger, dat wil zeggen: in het Negerland aan de *Kust van Guinea* geboren, was van de drie hoofdmisdadigers de grootste van gestalte, zijnde daarbij een zware, breede Neger, met eene roodachtige, eenigzins gevlekte huid, grooten, breeden mond met dikke lippen en een platten, breeden neus, zware jukbeenen (*oszygomaticus*), vaal kroeshaar, zijnde op het voorhoofd getatoueerd, hebbende aldaar blaauwe geprikte figuren boven den neus; voor het overige was Mentor een vleezige Neger, met likteekens op de billen; hij had eene heldere stem.

(†) Present was tenger van postuur, niet vleezig, met eene roodachtige huid, ronde oogen, platten neus, met een kleinen mond en fijne, roode onderlip, hebbende onderscheidene likteekens van vroeger ontvangene straf, zachte stem en van de drie hoofdmisdadigers het meeste spraakzaam.

(§) In het originele vonnis staat *levendig*, alsof het een druk en vrolijk volksfeest, een levendig vermaak was.

Picornobosch (*), in de nabijheid dezer stad, aan de *Savana* gelegen, alwaar zij een soort van kamp hebben opgerigt.

Dat de *zesde* en *zevende* beklaagden en gearresteerden WINST en TOM, welke eveneens van hunne Meesters waren weggeloopen, zich in den eersten tijd, dat dit kamp was tot stand gebragt, met COJO, MENTOR en PRESENT hebben opgehouden; zijnde TOM met de overige gezegde beklaagden en gearresteerden in hetzelve kamp verbleven tot den 11den September 1832, wanneer hij als weglooper opgevangen en aan zijnen Meester destijds is overgegeven, terwijl WINST, die slechts nu en dan in het aangeduide kamp bij de overige genoemde beklaagden en gearresteerden is verbleven, korten tijd na den brand, waardoor in den nacht van den 3den op den 4den September des verleden jaars een aanmerkelijk gedeelte dezer stad in de assche is gelegd, naar zijnen toenmaligen Meester (zie de 1ste noot op pag. 289) teruggekeerd, vervolgens verkocht en naar de plantaadje *Jalousie* gezonden is.

Dat COJO, MENTOR, PRESENT, WINST en TOM, terwijl zij zich gezamenlijk in hun kamp in het *Picornábosch* ophielden, onder het gebruik van dram, welke door WINST in het kamp was gebragt en waarvan een gedeelte op den grond werd geplengd, eenen eed hebben gezworen, waarvan de inhoud en strekking hierop

(*) Eigenlijk *Picornábosch*: aldus naar zekeren CRISOFTINIUS CASIMIRUS PICORNA genaamd, welke aldaar 520 akkers grond in 1723 in bezit had en, ten tijde van den Gouverneur-Generaal HENDRIK TEMMING zijn afgestaan.

neder kwam: dat zij beklaagden en gearresteerden overal, waar zulks doenlijk was, zouden brandstichten, om op die wijze zoo vele goederen meester te worden, als zij maar konden; dat zij vervolgens zouden trachten zich met andere weggeloopen Negers te vereenigen en een grooter kamp op te rigten; zijnde tot dat einde door Tom eene verlatene plantaadje aangewezen in de rivier *Boven-Suriname* (in de nabijheid der plaats, waar zich de bekende weggeloopen Neger Pasop met andere wegloopers ophoudt; hebbende Tom den gezegden weggeloopen Neger Pasop, eenige maanden geleden, binnen deze stad gesproken), en dat zij, na deze vereeniging met andere wegloopers, tegen de Blanken en Vrijlieden zouden vechten, de stad attacqueren, en, wanneer zij van genoegzame wapenen voorzien waren, zich van het land zouden meester maken; terwijl Cojo bij die gelegenheid had verklaard, dat, wanneer zij het land hadden overwonnen, hij zich tot opperhoofd daarvan zoude stellen en hetzelve onder zijne ondergeschikten zoude verdeelen.

Dat Cojo, Mentor en Present, welke zich gedurende den tijd, dat zij in het meergemelde kamp verblijf hebben gehouden, van eene reeks van diefstallen en rooverijen, hierna te melden, hebben schuldig gemaakt, en waaraan Winst nu en dan heeft deelgenomen, op den avond van den 3den September des afgeloopen jaars, ongeveer ten tien uren, met denzelven beklaagde en gearresteerde het kamp in het *Picorná-bosch* hebben verlaten, met oogmerk om brand te stichten; dat Cojo, Mentor, Present en Winst, gekomen

zijnde op de hoogte van het huis van zekeren HALF-HIDE (*), in de Keizerstraat dezer stad, COJO het voorstel heeft gedaan, om aan dit huis brand te stichten, en dit ook heeft willen beproeven, vermits COJO reeds tot dat einde door de Negerpoort, welke niet gesloten was, naar binnen was gegaan, toen hij beklaagde en gearresteerde door het geblaf van eenen hond, welke op hem kwam aanloopen met de andere genoemde beklaagden en gearresteerden, zich van daar heeft weggemaakt.

Dat COJO, MENTOR, PRESENT en WINST, hunnen weg vervolgende, langs de Keizerstraat naar den Heiligenweg, stand hebben gehouden op de hoogte van het huis van MOZES NUNES MONSANTO; dat COJO, welke eigenlijk zich had voorgenomen om bij M. M. SMITH (door hem Missie PEGGIE genaamd, en bij welke hij door zijnen Meester in dienst was gesteld) brand te stichten, daarvan teruggehouden werd door het denkbeeld, dat hij door de slaven van M. M. SMITH, die in eene loots, aan de overzijde van haar huis, de wacht hielden, als ook door degenen, welke ten haren huize gewoonlijk des nachts in de bakkerij werkzaam zijn, zoude kunnen ontdekt worden, en toen het voorstel heeft gedaan om brand te stichten, ten huize van genoemden M. N. MONSANTO, zeggende hij COJO met de localiteit van hetzelve huis goed bekend te zijn.

Dat COJO zich met MENTOR en PRESENT naar de

(*) Bekend onder lett. C, n°. 98, aankomende JOHANNA CATHARINA CLASSEN.

Negerpoort van het huis van M. N. Monsanto hebben begeven, terwijl Winst zich heeft verwijderd en zich geposteerd heeft op de Knuffelsgracht, nabij de woning van Frans Eysbreker (*), en alzoo schuins over de woning van Monsanto; dat Cojo, over dezelve Negerpoort geklommen zijnde, de houten bout, waarmede dezelve Negerdeur gesloten was, van binnen uit de klampen heeft opgeligt, en dezelve Negerpoort alzoo geopend zijnde, Mentor en Present op de plaats of het erf van M. N. Monsanto zijn gekomen; dat Cojo, Mentor en Present zich vervolgens eenen korten tijd hebben schuil gehouden op het gezegde erf van Monsanto, in de nabijheid van eenen ezelstal, gedurende welken tijd zij te dier plaatse tabak hebben gerookt; dat Mentor en Present daarop zijn gegaan in de keuken op hetzelve erf, waaruit Mentor een bak met eetwaren, bestaande uit bakkeljaauw, makreel en zoutevleesch, en Present eene hoeveelheid banannen, aldaar voorhanden, hebben weggenomen en voor de hand gelegd, om die na het plegen der brandstichting weg te voeren; dat Cojo inmiddels eene hoeveelheid waschgoed, hetwelk op de plaats te droogen hing, en waaronder zich een lap *maká* bevond, heeft bijeengepakt en tot eenen bundel gebonden, bij de Negerpoort heeft nedergelegd.

Dat Cojo, Mentor en Present, zich vervolgens in het woonhuis van M. N. Monsanto begeven hebbende,

---

(*) Op den hoek van de Knuffelsgracht en den Waterkant, gequoteerd sub lett. B, n°. 140.

den trap zijn opgeklommen; dat, terwijl MENTOR en PRESENT op de bovenste trede van denzelven trap bleven staan, COJO de slaapkamer is binnengegaan; dat hij aldaar een kind (*) op eene kanapé en eene slavin naast hetzelve op den grond slapende heeft gezien (†); dat COJO, die door middel van een tonteldoos, welke reeds door MENTOR aangeslagen, doch weder was uitgedoofd, op nieuw in de nabijheid van den ezelstal tot vuur had geslagen, vervolgens eenige ontvlambare stoffen, en bepaaldelijk met een zwavelstok, de gordijnen van een ledekant, op gemelde slaapkamer staande, heeft aangestoken en in vlam gezet; dat hij COJO, daarna de brandende gordijnen boven op het ledekant geworpen hebbende, aan MENTOR en PRESENT, die steeds op de bovenste trede van den trap waren blijven staan, eenen wenk heeft gegeven om naar beneden te gaan, waarna hij COJO de slaapkamer ook verlaten heeft en MENTOR en PRESENT onmiddellijk naar beneden gevolgd is; dat COJO, na deze brandstichting gepleegd te hebben, nog het winkelhuis van M. N. MONSANTO heeft opengebroken, en van daar eenige goederen, waaronder stukgoederen, heeft gestolen, welke hij vervolgens zoude hebben geborgen ten huize van zekere FREDERIKA VAN PUYMAN en bij den achtsten beklaagden en gearresteerden HENRY, wonende de eerste in de zoogenaamde

(*) Een zevenjarig zoontje van den Heer MONSANTO, met name ABRAHAM.

(†) Op deze slaapkamer zouden zich alstoen hebben bevonden de Mulatten jongen GEORGE en de Mulattin ABINNIBA: een meisje, op Dingsdag geboren, heeten de Negers gewoonlijk ABINNIBA of ABRAMBA.

Böhm-Knie; dat de drie genoemde beklaagden en gearresteerden, COJO, MENTOR en PRESENT, vervolgens langs verschillende wegen naar het kamp in het *Picorndábosch* teruggekeerd zijnde, den beklaagden en gearresteerden TOM, welke in het kamp aldaar lag te slapen, hebben wakker gemaakt, en aan denzelven hebben gezegd, dat zij COJO, MENTOR en PRESENT het huis van M. N. MONSANTO reeds hadden verbrand; voorts aan denzelven TOM de verlichting aanwijzende, welke overal aan de lucht, ten gevolge van den brand, zigtbaar was; dat COJO zich daarna weder uit het kamp in het *Picorndábosch* heeft verwijderd, terwijl MENTOR en PRESENT aldaar zijn verbleven; dat WINST den volgenden dag ook weder in het kamp in het *Picorndábosch* is teruggekomen, met zich voerende een kalkoen, een pandje en een doek, welke hij in den nacht van den brand had gestolen, zonder aanwijzing waar hij den diefstal van gezegde voorwerpen had gepleegd.

Dat korte dagen na den brand van den 3den op den 4den September de vierde beklaagde en gearresteerde FREDERIK, welke van zijnen Meester was weggeloopen, den beklaagde PRESENT heeft ontmoet en het voorstel van dezen, om mede te gaan naar het kamp in het *Picorndábosch*, heeft aangenomen; dat evenzeer omtrent denzelfden tijd de vijfde beklaagde en gearresteerde CHRISTIAAN door MENTOR in het kamp is gebragt.

Dat gedurende den tijd, dat COJO, MENTOR, PRESENT, FREDERIK en CHRISTIAAN zich te zamen in het kamp van het *Picorndábosch* hebben opgehouden, dezelve niet minder dan zestien onderscheidene diefstallen en

rooverijen hebben gepleegd, waarvan de meeste met verzwarende omstandigheden hebben plaats gehad, daar zij bij nacht, met braak of in- of overklimming, en sommigen met meer dan één persoon, zijn bedreven geworden; dat FREDERIK en CHRISTIAAN, welke bij gezegde dieverijen en rooverijen meest hebben gediend, om de gestolene of geroofde voorwerpen te helpen dragen, tevens eene groote hoeveelheid dier voorwerpen, voor zoo verre die in gestolen kweek of gevogelte bestonden, hebben verkocht; dat PRESENT ook aan de negende beklaagde en gearresteerde BETSY ook van tijd tot tijd gestolen voorwerpen heeft overhandigd, om die voor hem te verkoopen; dat den achtste beklaagde en gearresteerde HENRY eveneens erkent van COJO gestolen goederen in bewaring te hebben ontvangen.

Dat, terwijl FREDERIK en CHRISTIAAN nog maar korte dagen in het kamp in het *Picarnábosch* zich bevonden, door COJO, MENTOR en PRESENT is beraamd, om op nieuw brand te stichten, ten huize van de Weduwe FERNANDES, door de beklaagden en gearresteerden Missie Bocco genaamd, in de Keizerstraat dezer stad (*); dat COJO, MENTOR, PRESENT, FREDERIK en CHRISTIAAN op zekeren avond, zonder dat zij zulks meer bepaaldelijk anders hebben kunnen aanwijzen, dan dat dit een veertien dagen na de brandstichting, ten huize van M. N. MONSANTO, zal geweest zijn, een geruimen tijd na het

(*) Bekend onder lett. A, n°. 40; de Weduwe MORDECHAI FERNANDES was eigenlijk bij haar schoonzoon D. J. PINTO, welke dit huis toebehoorde, inwonende.

vallen van het nachtschot tot het bewerkstelligen dier brandstichting zijn uitgegaan; dat de beklaagden en gearresteerden evenwel voor het huis van de Weduwe FERNANDES aangekomen zijnde, PRESENT de overige voornoemde beklaagden en gearresteerden heeft weten over te halen, om dien avond bij de Weduwe FERNANDES geen brand te stichten, en zulks, naar voorgeven van hem PRESENT, omdat hij daar ten huize dikwerf tabak en drank kocht; dat de beklaagden en gearresteerden, in het kamp in het *Picornábosch* teruggekomen zijnde, COJO met PRESENT hevige woorden heeft gehad, ter zake dat PRESENT oorzaak was geweest, dat COJO in zijn voornemen, om dien avond bij de Weduwe FERNANDES brand te stichten, niet was geslaagd; dat eenige dagen daarna COJO, MENTOR, PRESENT, FREDERIK en CHRISTIAAN op nieuw, een geruimen tijd na het vallen van het wachtschot, uit het kamp zijn gegaan, met het voornemen om aan het huis van de Weduwe FERNANDES brand te stichten; dat zij, op de hoogte van het huis der voormelde Weduwe FERNANDES gekomen zijnde, FREDERIK op de wacht hebben geplaatst, aan den hoek van de Watermolenstraat, op de hoogte van het huis, bewoond door zekeren S. SAMSON (*), CHRISTIAAN op de hoogte van het waaggebouw, met last van de drie eerstgenoemden, om, indien er menschen mogten aankomen, dit door een afgesproken en door FREDERIK en CHRISTIAAN in *judicio* aangeduid teeken, bestaan hebbende in fluiten, te kennen te

---

(*) Dit huis is bekend onder lett. A, n°. 42.

geven; dat MENTOR vervolgens, door middel van een tondeldoos, welke met vuurslag en vuursteen, kort te voren, door CHRISTIAAN, voor rekening van MENTOR en PRESENT, en wel bepaaldelijk voor de som van twee en dertig centen, was aangekocht bij zekeren vettewarier J. SCHEEN, vuur heeft geslagen, waarna COJO de brandstoffen, bestaande in kokosnotenschillen, oude lompen, zwam en korenbladen, heeft nedergelegd onder een plank, aan de deur van de straatzijde, en vervolgens die brandstoffen heeft trachten aan te steken; dat, vermits dit niet spoedig genoeg wilde gelukken, PRESENT eenige stukjes droog hout en krullen heeft bijeengezameld over het huis van de Weduwe FERNANDES, in de nabijheid eener destijds nieuw gebouwd wordende keuken van het huis eener dochter van M. M. SMITH, door hem Missie KETTIE PEGGIE genaamd (*); dat COJO de ontvlambare stoffen, door PRESENT aangebragt, op nieuw heeft trachten aan te steken; dat, deze brandstichting evenwel niet spoedig genoeg willende gelukken, de beklaagden en gearresteerden hieraan geen verder gevolg hebben gegeven, maar, zonder de nedergelegde brandstoffen weg te nemen, weder naar hun kamp in het bosch van *Picorná* zijn teruggekeerd; hebbende MENTOR, in het terugkeeren naar het kamp, nog een diefstal van twee kippen gepleegd, waarmede hij in het kamp is teruggekomen, terwijl intusschen de dienaar der justitie LUDWIGSON, welke in zijne betrekking iets

(*) Dit huis, bekend onder lett. A, n°. 34 en 68, is eene bakkerij, staande over het waaggebouw.

aan de Waterzijde te verrigten had, eene kleine vlam op de stoep van de woning der Weduwe FERNANDES ziende, derwaarts is gegaan en de zich aldaar bevindende brandstoffen heeft uitgedoofd.

Dat COJO, MENTOR, PRESENT, FREDERIK en CHRISTIAAN, eenige dagen daarna, alwederom uit hun kamp zijn gegaan om brand te stichten, ten huize van den Heer L. D. J. VAN BOMMEL, in de Keizerstraat (*); dat zij, voor gezegd huis gekomen zijnde, eerst weder FREDERIK als wachter hebben uitgezet, aan den hoek van de Watermolenstraat, en CHRISTIAAN in de nabijheid van het waaggebouw; dat, terwijl MENTOR weder door middel eener tondeldoos vuur had geslagen, COJO eenige ontvlambare stoffen, welke hij uit het kamp had medegebragt, voor een der deuren van het huis van den Heer VAN BOMMEL heeft nedergelegd en aangestoken; dat hij beproefd heeft, om eenige ontvlambare stoffen met zijn stok door eene reet onder de deur heen te duwen, doch dat hij hierin niet heeft kunnen slagen; dat COJO en MENTOR vervolgens de Negerpoort van het huis van den Heer VAN BOMMEL, welke gesloten was, hebben weten open te maken, door met een stok een der halve deuren zoo verre open te wringen, dat MENTOR de bout, waarmede de deur gesloten was, konde opligten; dat COJO en MENTOR, nu op de plaats van den Heer VAN BOMMEL gekomen zijnde, eenige hoenders, welke op het achterste gedeelte van dat erf op eene schutting zaten, hebben gestolen; dat zij beklaag-

(*) Bekend onder lett. A, n°. 41.

den en gearresteerden echter door het blaffen van eenen hond, welke op gemelde plaats naar hen kwam toeschieten, verschrikt geraakt en op de vlugt zijn gegaan, zijnde door PRESENT, FREDERIK en CHRISTIAAN weldra gevolgd, waarna al de vijf beklaagden en gearresteerden langs verschillende wegen naar het kamp in het *Picornábosch* zijn teruggekeerd.

Dat, buiten en behalven de gemelde brandstichtingen, COJO en MENTOR nog hebben beleden, dat zij brand hebben trachten te stichten ten huize (*) van de Weduwe LEVY ABRAHAMS, in de Keizerstraat dezer stad; dat zij, COJO en MENTOR, tot het plegen daarvan uitgegaan zijnde, COJO over de Negerpoort is geklommen en dezelve poort, doordien het slot niet behoorlijk was gesloten, heeft opengemaakt, waarna MENTOR ook is binnengekomen; dat beide evengenoemde beklaagden en gearresteerden, aan de achterdeur van de Weduwe LEVY ABRAHAMS gekomen zijnde, hebben bevonden, dat deze deur niet gesloten was, maar slechts aanstond; dat zij onmiddellijk het huis binnengetreden en naar bovengegaan zijn; dat zij eerst hebben beproefd, om op eene slaapkamer, alwaar eenige vrouwen lagen te slapen, een ledekant in brand te steken; dat zij echter, van dit voornemen terugkomende, naar den zolder zijn geklommen, alwaar COJO toen een koffer, welke, volgens beschrijving van dien beklaagden en gearresteerden, eenen ronden deksel had, met leder was overtrokken en waarin zich destijds eenig vuil goed bevond, ontvlambare stoffen

(*) Bekend onder lett. B, n°. 115.

nedergelegd en die aangestoken heeft; voegende COJO hier nog bij, dat hij op dien zolder bekend was, dewijl hij eens voor den Heer LEVY ABRAHAMS eene kist, door dezen op eene vendu gekocht, op gezegden zolder had gebragt; dat zij beklaagden en gearresteerden daarop weder naar beneden zijn gegaan en van de plaats van de Weduwe LEVY ABRAHAMS nog eenige hoenders en eenig waschgoed, hetwelk aldaar te droogen hing, hebben gestolen; zijnde hetzelve waschgoed door MENTOR naar het kamp in het *Picornábosch* medegenomen.

Overwegende dat dienvolgende de beklaagden en gearresteerden COJO of ANDRIES, MENTOR (alias GELUK), PRESENT, FREDERIK, CHRISTIAAN, WINST en TOM of TAM zich hebben schuldig gemaakt in het algemeen aan de misdaad van weglooperij, aan het maken van een komplot, strekkende om de misdaad van brandstichting overal, waar hun zulks doenlijk was, te bewerkstelligen; vervolgens bij die gelegenheid te rooven en te stelen niet alleen, maar ook zich met andere wegloopers, zoo mogelijk, te vereenigen, om, na deze stad in assche te hebben doen verkeeren, door kracht van wapenen, welke zij alsdan hoopten te kunnen meester worden, de Blanken en overige vrije bevolking in deze Kolonie uit te roeijen, en zich dus te stellen in eenen staat van onafhankelijkheid van het alhier gevestigd Bestuur, hetgeen de misdaad van rebellie constitueert;

Overwegende dat deze beklaagden en gearresteerden, buiten en behalven dat zij zich reeds aan verscheidene handelingen, welke den gequalificeerden diefstal kenmerken, hebben schuldig gemaakt, dan ook het door

hen beraamd plan tot brandstichting, gelijk zulks ten processe bewijslijk is daargesteld, in arremoede hebben ten uitvoer gebragt, en dat op vier herhaalde plaatsen en tijdperken, als: bij MOZES NUNES MONSANTO, de Weduwe FERNANDES, VAN BOMMEL en de Weduwe LEVY ABRAHAMS; dat de drie eerste beklaagden, met namen COJO, MENTOR en PRESENT, bij al deze misdadige handelingen moeten aangemerkt worden als hoofdschuldigen, daar zij, met gemeen overleg, gezamenlijk op hetzelfde tijdperk en terzelfder plaatse zijn werkzaam geweest, om de misdaad van brandstichting te bedrijven, waarin zij ook zijn geslaagd, doordien hunne gezamenlijke pogingen, om het huis van M. N. MONSANTO in den brand te steken, en waardoor het schoonste en aanzienlijkste gedeelte dezer stad eene prooi der vlammen is geworden, het voor hen gewenscht gevolg heeft gehad; bij welke gelegenheid zij zich aan roof van onderscheidene voorwerpen hebben schuldig gemaakt; terwijl het geheel buiten hun toedoen en hunne oogmerken gelegen was, dat hunne overige pogingen, tot het stichten van brand op de andere plaatsen, niet heeft mogen gelukken;

Overwegende dat de beklaagden en gearresteerden WINST en TOM, ofschoon niet *immediaat* eenig aandeel aan de misdaad van brandstichting gehad hebbende, evenwel zich hebben schuldig gemaakt aan volkomene medepligtigheid aan dezelve, daar zijlieden zich bij *eede* met de drie eerste beklaagden, tot het volbrengen van dezelve, hadden verbonden; dat zij van de gepleegde brandstichtingen niet alleen hebben kennis gedragen,

maar ten gevolge daarvan mede hebben geroofd en gestolen, terwijl het in *confesso* is, dat zij beide met de drie eerste beklaagden en gearresteerden COJO, MENTOR en PRESENT het eens zijn geweest, om, wanneer er zich eene geschikte gelegenheid, na de vernietiging dezer stad, hiertoe mogt aanbieden, de Blanken en vrije bevolking te bevechten en uit te roeijen;

Overwegende dat de beklaagden en gearresteerden FREDERIK en CHRISTIAAN almede vallen in de termen, waaronder de beklaagden en gearresteerden WINST en TOM zijn begrepen, en ook hunne medepligtigheid in al de voorgenoemde misdaden bewijslijk is daargesteld, en alleen in de applicatie der straffe hunnen jeugdigen ouderdom bij den regter in aanmerking kan en mag komen;

Overwegende dat de beklaagden en gearresteerden HENRY en BETSY insgelijks bewijslijk moeten gehouden worden zich te hebben schuldig gemaakt aan het helen van eenige door COJO en PRESENT gestolene voorwerpen, wetende op welke wijze dezelve verkregen waren;

Overwegende dat zoodanige verschrikkelijke misdaden, waardoor niet alleen het leven en de eigendom van elk goed ingezetene aan een ontwijfelbaar verderf is blootgesteld geweest, en waaronder zoo velen onzer brave stadgenooten hebben geleden en anderen door de herhaling der misdadige oogmerken dezer beklaagden hadden kunnen lijden, in een land, waar met ernst en klem de Justitie behoort te worden gehandhaafd, niet ongestraft kunnen blijven, maar, tot afschrik van alle

zoodanige snoode misdadigers, in conformiteit der alhier bestaande criminele wetgeving gestrengelijk behooren te worden gestraft;

Overwegende dat, naar de wetten dezer landen, op de misdaad van brandstichting, vooral met zoodanige verzwarende omstandigheden, als ten dezen hebben plaats gehad, eene gequalificeerde doodstraf, en meestal het levend verbranden der hoofdmisdadigers wordt voorgeschreven, terwijl de medepligtigen, naar het *arbitrium* des Regters, met eene mindere straffe kunnen worden achtervolgd;

Regt doende,

Veroordeelt de beklaagden en gearresteerden, den Negerslaaf Cojo of Andries, aankomende D. M. Sanches, laatst gewoond hebbende bij M. M. Smith, in deze Kolonie geboren, naar gissing dertig jaren oud (*); den Negerslaaf Mentor of Geluk, aankomende J. H.

(*) Cojo of Codjo is een naam, welke de Negers gemeenlijk geven aan een op Maandag geboren wordende jongen; deze Cojo was een fraaije, welgemaakte Neger, klein van gestalte, gezet en sterk gespierd, hebbende eene breede borst, een rond, vleezig ligchaam en eene zwarte, harige huid, vooral de dijen en beenen; verder zeer zwart, kort gekroest haar, hoog voorhoofd en hooge, bogtige wenkbraauwen, de oogen vurig, waarvan het witte geelachtig; fijne, *niet* platte en smalle neus, kleine mond met dunne, zwarte lippen, een baard onder de kin en veelvuldige bruinachtige dalen in het ronde aangezigt, zware dijen en een weinig kromme, echter goed geproportioneerde beenen, hebbende geene likteekens, maar eenige merken op den linkerarm; van de drie hoofdmisdadigers was Cojo de kleinste van gestalte.

WAGNER, geboren in Afrika, oud, naar gissing, twintig jaren (*); den Negerslaaf PRESENT, aankomende de Weduwe SALOMON ABENDANON, laatst gewoond hebbende bij de Weduwe G. P. HEILBRON, in deze Kolonie geboren, oud, naar gissing, twintig jaren (†), om gebragt te worden op den Heiligeweg, alhier ter stede, vóór het erf, waarop het huis, aankomende MOZES NUNES MONSANTO, eene prooi der vlammen is geworden, en aldaar, ten voorbeelde en afschrik van anderen, ieder aan eene paal gebonden en vervolgens levend (§) te worden verbrand.

Veroordeelt de beklaagden en gearresteerden, de Negerslaven WINST, aankomende de plantaadje *Jalousie*, in deze Kolonie geboren, oud, naar gissing, vijf en

---

(*) Deze MENTOR, een zoogenaamde Zoutwaterneger, dat wil zeggen: in het Negerland aan de *Kust van Guinea* geboren, was van de drie hoofdmisdadigers de grootste van gestalte, zijnde daarbij een zware, breede Neger, met eene roodachtige, eenigzins gevlekte huid, grooten, breeden mond met dikke lippen en een platten, breeden neus, zware jukbeenen (*oszygomaticus*), vaal kroeshaar, zijnde op het voorhoofd getatoueerd, hebbende aldaar blaauwe geprikte figuren boven den neus; voor het overige was MENTOR een vleezige Neger, met likteekens op de billen; hij had eene heldere stem.

(†) PRESENT was tenger van postuur, niet vleezig, met eene roodachtige huid, ronde oogen, platten neus, met een kleinen mond en fijne, roode onderlip, hebbende onderscheidene likteekens van vroeger ontvangene straf, zachte stem en van de drie hoofdmisdadigers het meeste spraakzaam.

(§) In het originele vonnis staat *levendig*, alsof het een druk en vrolijk volksfeest, een levendig vermaak was.

twintig jaren (*), en TOM of TAM, aankomende MARY ROSE HERBERT, in Afrika geboren, oud, naar gissing, zestig jaren (†), om gebragt te worden ter plaatse, alwaar men gewoon is criminele executie aan slaven uit te oefenen, en aldaar met den koorde te worden gestraft, dat er de dood na volgt; gestorven zijnde, de hoofden afgehouwen en dezelve te dier plaatse op palen geplaatst en hunne ligchamen onder de galg begraven te worden.

Veroordeelt de beklaagden en gearresteerden, de Negerslaven FREDERIK, aankomende R. D. SAMSON, in deze Kolonie geboren, oud, naar gissing, zestien jaren (§), en CHRISTIAAN, aankomende M. ECKHART, in deze Kolonie geboren, en, naar gissing, oud veertien jaren (**), om gebragt te worden ter plaatse, alwaar men gewoon is criminele executie aan slaven uit te oefenen, en aldaar, onder de galg, met tamarinde roeden strengelijk te worden afgestraft, en wijders op de executieplaats in boeijen te worden geklonken, ten einde

---

(*) WINST was, weinige dagen na den brand, door den Heer A. F. RICHIARDI, Directeur op de plantaadje *Goosen*, in *Matappica*, voor zeven honderd vijftig guldens aan de Administrateuren van die plantaadje verkocht geworden; echter is deze koop door regterlijke uitspraak te niet gedaan.

(†) TOM had een kaal hoofd, grijzen baard en slecht physionomie; dezelve verhaalde in deze Kolonie te zijn gekomen ten tijde van den toen regerenden Gouverneur-Generaal Mr. BERNARD TEXIER, welke het bestuur den 1sten Maart 1779 aanvaarde en den 25sten September 1783 te *Paramaribo* overleed.

(§) FREDERIK was mager en rank van postuur.

(**) CHRISTIAAN had een ongunstig uitzien.

in dezelve, gedurende den tijd van *vijftien* achtereenvolgende jaren, op de forteresse *Nieuw-Amsterdam* of eenig ander militair etablissement, buiten *Paramaribo* gelegen, ten behoeve van den lande, dwangarbeid te verrigten.

Veroordeelt den beklaagden en gearresteerden, den Negerslaaf HENRY (*), zeggende te behooren aan den Boedel MACKENSIE, in deze Kolonie geboren, oud, naar gissing, vijf en dertig jaren, om ter executieplaatse, voorschreven, onder de galg, met tamarinde roeden strengelijk te worden afgestraft; voorts op den regterschouder gebrandmerkt en wijders in zware boeijen te worden geklonken, ten einde in dezelve, gedurende den tijd van *vijftien* achtereenvolgende jaren, als voren, dwangarbeid, ten behoeve van den lande, te verrigten.

En de beklaagde en gearresteerde Negerslavin BETSY (†), aankomende de Weduwe SALOMON ABENDANON, laatst gewoond hebbende bij de Weduwe G. P. HEILBRON, oud, naar gissing, dertig jaren, en in deze Kolonie geboren, om ter executieplaatse, voorgeschreven, onder de galg met tamarinde roeden strengelijk te worden afgestraft, en wijders aldaar in boeijen te worden geklonken, ten einde in dezelve, gedurende den tijd van *tien* achtereenvolgende jaren, als voren, dwangarbeid, ten behoeve van den lande, te verrigten.

Zullende de kosten, ter dezer zake gevallen, voor

(*) HENRY had, ten gevolge der roos, een zeer dik linkerbeen.

(†) BETSY was eene forsche, zware Negerin met eene roodachtige, gevlekte huid.

zoo verre betreft de beklaagden en gearresteerden COJO, MENTOR, PRESENT, WINST en TOM, op grond van art. 1 der Publicatie van den Gouverneur-Generaal in Rade, van den 5den en 6den December 1828 (*Gouvernementsblad van dat jaar, n°. 22*), komen ten laste van het Hoofdbestuur dezer Kolonie.

En, voor zoo veel aangaat de beklaagden en gearresteerden FREDERIK, CHRISTIAAN, HENRY en BETSY, op grond van art. 2 derzelve Publicatie, provisioneel worden gebragt ten laste van het Hoofdbestuur, met autorisatie op den eischer R. O., om, na expiratie van den straftijd van evengemelde vier gearresteerden, dezelve, tegen betaling dier kosten, aan hunne Meesters ofte dier representanten terug te geven, en, bij ontstentenis van zoodanige voldoening, met dezelven te handelen ingevolge de wet.

Met verpligting wijders op gemelde eigenaren of representanten, zorg te dragen, dat de voorschreven gearresteerden FREDERIK, CHRISTIAAN, HENRY en BETSY, na hun ontslag, zich nimmer of ooit aan *Paramaribo* of de omstreken dier stad vertoonen, op pœne dat de zoodanigen dier gearresteerden, in handen der Justitie gerakende, zal of zullen worden gesteld ter dispositie van het Gouvernement.

Gelast dat van dit vonnis de gewone aanplakking zal geschieden.

Aldus gewezen te *Paramaribo*, bij de Heeren Mr. A. F. LAMMENS, *President;* Mr. H. R. HAIJUNGA, Mr. C. A. MARCHANT, F. P. PENARD, C. GOLLENSTEDE, L. THIJM en J. D. DE MEINERTZHAGEN, Leden

van het Geregtshof voormeld, den 10den Januarij 1833 en gepronuntieerd den 19den daaraanvolgende.

(*get.*) A. F. LAMMENS.

Onderstond,

Ter ordonnantie van den Hove,

(*get.*) A. VAN MEERTEN.

Geinterpreteerd bij de pronuntiatie,

(*get.*) A. J. COMVALIUS,

Gezw. Translateur.

(In margine staat:)

Het doodvonnis geapprobeerd,

De Gouverneur-Generaal der Nederlandsche Westindische Bezittingen,

(*get.*) E. L. VAN HEECKEREN.

Onderstond,

Ter ordonnantie van Zijne Excellentie,

De Gouvernements-Secretaris,

(*get.*) G. A. VAN DER MEE.

Voor eensluidend afschrift,

De Griffier bij het Geregtshof te Suriname,

A. VAN MEERTEN.

Het vorenstaande vonnis is op den 26sten Januarij 1833 ter executie gelegd, ten overstaan van den vollen Raad, den Heer Procureur-Generaal en Griffier van den Hove,

(*get.*) A. VAN MEERTEN,

Voor afschrift,

A. VAN MEERTEN.

VI.

E. VERSLAG DER EXECUTIE, ZOO VAN DE HOOFDMISDADIGERS ALS VAN DE MEDEPLIGTIGEN.

Het vonnis was gepronuntieerd en de aangeklaagden en gedetineerden in de Neger-Engelsche taal voorgelezen geworden; maar met welke kracht van woorden (deze taal zoo bijzonder eigen) dit laatste ook geschiedde, maakte deze aankondiging zoo weinig indruk op hen, dat COJO, van het Geregtshof naar zijne gevangenis geleid wordende, en op de brug van het fort *Zeelandia* een stuk sigaar ziende liggen, hetzelve opnam en de dienaren der Justitie verzocht om te mogen rooken.

Nimmer heb ik ongevoeliger schepsel ontmoet, dan deze in boosheid verharde Neger COJO, wiens valsche blikken wraak en verdelging aankondigden.

Ook MENTOR en PRESENT waren welgemaakte Negers, en, ten blijke van de verregaande koelbloedigheid dezer jeugdige booswichten, strekke het ondervolgende tot eene bijdrage:

Des achtermiddags, tusschen 3 en 4 uren, van Zaturdag, den 3den November 1832, werd, ten overstaan van den Edel Groot Achtbaren Heer Mr. PH. DE KANTER, Procureur-Generaal; Mr. C. A. MARCHANT en C. GOLLENSTEDE, gecommitteerde Raden; J. BROMET, eerste Commies, fungerende als Griffier, en A. J. COM-

VALIUS, beëedigd Translateur in de Neger-Engelsche taal, eene openbare inspectie gehouden op het afgebrande erf, ter plaatse, alwaar het huis van den Heer M. N. MONSANTO, aan den Heiligenweg, eene prooi der vlammen was geworden; welke inspectie insgelijks plaats had op andere plaatsen, waar pogingen tot brandstichting aangewend waren, zoo als ten huize van de Weduwe LEVY ABRAHAMS, den Heer L. D. J. VAN BOMMEL en de Weduwe FERNANDES, alle drie in de Keizerstraat.

De hoofdmisdadigers, benevens hunne medepligtigen, werden, ten dien einde, onder surveillance van de geregtsdienaren, bij de inspectie medegenomen; hebbende openlijk en ten aanzien van honderden aanschouwers de verschillende plaatsen en omstandigheden aangewezen, wáár en op welk eene wijze zij de verschrikkelijke misdaden van brandstichting en herhaalde pogingen daartoe hadden in het werk gesteld.

Op het erf van den Heer MONSANTO (welke bij deze hartgrievende schouwing tegenwoordig was) wezen zij de plaats aan, waar de ezelstal had gestaan, achter welke zij, gedurende den tijd dat zij zich hier verborgen hielden, tabak hadden gerookt; gaande, tot nadere aanduiding hiervan, in eenen cirkel op den grond zitten, onder verklaring, dat zij, vóór de brandstichting, hier ter plaatse op dezelfde wijze gezeten hadden; vervolgens werd door hen aangewezen de plaats, waar zich de trap der slaapkamer bevonden had en langs welke zij naar boven waren gegaan; weidende hierbij in de kleinste bijzonderheden uit en verhaalden, zonder het

minste blijk van berouw, hoe zij met vóóroverleg en wélberaamde plannen den brand gesticht hadden.

In den nacht, tusschen den 11den en 12den December 1832, ontsnapte de Neger Cojo, door middel van braak, uit de plaats zijner detentie, in het binnenfort van de forteresse *Zeelandia* (*), maar werd gelukkig den volgenden dag weder opgepakt, doordien hij zich tegen

---

(*) Zie de Advertentie in de *Surinaamsche Courant* van Donderdag, den 13den December, n°. 100, uitgegeven bij de Erven *J. Brink*, luidende aldus :

PUBLIEK MINISTERIE.

De Procureur-Generaal der Nederlandsche Westindische Bezittingen, als daartoe door Zijne Excellentie den Generaal-Majoor, Gouverneur-Generaal der Nederlandsche Westindische Bezittingen gemagtigd, looft eene præmie uit van *duizend guldens* (*f* 1000), in eens, aan zoodanigen vrijen persoon of vrije personen en den *vrijdom* aan zoodanigen slaaf, welke zekeren aangeklaagden en gearresteerden Neger Cojo, ook wel Andries genaamd, aankomende Mejufvrouw M. M. Smith, die in den nacht van den 11den op den 12den dezer, door middel van braak, de plaats zijner detentie, in het binnenfort der forteresse *Zeelandia*, heeft weten te ontkomen, hetzij in handen der Justitie leveren, hetzij zoodanige aanwijzing der schuilplaats van dien Neger Cojo of Andries doen, dat dezelve, ten gevolge daarvan, op nieuw in verzekerde bewaring worde gebragt.

Dezelve Neger Cojo of Andries is van eene korte gestalte, vrij gezet, heeft een rond aangezigt, zeer hoog voorhoofd, ronde kin, smallen neus, krullend hoofdhaar en is pokdalig; vooral zeer kenbaar door eenige teekenen of merken aan den linkerarm, door zeer kromme beenen en bijzonder groote voeten.

Paramaribo, den 12den December 1832.

De Procureur-Generaal voornoemd,
Ph. de Kanter.

den avond aan den Waterkant bevond, om, door middel van een *corjaal*, te ontvlugten; wordende hij door eenen Negerjongen van den Heer L. B. Slengarde ontdekt en door een met Cojo aangevangen gesprek opgehouden, tot dat deze hulp kreeg om hem te kunnen vatten, hetwelk dan ook gelukte, zijnde een Negerjongen van den Heer E. Barend, met name Eduard, denzelven hierin komen assisteren; nemende Cojo nu gezamenlijk in de Oranjestraat, nabij den Waterkant, gevangen, waarna zij hem aan de dienaren der Justitie overleverden (*).

Donderdag morgen, den 24sten Januarij 1833, begaf ik mij ten acht uren in de gevangenis, te gelijk met den Moravischen Zendelingbroeder, den Heer J. H. P. Voigt; en de hoofdmisdadigers nu in eene grootere en lichtere kamer overgebragt zijnde, plaatsten Cojo, Present, Mentor en Tom zich op eene aldaar staande bank, en nu werden er door den Heer Voigt alle pogingen gedaan, om hun eenige godsdienstige denkbeelden in te prenten, als: van berouw te hebben over gepleegde zonden, — van het bestaan eens alwetenden Gods, — van een leven na dit leven, — van vergelding, enz., enz.; maar alles vruchteloos! Gedurende twee uren tijds, onder welke zij zich tevens zeer geduldig lieten portretteren, heb ik hen met de meeste oplettendheid

(*) Maar wat hebben zij van deze uitgeloofde premie van *f* 1000 of den dierbaren schat van *vrijdom* ontvangen? Niets anders dan dat men aan Eduard, gedurende een jaar tijds, *twee gulden* 's weeks heeft uitgekeerd.

waargenomen en hunnen kalmen staat bewonderd; niet alleen dat er door hen geene enkele zucht of traan geloosd werd, maar zelfs de zachte buikbeweging was zeer regelmatig en bijna onzigtbaar, hetwelk gemakkelijk op te merken was, doordien zij allen geheel naakt voor ons zaten; hebbende men hun alle kleedingstukken moeten afnemen, terwijl zij, bij herhaling, pogingen gebezigd hadden, zich daarmede te verworgen, en waar toch vertoont zich bij den mensch de inwendige angst voor het uitwendige meer zigtbaar, dan in de beweging van den onderbuik?

Vrijdag, den 25sten, begaf zich de Wel Eerw. Heer J. Grooff, R. K. Pastoor alhier, naar de gevangenis, en ofschoon ook deze alle pogingen aanwendde, om hen eenige teekenen van berouw te doen betoonen en God en Jezus Christus om vergiffenis te bidden, werd dit slechts met een onverschillig *ja!* beantwoord. Present gaf mij zelfs ten antwoord op de vraag, hoe zij zich gevoelden: » *o, alla bakkra moesoe dédé toe!*" (o, alle blanken moeten ook ééns sterven!), waarop Cojo zeide, met de geboeide handen in de steenen vensterbank slaande: » *da ston srefi moesoe broko*" (zelfs deze steenen moeten breken), beduidende hiermede, dat niets van de vergankelijkheid verschoond blijft.

Na mijn vertrek schijnen zij echter, door den volhardenden ijver en een taai geduld van den R. K. Geestelijke, tot eenige toenadering te zijn gekomen, wijl zij zich alstoen hebben laten doopen.

Op Vrijdag avond, ten 11½ uren, vond ik, met

eenige andere Heeren, al de vijf ter dood veroordeelden even wel en ongevoelig als den vorigen dag. Zaturdag morgen, ten vijf uren, vroegen zij brood en lange pijpen, en rookten alsof zij een vreugdefeest over hunne afschuwelijke misdaden te gemoet gingen.

In denzelfden nacht, van Vrijdag op Zaturdag, was het toestel voor de executie, ter plaatse, waar zij den brand gesticht hadden, gereed gemaakt, en wel op den Heiligenweg; zijnde hier, op 6 voeten afstand, voor het midden der stoep van het afgebrande huis van den Heer MONSANTO een houten roosterwerk gebouwd, op korte palen, één voet boven den grond, welke rooster 12 voeten in het vierkant was. Uit diens midden verhieven zich drie zwaar geteerde palen van groen, hard hout, zijnde 8 en 8 Rijnlandsche duimen vierkant en 10 voeten lang, waarvan $6\frac{1}{2}$ voeten boven den grond; bedoelde palen, welke op éénen voet tusschenruimte stonden, waren van onderen met voetbeugels en ijzeren buikbanden en van boven, ter hoogte van den hals, met dunne kettingen voorzien, terwijl de veroordeelden van onderen, op eene in den grond vastgehechte bank, gelijk met den rooster stonden. Op dezen rooster lag droog, gekloofd hout, kruiselings gestapeld, zijnde met teer, hetwelk met terpentijnolie aangemengd was, bestreken; liggende onder den bedoelden rooster eenige manden met teer en terpentijn besproeide krullen (schaafspanen), ter weêrszijden van dezen brandstapel lag droog en toebereid vaamhout, teervaten enz. in reserve.

Op 50 voeten afstand van de drie palen was eene loots of halfdak, aan de overzijde van den Heiligenweg,

voor de leden van het Geregtshof opgerigt, staande aan de Knuffelsgracht, onder de tamarinde boomen, bovenwinds van het te ontstekene vuur.

Zaturdag morgen, den 26sten Januarij 1833, een weinig over zeven uren, werden de veroordeelden in de bedoelde loots gebragt, en nu een in terpentijn gewasschen broek en kabaatje van huismanslinnen aangetrokken, waarna hun de handen met kettingen gekneveld werden.

Vervolgens kwamen de Regters en de Procureur-Generaal. Na voorlezing van het vonnis werden de ongelukkigen in de boeijen van gezegde palen gezet; Present naar de waterzijde, op den regterkant, Cojo in het midden en Mentor ter linkerzijde, naar den zoogenaamden Spanhoek. Kwartier over zeven uren werd, onder het roeren der trom, even als bij den dood van Lodewijk XVI, op bevel van Santerre, daar ter verdooving zijner redeneringen en hier, ter onhoorbaarmaking van het akelig gekerm en het angstig noodgeschrei dezer ongelukkigen, vooral van Present, den brandstapel ontstoken, welke in minder dan vijftien seconden over deszelfs geheel in lichte laaije vlam stond, zoodat de overgang van leven en dood ongemeen spoedig was.

Cojo en Mentor lieten zich door den buikbeugel zakken en waren reeds half dood, voor en aleer het vuur werd aangestoken; Present, die eenige seconden langer leefde dan de twee anderen, deed slechts eene poging om de vlam uit het in brand vliegende hoofdhaar te weren, en was niet meer!

» Het opgaan der vlam deed dadelijk eene luchtledig-
» heid, ten koste der levenslucht, geboren worden,
» waardoor de respiratie onmiddellijk belet werd, als
» trekkende de longen door de vertering der zuurstof,
» hetwelk het enkele respirabele bestanddeel der atmos-
» pherische lucht is, oogenblikkelijk te zamen; zelfs de
» beweging met de handen en der overige ledematen
» moet men beschouwen als slechts een gevolg van het
» eigenaardige leven der spieren te zijn geweest, terwijl
» het bewustzijn op dat tijdstip reeds geheel opgehou-
» den had, zoo als bij *suffocatie* over het algemeen
» het geval is.

» Deze doodstraf mag voor de aanschouwers veel ver-
» schrikkelijkheid hebben vertoond, voor de lijders was
» dezelve stellig zeer kortstondig, altans veel kortston-
» diger en minder martelende als voor hen, welke met
» den koorde worden gestraft; daarbij was deze doodstraf,
» volgens de in *Suriname* vrij algemeen heerschende
» gevoelens, in de gegevene omstandigheden volstrekt
» noodzakelijk en voor eene Kolonie en slavenbevolking
» zeer gepast en doelmatig, wijl het later verbranden
» der lijken alleen afgrijzen veroorzaakte voor hen, die
» zich deze strafoefening tot een exempel en een schrik-
» beeld moesten maken (*)."

Thans bestond er dan niet anders dan de aanschouwing van de in de vlam verteerende lijken; akelig was vooral het gezigt, toen de kleederen reeds weggebrand

---

(*) Medegedeeld door een deskundige, zijnde een Surinaamsch geneesheer.

waren, van het vocht, dat in groote hoeveelheid uit de hoofdholtens, vooral uit den mond, in de knappende vlam liep, alsmede het openbersten der onderbuik en de daar uitrollende ingewanden, terwijl het vet van de uithangende darmen verschrikkelijk knetterde; de andere veroordeelden moesten bij dit ijzingwekkend schouwspel nog eenige oogenblikken vertoeven en werden vervolgens naar de gewone justitieplaats voor slaven, zijnde op de *Savana*, aan het pad van *Wanica*, alwaar Frederik gevangen was genomen (zie de vroeger aangehaalde inventaris, lett. F), gebragt. Een groot aantal menschen, vooral vrouwen, staarden, tot verwondering bij anderen, dit tooneel nog langen tijd met de meeste stilte aan, en zelfs Negers, zoo wel vrijlieden als slaven, vonden deze doodstraf niet alleen billijk en goed, maar veel te kortstondig. O, wee deze hartvochtigen! wanneer de uitvoering van het vonnis aan de massa van slaven overgelaten was, dan waren zij stellig langzaam geblakerd en gruwelijk gemarteld geworden. De middelste paal stortte het eerste met een gedeelte van het lijk van Cojo in het vuur, zijnde toen ruim 9½ uren; en nadat het vuur verteerd was, werd de assche dezer drie veroordeelden verzameld en in eene kist onder de galg begraven.

Ook de uitvoering van het vonnis tegen de medeplegers op het galgenveld, aan het pad van *Wanica*, liep zonder stoornis af; de hoofden van de twee gehangenen, Tom en Winst, werden, nadat de strafoefening aan de overigen, in voldoening aan het vonnis, geschied was, bestaande in het geven van zoogenaamde

Spaansche bokken, brandmerken en het klinken in bandietenboeijen, in éénen slag afgekapt en op pennen, onder ijzeren banden, op palen gezet.

Ziedaar, een kort en zakelijk verslag van het gebeurde, alle daadzaken! Groot is het door deze veroordeelden bedreven kwaad geweest, en kortstondig, maar ijzingwekkend de doodstraf der hoofdaanleggers. Het denkbeeld, op eene dusdanige wijze te moeten sterven, zou voor ieder nadenkend mensch allerverschrikkelijkst zijn; maar bij de booswichten, inzonderheid Cojo en Mentor, scheen, dat noch het gezigt van het toestel, noch het denkbeeld van zoo nabij het einde huns levens te zijn, ijsselijk voor hen was, veel minder het sterven zelve.

Uit de gevangenis naar de executieplaats, op den Heiligenweg, gaande, zou Cojo, volgens zeggen van den Eerwaarden Pastoor, aan den meest ontmoedigde Present met eene forsche stem hebben gezegd: » Present! *holli joe srefi tranga, bikassi effi wi* » *ben sabi voe doe so menni ogri, no wi moe man* » *toe, voe verdragi wi straffoe disi wi verdieni* » *nanga lobbi.*" (Present! houd je goed, want wij wisten wat groot kwaad wij bedreven, nu moeten wij ook mans genoeg zijn, om de verdiende straf geduldig te ondergaan.)

Ook in 1778 is in de kolonie *Suriname*, onder het Fiscalaat van wijlen den Heer Wichers, later Gouverneur-Generaal, den Neger Oranje, aankomende den Heer Vincke, wegens poging tot brandstichting, ten huize van zijnen Meester, veroordeeld om levend te

worden verbrand; en in 1806, tijdens het Gouvernement-Generaal van HUGHES, is de Negerin TRANQUILLE, aankomende zekeren VAN NAHAR, wegens giftmenging verbrand.

Heeft de brand van 1821 eene nieuwe tijdrekening onder de Negers daargesteld; die van 1832 zal het niet minder zijn; wordende bij hen reeds genaamd: COJO *branti*.

Hiermede eindigde ik de te *Paramaribo* uitgegevene brochure, van welke ik reeds vroeger melding maakte, bestaande in een bloot verslag van het gebeurde, zonder mij aan eenige beoordeeling van dit een en ander te wagen, waarvan ik mij ook thans weder onthouden zal, als latende ik de beoordeeling van de procedure, het vonnis en de strafoefeningen, benevens de beantwoording der vraag: op grond van welk artikel en naar welke lijfstraffelijke wetten de meergemelde hoofdmisdadigers *levend verbrand* geworden zijn? aan regt en regtsgeleerden over, van welke laatste men er in de kolonie *Suriname* vindt, die dit vonnis medegewezen en met hunne handteekening bekrachtigd hebben.

Ziedaar dan eenige geschiedkundige mededeelingen aangaande de wreede behandeling der slaven in de kolonie *Suriname!* ons overtuigd houdende, dat na al het voorgaande de lezer genoegzaam in staat zijn zal, over den tegenwoordigen toestand der slaven in deze Kolonie eenigermate te kunnen oordeelen; wij zouden wel in meer bijzonderheden kunnen treden en ook deze en gene plaatselijke reglementen hebben kunnen aanha-

len, doch dan zou dit boek te lijvig en daardoor te kostbaar worden, en het doel, om het algemeen met deze zaken bekend te maken, ten einde zich het lot der Negerslaven aan te trekken, niet worden bereikt.

Edele en weldenkende leden van de Maatschappij: *ter uitbreiding van het Christendom onder de Heidensche bevolking in de kolonie Suriname!* en vooral gij, die, hier in Nederland wonende, met eene edele Christelijke liefde en een welmeenend hart zoo bereidvaardig uwe penningen stort, om tot heil en welzijn van uwe ongelukkige, in duisternis en slavernij verkeerende broeders en zusters te verstrekken, die gij zoo welmeenend als kinderen van een en denzelfden God en Vader uwe hulpvaardige en vriendschappelijke hand reikt; gij, die, met diep medelijden vervult, met een waarachtig Christelijk gevoel, het uwe zoo volijverig bijdraagt, om het geluk van de Heidenen, uwe evenmenschen, bevorderlijk te zijn, trekt uwe handen, na alle voorgaande gruwelen te hebben gelezen, niet moedeloos terug, maar blijft ijverig volharden, ja! laat het u des te meer aansporen, om het rampzalig lot der Negerslaven, uwe natuurgenooten, te verzachten; dan, om dit edel doel te bereiken, moet er een geheel anderen, een meer doeltreffende weg worden ingeslagen, dat is: het uwe volijverig met moed en beleid aan te wenden, om onze Regering te bewegen *om de slavernij in onze Kolonien af te schaffen en daarentegen eene Koloniesatie van vrije Europeanen aan te moedigen.*

Wat baat ons het verkondigen van het *Christendom*, wanneer onze daden, leven en wandel daarmede niet

overeenstemmen, wanneer wij, in onze vuige winzucht, de godsdienst slechts als dekmantel bezigen, om langs dien weg onzen gouddorst te bevredigen? Zal onze geloofsleer, bij het niet naleven van dezelve, indruk bij de Heidenen maken? Neen! wij zijn in hunne oogen, en te regt, afschuwelijke huichelaars, die, om goederen en schatten te vergaderen, alles wettigen, wat dit ons doel slechts bevorderlijk kan zijn; van daar dan ook, dat de Christen godsdienst bij de *Chinezen* en *Japannezen* in zulk eene ongehoorde minachting staat; ja! zoo zeer veracht en verfoeid wordt, dat men te *Batavia* afzonderlijke Almanakken voor hen drukt, met kolommen van datums, dagen en maanverwisselingen, doch waarbij vooral geene Sinten of Heiligen, als ook geene Christelijke feestdagen mogen worden uitgedrukt, zelfs de Zondag is met eene gelijke letter als de overige dagen gedrukt. Deze Almanakken drukken Christenen, ter bereiking van hun hoofddoel: *te handelen en geld te verdienen*, dan, mij dunkt ik hoor u vragen: van waar toch die zoo diep ingewortelde en zoo langdurige volkshaat bij de Chinezen en Japannezen tegen de Christenen? Gaat heen en leest de geschiedenis! en gij zult tot beschaming ontdekken, hoe ver de onzen hunne winzucht aldaar gedreven hebben. Spoor hunne handelingen na, zoekt onder den Bijbel den *dolk* en in de aan God gewijde Kerk (zoo heette het) het *kanon*, en het gepleegde verraad zal u geen geheim blijven!

Volmondig zeggen wij ten slotte met den dichter H. van L., Jr., in zijn vers *Europa* (*Vaderl. Letteroefening*, *1811*).

EUROPA.

Welk is het werelddeel, dat, zeegnend voor deze aarde,
Een heldren gloed ontstak,
En nutte wetenschap met eedle kunsten paarde
En domheids-kluisters brak,
Meer bloemen van vernuft, meer geur'ge vruchten gaarde,
Dan immer 't Oosten schonk;
En voor verheev'ner lied welluid'ner speeltuig snaarde,
Dan ooit aan de Indus klonk?

Het is Europa, dat, gevoedsterd door Athenen,
Gekoesterd door de zon,
Die eens den roem van Griek en Romer had beschenen,
Den nacht op 't eind verwon;
Op vlugge pennen door het dichte wolkfloers henen
Tot aan de sterren drong,
Der diepe mijn 't metaal en aan het hart der steenen
Het sluim'rend vuur ontwrong.

De veêrkracht van de wet, de teugel van de zeden,
De schitterende eer, de straf,
De prikkeling tot deugd, 't gebied der achtb're reden
Aan nijv're volken gaf;
Met moed het bijgeloof, 't vooroordeel heeft bestreden
En 't vrolijk waarheidlicht
Op 't puin van 't afgodsbeeld, der outers van 't verleden,
Een tempel heeft gesticht.

Euroop' gelijk geen berg, hoe hoog de alvoênde stralen,
Schiet hen de dagtoorts, stuit:
Zoo gaat, wie zou de vaart van 't Godlijk licht bepalen,
Van u verlichting uit;
Gij moogt de specerij van 't brandend Zuiden halen,
Waar lente een bloemtroon heeft;
Cinees noch Indiaan kan u den schat betalen,
Die gij in ruiling geeft.

Maar! even als de grond van 't voedsel voor het leven
En sulpher zwanger gaat,
Het windjen op zijn wiek dèn ambergeur doet zweven,
Maar ook den smetstof laat.
Zoo braaktet gij, Euroop! door winzucht aangedreven,
Den moord op Oost en West;
Zoo moet de menschlijkheid voor uwe gruw'len beven,
Waar gij uw zetel vest.

Hoor! hoor! beschaafd Euroop! Kolumbus wereld klagen,
Waar Cortez heeft gewoed,
Het monster Pizarra miljoenen heeft verslagen,
Verdronken in hun bloed;
De Antilles op hun grond geen naneef zelfs meer dragen
Van 't eertijds talrijk volk;
De bloedhond werd gebruikt, om op den mensch te jagen,
Ontvlugt aan zwaard en dolk.

Wat kreet, o Afrika! dreunt aan uw doodsche stranden,
't Is moederlijk geween:
De Christen Zamoë! slaat aan uw kroost zijn handen
En heeft een hart van steen;
Ras folteren uw zoon de zware slavenbanden
In het vergiftigd oord,
Waar loodregt op hun hoofd de zonnestralen branden
En hem den zweepslag moordt.

Bengalen! heeft de hel haar plagen uitgespogen,
Toen ze u die tijgers zond,
Met bloeddorst in hun hart, met roofzucht in hun oogen,
Vervloeking in den mond;
Wie, vreedzame Indiaan! wie zal uw tranen droogen,
Een weldaad wordt de dood,
Wat balsem brengen ze u, wiens merg is uitgezogen,
Mijn God! de hongersnood.

Neen, zwijg Europa! zwijg van 't licht, dat gij deedt rijzen;
    Te regt vervloekt u de aard!
Wie zal den stouten geest, 't vernuft eens booswichts prijzen,
    Die list met moordzucht paart?
Der Christ'nen euveldaân doen blinde Heid'nen ijzen
    En roemen op hun leer;
De Moor, de Muzelman zal op hun gruw'len wijzen
    En rukt hun outers neêr.

Wat zoekt ge, Europeaan! die volken te bekeeren?
    Hier baat geen Zendeling;
Neen! roept hen eerst terug, die 't Christendom onteeren,
    Dan werkt uw prediking.
Door deugd, door menschlijkheid zult ge aan uw broedren leeren
    De waarde van 't geloof:
Uw hebzucht sluit zijn hart, uw toomeloos verkeeren
    Maakt hen voor waarheid doof.

VIJFDE HOOFDSTUK.

SCHRIJVERS OVER DE KOLONIE SURINAME.

I.

VROEGERE SCHRIJVERS, BOEKEN EN GESCHRIFTEN OVER DE KOLONIE SURINAME.

Ten einde de kolonie *Suriname* wel te leeren kennen, leze men de onderscheidene daarover geschrevene werken, de eene meer, de andere minder naauwkeurig en uitvoerig; intusschen veroorloove men mij, dat ik, bij eene vlugtige aanstipping dier schrijvers, ook mijn gevoelen over hunne werken in het midden breng.

J. D. Hl. *Beschrijvinge van de volkplantinge Zuriname, verrijkt met landkaart en koperen platen, tweede druk, te* Leeuwarden, *bij* MEINDERT INJEMA, *1718, een deel in 4to.*

Deze J. D. Hl. is J. D. Herlein, een Friesche schrijver, welke zijn werk aan den Oud-Gouverneur van *Suriname*, den Heer Paul van der Veen (van 20 October 1695 tot October 1706 Gouverneur geweest zijnde) opdroeg, is, zoo niet de oudste, toch een der eerste schrijvers over deze Kolonie; hij schrijft de ontdekking van *Amerika* niet aan den bij hem genoemden Kolonus, noch aan de Huelva, maar aan

den Neuremburger Boheym toe, die reeds in 1449 van *Antwerpen* in zee gestoken was en daarna *Amerika* vond; van welken togt, ten tijde des schrijvers, de kaart nog te *Neuremburg* zoude zijn aanwezig geweest; het 6de hoofdstuk (het werk is in veertien hoofdstukken verdeeld) handelt over de Negers en hunne overvoering uit *Afrika*. Na kortelijks te hebben behandeld de zeden en gewoonten der volken, tot welke de slaven in *Afrika* behoord hebben, verhaalt hij, hoe allerafschuwelijkst de slaven in *Suriname* gestraft worden; wij willen den lezer niet verwijzen, om deze ijsselijkheden te lezen, veel minder zullen wij er hier aanhalingen van geven.

Herlein zegt in het *Voorberigt*, dat in *Suriname apen tot bedienden verstrekken*, zoodat ook hij de Negers beschouwt, als tot het geslacht der apen te behooren, of het is eene grove leugen, want apen kunnen niet tot bedienden verstrekken; ook zegt hij, dat de taal der *Mooren* (Negers) zeer rijk is, intusschen is het tegendeel waarheid; voor onderscheidene zaken bezigen zij, uit armoede der taal, dezelfde woorden: in eene rijke taal heeft men voor ééne zaak eene groote verscheidenheid van woorden en uitdrukkingen; intusschen heeft de armoede hunner taal eene groote hoeveelheid *odo's* of spreekwoorden doen ontstaan, welke somtijds zeer naïf zijn.

De platen van dit werk zijn slecht, maar de wijze van afdeelingen met diens kantteekeningen is gemakkelijk en op eene mij bevallende wijze ingerigt; in de beschrijving van den landbouw en de natuurlijke historie is de schrijver niet zeer juist, en vergist zich op bl. 66

grootelijks, waar hij het Oostindische suikerriet bamboes en rotang noemt; echter is het geheel vrij goed, ook geve men aan de oudheid van het werk veel toe.

RECUEIL *van echte stukken en bewijzen, door* SALOMON DU PLESSIS *en door anderen, tegen Mr.* JAN JACOB MAURICIUS, *Gouverneur-Generaal der kolonie Suriname (alsmede door laatstgemelde tegen de eersten), uitgegeven in vier deelen, 1752.*

Deze lijvige verzameling van processale stukken bevat eene ambtenaars-kwestie, om eer en posten, miskenning en dergelijke, bevattende niets anders dan verachtelijke personaliteiten, met welke te onderzoeken wij ons niet onledig zullen houden.

THOMAS PISTORIUS. *Korte en zakelijke beschrijvinge van de Colonie van Zuriname (nu volgt een breedvoerige titel), met platen, te* Amsterdam, *bij* TH. CRAJENSCHOT, *1763, een deel in 4to.*

Deze schrijver was Raad van Policie en Crimineele Justitie in de kolonie *Suriname*, en schreef dit boek in negen hoofdstukken met een aanhangsel, welk laatste den moord, gepleegd aan den Gouverneur-Generaal J. SOMMELSDIJK, behelst; wanneer men als schrijver, over een of ander land, zich in hetzelve lang moet hebben opgehouden, om vertrouwen te verdienen, dan behoeft dit werk voorzeker geene aanbeveling, daar de schrijver in de voorrede zegt: » In een tijd-

» reeks van meer dan vijftig jaren, meen ik, kan
» een oplettende nog al iets ondervinden en aanmer-
» ken, inzonderheid wanneer 't hem niet gemankeert
» heeft aan middelen, nog ook aan gelegentheden
» om alles te kunnen onderzoeken.'' Vervolgens zegt de schrijver, dat hij, gedurende dit tijdvak, in deze Kolonie in onderscheidene betrekkingen en posten geplaatst geweest is, in het kort, middelen en gelegenheid, om veel belangrijks te kunnen leveren, mogen groot geweest zijn, het geleverde is zulks niet! De schrijver is welligt te lang in de Kolonie geweest, eer hij als schrijver optrad; zijnde hij, volgens zijne voorrede, door de zwakheid van zijn gezigt, genoodzaakt geweest, het gezegde werk mondeling aan een jongeling te dicteren, en gewaagt nergens van de door hem gehoudene aanteekeningen. Men moet, in een vreemd land komende, dadelijk noteren, vooral in eene kolonie, want door den tijd gaat de lust daartoe verloren, en de gewoonte maakt het schoone van de natuur, zoo wel als de slechte zeden en gewoonten der menschen, onzigtbaar; terwijl luiheid en onverschilligheid van dag tot dag toenemen en den kolonist voor alle nasporingen en onderzoekingen ongeschikt maken. Denkt slechts aan de brieven uwer overzeesche vrienden; in den beginne schrijft men over reis en ontmoetingen, men deelt zijne lotgevallen breedvoerig mede, wijdt over alle bijzonderheden uit en men zal in het vervolg, bij meerdere kennis van zaken, een en ander nader ontwikkelen, maar ja wel! *tamara vroegi!* (morgen ochtend!) de volgende brief komt laat en deelt

niets bijzonders mede; de nu volgende zal welligt meer nieuws behelzen, denkt gij; doch hij komt nog al niet! wel nu, *tan piekie soo!* (wacht wat!) Och ja, onze Indische vriend is een zwervende slaper geworden, de inkt is uit de pot en de anders werkzame geestvermogens zijn uit zijn hoofd gedroogd of door stoom van putwater tot schrijven ongeschikt gemaakt; doch, dat wij verder gaan en niet inslapen, trouwens wij zijn nu ook in een geheel ander klimaat, dan het Surinaamsche. Pistorius zegt in deze zijne beschrijving, welke hij in negen hoofdstukken verdeeld heeft, onder anderen van den *kokosboom* (bladz. 29), vele onwaarheden; ook de platen zijn niet naauwkeurig: zoo zijn b. v. de scheppers van het waterrad van den suikermolen (pl. IV, bladz. 46) juist verkeerd geplaatst: staande aan het waterrad zelve, niet gelijk de staven van een vat, in een cirkel, maar allen scheppenderwijze, met de einden buitenwaarts; dan, dit is welligt des schrijvers schuld niet, daar zijn ouderdom hem het gezigt zoo zeer verzwakt had, dat hij geheel en al op de door anderen gemaakte teekeningen vertrouwen moest; maar dit vraagt de lezer niet en wil en moet datgene, wat hij leest en ziet, voor waarheid en naauwkeurigheid kunnen aannemen en door de platen meer ingelicht, maar niet misleid worden. Kortom, dit boekske van 160 bladzijden behelst weinig belangrijks, het aanhangsel is welligt het beste.

Philippus Fermin, M. D. *Nieuwe algemeene beschrijving van de colonie van Suriname, enz., in twee deelen, met platen, te* Harlingen, *bij V.* van der Plaats, *Jr., 1770, in gr. 8vo.*

Dit werk, oorspronkelijk in de Fransche taal verschenen en door den Heer Fermin (die langen tijd als geneesheer in *Suriname* woonde) *algemeene, historische, geographische en natuurkundige beschrijving van de kolonie Suriname* genoemd, bevat 25 hoofdstukken; met het elfde hoofdstuk begint hij over de slavernij te handelen en zoekt derzelver wettigheid door verscheidene aanhalingen uit de gewijde Schriften aan te halen; verder beschrijft hij hunne leefwijze, huishouding en behandeling, waaruit men een gunstiger denkbeeld van de Negers, dan van hunne Meesters zou krijgen.

Een uitvoerig en in vele opzigten door naauwkeurigheid aanbevelingswaardig werk; maar hoe kan een geneeskundige zeggen (deel I, bladz. 125): » Alle Ne-» gers komen tot hooge jaren en gevoelen schier nooit » eenige ongemakken, dan die des ouderdoms." Eene groote onwaarheid, misschien alleen geschreven, om de blanke kolonisten genoegen te geven; God gave, dat het zoo geweest was en zoo zijn mogt; vergelijk slechts het hier vroeger door mij uit authentieke stukken aangevoerde, alsmede het na te noemene werkje van den Heer Med. Doct. Kuhn, om van het tegendeel overtuigd te worden.

Het tweede deel is eene breedvoerige beschrijving van den Surinaamschen landbouw en wat daartoe betrekking heeft; eindigende met de beschrijving van de drie rijken der natuur, welk laatste niet onbelangrijk is.

Mr. JAN JACOB HARTSINCK (*). *Beschrijving van Guiana of de wilde kust in Zuid-Amerika, enz., Essequebo, Demerary, Berbice, Suriname en derzelver rivieren, te* Amsterdam, *bij* GERRIT TIELENBURG, *1770, twee deelen in 4to, 962 bladz.*

Dit met kaarten en platen verrijkte werk is, wat het geschiedkundige dezer Kolonie betreft, niet alleen het eerste en beste, maar het verdient te meer gezag, daar de voornaamste brieven, advijzen, pachten, ordonnantien, conventien en octrooijen bij het verhaal letterlijk tot staving zijn aangehaald (†); ook heeft het werk, naar die tijden, zijne verdiensten in de plaatselijke en aardrijkskundige beschrijving, de schrijver heeft het tweede deel voornamelijk toegewijd aan de beschrijving van de kolonie *Suriname*, bevattende het histo-

(*) De moeder van de Gravin HENRIETTE D'OULTREMONT, gemalin van WILLEM FREDERIK, Graaf van *Nassau* (vroeger WILLEM I, Koning der *Nederlanden*), was JOANNA SUZANNA HARTSINCK, misschien eene dochter van dezen schrijver; althans deze JOANNA was geboortig van *Amsterdam.*

(†) Zie ook den *Surinaamschen Almanak* voor het jaar 1820, welks belangrijk mengelwerk meestal bezorgd is door den werkzamen en kundigen Mr. A. F. LAMMENS, toen President van het Hof van Civiele Justitie en mede-bestuurder van het Departement *Paramaribo* der Maatschappij *tot Nut van 't Algemeen.*

riële tijdperk van deszelfs inbezitneming, tot het jaar 1768 ingesloten. Volgens dezen schrijver schijnt de kolonie *Suriname* in den jare 1667 tot grensrivieren te hebben gehad de *Marowijne* en de *Coppename;* het laatste hoofdstuk handelt over de slaven, en een niet onbelangrijk bijvoegsel besluit het tweede deel.

Hartsinck's werk verdient, zoo wegens zijne personele betrekkingen tot de Westindiën, als zijne bijgebragte authentieke stukken, alle vertrouwen, te meer, daar deszelfs vader ruim 25 jaren ter tafel van de Surinaamsche Societeit zitting had, in de betrekking als Directeur. Hartsinck werd verder geadsisteerd door den kolonialen Secretaris van Meel en andere aanzienlijke bewoners van dat gewest, terwijl hem tevens eene beschrijving van *Suriname* in handen viel van zekeren Pichot, eertijds Raad van Policie en Crimineele Justitie aldaar; zijnde de schrijver van gezegd handschrift, loopende tot de brandschatting van Cassard, in 1712; onder de bewerking van hetzelve zoude Pichot overleden zijn; voor het overige heeft Hartsinck merkwaardige aanteekeningen gevonden onder de papieren van den Gouverneur Jan Nepveu; hebbende tevens vrije toegang tot de archieven, nieuwe en oude resolutien, placaten en ordonnantien van de Hooge Regering dier Kolonie. Kortom, het historiële gedeelte van dit belangrijke werk is uit echte bronnen geput en wel bearbeid.

VERHANDELING *over den landbouw in de colonie Suriname, volgens eene negentienjarige ondervinding, zamengesteld door* ANTONY BLOM, *in order gebragt en met de noodige ophelderingen en bewijsredenen voorzien door* FLORIS VISSCHER HESHUYSEN, *enz.*, *te* Haarlem, *bij* CORNELIS VAN DER AA, *1786*, *een deel in 8vo, 448 bladz.*

VERHANDELING *van den landbouw in de colonie Suriname, door* ANTONY BLOM, *te* Amsterdam, *bij J. W.* SMIT, *1787*, *een deel in 8vo, 358 bladz.*

Ziedaar, twee verschillende uitgaven van bijna een en hetzelfde werk; men wil, dat BLOM het eerste, na de gedane aanwijzingen van grove misslagen, niet voor het zijne heeft willen erkennen, hetwelk de oorzaak was, dat deze tweede en verbeterde uitgave in het licht verscheen; hoe het zij, de laatste editie is de beste en zal dus ook alleen het onderwerp dezer behandeling uitmaken. Bij vele planters dezer Kolonie, ofschoon zelden een boek in handen nemende, staat dit landbouwkundig werk nog al in achting; maar waartoe al die noten van vertalingen dienen zullen, is mij onbegrijpelijk, zoo als bij voorbeeld:

Voortbrengselen,	in een noot	vertaald,	*producten.*
Voortbrengselen	»	»	*revenuen.*
Ontlasten	»	»	*purgeren.*
Hoeveelheid	»	»	*quantiteit.*

Losmaken, bl. 74, in een noot vertaald, *uitlaxeren.*
Losgemaakt, » 75, » » *gelacceert.*

Het werk is zeer uitvoerig geschreven en levert overal bewijzen op van grondige kennis (door eene negentienjarige ondervinding verkregen) van den vóór 40 à 50 jaren gebruikelijken landbouw dezer Kolonie. Blom stierf te *Paramaribo*, in de Saramaccastraat, in een groot huis, staande een weinig voorbij en aan dezelfde zijde van de loge *Concordia*, in het begin van het jaar 1808.

P. F. Roos. *Eerstelingen van Surinaamsche mengelpoëzij, te* Amsterdam, *bij Hendrik Gartman, 1789, 3 deelen in 8vo.*

Deze schrijver en dichter was geboortig uit de provincie *Overijssel*, ik meen van *Rooburg*, en woonde bijna 40 jaren in de kolonie *Suriname;* zijnde te *Paramaribo*, in het laatste huis van de Soldatenstraat, noordzijde, naast de Fiottebrug, in het jaar 1805 als een martelaar der wellust overleden.

Intusschen schijnt hij zeer genoegelijke dagen in de Kolonie te hebben doorgebragt; schetsende deze overzeesche bezittingen, in eenige losse stukjes, als een overheerlijk, schoon en gezegend land af. Over de Negermeiden schijnt hij echter veel minder gunstig te hebben gedacht, altans hij zegt, op eene wandeling naar de plantaadje *Maratraite*, bij het zien verslinden van een nest met bijen door de mieren:

Maar ach, 'k zie 't mierenheir door hare raten booren,
En 't vlijtig bijtje, schoon 't zich weert van allen kant,
Wordt door de meerderheid der mieren overmand.
Zoo moet hier menigwerf, in 't prilste van zijn leven,
Een vaderlandsche telg door *zwarte monsters* sneven (*).

ESSAI HISTORIQUE, of, in de Nederduitsche vertaling, *Geschiedenis der kolonie van Suriname, enz., door een gezelschap van geleerde Joodsche mannen aldaar, te* Amsterdam *en* Harlingen, *bij* ALLART *en* VAN DER PLAATS, *1791, een deel in 8vo.*

Deze Joodsche mannen, of, om niet af te dingen, *geleerde* Joodsche mannen, waren D. D. J. C. NASSY, S. H. BRANDON, M. P. DE LEON, S. J. V. DE LA PARRA en J. DE LA PARRA. De historie bepaalt zich meerendeels tot de hier zijnde Portugeesche Joodsche natie, en doet zien, dat de familie van NASSY zeer oude, nog bestaande kolonisten zijn, voortijds rijk waren en daardoor veel invloed hadden; ook wordt dit werk hoofdzakelijk aan de pen van eerstgenoemden NASSY toegeschreven. Het geheel is eene niet onbelangrijke geschiedkundige bijdrage voor de Kolonie, loopende van af den oorsprong der volkplanting tot het jaar 1788; ook is het werk niet onbelangrijk in het aardrijkskundig en statistiek overzigt, zoodat het werkelijk aanprijzing verdient.

(*) *Mengelpoëzij*, D. III, bl. 45.

Capitein JOHN GABRIEL STEDMAN. *Reizen naar Surinamen en door de binnenste gedeelten van Guyana, met platen en kaarten, naar het Engelsch, te* Amsterdam, *bij* JOHANNES ALLART, *1799, 4 deelen in 8vo, 339, 326, 350 en 308 bladz.*

STEDMAN was een *Schot* van geboorte, die, met rang van Kapitein, als vrijwilliger diende onder de Schotsche brigade, welke de Republiek toen in dienst had; zijnde hij vijf jaren, van 1772 tot 1777, in *Suriname* geweest en was dus bevoegd om er over te oordeelen; in het origineel zegt hij: » Narrative of a *five* years expe» dition, against the revolted Negroes of *Surinam* in » *Guiana*, on the wild coast of *South-America* from » the years 1772 till 1777, etc."

STEDMAN was een ondankbare, zwartgallige Engelschman, die geenszins de spreuk: *wiens brood ik eet, wiens woord ik spreek*, kende, veel minder beoefende; indien STEDMAN de waarheid schrijft, dat hij overal bij onze natie zoo wel en gastvrij ontvangen geworden is; dat men hem overal zoo veel hulp en dienst bewezen heeft; wat kan het dan anders zijn dan eene nationale wraak, om zijne weldoeners zoo te beliegen en te belasteren: zoo is de korte beoordeeling over STEDMAN in *Suriname* zelve. Maar heeft deze Britsche kapitein vele zaken overdreven, er is toch ook veel van, dat de *waarheid* is; waarheden, welke men in *Suriname* niet wil hooren, noemt men aldaar lastertaal van ondankbaarheid, en omdat men sommigen wel en gastvrij onthaald

heeft, moeten die gasten niet publiek maken, hoe de slaven aldaar behandeld worden: daar zit hem de knoop! Intusschen kan het waarheid zijn, dat STEDMAN de werkelijk hier en daar bestaan hebbende misslagen in het breede uitgemeten en als algemeen heerschende wanbedrijven heeft doen voorkomen. Het is echter aan den anderen kant de waarheid, en het valt hard te bekennen, dat het boek, op sommige bladzijden, maar al te vele, ofschoon bittere waarheden bevat, die men, hoe ook gestaafd, zigtbaar en tastbaar aangetoond en bewezen, in de Kolonie niet erkennen wil, zeggende men: » dat mogen geene waarheden zijn;" dat men die gevoelens mag blijven bewaren, om de aangewezene schandvlekken, door eene betere behandeling der slaven, zoo veel mogelijk uit te wisschen.

In het boek van STEDMAN wordt alles door elkander opgedischt: het eerste deel behelst grootendeels des schrijvers reis en militaire expeditien, op bladz. 24, 27, 31, 130, 132, 134 en vele andere vindt men hatelijke voorbeelden van strafoefeningen der ongelukkige Negers en Negerinnen, in de eerste plaats ten opzigte der Surinaamsche blanken, als het waarheid is, en ten andere ten opzigte van STEDMAN, als het onwaarheid is; ook in het tweede deel vindt men voorbeelden van wreedheden, bladz. 77, 94, 242, enz., en waarvan vele ook in *Suriname* erkend moeten worden (zie *Surinaamschen Almanak* voor 1821, bl. 50), ofschoon zij andere hier aangevoerde onmenschelijkheden tegenspreken; in het tweede deel komt hier en daar wat van de natuurlijke historie, minnarijen, landbouw, jagt en

visscherij voor, gelijk ook in het derde deel; het vierde deel behelst slechts des schrijvers afscheid en terugreis, met een paar aanhangsels van den Franschen vertaler.

In den aanvang van het werk vaart STEDMAN verschrikkelijk over de mishandelingen uit, hem en zijn korps door den kolonel FOURGEOUD (Kommandant der expeditie) aangedaan, doch mishandelt zelve, op eene onvergeeflijke wijze, een hem getrouw dienenden sergeant TOWLER (ontstaande uit pure jaloursheid op zijne concubine JOHANNA); hebbende de sergeant, uit louter misverstand en doldriftigheid, in deszelfs onschuld afgerost.

Op vele plaatsen, vooral in de beschrijving van de wreedheden in het straffen der Negers, is STEDMAN, zoo als in de kolonie *Suriname* algemeen bevestigd wordt, zeer overdreven; doch, de strafoefening, in D. I, bladz. 80 voorkomende en met een plaat afgebeeld, is werkelijk bij regterlijk vonnis geëxecuteerd; hebbende de aan de ribben opgehangene Neger, volgens HARTSINCK, JOOSJE geheeten (*).

Ook blijkt het uit het tweede deel, dat STEDMAN vele zaken door een zeer vergrootend glas beschouwd heeft, en is hier en daar met de benamingen van dieren en planten geheel verward; wij willen, kortheidshalve, slechts eene en andere uitdrukking aanstippen en de beoordeeling daarvan aan deskundigen overlaten: in D. I, bladz. 3, wordt de grootte der padde *pipa* vergeleken bij eenen eendvogel: geropt, zonder vederen,

(*) Zie hierboven, derde hoofdstuk, *behandeling der Negerslaven.*

ja, dan kan het zijn; bladz. 257, *de lantaarndrager* (eene soort van sprinkhaan) is meer dan drie voeten lang: n. b., het zijn *bromtorren*, zoo groot als het voorlid van een mans duim; ook is het geheel onwaarheid, dat de honden hier niet blaffen, zoo als op bladz. 317 gezegd wordt: alleen bij de Indianen welke het wild in stilte moeten bekruipen, vindt men geoefende en gehoorzame honden, die nimmer zullen blaffen.

In het derde deel gaat STEDMAN voort, met gepleegde wreedheden op te sommen en dezelve vergroot en verdraaid in een allerhatelijkst daglicht te stellen; de martelingen, op bladz. 265—290 enz. voorkomende, zijn al te ijsselijk om geloof te verdienen, wij kunnen iets dergelijks als gebeurlijk bij blanke Christenen niet veronderstellen.

Het vierde deel bevat weinig nieuws, en het boek aldaar op bladz. 39 openslaande, ontwaart men eene onaangename lucht, misschien den stank van den eigenlof.

In het geheele werk van STEDMAN straalt groote en tastbare partijdigheid door; hij doet den Negers eene taal spreken, welke verre boven hunnen moed en kennis verheven is, en valt tevens op eene onmededoogende wijze tegen de Surinaamsche planters uit; dan, zijne overdrevene schildering van dit alles vermag in *Suriname*, wat dat zijner landgenooten tegen ons bij den vorst van *Bantam* vermogt: wordende zij aldaar door hunne valsche beschuldigingen tegen de Hollanders zoo zeer verdacht, dat de Javaansche Vorst de Engelschen uit wantrouwen wegjoeg. Zou men de Engelschen dan ook uit *Suri-*

name wegjagen, als zij het eens weder in bezit wilden nemen? zoo hoor ik u, dunkt mij, vragen. In geenen deele, men zou hen met opene armen ontvangen; doch STEDMAN heeft het al te bont gemaakt, zeggen zij, die liegt, dat iedereen dit gevoelen kan; doch, zoo als wij boven zeiden, niet zoo geheel en al, zoodat er ook veel waarheid onder loopt.

Vloekt en raast STEDMAN over de wreedheden der kolonisten in *Suriname*, en is hij in het opgeven hunner gebreken wel eens wat overdreven, niet minder overdreven is zijn tijdgenoot, den beschaafden en kundigen Franschman MALOUET, met de Kolonie en hare bewoners een onbepaalden lof toe te zwaaijen en de daar in 1776 gevondene nijverheid, welvaart en luxe hoogelijk te roemen, in vergelijking van de in luiheid, armoede en moedeloosheid vervallene kolonie *Cayenne*. Zie:

V. P. MALOUET. *Collection de mémoires et correspondances officielles sur l'adminitration des Colonis et notamment sur la Guiana Française et Hollandaise, par* BOUDORUN, *an X, en 5 vol. 8vo.*

Wat in dit werk eigenlijk betrekking heeft tot *Suriname*, vindt men in het derde deel, van het begin tot bladz. 193, in het verhaal van de reis naar die Kolonie en de aanmerkingen over *Suriname* (*Compte rendu de mon voyage de Surinam et observations sur la colonie de Surinam*).

De auteur zegt ook de godsdienst der Hervormden te

hebben bijgewoond, en dat de predikant begonnen was: » Met verlof van Zijne Excellentie Mijnheer den Gou- » verneur, en van den edelen Raad, zal ik u zeggen, » mijne Heeren! gij haalt de vervloekingen des Hemels, » door uw ongeregeld gedrag, op dit land. Gij zijt » allen hoerenjagers, goddeloozen, vreetzakken, vitters," en zoo al meer vervolgende (*); doch, de Fransche commissaris zal dit zeker niet goed verstaan hebben, de heeren predikanten zijn in *Suriname* zoo ijverig niet, om wreedheden en zedeloosheid te bestrijden, maar doen in alles met den grooten hoop mede.

VERZAMELINGEN *van uitgezochte verhandelingen betreffende den landbouw in de kolonie Suriname, opgesteld door het landbouwkundig genootschap:* de eensgezindheid, *gevestigd in de divisie Matappika, binnen dezelve Kolonie, te* Amsterdam, *bij H. GARTMAN en P. J. UYLENBROEK, 1804, 8vo, 1 deel, 128 bladz.*

Dit werk bevat veel goeds, en doet de leden, waarvan een naamlijst, ten bedrage van 23 personen, voorafgaat, zoo in hunne gevoelens omtrent de slaven (bladzijde 12—18), als in hunne bedoelingen, om de kennis van den landbouw uit te breiden, eer aan en verdient door ieder directeur met behartiging gelezen te worden; het was eene wenschelijke zaak, dat er in de onderscheidene divisien der Kolonie dusdanige genootschappen

(*) Bladz. 113, in eene noot.

bestonden, of wel, dat er in de kolonie *Suriname*, gelijk te *Batavia*, onder den Commissaris-Generaal DU BUS DE GISIGNIES, eene *Commissie van landbouw* opgerigt werd, om daardoor, zoo veel mogelijk, in dien belangrijken tak van nijverheid, voorspoed en welvaart onzer natie in het algemeen, en van deze Kolonie in het bijzonder, eenige stappen vooruit te komen, ten einde onze steeds wedijverende naburen dezer kust ons niet te ver vooruitstreven.

Dan, ééne zinsnede, voorkomende op bladz. 115 en 116, kan ik niet billijken; wordende daar op eene liefdelooze wijze de verhouding van de waarde der vaten suiker en die der slaven opgegeven, op eene wijze, zoo als een boer in het vaderland niet met zijne paarden zoude doen:

» Vijftig vaten suiker, boven het bepaald getal van » drie honderd vaten in een jaar, met overmatigen ar- » beid der slaven meer gemaakt, kunnen niet opwegen » tegen de schade, die men van zulk overmatig wer- » ken heeft; de beste slaven worden daardoor ondeu- » gend, mismoedig, malinkers (gebrekkelijke en zieke- » lijke slaven, die niet meer werken kunnen) en een » aanmerkelijk verlies door de sterfte der slaven is ze- » ker; men koopt, wel is waar, voor vijftig vaten » suiker wel eene partij nieuwe slaven weder aan, maar » dan kunnen zij nog niet werken: deskundigen moeten » met ons toestemmen, dat men veel moeite met nieuwe » slaven heeft." Kijk! daar zit hem maar de knoop, dat men met dat nieuwe stomme vee niet zoo goed vooruit kan als met reeds bedrevene Negers. Wat toch

gaat anders een directeur van eene plantaadje de gezondheid en het leven van dat zwarte beestegoed aan? Dan, men moet ze nu wel zoo wat in acht nemen, vooral daar de openlijke aanvoer van slaven ophoud, waardoor ze vrij wat in prijs gestegen zijn. Dan, hoeveel schijn zulks ook hebben mag, dit kunnen de gevoelens van dit genootschap niet geweest zijn; hoe weinig strookt dit met het aangevoerde op bladz. 12—18.

Baron ALBERT VON SACK, *Kamerheer van den Koning van Pruissen, Ridder van de St. Jans-orde. Reize naar Surinamen, verblijf aldaar, enz., uit het Hoogduitsch vertaald, te* Haarlem, *bij de Erven F.* BOHN, *1821, 3 deelen, gr. 8vo, 250, 263 en 160 bladz.*

Deze schrijver, welke eene longontsteking had, deed, tot herstel zijner gezondheid, eene reis naar *Suriname* en slaagde gelukkig in het doel zijner herstelling; tevens blijken gevende, dat hij de Kolonie met belangstelling bezocht heeft en het welzijn daarvan volgaarne zoude hebben zien bevorderen. Intusschen draagt dit zijn werk, bij veel oppervlakkigheid, kenmerken van onpartijdige beoordeeling, en is een matig, niet veel om het lijf hebbend boek, waarvan de platen echter zonder de minste waarde zijn; ook spreekt hij van eene wet, volgens welke de Negerslaaf, het Christendom omhelzende, dadelijk vrij zou wezen, doch, een zoodanige wet of verordening is in geheel *Suriname* niet bekend.

JOH. VAN DEN BOSCH, *Generaal-Majoor, Ridder van de 3de klasse der Militaire Willemsorde. Nederlandsche bezittingen in Azie, Amerika en Afrika, in derzelver toestand en aangelegenheid voor dit Rijk, wijsgeerig, staathuishoudkundig en geographiesch beschouwd, met bijvoeging der noodige tabellen en een atlas, nieuwe kaarten, te* 's Gravenhage *en* Amsterdam, *bij de Gebr.* VAN CLEEF, *1818, gr. 8vo, 2 deelen, 338 en 309 bladz.*

In het tweede deel, van bladz. 182—213, wordt de kolonie *Suriname* behandeld, echter in eene zeer oppervlakkige en geenszins juiste schets; zijnde meerendeels een uittreksel van het werk van MALTEBRUN.

Nimmer wordt deze kust door blaauwachtige golven van den oceaan bespoeld (bladz. 183), daar dezelve door eene altoos opwellende breede modder- en zandbank, smoddig of aschgeel van kleur zijn; wordende door de kleur van dit water bij de zeevarenden, vóór dat ze land kunnen zien, de nabijheid der kust aangekondigd. Op bladz. 184 staat: » iets lager," moet zijn: » *iets hooger* ligt de stad *Paramaribo.*" Veel zal men er, ter vermeerdering van kennis omtrent *Suriname*, niet in vinden, daar het zich zeer beknopt tot eenige hoofdzaken bepaalt en niets nieuws of bijzonders bevat, wat men niet elders veel naauwkeuriger lezen kan.

SURINAME *in deszelfs tegenwoordigen toestand, door eenen inwoner aldaar* (*), *te* Amsterdam, *bij* C. G. SULPKE, *1823, 1 deel, in 8vo, 100 bladz.*

Dit beknopt werkje bevat veel goeds voor hem, die een vlugtig overzigt van deze Kolonie verlangt; het vignetje is niet wel uitgevallen, daar de gebouwen van het fort *Zeelandia* (van waar de vlag waait) geenszins getroffen, noch wel geplaatst zijn; in de voorrede gispt den Duitschen schrijver met veel grond het geschrijf van STEDMAN, misschien dat deze Duitsche koopman meer van snuiven dan rooken gehouden heeft; waarom toch anders het rooken van tabak, op bladz. 25, bij de ongezonde bedrijven opgeteld? Neen, neen! dat wil ik wel met honderd Duitschers tegenspreken; velen hunner toch zouden wel wenschen een pijp en eene sigaar te gelijk te kunnen rooken, zoodat hun het roet in het haar hing; ook ik heb in *Suriname* de sigaar steeds brandende gehouden, in de hoop, dat alle muskieten wegens den reuk van tabak een grooten afkeer van mij zouden krijgen. Op bladz. 81, reg. 12, staat » 20 minuten," hetwelk 40 zijn moet: doch, dit zijn kleine drukfeilen, die de wezenlijke waarde van dit welgeschrevene werkje niet veel verminderen.

(*) E. BEIJER, een Duitsche koopman, toen te *Paramaribo* wonende.

M. LESCHENAULT DE LA TOUR, *Chevalier de la Legion d'Honneur, en mission dans les colonies de l'ouest, à la fin de l'année 1823 et au commencement de 1824. Extrait d'un voyage à Surinam, à* Cayenne *de l'Imprimerie du Roi, 1824, 1 vol. 4to, 44 pag.*

Alhoewel mij slechts bij de Nederduitsche boeken willende bepalen, kan ik toch niet voorbij, den lezer ook met dit, mij onlangs in handen gevallene werkje bekend te maken. Hetzelve is vlugtig, maar wel geschreven; DE LA TOUR geeft den Nederlandschen landbouwers dezer Kolonie de verdiende eer; hij zegt, onder anderen: » En fait de calcul et d'économie, il y a » peut de chose a apprendre aux Hollandois. Si les » circonstances étaient telles aujourd'hui qu'il y à 60 » ans, la colonie *Surinam* deviendrait aussi florissante » qu'alors (pag. 14). Quand on arrive dans la colonie » Hollandaise, on est frappé de l'ordre, et de la pro- » preté qui y regnent; il n'y a pas de luxe, ni pas » beaucoup délegance, mais tout y est calculé pour les » commodités de la vie etc."

Het is niet te ontkennen, dat men in *Suriname* de landbouw nog eveneens beoefent, als men dit voor 50 à 60 jaren deed. Men is hier zeer aan oude systema's gehecht en houdt de vooroordeelen met hand en tand vast; doch, tevens laat de Fransche schrijver ons regt wedervaren omtrent de hier heerschende orde en zindelijkheid, hetwelk met gepaste spaarzaamheid vereenigd is. De editie van dit werk is fraai, papier en

letter zijn schoon en duidelijk, en niettegenstaande dat, is hetzelve te *Cayenne*, dus ook in eene kolonie, gedrukt; in dit opzigt steken onze *Paramaribosche* broddeldrukkerijen geweldig bij die van de naburige kolonien *Cayenne* en *Demerary* af.

AANTEEKENINGEN *betrekkelijk de kolonie Suriname, met twee kaartjes, te* Arnhem, *bij C. A.* THIEME, *1826, 1 deel, gr. 8vo, 131 bl.*

Deze aanteekeningen zouden gehouden zijn op eene reis naar *Suriname*, door den Baron VAN HEECKEREN (broeder van den toen in *Suriname* zijnde Procureur-Generaal, later Gouverneur-Generaal), en bevatten in dien tijd veel belangrijks; het schijnt zelfs, of het hierin voorgestelde omtrent de regering, op bladz. 6, door den Commissaris-Generaal J. VAN DEN BOSCH later geheel aangenomen is. Om welke redenen de schrijver dit werkje nameloos heeft uitgegeven, wordt niet gezegd; doch, welligt zou dit hier en daar de vrije uitdrukkingen benadeeld hebben. Op bladz. 7 verhaalt de schrijver ons, dat het Hof van Policie voornamelijk uit planters zamengesteld is, wier belangen de invoer van slaven grootelijks medebrengt; terwijl zij niet alleen tegen den geheimen invoer moeten helpen waken, » maar ook regt » spreken over de misdrijven, die uit den slavenhandel » voortvloeijen. En door welk eene *voorbeeldelooze* » *geregtigheid* moet dan niet hetzelve (Hof van Poli- » cie) gedreven worden, om regtvaardig te vonnissen » in eene zaak, waarin de leden als planters een zoo » overgroot belang hebben." Ja, het is helaas! maar

al te waar, hoe menig arme burger is er niet op eene ongelooflijke zware wijze in deze Kolonie beboet geworden, omdat de eischer (zie bladz. 11 van bovenstaand werk) zelve met een derde der boete zijne private beurs spekte, zoo de armen ook nog niet van hun twee derde aandeel besnoeid wierden. Wanneer de private beurs met het regt gemoeid is, dan moet men in eene kolonie waarlijk wel *voorbeeldeloos eerlijk* zijn, om niet te stelen; doch, dit stelen ziet alleen op de planters, dit woord is voor eene nog ergere misdaad voor een regtsgeleerden Fiscaal te hard, wordende alsdan hoogstens met den naam van *snijden* bestempeld; en ik durf u stellig verzekeren, hoe talrijk de Joden ook in *Suriname* zijn, dat men er echter een veel grooter aantal gesnedene dan besnedene vindt, en veel meer Smousen dan Joden. (Zie verder Ringeling, hierachter.) De schrijver dezer Aanteekeningen bezigt hier, ten opzigte van het stelen, eene meer juiste, dan wel broederlijke uitdrukking.

Men vindt zoo hier en daar aanhalingen en eenige kleine geschriften der kolonie *Suriname*, die meer en mindere waarde hebben; hetgeen men in de werken van Raynal, Maltebrun en Zimmerman vindt, zijn slechts uittreksels van anderen; doch, er bestaat ook een groot aantal kleine geschriften, verhandelingen, requesten, memorien, redevoeringen en bijdragen, welke hier en daar eenige minbekende bijzonderheden bevatten; zoo heeft men b. v.:

BESCHRIJVING *van de plechtigheden nevens de lofdichten en gebeden, uitgesproken op het eerste Jubelfeest van de Synagogue der Portugeesche Joodsche gemeente op de Savana in de colonie Suriname, den 12den October 1784, te* Amsterdam, *bij* HENDRIK WILLEM en CORNELIS DRONSBERG, *een deel, 8vo, 48 bladz.*

Te vergeefs zoekt men in deze feestbeschrijving iets geschiedkundigs der Joodsche synagoge of gemeente; men bepaalt zich bij de beschrijving der eluminatie: 1000 lampions, kostbare tafels (bladz. 6) met ruim 300 schotels; nu wordt er gezegd, wat daarin was: hoe het gesmaakt heeft, wordt niet vermeld; vervolgens wordt met veel ophef beschreven de figuren van gebak en boter vervaardigd, de conditien, die gedronken werden, waarbij de Joden zeer aardig tusschen de Raden van Policie en die van Civiele Justitie inkomen; hierop volgt een bal en de beschrijving der decoratien, enz., enz. Een tweetal dichtstukjes van de Heeren P. F. ROOS en den Advocaat N. C. LEMMERS volgen, en het boekje eindigt met de vertaling uit eenige Hebreeuwsche psalmen, lofzangen en gebeden, waarachter ten slotte eenige Hebreeuwsche verzen; het geheel heeft weinig waarde en werd bij toeval door mij op het kantoor van uitgaande regten n°. 4, staande aan den oever, boven de rivier, gered.

G. K. Grave VAN HOGENDORP. *Bijdragen tot de huishouding van Staat*, *te* 's Gravenhage, *bij de Wed.* JOHANNES ALLART *en Comp.*, *1823*, *8vo*, *zevende deel*, kolonien.

Dat gedeelte, wat de kundige staatsman over *Suriname* schrijft, is zeer oppervlakkig en gedeeltelijk overgenomen uit het werkje: *Suriname in deszelfs tegenwoordigen toestand.*

Op voorzegd werk van Grave VAN HOGENDORP is een tegenschrift:

AANMERKINGEN *op enz.*, *of de daarin voorkomende verhandeling*, *betreffende de kolonie Suriname*, *te* Amsterdam, *bij T. B.* GROEBE, *1824*, *8vo*, *50 bladz.*

De schrijver van dit stukje heeft alleen met de lett. V geteekend (zijnde E. G. VELDWIJK, onder den Engelschen Gouverneur CH. GREEN, Gouvernements-Secretaris in de kolonie *Suriname*).

VELDWIJK was, toen hij deze Aanmerkingen schreef, Administrateur van eenige plantaadjen, en geeft alle blijken, de pen uit eigenbelang te hebben opgevat, waardoor hij de administratien dezer Kolonie dan ook uit een geheel verkeerd oogpunt beschouwt en van een gunstige zijde wil doen beschouwen; doch, door deze zijne aangewende verdediging stelt hij de zaak zelve in een nog veel ongunstiger daglicht; maar toch wijst de Heer VELDWIJK ook den Grave VAN HOGENDORP hier en daar tastbare misrekeningen aan, die in geenen deele te wederleggen zijn.

ANTWOORD *op bovenstaande Aanmerkingen*, *door* C., *te* 's Gravenhage, *bij de Gebroeders* GIUNTA D'ALBANI, *1824*, *8vo*, *23 bladz.*

Deze C. is de Administrateur ADAM CAMERON, die VELDWIJK hier en daar eenige grove misslagen aanwijst. Het publiek krijgt door dusdanige onderlinge schuringen meer licht in de zaak.

VAN WOENSEL, *Med. Doct. De lantaarn*, *een te* Amsterdam *uitgegevene Almanak voor 1796*, *12mo*, *206 bladz.*

In deze Lantaarn, welks licht een niet groot schijnsel geeft en flaauw brandt, vindt men eene boertige bijdrage over de kolonie *Suriname*, voorkomende op bladzijde 132—157. In een anderen Almanak, de *Surinaamsche* voor 1821, wordt op bladz. 53 van de Lantaarn gezegd: » Alles is het voorwerp van zijne gispende » pen, hier zijn het de administrateuren, daar de di- » recteuren, ginds de slaven.''

H. H. DIEPERINK. *Eenige landbouwkundige berigten*, *aan de Nederl. huish. Maatsch. te Haarlem ingezonden*, *te* Haarlem, *bij* VINCENT LOOSJES, *1825*, *geplaatst geweest in het 18de stuk*, *op bladz. 136—137.*

Deze berigten zijn als landbouwkundig onderwerp zeer beknopt behandeld en bevatten niet veel bijzonders of belangrijks.

F. A. KUHN, *Med. Doct. Beschouwing van den toestand der Surinaamsche plantagieslaven, te* Amsterdam, *bij* C. G. SULPKE, *1828, 1 deel, gr. 8vo, 138 bladz.*

In dit werkje worden vele harde waarheden gezegd, vooral ten opzigte der behandeling van zieke slaven en zwangere negermeiden.

W. H. LANS, *gewezen Ontvanger der hoofdgelden van de kolonie Suriname. Proeve over de oorzaken van verval en de middelen tot herstel der Surinaamsche plantaadjen, te* 's Gravenhage *en te* Amsterdam, *bij de Gebroeders* VAN CLEEF, *1829, gr. 8vo, 70 bl.*

Dit welgeschrevene werkje bevat zeer vele belangrijke waarheden, evenwel is het grootelijks te betwijfelen, of de middelen tegen het verval van de Surinaamsche plantaadjen wel in praktijk te brengen zijn. Te regt zegt de schrijver: » door crediet is *Suriname* groot » geworden, en zonder dat moet het vallen;" doch, daar men dit in het moederland niet vindt en er in de Kolonie zelve geene kapitalisten gevonden worden, waar zal men dan het crediet voor bezittingen in onze Westindische bezittingen oploopen?

Volgens bladz. 16 schijnt de Heer LANS niet te willen gelooven, dat de saizoenen sedert 25 à 30 jaren veranderd zijn. Intusschen wordt dit algemeen door inboorlingen en reizigers van en naar onderscheidene gewesten dezer aarde bevestigd; de poolstreken worden kouder

en de heete landen vochtiger en regenachtiger, zoodat de gure en onaangename regendagen zich overal vermenigvuldigen.

Verder stem ik geenszins met den schrijver in, wanneer hij, op bladz. 30, zegt: » Wat eenige leugenach-
» tige schrijvers ook zeggen mogen, die hunne onbe-
» kookte voortbrengselen door eene saus van teerhartige
» menschlievendheid hebben weten smakelijk te maken;
» het is onwaar, dat in *Suriname* de Negerslaaf over-
» werkt, mishandeld wordt. Geen onpartijdig man, die
» slechts een jaar aldaar heeft doorgebragt, zal mij lo-
» genstraffen, wanneer ik stel, dat drie vijfden van
» Europa's inwoneren minder gelukkig zijn dan de sla-
» ven dezer Kolonie."

Waarin bestaat dan toch dit zoo gelukkig lot der slaven? Zij hebben niets, en wat ze hebben behoort den Meester, ook datgene, wat zij oververdienen (*), door

---

(*) Te *Paramaribo* meende een karrejongen van den voerman J. H. WAGNER, eigenaar van MENTOR of GELUK, door vlijt en zuinigheid, een sommetje te kunnen vergaderen, om zich langs dien weg, zoo als zijn Meester hem verzekerd had, vrij te koopen, en werkte onvermoeid voor de kooplieden en de koopvaardij-kapiteins, vroeg en laat, met zijne kar bij de Plattebrug; maar toen hij zijn Meester een gedeelte der som, die hij eens voor hem gevraagd had, aanbood, nam deze het hem af, zeggende: » al wat de slaaf heeft,
» behoort den Meester."

Moeten de blanken, door zoo te handelen, niet alle gezag en vertrouwen bij de slaven verliezen? Moeten ook bij de slaven, door zulke bittere misleidingen en harde teleurstellingen, niet alle achting en genegenheid voor hunne Meesters verloren gaan en zij een' gloeijenden haat tegen ons blanken opvatten? Was het ook geene

bij nacht b. v. eene dienst voor een ander te verrichten, of dat, wat hun gegeven wordt en wat zij niet kunnen

---

ijsselijke teleurstelling, die den Neger Baron naar het bosch deed vlugten en hem hier het hoofd der Marons deed worden?

Baron was een verschrikkelijk misleide slaaf, hetwelk zijnen haat tegen de blanken regtvaardigen kan; zijn Meester een Zweed, had hem in zijne jeugd het metselen, benevens lezen en schrijven laten leeren, als hebbende eene meer dan gewone vatbaarheid in den jongen Neger bespeurt, nam hem vervolgens mede naar *Holland* en beloofde hem de vrijheid; maar, in de Kolonie teruggekomen, brak hij zijn woord en verkocht hem aan eenen Jood, die over het algemeen, zoo als wij zeiden, hard en wreed voor de slaven zijn, vooral doordien zij de Negers voor het vervloekte nakroost van Cham beschouwen; Baron, die zich hierdoor grootelijks beleedigd achtte en zijn Meester als een *Semiet* en als een gezworen vijand beschouwde, wilde niet werken; de Jood liet hem nu onder de galg een Spaanschen bok geven, vervolgens ontsnapte Baron en plaatste zich, met een gloeijenden haat en eeuwige wraak aan alle blanken, aan het hoofd der wegloopers.

De geruchtmakende expeditien tegen hem en andere Bosch-negers hadden van 1772—1775 onder de Kolonels Fourgeoud en Stoelman plaats en zijn door den bovengenoemden Stedman breedvoerig beschreven.

In de maand Augustus 1772 kwam Baron uit het binnenste der bosschen aanrennen en overviel met de zijnen drie naast elkander liggende plantaadjen, aan de rivier *Boven-Cottica*, zijnde *Perou*, *l'Espérance* en *de Zuinigheid*, ter regterzijde in het opvaren (Stedman, D. I, bl. 243); hebbende de blanken op eene wreede wijze vermoord en de gebouwen platgebrand.

In de notulen van het Hof van Policie vindt men omtrent deze Baron, den strijdmakker van Bonni, eene zeer belangrijke aanteekening.

Den 29sten Junij 1772 eene plantaadje afloopende, vermoordde hij den Directeur en zond den Blankofficier Muller naar de stad, met hem te zeggen: » ga maar heen, gij zijt nog te kort in de » Kolonie, om ons slaven te hebben kunnen mishandelen.

opeeten of opdrinken, is het hunne niet: zelfs niet hunne kinderen. Van daar hunne vergelijking met den aap, die, zoodra hij iemand ziet aankomen, zoo snel hij kan zijn mond ledig eet; *kési-kési taki: die sanni disi de na hem béré, na foe hem, mara disi na sei hem moffo, no foe hontiman* (d. i.: *kesi* (de aap) zegt: wat hij in zijnen buik heeft, behoort hem, maar wat in zijne kaken zit, behoort den jager); maar dat kan eene ongelukkige slavin nog niet eens zeggen, want ik ben er bijgeweest, dat de Administrateur L. T. een kind van eene slavin verkocht, hetwelk nog niet geboren was, en dat in bijzijn der zwangere meid: was het een jongen zóó veel, en was het een meisje zóó veel, te leveren . . . maanden na de geboorte.

BEDENKINGEN *wegens de nieuwe reglementen, onlangs ingevoerd in de kolonie Suriname, gr. 8vo, 15 bladz.*

Deze brochure, ofschoon den naam noch van den schrijver noch van den uitgever vermeldende, werd in het jaar 1829 te *Amsterdam* uitgegeven. De schrijver keurt het 117de artikel van den 8sten titel van het vroeger door ons aangehaalde Reglement grootelijks af, en is een groote voorstander van het oude, van eene *ferme discipline* en vooral van *Spaansche bokken*, en geeft zeer hoog op van de goede behandeling der plantaadjenegers, er bijvoegende: » dat er menige neger-» dorpen op de plantaadjen bestaan, die, in vergelij-» king met Hollandsche dorpen, b. v. *Korthoef, La-» ren, Huizen*, enz., een *aardsch paradijs* mogen

» genoemd worden." Die nu de negerhutten der plantaadje kent, als ook de lange houten lootsen, in kamertjes afgedeeld, zal er wel weinig meer vinden, dan een slechts door de natuur gevormd *aardsch paradijs*, b. v. de schaduw van eenige banannenboomen, in welke ook ADAM en EVA zich (doch in vrijheid) op het gras zouden hebben nedergevleid.

Men vindt eene korte, doch niet gunstige beoordeeling van deze Bedenkingen in de *Surinaamsche Courant*, uitgegeven door JOHANNES JULIUS ENGELBRECHT, van Donderdag, den 11den Junij 1829, n°. 47, door zekere VAN RUIGEZAND, luidende: » Is het fijne, waar-
» om de Negers den godsdienst der blanken niet wel-
» menend omhelzen (bladz. 4), een zoo diep geheim?
» Wat houdt de schrijver dan toch wel voor godsdienst?
» naar de kerk te gaan, en roepen: *Heere! Heere!*
» *of te doen de wille des Vaders?* (Matth. VII: 21.)
» Hoe dom de Negers over het algemeen zijn, laten
» wij hen voor zóó dom toch niet aanzien, dat zij niet
» zeer wel zouden doorgronden, dat wij blanken den
» godsdienst over het geheel meer in den mond hebben,
» dan in ons gedrag vertoonen! Velen verwarren den
» godsdienst met den tempeldienst, en deze toch zijn
» verre van elkander verwijderd; de Allerhoogste woont
» niet in tempelen, met handen gemaakt (Handel. VI:
» 47—50); neen, geene verzuchtingen, maar gehoor-
» zaamheid toont den waren godsdienst aan. Toon mij
» uw geloof buiten uwe werken, en ik zal u mijn ge-
» loof uit mijne werken toonen (Jacobus II: 18)."

Bladz. 10 zegt de schrijver (niets dan eigenbelang in

het oog hebbende): » Van dit bezwaar" (n. b. het betalen van vier gulden, om eenen Neger in de boeijen te klinken) » hadden de plantaadjen dienen gelibereerd » te blijven." Moest de smid dit dan voor niet doen?

Overal vindt men in deze Bedenkingen den ouden kolonist, die alle verzachting omtrent de behandeling der slaven veroordeelt en alles wat nieuw is verwerpt.

De Heer JAN GERARD RINGELING, *een kleurling en werkzaam ambtenaar der kolonie* Suriname, *heeft twee door hem aan Z. M. den Koning ingezondene Requesten, van den 31sten October en 27sten November 1827, door den druk publiek gemaakt;* 's Gravenhage *1827, gr. 8vo, 45 bladz.*

Deze verzoekschriften, van een deskundig ambtenaar, bevatten zeer grove beschuldigingen tegen de regering en de hoofdambtenaren van *Suriname*, en, ofschoon dienaangaande eene commissie van onderzoek benoemd is (*), heeft zij den sluijer, die zoo vele misdaden voor het oog van het publiek verbergen zoude, nimmer opgeheven, doch alles, zoo veel mogelijk, onaangeroerd gelaten; dan, het niet vervolgen van den Heer RINGELING

(*) De commissie tot onderzoek, omtrent den persoon en het request van J. G. RINGELING, bestond uit de Heeren: Mr. P. FIERS SMEDING, Mr. C. F. MIRANDOLLE en L. B. SLENGARDE, de eerste Lid van het Hof van Civiele en Criminele Justitie, de tweede President van de Regtbank van Kleine Zaken en de derde President van het Gemeentebestuur.

op zulke openlijke beschuldigingen heeft geen gunstigen indruk bij het Surinaamsche publiek gemaakt, als zich overtuigd houdende, dat de door RINGELING aangevoerde daadzaken ten minste van dien aard waren, dat zij het daglicht niet hebben kunnen verdragen. De schrijver dezer requesten werd wel beschuldigd, dat, ofschoon men hem, in alle opzigten, in *Suriname* met posten en ambten begunstigd had, hij daarbij zeer koppig en ondankbaar was geweest jegens zijnen schoonvader, den Gouverneur-Generaal ABRAHAM DE VEER, en het beter voor hem ware geweest, deze *odieuse geschriften* nimmer in druk te hebben gegeven; evenwel heeft men niets van het daarin aangevoerde kunnen loochenen; vooral het gebeurde met de Afrikanen van de Fransche brik *la Légère* wordt te *Paramaribo* algemeen erkend. De hiermede in 1822 aangevoerde slaven, door zekeren CHARLES BEVERLEY, werden, bij besluit van Z. M. den Koning, in 1823 als vrije arbeiders verklaard; moetende uit de slavernij ontslagen en als zoodanige vrije arbeiders onder het Gouvernement gesteld worden. » Dan," volgens RINGELING, eerste Request, bl. 5 en 6, » heeft de vindingrijkheid van den Raad-Fiscaal (nu » wijlen Mr. EVERT LUDOLF Baron VAN HEECKEREN, » later Gouverneur-Generaal), geruggesteund door de » faciliteit van den Heer Gouverneur, het middel we- » ten aan te wenden, om, in plaats van de wezenlijke » bedoelde slaven, anderen, door ziekte en rampen » uitgemergelde en vermagerde Negers en Negerinnen,

» uitschot van hospitalen en ziekenhuizen, aan het Gou-
» vernement over te leveren. (*).''

Verder zegt suppliant in het tweede Request, bl. 42: » en drie of vier derzelve slaven (van de brik *la Légère*) werden, op welke wijze dan ook, het eigendom van den Heer Raad-Fiscaal.'' — » Een troep deerniswaardige schepselen wierden voor de eigenlijk bedoelden gesubstitueerd, enz.'' (bladz. 43).

Dr. Vollmer, *Professor der Physik und Chemie, etc. Natur- und Sittengemälde der Tropen-Länder, Skizzen eine Reize dorch Süd-America und um die Welt, in 14 Vorlesungen*, München, *bij F. W. Michaelis, 1828.*

Ofschoon geen doel hebbende, geschriften in vreemde talen, betrekkelijk de kolonie *Suriname*, onder deze lijst van schrijvers op te nemen en te beoordeelen, kan ik mijne verwondering toch niet ontveinzen, dat iemand het wagen durft, en de hooggaande onbeschaamdheid heeft, een zoo overbekend en veelvuldig beschreven wingewest, als de kolonie *Suriname*, in zulk een geheel verkeerd daglicht te stellen, als hier het geval is. De schrijver spreekt van bergen, welke *hij zelf* zoude hebben beklommen, maar van welke niet alleen de naam niet bekend is, maar die, volgens zijn schrijven, zou-

(*) Ook in het tweede Request, bladz. 42 en 47, komt suppliant op deze verruiling van zieke en malenker-negers tegen gezonde Negers terug.

den moeten liggen in vlakke moerasselanden, in welke zwampen zelfs geen twintig voeten hoogen heuvel gevonden wordt. Laten wij dit werk nog eens vlugtig doorbladeren:

Bladz. 2. *Ottomaken* (stam van Indianen) zijn aldaar niet bekend; ook kent men hier geene Indianen met struisvederen om het hoofd; hoe toch zouden deze *halb civilisirter Indianer*, welke noch dezen vogel, noch deze vederen kennen, aan dit hoofdversiersel komen? zoodat ook de platen niets dan idealen zijn.

Bladz. 3. » Eene marsch van vijf mijlen" (gaande zoo maar eventjes van *Paramaribo* naar de watervallen van *Orinokko* en *Rio Negro*) » bragt mij op den 3200 » voeten hoogen *Kostenberg*, zoo als de Hollanders » denzelven noemen, op welken ik in eene hut den » nacht doorbragt."

Bladz. 4. Hier verwart de geleerde professor de *bamboeshutten* van de Oostindien met de Westindische *pinahutten*, doordien de schrijver niet alleen noch de eene noch de andere gezien heeft, maar ook eene te groote onkunde verraadt, om uit andere schrijvers te stelen.

Vollmer kwam, volgens zijn schrijven, in Augustus 1817 voor de kust van *Suriname*, en nog in November van datzelfde jaar bevond hij zich reeds van zijne groote binnenlandsche reis te *Paramaribo* terug. Intusschen weet men in geheel *Paramaribo* niets van hem, zijn schip of zijn kapitein; en daar alle passagiers, kapiteins en schepen, hetzij Nederlandsche, hetzij vreemde, zich hier, gelijk in alle andere havens en zeeplaatsen, moeten aangeven, passen en zeebrieven moeten vertoonen,

heb ik mij naar de gouvernements-secretarie begeven, en alle in- en uitgeklaarde schepen over de jaren 1816, 1817 en 1818 nagezien, alsmede de lijst van aangekomene vreemdelingen, doch geen VOLLMER noch kapitein en schip gevonden, zoo als hij in gemeld werk opgegeven heeft.

Verder verhaalt hij eene menigte sprookjes van de wreedheid der Hollanders (dat zegt nota bene een Duitscher, die zoo veel van *peitschen* houden), en komt eindelijk te *Batavia* (om ons maar alleen tot onze kolonien te bepalen), alwaar hij het ziet wemelen van Negers.

Daar nu te *Batavia* geene Negers zijn, vervalt ook de beschuldiging, dat de Hollanders hen aldaar mishandelen, en toch zegt VOLLMER: » als ich dies Meister-
» stuck der Schöpfung hier zum thier herabgewürdigt
» sah. Kein Pferd, kein Maulthier, kein Rind erblickt
» man, der Neger mit seiner unglückseligen Stärke er-
» setzt dies alles. Da farhrt ein gemasteter Pflanzer in
» einer von obenbis unten vergoldeten Glaskutsche; an-
» gespannt sind 12 Neger; hier farhrt Min Herr VAN
» DUMPEN auf das *Rathaus* sein gespann sind 8 Ne-
» ger."

Hoe kan die onbeschaamde leugenaar zoo opzettelijk liegen en de knallende zweepslagen op de ongelukkigen (n. b. te *Batavia*) gehoord hebben, en tevens gezien, dat de voerman zijn langen *geisel* van af den bok over hunnen kop zwaaide of op hun naakten rug sloeg, zoodat er de bloedige sporen van achter bleven?

Men wil dat dit werk, met tastbare leugens door-

mengd, door een Duitschen vlugteling op eene kamer te *Londen* zoude zijn geschreven. Het geschrevene is op zacht papier gedrukt, zoodat het in de bibliotheek der beste kamer zeer bruikbaar is.

Onder de verdere kleine geschriften, betrekkelijk de kolonie *Suriname*, zou men kunnen tellen:

De Surinaamsche Almanakken, zoo als die van 1793, 1794, enz., van CHARLES BROWN; die van 1820 en 1821, welker mengelwerken, beschrijvingen, aanteekeningen, enz., meest alle van den kundigen en werkzamen Mr. A. F. LAMMENS zijn; ook de Almanakken van latere jaren, uitgegeven van wege het Departement *Paramaribo* der Maatschappij: *tot Nut van 't Algemeen*, over de jaren 1825, 1827 en zoo vervolgens tot op heden, kl. 8vo, met platen.

Eenige berigten en redevoeringen van gemeld Departement, zoo als berigten van n°. 1—4, in 1819—1822. *Redevoering van* Mr. A. F. LAMMENS, *over de oorzaken der sterften onder de Negerslaven, van den 2den Februarij 1818, te* Amsterdam, *bij LEENEMAN VAN DER KROE, 1823. Idem door denzelven, over den brand te Paramaribo, 1821. Verslag van dezen zwaren brand, geplaatst voor eene kerkelijke Redevoering op den 28sten Januarij 1821, uitgesproken door* H. UDEN MASMAN, *bij LEENEMAN VAN DER KROE, 1821. Redevoering van* Mr. LAMMENS, *Bedenkingen bij het lezen van het artikel Kolonien, voorkomende in het zevende deel der* Bijdragen tot de huishouding van Staat, van den Grave VAN HOGEN-

DORP, *bij* LEENEMAN VAN DER KROE *in 1824 uitgegeven.*

Ook moet er eene Redevoering bestaan van ROOS, *over het verval en de middelen tot herstel van de volkplantinge Suriname*, *te* Amsterdam, *bij* GARTMAN (welke ik echter niet gezien heb). Verder: DE MAN, *Suriname ontmaskerd;* BOLINGBROKE, BRUYNING, *beantwoording van twee vragen;* WAREN, *beschrijving van Suriname;* VAN BERKEL, *idem;* *Punten en artikelen, 1697;* *Verloren tijd, bij* TUIN; *Conventien tusschen de Directeuren der Societeit en de Raden van Policie, 1734;* *Guiana, bij* WALTHER RALEIGH, *1596*, enz., al welke laatstgenoemde werken mij onbekend zijn.

II.

TEGENWOORDIGE SCHRIJVERS OVER SURINAME, ZICH MEER IN HET BIJZONDER TOT DE SLAVEN EN DE UITBREIDING VAN HET CHRISTENDOM BEPALENDE.

Behalve de bovengenoemde werken en kleine hier en daar verspreide bijdragen betrekkelijk de kolonie *Suriname*, zijn er onlangs nog een paar stukjes in het licht gekomen, in welke meer bijzonder het wenschelijke betoogd wordt, dat ook in onze volkplantingen de vrijlating der slaven moge worden tot stand gebragt. En daar dit zoo geheel met onze wenschen overeenstemt, zullen wij ons bij deze stukjes een weinig breedvoeriger onledig houden en daarmede voor het tegenwoordige van dit onderwerp afzien.

Mr. J. de Neufville, Az. *De vrijlating der slaven in hare gevolgen beschouwd en op de Nederlandsche volkplantingen toegepast, te* Amsterdam, *bij D. Groebe, 1841, 8vo, 155 bladz.*

Dit schoone en lezenswaardige stukje is de aandacht van elken menschenvriend, den waren belijder van het Christendom, overwaardig, en zoude, volgens J. van Ouwerkerk de Vries, hoofdzakelijk eene vertaling zijn, altans wat het eerste gedeelte betreft, van de meest belangrijke opgaven en daadzaken, voorkomende in het schoone werk van Joseph John Gurney, *A winter in the West-Indies*, London 1840.

De Heer de Neufville schreef niet alleen omdat innig gevoel van de onregtvaardigheid der slaven, hem aanspoorde om op de afschaffing van dezelve aan te dringen; maar het was veeleer de overtuiging van de onschatbare voordeelen, welke de vrijlating der slaven aan de kolonien aanbrengt, die hem daartoe den moed had geschonken (Voorberigt, bladz. VII).

Eerst toont de kundige schrijver de gevolgen der emancipatie in de Engelsche volkplantingen aan, en bewijst, met aangevoerde daadzaken, de gelukkige resultaten van dien, als hebbende de vrijgelatene Negers zich uitmuntend gedragen; zijnde niet alleen kalm en bedaard, bescheiden en gehoorzaam aan de wetten, maar ook gewillig tot werken, terwijl de arbeidsloonen, door hen bedongen, zoo matig waren, dat het werk van vrije werklieden goedkooper was en meer opleverde dan dat

der slaven, waarenboven ook de gronden, als een zeer natuurlijk gevolg, eene veel grootere waarde verkregen; het wordt in dit stukje met tabellen en cijferletters aangetoond, dat niet alleen de plantaadjen, na de emancipatie, meer producten hebben opgebragt, doch ook de scheepvaart en handel op en met het buitenland is grootelijks vermeerderd geworden. In het tweede gedeelte des werks gaat de schrijver over met ons op eene aannemelijke wijze het wenschelijke, heilzame en voordeelige aan te toonen, hetwelk de emancipatie of vrijlating der slaven ook in Nederlandsche volkplantingen te weeg zou brengen.

Wij stemmen het volkomen toe, dat de invoering hiervan zeer wenschelijk is; want, zoo als het nu is kan het niet blijven, of de Kolonie zal spoedig geheel ontvolkt zijn; ofschoon men dit door harde maatregelen wil trachten voor te komen, want » bij een besluit
» van den Gouverneur-Generaal der Nederlandsche West-
» indische bezittingen, van den 25sten April 1838,
» zoude het, na verkregene magtiging, geoorloofd zijn
» nieuwe slaven in de Kolonie in te voeren; echter al-
» leen uit dezulken, alwaar de regtstreeksche aanvoer
» van slaven uit Afrika verboden is. Het is voorwaar
» te bejammeren, dat men tot zulke middelen zijne
» toevlugt heeft moeten nemen, om het verval der be-
» volking tegen te gaan" (bladz. 103) (*).

Verbreek het ijzeren dwangjuk der slavernij en geef

(*) In het jaar 1839 was de slavenbevolking der kolonie *Suriname*, volgens DE NEUFVILLE, reeds tot op 35,500 afgenomen.

de slaven hunne regtmatige vrijheid, en men zal niet alleen het materieel belang, de propogatie, maar ook de zedelijkheid grootelijks bevorderen. De vrije zwarten zullen niet meer, zoo als heden de slaven doen, hunne vrouwen, of ten minste de slavinnen, waarmede zij leven, kiezen uit haar, welke op de omliggende plantaadjen werkzaam zijn, doch evenzeer uit hun midden zoeken, want dan behoeven zij de wreedheid van hunne Meesters niet meer te ontzien, hetwelk dan ook nu de reden is, dat een Neger ongaarne met eene Negerin leeft, welke met hem op dezelfde plantaadje woont en van denzelfden Meester afhangt (*); doch, hij zal een

(*) De Heer DE NEUFVILLE vermeent, dat de Negerslaven bijna altijd hunne vrouwen, of ten minste de slavinnen, waarmede zij leven, kiezen uit haar, welke op de omliggende plantaadjen werkzaam zijn, nimmer uit haar, welke van denzelfden Meester als zij zelven afhangen; dat de Negers het zich getroosten hunne kinderen, terstond bij derzelver geboorte, als den eigendom van eenen anderen planter te zien: ziende dit, volgens den Heer DE NEUFVILLE, liever, dan dat zij kinderen verwekken bij eene vrouw op de plantaadje, welke zij zelven bewonen » *en daardoor winst aan hunne* » *eigene Meesters aan te brengen* '' (bladz. 102). Wij vermenen in dezen met den geëerden schrijver in de reden, waarom zij eene vrouw op eene naburige plantaadje zoeken, te moeten verschillen, en schrijven het daaraan toe, dat zij, als man en vader, ongaarne zien, dat hunne vrouwen en kinderen aan de harde behandeling van hunne Meesters onderworpen zijn, gepaard met de vrees, dat zij niet in staat zouden zijn, om, bij het willekeurig straffen hunner dierbaarste panden met snerpende en bloedige zweepslagen, te kunnen zwijgen, en deze marteling lijdzaam en geduldig, zoo als het een Negerslaaf past te doen, aan te zien; zijn hunne vrouwen en kinderen van hen verwijderd, dan worden deze grieven niet gezien en daardoor wederkeerig minder gevoeld.

wettig huwelijk aangaan, meer kinderen verwekken en deze zelven verzorgen en opvoeden, en de thans bestaande luiheid en onverschilligheid, zedeloosheid en ongebondenheid zal voor werkzaamheid en spaarzaamheid, orde en zedelijkheid plaats maken. Het werk zal met meer lust en ijver en, dientengevolge, met meer spoed door een kleiner getal Negers kunnen worden verrigt, dan of zij er met de zweep toe gedwongen worden; want, of zij meer of minder werk verrigten, voedsel, kleeding en huisvesting hebben zij toch evenwel, en bij eenen slechten Meester even min of even armoedig.

Met wat lust en ijver kan een Negerslaaf bezield zijn bij het denkbeeld, dat hem niets toebehoort? Zelfs zijne vrouw en kinderen, het voedsel en de kleeding, en ook het ligchaam, dat daarmede gevoed en gedekt wordt, behoort den Meester; zijn leven, zijn geheele *ik* heeft zijn nieuwe Meester van zijn vroegeren Meester of diens erven gekocht, en *qui succedit in locum, succedit in jus* (wie in eens anders plaats komt, bekomt ook deszelfs regt); de slaaf bezit niets, niets hoegenaamd, want het is een aloude stelregel: al wat de slaaf bezit, is het eigendom des Meesters (*qua servi sunt ea sunt domini*).

» De ondervinding leverde altijd, en levert ook nu
» nog dagelijks genoegzame blijken op, dat het zende-
» lingswerk bijna zonder uitwerkselen blijft, zoo lang
» het tegenwoordige stelsel in de volkplantingen in
» zwang wordt gehouden" (zegt de Heer DE NEUFVILLE op bladz. 117, en wij zijn dit volkomen met ZEd. eens).
» Weinige slaven gaan tot het Christendom over, en

» kan dit wel anders zijn? Is de slavernij niet lijnregt » strijdig met de Christelijke godsdienst? Kan een » slaaf beseffen, dat alle menschen kinderen Gods en » op Zijn toonbeeld geschapen zijn (*), als hij de aan- » matiging der blanken ziet, die hem zonder eenig » regt hoegenaamd onderdrukken en mishandelen? Kan » hij gelooven in eene godsdienst, die niets dan liefde » ademt, wanneer hij zelf, op hetzelfde oogenblik dat » die godsdienst hem wordt gepredikt, zoo liefdeloos, » zoo meêdoogenloos wordt behandeld?" — » Zij zien » de planters zich aan wellust overgeven, en nogtans » dragen deze den naam van Christenen; dit moet » hen, die naar het Christendom overhellen, tegen de » borst stuiten." — » De heiligheid der huwelijken, » vooral door de Christelijke godsdienst zoo zeer voor- » geschreven, zien zij op de schandelijkste wijze met » de voeten getreden; zij worden zonder ontzag van » hunne vrouwen en kinderen weggerukt, en begrijpen » niet, hoe men hen wil inprenten, dat die banden » geëerbiedigd moeten worden, daar er door hunne » Meesters zoo weinig acht op wordt geslagen." — » In één woord, de invoering van het Christendom » onder de Negerbevolking zal nimmer met goede ge- » volgen worden bekroond, indien niet de emancipatie » hare volle werking bekomt."

(*) Ik kan mij zoo verbeelden, hoe de Surinaamsche *misologen* zullen meesmuilen, wanneer zij, hunne slaven in het zwarte bakhuis ziende, deze als het evenbeeld der Godheid zullen moeten beschouwen.

Dit zijn wij geheel met den geëerden Schrijver eens: eerst het Christendom, als ware belijders van hetzelve, in leven en wandel beoefenen en dan verkondigen, is geheel onze stelling; want, zonder dat zal de schoonste prediking geen den minsten invloed op de Heidensche bevolking kunnen hebben. Men moet eerst Christenen maken van de blanken, die in de kolonien zijn, alvorens men er aan denken kan om Heidenen te bekeeren; ook moet men eerst de slaven hunne vrijheid geven: *il faut rendre à chacun ce qui lui est du* (men moet aan iedereen hetgeen men hem verschuldigd is wedergeven).

Wat betreft de uitoefening van geneeskundige hulp bij het predikambt » deze bezweert de ziekte enz.," bladz. 144, ten einde daardoor meer geloof en vertrouwen bij den lijder te verwerven en het kwakzalverberoep van duivelbannen weder in practijk te brengen, keuren wij grootelijks af. De ware godsdienst moet op waarheid gegrondvest en geen goochelspel zijn, zoo als er helaas! maar al te veel door bijgevoegde fabelen en wonderen van gemaakt wordt. De slaven en slavinnen zijn ook geenszins zoo dom en onnoozel, dat zij zich dit alles zouden laten wijsmaken, zoo als ik meermalen bij hen ondervonden heb.

Ook in de *odo's* (spreekwoorden) leggen de Creolen veel kracht en gezonde denkbeelden aan den dag, zoodat men bij sommigen eene zeer belagchelijke vertooning zoude maken, met hen, in navolging der Indiaansche priesters, door bezweringsmiddelen te willen genezen, en hen door wonderkuren » aan het leven en de

» gezondheid terug te geven." — Zoo zeggen de slaven, onder anderen, van sommige fijnfluitende blanken: » *Spiti witi, ma bloedoe si don na hàtti.*" (Het speeksel is wel wit, maar het bloed zit binnen in het hart.) Vroom en fijn is meestal schijn. Kleur liegt, schijn bedriegt, en waarlijk, de schoonste appelen op het gezigt zijn geenszins de besten. — Zoo zeggen zij ook, van het hun dikwerf bejegenende onregt sprekende: » *Popokay de njam, prakiki habi nem.*" (De papegaaijen eten het en de parkieten krijgen er de schuld van.) Wat de grooten stelen, moeten de geringen ontgelden: op hen, arme slaven, wordt het te kortkomende verhaald, en ach! » *kakalakka no habi* » *reti na fowlo moffo*," (de kakkerlak (een schaaldier) heeft geen regt in den bek van een vogel); de slaaf moet zwijgen, hetzij hij regt heeft of niet, hij ligt als een onmagtigen kakkerlak in den sterken bek eens roofvogels. Doch, de slaven troosten zich in hun beklagenswaardig lot, met het vooruitzigt, dat de dood, als een blijde bode, hunne banden zal komen slaken, en deze zoowel een einde maakt aan het leven van den rijke als van den arme, zoowel van den vorst als van den slaaf. » *Da schoppi diki gréfi fo hassi, sa diki da gréfi* » *fo Gran-man toe.*" (De schop, waarmede men het graf voor het paard graaft, zal dit ook voor den Gouverneur doen.) Groot of klein, het graf wacht ons allen en doet ons, zonder onderscheid, tot nietig stof wederkeeren, maar, » *schapoe dédi à libi pina gi* » *hen boeba*" (als het schaap sterft, laat hij zijn lijden aan het vel); zoo ook laat de slaaf zijne grieven

en smarten aan deze zijde van het graf, en ook hij kan dus tot den dood, als een engel Gods, zeggen:

O mort! est ce ta voix,
Qui frappe mon oreille;
Pour la dernière fois!
Eh quoi je me reveille
Sur le bord du tombeau.

Dat is:

Welaan! ik ben bereid,
Gij komt mijn boeijen slaken;
Wees welkom Gods gezant!
Door u zal ik ontwaken
Aan d'oever van het graf.

Ook leggen zij den handel in slaven in hunne gesprekken geheel ten laste der blanken, welke hun in Afrika gekocht en weggevoerd hebben. » *Bayman no ben* » *bay, seriman no sa seri*" (Had de kooper niet gekocht, de verkooper had niet verkocht), er bijvoegende: » *Man móro man, de kali hem broe.*" (De eene mensch vermoort den andere, en noemt hem zijn broeder.) Men spreekt van Christendom, liefde, verdraagzaamheid en broedermin, doch uit vuige winzucht verkoopt en vermoort de een den andere, zijne geheele leer en menschelijkheid verzakende, en zich als een bloeddorstig roofdier onder een schapenvacht vertoonende, of hij zal, door wellust gedreven, geheel den luister zijner grootheid vergeten en zijne schijnbare zedelijkheid met voeten treden. » *Effi neti kan tron* » *dei, joe sa si Gran-man na ondroe bon, joe sa* » *si datti bossi soldati wyfi.*" (Als de nacht dag

worden kon, gij zoudt de Gouverneur onder de boomen een soldatenwijf zien zoenen.) Wanneer alles eens aan het licht kwam, zou men veel zien in het gedrag van de grooten en geestelijken, waarover zij de geringe volksklasse zelven zoozeer berispen.

Uit deze hunne gezegden zal men genoegzaam kunnen opmaken, hoe eenvoudig en bijgeloovig sommige Negers ook zijn, dat anderen de zaken zeer goed weten voor te dragen en niet van kennis en verstand ontbloot zijn; veel zouden wij hier nog kunnen bijvoegen, om dit nader aan- te toonen, vreesden wij niet, bij afwijking van het werk van dezen schrijver, al te breedvoerig te zullen worden.

Intusschen vindt men in het schoone werk van den Heer de Neufville te veel goede en op waarheid steunende denkbeelden, om het niet ruimschoots te kunnen aanbevelen, en, daar hetzelve alom te bekomen en misschien reeds in de meeste handen is van degenen, welke eenig belang in het lot der slaven stellen, zullen wij er niet langer bij stilstaan, en gaan dus ten slotte over tot de beschouwing van het werkje:

J. van Ouwerkerk de Vries. *Het godsdienstig onderwijs der Negerslaven en de bloei der kolonie Suriname in groot gevaar; een bedenkelijk voorval in de mogelijke gevolgen beschouwd, te* Amsterdam, *bij* ten Brink *en* de Vries, *1841, 8vo, 27 bladz.*

Deze brochure is klein maar rein, en ademt op vele plaatsen een echt Christelijken geest. De Heer J. van Ouwerkerk de Vries zegt: » dat de bijbel-, zendeling- » en traktaatgenootschappen elkander zusterlijk de hand » boden en tegen het rijk der duisternis streden, dat ech- » ter onder de menigte der zendelinggenootschappen, uit » alle Christen landen werkzaam, aan de missionsver- » eeniging der Moravische broedergemeente, de eerste » plaats niet kan worden betwist;" iets, hetwelk wij volkomen toestemmen. De zoogenaamde Hernhutters zijn geen verwaande dorpsheeren, noch trotsche, despotieke egoïsten, die, vol heb- en heerschzucht, hunnen pligt verzuimen en koel en onverschillig, ten koste hunner evenmenschen leven, en dientengevolge alle gezag en invloed, eerbied en vertrouwen, liefde en achting verloren hebben, en daardoor hevige twiststokers en wraakzuchtige scheurmakers zijn geworden; doch, het zijn integendeel brave, ijverige en vreedzame Christenen, die nederig en menschlievend de zieken en de armen tot troost, steun en hulp verstrekken; het zijn Christenen, die in hun leven en wandel het Christendom niet titulair, maar op eene weleerwaardige wijze beoefenen, en geenszins kerkdienst met godsdienst ver-

warren; want, het eene is het andere niet: menschen, welke hunne broeders en zusters lief hebben en doen hetgeen zij willen dat hun geschiede (*).

In *Suriname* breiden zich de zendelingen meer en meer uit (zoo als men ook in de *berigten uit de Heidenwereld*, door het bestuur der missions-societeit, te *Zeyst* gevestigd, zien kan), zoodat er in 1839 reeds meer dan *honderd* plantaadjen waren, op welke hun de toegang geopend was; weshalve het personeel der Christen leeraars vergroot werd, breidende zich zelfs tot de hoog aan de bovenrivieren wonende Boschnegers en de afgelegene *Nickeriedistricten* uit.

De Heer J. VAN OUWERKERK DE VRIES stelt *het godsdienstig onderwijs der Negerslaven* op hoogen prijs, en noemt het zelfs een » onmiskenbaren zegen;" doch, nu deed zich een *bedenkelijk voorval* op: *elf* der meest beschaafde Christen Negers waren uit de *Nickerie* door de bosschen naar *Berbice* ontvlugt, thans een Engelsche kolonie, onmiddellijk ten westen van de kolonie *Suriname*; hier werden zij met opene armen ontvangen en werken hier in daghuur (bladz. 10). Wat

---

(*) *Lucas* VI, vs. 31; in het Neger-Engelsch staat er: *En so leki oene wanni, va somma sa doe na oene, so srefi oene doe na dem toe.* Geheel het nieuwe testament is: » translated into the » Negro-English Language, by the missionaries of the unitas fra- » trum, or, united Brethren: printed for the use of the mission » by the British and foreing bible society; *London*, W. M'DOWALL » printer, pemberton row, Gough square 1829;" welke vertaling mede een blijk oplevert van de werkzaamheid en ijver der Hernhutters.

zou den Creolen Neger aan het oord zijner geboorte doen hechten, alwaar hij geen oogenblik zeker is, hoe lang de slavenmagt op de plantaadje blijven zal? noch de grond, noch de woning behooren hem, zelfs zijne vrouw en kinderen zijn het eigendom van zijn Meester, die willekeurig over zijn wijf en dochters beschikt.

Tengevolge van dit ontvlugten deden de administrateuren het onderwijs aan de slaven hunner plantaadjen ophouden, ten einde de zucht naar vrijheid niet verder te doen ontwaken, en ontvingen van de eigenaars (altans een der voornaamste huizen te *Amsterdam*) de goedkeurig op deze door hun genomen maatregel, hetwelk dan ook ter bevordering van het zoo zwaarwigtige materieel belang, bij eigenaar en administrateur, wel te voorzien was, daar het steeds winzucht geweest is, welke de menschelijkheid, ten opzigte van het bemagtigen van slaven, tot dusverre onderdrukte.

Intusschen nam de zucht naar vrijheid, bij het vooruitzigt der mogelijkheid om dit te erlangen, meer en meer toe en een twintigtal van de beste en beschaafdste Christen slaven vlugtten uit eene der Surinaamsche kreken met eene tentboot naar *Demerary*, eene Engelsche kolonie, ten westen *Berbice;* ook schreef men van *Curaçao*, den 15den Augustus 1841, dat eenige slaven van dat eiland met een visschers-kano naar den vasten wal ontvlugt en te *Coro*, in *Venezuëla*, aangekomen waren, liggende 10 geogr. mijlen van *Curaçao*. Andere slaven bemagtigden een vaartuig, dat in eene der buitenbaaijen lag om zout in te nemen, wierpen den schipper over boord en kwamen met gezegd vaartuig

behouden op *Haïty* aan. Toen den Heer E. J. Slengarde (zoon van L. B. Slengarde, vroeger Burgemeester te *Paramaribo*), Adjudant van den Gezagheber op *Curaçao*, de vlugtelingen nazette, lieten zij zich, op het zien van een Hollandsch vaartuig, op *St. Domingo* (*Haïti*) op strand loopen, en zoodra zij bij de menigte aan land gekomen waren, zeiden de weggeloopen slaven: » *nous respirons l'air de la* » *liberté*" (wij ademen de vrije lucht), en de onzen kregen niets dan het vaartuig terug. (Zie *Provinciale Groninger Courant* van den 2den November 1841, n°. 88.) Dit ontvlugten der slaven beschouwt men, en dat te regt, als een gevolg van de emancipatie der slaven in de Engelsche en andere kolonien, en wel inzonderheid van eene wet, voor een paar jaren in *Venezuela* in werking gebragt, waarbij de slaven, den ouderdom van 18 jaren bereikt hebbende, hunne vrijheid zouden bekomen; doch, er bestaan ook nog meer reden voor: *Venezuela*, eene provincie in Spaansch Amerika, telt 40,000 slaven, die met het vooruitzigt, om eenmaal vrij te worden, op eenen zeer vruchtbaren bodem leven. *Curaçao*, waarop zich 6000 slaven bevinden, die in levenslange slavernij leven, is een dorre steenrots, op welke het voedsel ongemeen schaars is, zoodat de planters meermalen genoodzaakt zijn, de tien- à twaalfjarige kinderen hunner slaven naar de groote Antillische eilanden *Cuba*, *Haïty*, *Porto-Rico*, enz., eveneens als Texelsche lammeren, bij scheepsladingen uit te voeren, om ze elders te verkoopen: van welken uitvoer ik zelve ooggetuige geweest ben. (Zie *de Ne-*

derlandsche Westindische eilanden, door M. D. TEENSTRA, te *Amsterdam*, bij SULPKE, stuk I, bl. 168—170.)

Door het godsdienstig onderwijs der Negerslaven zou dus de bloei der kolonie *Suriname* in groot gevaar worden gebragt, zoodat de menschlievende J. VAN OUWERKERK DE VRIES de vraag voorstelt: *hoe wordt dit gevaar afgewend?* en wij antwoorden: *door de slaven hunne vrijheid te geven;* die het doel wil, moet ook de middelen willen, en ook deze zijn geenszins zoo hard voor de eigenaars, als dezelve oppervlakkig schijnen, wanneer men slechts gepaste maatregelen neemt.

» Sedert de emancipatie der slaven in de Engelsche » kolonien, zijn er vele philantropische schriften in *En-* » *geland* verschenen, waarin de voortreffelijke gevolgen » dezer de menschheid vereerende daad met levendige » kleuren worden gemaald. Die schrijvers zijn te goe- » der trouw en brave menschen. De kleuren mogen » door hen, met heiligen ijver vervuld, wat hoog zijn » opgelegd, maar het is meer dan genoeg, indien men » slechts de door hen aangevoerde daadzaken eenvou- » dig laat spreken. Daaruit ziet men, dat nergens de » vreeze verwezenlijkt is, dat dit onbevallig menschen- » ras misbruik van zijne vrijheid zoude maken, maar » zich integendeel vatbaar toont voor de ware betee- » kenis van dit woord.

» Die miskende menschen bewijzen hunne geschikt- » heid voor het huisselijk leven en gevoel voor het » huisselijk geluk, nu zij, in wettigen echt verbon- » den, aan elkander gehecht en met kinderen geze-

» gend, de ouderlijke liefde leeren kennen, door hun
» wettig kroost zelve op te voeden (*). Nu eerst lee-
» ren zij het Evangelie des vredes in den echten zin
» verstaan, en laten zich meer welwillend tot zedelijke
» beschaving geleiden. Nu leeren zij orde en spaar-
» zaamheid kennen, omdat zij werken voor een rede-
» lijk loon, dat hun eigendom is. Door dankbaarheid
» aan hunne blanke weldoeners, worden de belangen
» des Meesters met trouw en ijver behartigd, en de
» goddelijke zegen op dien ijver is niet te miskennen,
» daar hij rust op de eigenlijke waardering van den
» zwarten natuurgenoot. De grondeigenaar, voorheen
» verpligt zijne *geheele* Negermagt te voeden en te
» onderhouden, waaronder zich ligtelijk de helft ver-
» jaarde grijzen, zieken, gebrekkigen en hulpelooze
» kinderen bevond, is nu van het gewoel en de jam-
» meren dezer geheele menigte ontslagen. De omslag-
» tige huishouding, waarvoor zoo veel uit het moeder-
» land moest worden aangevoerd, en waarvan onder
» de zorgvuldigste directie zoo veel nutteloos verloren
» ging, houdt te eenemaal op. Des morgens verschij-
» nen alleen de noodige arbeiders op hun werk, en
» verrigten, onder behoorlijk opzigt, de taak, die hun
» wordt aangewezen. Des avonds of des weeks ont-
» vangen zij het loon, dat zij hebben verdiend en
» keeren vergenoegd tot hunne vreedzame woningen en

(*) Thans worden de kinderen der slaven door eene oude Negerin, *Creolenmama* genoemd, in één Negerhuis verzorgd en opgepast.

» huisgenooten weder. Bij deze eerste winst der ver-
» eenvoudigde en zuiniger uitgaven voegt zich eene
» aanzienlijke vermeerdering der waarde van den grond,
» welke, door ordelijker bewerking en zorgvuldiger be-
» hartiging, onder 's Hemels zegen, alom in het oog
» valt, en waarvan de geachte schrijvers daadzaken
» aanvoeren, die aan het ongelooflijke zouden grenzen,
» indien men zich niet op hunne goede trouw verla-
» ten kon. Zij gaan zelfs zoo verre van te beweren,
» dat, indien ook aan de voormalige eigenaars de waarde
» hunner slaven door het Engelsche Gouvernement niet
» ware vergoed, zij die vergoeding, in de meerdere
» vruchtbaarheid van hunnen grond en de daardoor ge-
» stegene waarde hunner bezittingen, van zelve zouden
» hebben wedergevonden." (Bladz. 12, 13.)

De Engelschen gaan ons in het vrijlaten der slaven niet alleen in schoone woorden voor, maar toonen door daden, hoezeer zij dit verlangen. Hoe sterk het *materieel* belang deze natie ook beheerschen mag, van alle zijden hoort men, dat de uitkomsten verre de verwachtingen overtroffen hebben; en » de liefde tot den
» naaste" (zegt J. VAN OUWERKERK DE VRIES, bl. 16)
» die eenmaal, zwart of wit, in gelijken rang, voor
» den hoogsten Regter zal verschijnen, vordert dat of-
» fer op het altaar des Christendoms en der zedelijke
» beschaving, welke bij den vrijen mensch tot veel
» hoogeren trap kunnen worden opgevoerd, dan bij
» den zuchtenden en diepgezonken slaaf;" en wij gelooven, op goede gronden, met de Heeren DE NEUFVILLE en VAN OUWERKERK DE VRIES, dat ook de *ma-*

teriële belangen der grondeigenaars in de kolonien de toetreding tot dat groot besluit dringend vorderen. — Immers het getal slaven vermindert van jaar tot jaar, doordien de sterfte grooter is dan het getal geborenen en de aanvoer van nieuwe slaven ophoudt; terwijl thans de ontvlugting van de kundigste en werkzaamste slaven naar de vrije kolonien begint toe te nemen, en weldra zullen er niet anders dan oude, afgeleefde slaven en ziekelijke of gebrekkige Negers in de *infirmerien* (ziekenhuizen) op de plantaadjen overblijven.

Nog onlangs verzekerde de menschlievende Engelschman JOHN SCOBLE, mede-Directeur van het Britsch en buitenlandsch genootschap: *the British and foreingn anti-slavery society*, gevestigd te *Londen*, in *den Doelen* te *Groningen* (Woensdag avond, den 17den November 1841), dat de vernietiging der slavernij niet alleen door de menschlievendheid en de steeds toenemende beschaving gevorderd werd, maar dat Engeland, na de emancipatie der slaven, meer voordeelen van zijne kolonien trok, dan toen de slavernij nog niet was afgeschaft, en de uitvoer uit het moederland derwaarts van fabrijkgoederen en andere producten van jaar tot jaar toenam; zoodat de *materiële* welvaart van het moederland, zoowel als van hare overzeesche bezittingen, niet verminderd, doch grootelijks vermeerderd was; er bijvoegende, welke woorden wij voor de onze nemen: » *dat de invoering van het Christendom onder* » *de slaven eene hersenschim is, zoo lang dezelve* » *niet vergezeld gaat met de vrijmaking dier onge-*

» *lukkigen;* dat de planters, door hun belang daartoe » gedreven, aan de zendelingen alle mogelijke hinderpalen in den weg leggen, om, zoo doende, te vermijden, dat hunne slaven eene godsdienst leeren kennen, die leert, dat alle menschen vrij zijn; en dat » men weinig gelukkige resultaten zal zien van de ijverige pogingen dier heilverkonders, zoo lang zij naderen met den Bijbel in de eene, en de slavenzweep » in de andere hand, enz."

Dit alles zijn waarheden, die, op daadzaken gegrond, niet te wederleggen zijn; er wordt geen greintje suiker genuttigd, of het is met menschenbloed en zure zweetdroppelen betaald: vernietig eerst het juk der slavernij, droog de tranen op, die bij zoo veel jammer en ellende geplengd zijn, en predik dan het Christendom aan uwe verongelijkte broederen!

Het mag oogenschijnlijk eene edele daad zijn, dat WILLEM FREDERIK, Graaf van *Nassau*, onze voormalige Koning, *f* 200 heeft geschonken (zoo als men altans den 18den October 1841 uit *'s Gravenhage* schreef (*)), aan het te *'s Gravenhage* gevestigde hoofdbestuur der Maatschappij: *tot bevordering van het godsdienstig onderwijs onder de slaven en verdere Heidensche bevolking in de kolonie Suriname;* doch dit zal den ongelukkigen Neger niet van zijne slavenbanden verlossen, noch den verachterden staat der Kolonie op-

(*) *Provinciale Groninger Courant*, Vrijdag den 22sten October 1841, n°. 85.

beuren, ofschoon dit door meer doeltreffende middelen zoo zeer behoevende, als gerakende meer en meer in verval, hetgeen trouwens ook bij onze regering geen geheim is; althans in de aanspraak van Z. M., onzen geëerbiedigden Koning, WILLEM II, bij gelegenheid der opening van de gewone zitting der Staten-Generaal, op den 18den October 1841, komt onder anderen voor: » De berigten uit Onze overzeesche Bezittingen zijn » gunstig. Alleen de voorspoed der Westindische ko- » lonien wordt door oorzaken van bijzonderen aard be- » lemmerd. *De mogelijkheid eener voorziening* trekt » mijne aandacht ernstig tot zich." Hierop heeft eene Commissie van de Staten-Generaal den 27sten October in een adres, in antwoord van Hoogstdeszelfs aanspraak, gezegd: » Wij bevelen de opheffing van de bezwaren, » die den voorspoed in den weg staan, ten ernstigste » aan de zorgen van Uwer Majesteits regering. Wij » zijn bereid, door wettelijke bepalingen, des noodig, » daartoe mede te werken."

Dat de voorspoed der Westindische kolonien belemmerd wordt, behoeft dus geen verder betoog, als zijnde eene algemeen erkende waarheid (zie ook DE NEUFVILLE, Az., bl. 100); doch hieruit ontstaat de vraag: *Welke zijn de bezwaren en hoe die op te heffen?*

De hoofdoorzaken van verval bestaan in de afschaffing van den slavenhandel en het behoud der slavernij van de nog aanwezige zwarten in de Kolonie; wil men het eene, dan moet men ook het andere willen; dit nu eenmaal zoo zijnde, bestaat de opheffing

van de bezwaren uitsluitend in de opheffing der slavernij (*).

Wij wilden de slaven voor een behoorlijk dagloon, als vrije arbeiders, laten werken (niet in naam, zoo als het heet te geschieden met de vrije arbeiders op 's lands grond *Boniface*, maar in der daad *vrij!*); moetende zich zelven voor het verdiende loon voeden en kleeden. Op de niet in cultuur gebragte en nog onbewoonde gedeelten der kolonie *Suriname* wilden wij eene afgezonderde maatschappij van Europeesche landverhuizers daarstellen en hun daarin eenigzins te gemoet komen, door het om niet afstaan der gronden en het gemakkelijk maken van den overtogt; in welk geval er zich genoeg zullen opdoen, om derwaarts met vrouw en kinderen te vertrekken, daar zij in dit vruchtbare land gemakkelijk in hunne noodwendigste levensbehoeften kunnen voorzien en er onbezorgd met weinig moeite *vrijheid en brood* zullen vinden. Maar, hoe de vrijstelling der slaven op eene doelmatige wijze tot stand gebragt?

Den Heer J. van Ouwerkerk de Vries acht het noodzakelijk, dat ook in *Suriname* de vrijlating der

(*) » Om het onvermijdelijke verderf der kolonie *Suriname* tegen » te gaan, bestaan er slechts twee middelen,'' zegt de Neufville, Az.: » het eene namelijk is de wederinvoering van den slavenhandel met al deszelfs wandaden en gruwelen; het andere de » dadelijke invrijheidstelling van al de Negerslaven. Tot het eerste » middel zal wel nimmer kunnen worden besloten, Afrika heeft » reeds te lang en te veel slagtoffers aan der Europeanen-schraapzucht afgestaan. De emancipatie blijft dus alleen overig, enz.'' (Bladz. 104.)

slaven bewerkt worde, en behandelt dit gewigtig vraagstuk met onpartijdigheid en kennis van zaken. Na de deswege voorgestelde vroegere plannen onderzocht te hebben, stelt hij het volgende ontwerp voor:

» Eene commissie in Nederland zal, na gevraagde » autorisatie aan het Gouvernement, het aantal en de » waarde der slaven op de plantaadjen in de kolonien » of op de eilanden doen opnemen; na het constateren » en arresteren dier schatting zullen de Negers in vrij- » heid worden gesteld. Na de begrooting der geheele » slavenwaarde (door den schrijver geschat op 12 à 15 » millioenen guldens) zal het kapitaal door de commissie » genegotieerd worden, tegen 5 per cent rente en 2 à 3 » per cent aflossing, wel meer, maar niet minder in het » jaar. Deze som moet strekken tot schadevergoeding niet » alleen aan de eigenaars, maar eerst zouden de hypo- » theken daaruit afbetaald moeten worden, en wel voor- » namelijk, omdat de schrijver deze gelden aan elken » grondeigenaar wil doen uitbetalen op hypotheek, tegen » eene rente van 5 per cent en de vermelde jaarlijksche » aflossing, tot de geheele afbetaling toe, als wanneer hij » zijn ontvangen *dedommagement* (schadeloosstelling) zal » hebben vrijgemaakt, en hetwelk, op den boven aange- » nomen grondslag, uit de bespaarde onkosten en meer- » dere vruchtbaarheid van zijne gronden rijkelijk moet » worden vergoed (*)."

(*) Zie het werkje van J. van Ouwerkerk de Vries, bl. 21—23. Dat dit uit de meerdere vruchtbaarheid van gronden zal worden vergoed, betwijfelen wij, *Suriname* heeft duizenden van bunders

» Dit plan is aannemelijk, want het is uitvoerbaar," zegt *de Tijdgenoot;* » echter is er eene zwarigheid, » want, wie ontvangt en wie betaalt de schadevergoe- » ding in het zoo even vermelde plan? De grondeige-

---

onuitputbaar land, dat slechts handen behoeft, om een schat van de edelste producten voort te brengen, zoodat men den grond bijna om niet bekomen kan. Ook gelooven wij niet, men vergeve ons, dat wij niet altoos eenstemmig met den achtingwaardigen schrijver denken, dat de Boschnegers genegen zouden zijn, om tot de blanken weder te keeren en op de oude door hen verlatene gronden te werken (bladz. 27), noch dat het heimwêe onder hen bestaat; althans, toen ik dezelve in September 1828 aan de *Sarakreek*, in *Boven-Suriname*, bezocht, vond ik deze groote, zware Negers veel gezonder, gladder en glimmender van huid en haar, en tevens veel opgeruimder dan de gezondste en vergenoegste Negerslaven op de plantaadjen, hetwelk ook gezegd wordt door den Heer J. W. Stockelaar van Eyck, toen Posthouder bij de Boschnegers, in een onder mij berustend Manuscript van den 2den Mei 1828.

Wij blanken hebben de Negers er niet naar behandeld, om bij de eenmaal vrij zijnde Negers de zucht te doen ontstaan, om als dienstbaren tot ons weder te keeren; zij hebben te lang bij eenen winstgevenden houthandel in de bovenlandsche bosschen eene vrije lucht geademd, om niet bevreesd te zijn zich andermaal te laten kluisteren. Het strekt den Heer J. van Ouwerkerk de Vries tot eer, dat hij zoo gunstig over zijn evenmensch denkt, dat de misbruiken, ten opzigte het straffen der slaven, nu niet meer, zoo als in vroegere jaren, zoude plaats hebben (bladz. 26), en vermeent dus het deswege geschrevene door den Heer de Neufville (op bladz. 145) te moeten tegenspreken. Nimmer kan de slaaf zich ongewroken over de mishandelingen van zijn Meester beklagen en een onzijdig vonnis over zijn misdrijf afwachten, zoo als wij ook reeds vroeger gezegd hebben. De Heer J. van Ouwerkerk de Vries zal ons toestaan te zeggen, dat men hem in de gegevene narigten aanmerkelijk heeft misleid.

» naar, met andere woorden: de tegenwoordige eige-
» naar der slaven; hij ontvangt de schadevergoeding uit
» handen der commissarissen, maar hij betaalt die te-
» rug; hij moet alle jaren, buiten een interest van
» 5 per cent, nog voor de aflossing zorgen. Het komt
» eigenlijk slechts neder op eene leening, ten hunnen
» behoeve, tegen interest en jaarlijksche aflossing, on-
» der hypothecair verband hunner plantaadjen. Wij
» zouden nog al twijfelen, of de eigenaars van slaven
» zeer dankbaar zijn zouden voor zoodanige schadeloos-
» stellingen.''

Hoe men het ook neme, zonder inbreuk te maken op het vermeende eigendomsregt van de eigenaars op hunne slaven zal de zaak moeijelijk tot stand kunnen worden gebragt; wij vermenen dus, dat er, vooral in de tegenwoordige benarde omstandigheden onzer financien, van Gouvernementswege geen inkoop der slaven zoude kunnen of moeten plaats vinden, hierdoor toch zouden de belastingen, ook van de ingezetenen, welke geene slaven bezitten, doch hieraan meer gelijk zijn, moeten worden verhoogd, welke lasten nu toch reeds zoo zeer de geringere volksklasse drukken; maar, wij zijn van oordeel, dat er van wege het Gouvernement zoude moeten worden bepaald, dat de slaven in de Nederlandsche kolonien over *tien jaren* vrij zouden zijn, en dat er alle jaren een tiende gedeelte, familieswijze, na voorafgaande loting, op de plantaadjen zouden worden vrijgegeven; dat het vroeger vrijgeven der gezonde weerbare slaven van wege den eigenaar, echter ten allen tijde, kosteloos zoude kunnen en mogen geschieden;

dat zij, die maar eene slaaf of maar eene familie bezaten, moesten loten, in welke van de tien jaren dezelve zouden worden vrijgesteld; dat geen bastiaan (zwarte opzigter der slaven) meer, met de zweep in de hand, de werkzaamheden der slaven zoude mogen bijwonen, en alle ligchamelijke straffen, behalve die bij geregtelijk vonnis, op verbeurdverklaring van den slaaf, welke onmiddellijk de vrijheid zoude worden geschonken, verboden worden, enz.; alles onder zoodanige wijzigingen en nadere bepalingen, als het Gouvernement zoude vermeenen te behooren.

Men moet op dit punt niet te schroomvallig zijn, immers men is dit ook niet geweest in het bemagtigen van de Afrikaansche Negers, en, ofschoon de tegenwoordige eigenaar hieraan geheel onschuldig is, zijn zij toch de opvolgers van dit wederregtelijk bezit. Daarbij zijn de eigenaars der slaven meest alle zeer vermogende personen, terwijl de vrijlieden, welke zich in de Kolonie door een of twee slaven laten bedienen, meerendeels luije, tyrannieke wellustelingen zijn, die er én voor de maatschappij én voor zich zelven beter door worden, als hierdoor genoodzaakt zijnde de les van Benjamin Franklin: » *help your self*," op te volgen, en hij, die een getrouwen dienaar wil hebben, diene zich zelven; dan zullen zij den veldarbeid niet langer als een vernederend slavenwerk beschouwen: ook de werkbazen onder de vrije kleurlingen en de blanken zullen zich niet meer schamen, om zelven de handen uit den mouw te steken, en men zal met de helft minder volk de helft meer werk zien verrigten; ook de Surinaamsche

vrijlieden kan men met de Duitschers toevoegen: »*Hilf* »*dir selber, so hilft dir Gott!*" Hoe men deze belangrijke zaak ook mag beschouwen, oorspronkelijk was dit regt van den Meester op zijn slaaf niets anders dan het regt der slimsten en sterksten; eene slinksche heerschappij uitgeoefend op den zwakkeren, eenvoudigen natuurmensch, onze broeders en zusters, die men door list of op eene gewelddadige wijze aan hulpbehoevende grijsaards en onnoozele kinderen ontrukt en van hunnen geboortegrond weggevoerd heeft; een regt, aldus verkregen, is het regt van den duivel! een regt van geweld en bedrog, willekeur en heerschzucht, zoo als ook met meest alle Heeren-regten hier te lande het geval is, welke zoo geheel van het natuurregt en de billijkheid afwijken, b. v. het regt van representatie, collatie, jagt, visscherij en dergelijke meer. Gesteld eens dat de landlieden zich nog heden aan de onteerende en schandelijke regten (want men geliefde het regten te noemen) moesten onderwerpen, om de bruid den eersten nacht bij den Heer te doen slapen (*), tot afkoop

(*) Aangaande dit regt van den eersten nacht (*jus primo nocti*), vindt men eene aanhaling in eene noot van de schoone en uitgewerkte redevoering van den werkzamen en geleerden R. WESTERHOFF, Med. Doct. te *Warffum*, ten betooge, dat de beoefening der landhuishoudkunde eene alleraangenaamste en allerbelangrijkste bezigheid is, enz., te *Groningen*, bij P. S. BARGHOORN, 1841, bl. 124. Deze zoogenaamde regten hadden of namen de landheeren in verscheidene rijken van Europa; naderhand werd dit regt afgekocht door het betalen eener aanzienlijke som, welke den bruidegom aan den Heer van het dorp opbragt: in het Hoogduitsch heette dit *Punzengeld* en hier in de provincie Groningen *schortgeld*. Thans genie-

van welke men groote sommen gelds betaalde, en men ontnam den Heer dit verfoeijelijk regt zonder schadevergoeding, zoude men hiervan eene gewetenszaak maken? Gewisselijk neen! Zoo ook zoude ik den slaaf, even als de bruid, van dit gruwelijke onregt bevrijden; doch, wij willen in dezen niet plotseling den knoop doorhakken, maar hiertoe een tijdvak van *tien jaren* nemen, opdat het verlies langzaam gevoeld worde en door het werk van vrije Negers kan worden vergoed: immers de gronden, gebouwen, meubelen en gereedschappen blijven het eigendom van den Meester. De vrije Negers moeten zich zelven voeden en kleeden, de geneeskundige hulp betalen (waarvoor de eigenaar nu gemeenlijk ééne gulden per hoofd betaalt) en ook de oude, afgeleefde, arme Neger onderhouden, welke nu ten laste der plantaadje komen, zoodat de schade geenszins zoo groot is, als dezelve oppervlakkig schijnt.

Wat er ook van zij, de slaven hebben regt, om vrijstelling te vragen, de eeuw is dáár, in welke dat hatelijk juk moet worden verbroken: mogten dan warme menschenvrienden, meer ervaren en kundig dan wij, zich de vrijstelling der slaven in onze overzeesche bezittingen als eene heilzame zaak aantrekken en hunnen invloed doen gelden, om dit spoedig tot stand te doen brengen. Dat geve de goede God! daar wij toch allen, als kin-

---

ten de Heeren in deze provincie, tot vergoeding van het verlies hunner regten (ofschoon sommigen dier regten weder meer en meer toenemende zijn), aanzienlijke toelagen uit de *ommelanderkas*, een privaat-eigendom der Ommelanders, misschien volgens het *jus praelationis* des adels.

deren van een en hetzelfde huisgezin, één Vader, één Schepper hebben (*), welke ons de liefde tot onze naasten zoo uitdrukkelijk bevolen heeft, en waarin JEZUS ons in leer en leven is voorgegaan; wie dus Hem belijdt, moet ook Hem navolgen, en *doen, hetgeen hij wil dat hem geschiede!*

Het is bedroevend te zien, hoe ver het Christendom van de negentiende eeuw nog van het wezenlijke Christendom verwijderd is. Het *Handelsblad* van den 31sten December 1841 levert hiervan weder een sprekend bewijs op. In een artikel: *vrijlating der slaven in Amerika*, leest men: » Ook in de kolonie *Surina-*
» *me*, zoo lezen wij in de brochure des Heeren J. VAN
» OUWERKERK DE VRIES, bladz. 10 en 11, hebben elf
» der meest beschaafde Christen-Negers, die allen kon-
» den lezen en schrijven, en andermaal twintig van de
» beste en beschaafste Christen-slaven de vlugt geno-
» men, om in de Engelsche kolonien hunne vrijheid te
» krijgen. Wij vragen het: ligt hierin het bewijs, dat
» het Christendom tot hun hart is doorgedrongen? Im-
» mers neen; want het Christendom leert ons het eigen-
» dom van een' ander te eerbiedigen. Door het eer-
» biedigen van eens anders eigendom, door onderwer-
» ping aan hunne Meesters, door getrouwheid in den
» stand, waarin zij geplaatst zijn, zullen zij hunnen
» Christenzin bewijzen. Slechts naam-Christenen van
» zwarten te maken, is gemakkelijk, maar dit wraakt
» de godsdienst van Christus."

(*) MALEACHI II, vs. 10.

Welk eene zonderlinge redenering! Men beweert hier te gelijk, dat men eens anders eigendom *moet eerbiedigen* en *niet moet eerbiedigen*, ja, wat nog *absurder* is, dat men te gelijk den mensch van zijn onvervreemdbaarst en heiligst eigendom mag berooven, en dat de beroofde die eigendomsschending moet eerbiedigen, en dat zal Christelijk heeten! » Want," zegt men, » het Christendom leert ons het eigen- » dom van een ander te eerbiedigen." Dat klinkt nog Christelijk. Verder: » door het eerbiedigen van » eens anders eigendom," ook dit klinkt nog goed, en zoo er nu op volgde: » zullen zij hunnen Chris- » tenzin bewijzen," dan zoude het op zich zelf een' vrij goeden zin opleveren en zou het nog wat door den beugel kunnen; maar nu volgt er op: » door on- » derwerping aan hunne Meesters, door getrouwheid » in den stand, waarin zij geplaatst zijn," dat kan *niet* door den beugel, dat is een goddelooze leugen. Het is toch waarlijk niet zonder grond, dat Fransche wijsgeeren het Christendom beschuldigd hebben, dat het de slavernij begunstigde; nog op den laatsten dag van het jaar 1841 wil men ons de slavernij als Christelijk opdisschen! Wat toch is meer iemands eigendom dan zijn eigen ligchaam, en wat eigendom is heiliger en onschendbaarder en moet meer geëerbiedigd worden, dan dat eigendom? En dat ook de slaven grooten prijs op dat eigendom stellen, blijkt uit de volgende schets, medegedeeld in het meergenoemde werk van den Heer GURNEY, bl. 193, alwaar een Noord-Amerikaansch predikant, het woord rigtende tot

eenen slaaf, die eene goede opvoeding had genoten en door zijnen Meester zeer geacht en ruim van al het noodige voorzien was, het volgende zegt: » Gij hebt » uw echtgenoot en kinderen bij u," gij bewoont » een goed huis, hebt goede kleeding, overvloedig » voedsel, waarom wenscht gij dan uwe vrijheid te » bekomen? Wat kunt gij meer begeeren dan gij nu » reeds hebt?" — » Mijnheer," hernam de slaaf, » ik begeer met de hand op het hart te kunnen zeg- » gen: mijn ligchaam behoort mij!"

Wij willen er nog niet eens van spreken, dat geen mensch zijne vrijheid *zelf* zoo geheel kan vervreemden, dat hij geheel het eigendom van een ander wordt; maar, de zwarte slaaf is niet vrijwillig slaaf geworden, hij is door monsters, die zich Christenen noemen, tegen zijn wil, op eene barbaarsche wijze, aan zijn vaderland ontroofd, uit de armen zijner ouders en betrekkingen gescheurd, en met zijne ongelukkige broeders en lotgenooten, even als lastbeesten, om vuig, helsch gewin ter markt gevoerd en gelijk het vee verkocht.

Het is eene vreemde, het is eene verschrikkelijke Christelijke leer, die de schrijver ons daar opdischt; waar toch bestaat het Evangelie, dat die leer verkondigt? De eerste en voornaamste les in ons Evangelie is: *hebt elkander lief*, waaruit ook des schrijvers permis volgt: *eerbiedigt eens anders eigendom.* Maar, waar staat toch in 's Hemels naam, dat de blanken, eigenaars van slaven, daarvan uitgesloten zijn.

Onze Christelijke leer is, dat niemand willekeurig een ander zijne vrijheid mag ontrooven, waartegen als

van zelf overstaat, dat geen menschelijk wezen zijne vrijheid willekeurig kan ontnomen worden, en dus ook geen zwarte; dat de eene mensch dienvolgens den andere niet kan verkoopen en dus ook niemand mag worden verkocht, en dat hij alzoo nimmer dat heilige onvervreemdbare, menschelijke, Christelijke regt verliest noch kan verliezen, al is hij duizendmaal van de eene *Christelijke* hand in de andere overgegaan; dat hij alsdan nog, even zoo veel aanspraak op zijne vrijheid heeft, als op het oogenblik, dat de Christen-monsters het plan stonden uit te voeren, om, onder het schenden van het heiligste regt, hem gewelddadig zijne vrijheid te ontrooven, en dat dus die aanspraak en dat regt nimmer verjaart, en dat gevolgelijk de zwarte slaaf ieder oogenblik zijn Meester mag ontloopen en vrijheid zoeken, waar hij kan; terwijl hij, die hem het Christendom leert, hem tevens moet leeren, dat hij vrij is, en dat ieder, die een slaaf het Christendom predikt, zonder hem die vrijheid te verkondigen, een bedrieger is (*).

Geestelijken en ridders mogen, door heerschzucht en geldgierigheid gedreven, steeds de wettigheid der slavernij prediken, voorstaan en volhouden, dat de zwarten, als nakomelingen van Cham, door God tot de slavernij gedoemd zijn (†). Een waarachtig Christen zal

---

(*) Zie den *Volksvriend*, Algem. Groninger Nieuwsblad van den 12den (lees 11den) Januarij 1842, n°. 1.

(†) De Wel Eerw. Heer Johan Picardt, in leven predikant te *Koevorden*, schreef in het midden der zeventiende eeuw in een werk: *Antiquiteiten*, enz., te *Amsterdam*, bij *Gerrit van Goedesberg*, 1660, 4to, bladz. 9: »deze menschen" (de Afrikanen,

dit steeds eene afschuwelijke leer noemen, eene leer, die van den boozen is. Laten wij dus niet, in navolging van deze vuige en trotsche egoïsten, welke deze hatelijke leer nog heden in de negentiende eeuw prediken, de leer en den naam van CHRISTUS parodiëren; de hoofdleer in de Christelijke godsdienst is deze: » *hebt God lief boven alles en uw evenmensch als u* » *zelven*," en wij zeggen met den edelen dichter MODDERMAN:

» Hoe 't menschdom zij van een gereten,
» Doet wel, eert God, vreest uw geweten,
» De liefde zij uw hoofdgebod,
» Met heel mijn hart ben ik uw broeder,
» Natuur gij zijt ons aller moeder
» En Gij ons aller vader, God!"



---

welke hij beschouwt als nakomelingen van CHAM en bestemd tot de de slavernij) » sijn alsoo genaturaliseert, soo wanneer sij in vrij» heijdt gestelt of lieftalligh gekoestert werden, soo en willen sij » niet deugen en weten haer selfs niet te gouverneren: maar bijal» dien men geduerigh met rottingen in hare lenden woont, en dat » men deselvige 't elckens sonder genade bastonneert, zoo heeft » men goede diensten van deselve te verwachten, alsoo dat haere » welvaert bestaet in slaverneije."

Onlangs las men onder de gemengde berigten in de *'s Gravenhaagsche Nieuwsbode* van den 4den Januarij dezes jaars: » een Por» tugeesch slavenhandelaar is benoemd tot Kommandeur der Chris» tus-orde."



